

Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta

Documentation of rare Assamese books in collaboration with Assam Sahitya Sabha, Jorhat and the Ford Foundation: microfilmed and digitised in October 2006

Record No: 2006/109	Language of work: Assamese	
Author (s) / Editor (s): <div style="text-align: center;">✓ Durgaswar Sarmah</div>		
Title: <div style="text-align: center;">অসম সাহিত্য সভা পতাকািকা</div>		
Transliterated Title: <div style="text-align: center;">Assam Sahitya Sabha Patakaika</div>		
Translated Title: <div style="text-align: center;">Magazine of Assam Sahitya Sabha</div>		
Place of Publication: <div style="text-align: center;">Jorhat</div>	Publisher: Assam Sahitya Sabha - Jorhat	
Year: 1968 (1890 Sak)	Edition:	
Size: 23 cms. 72+64+11+127+66 pages	Genre: Magazine	
Volumes: 26 - 4 issues	Condition of the original: good	
Remarks: <div style="text-align: center;">1st vol. published in the year 1927 and has been continuing</div>		
Holding institute: Assam Sahitya Sabha, Jorhat		Microfilmed and digitised by: Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta, 2006.
Microfilm Roll No:	From gate:	To gate:

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

। ষড়বিংশ বছৰ ।

● ১৮৯০ শক ●

। চতুৰ্থ সংখ্যা ।

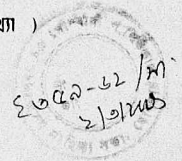
সম্পাদক
শ্রীদুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

● ॥ বড়বিংশ বছৰ ॥ ● ॥ ১৮৯০ শক ॥ ●

চতুৰ্থ সংখ্যা

(বৰাপেটা অধিবেশন সংখ্যা)

ইং ১৯৬৯ চন

সম্পাদক
শ্রীদুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা

মুচীপত্ৰ

বৰ্জনীকাস্তব উপন্যাসৰ আভাস	॥ ১১॥	অৰাক্ৰীত্ৰৈলোক্য নাম গোহালী
কাব্যানুবাদ : এটি সাহিত্যিক মূল্যায়ন	॥ ৮১॥	শ্ৰীপৰেশমল বৰুৱা
সাধুকথা	॥১৭॥	শ্ৰীপ্ৰিয়দাস তালুকদাৰ
প্ৰথাগাথ	॥২৩॥	ডক্টৰ শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগ
শ্ৰীশ্ৰীপ্ৰজনাথ সিংহৰ তামৰ মুক্তা	॥২৯॥	শ্ৰীমুৰাৰিচৰণ দাস
শিল্পী বচনাত শৰ্ধা মজিলাৰ বৰুৱা	॥৩২॥	শ্ৰীকুম্ভচন্দ্ৰ বৰদলৈ
দেৱী পূজাৰ পীত	॥৩৭॥	শ্ৰীযোগেশ্বৰনাথ বেদি
বেজবৰুৱাৰ কৃপাবৰী সাহিত্যত বিহ্ন	॥৪০॥	শ্ৰীযোগেশ্বৰ নাৰায়ণ ভূঞা
বদুনাথ মহন্তৰ 'অদ্ভুত বামাৰণ'	॥৪৫॥	শ্ৰীমধীনচন্দ্ৰ শৰ্ধা
বেজবৰুৱাৰ বচনাৰ ভেটি	॥৫১॥	শ্ৰীযোগেশ্বৰ দাস
বেজবৰুৱাৰ 'কামত কৃতিত্ব লভিবৰ সঙ্কেত'	॥৫৫॥	শ্ৰীহৰিশ্ৰীগাথ নেওগ
দাৰ্শনিক কেহিনাম দাস	॥৫৭॥	শ্ৰীপ্ৰজাপচন্দ্ৰ চৌধুৰী
স্বভাৱ কৰি কৃষ্ণপুৰী	॥৬১॥	শ্ৰীমনোমোহন তালুকদাৰ
গোৱালপৰীয়া লোকপীত	॥৬৪॥	শ্ৰীমীৰা শৰ্ধা
প্ৰহ-পৰিচয়	॥৬৭॥	
ব্যক্তি পৰিচয় : ড: হৰিচন্দ্ৰ তেটাচাৰ্ধ্য	॥৬৮॥	পত্ৰিকা সম্পাদক
সম্পাদকীয়	॥৬৯॥	

বঙ্গনীকান্তন উপন্যাসৰ আভাস

লেখক শ্ৰীজেলোকনাথ গোস্বামী

লায়নপূৰ্ণ চমকাবী কামৰ গধুৰ বোজা বহন কৰিও অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ হকে বঙ্গনীকান্তন বৰদলৈ দেৱে মিথিলা কাম কৰি গল আৰ্জি তাৰ স্বীকৃতি দিয়াৰ প্ৰশ্ন নুঠে কিয়নো সেই স্বীকৃতি ভালেমান দিন যোগতে দিয়া হৈছে। আৰ্জি তেওঁৰ কৰ্ম-নিষ্ঠা স্বৰ্গনি এলম লোকে অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰিব পাৰিলে জন্ম শতাব্দীকী উৎসৱ পালন সাৰ্থক হ'ব বুলি ক'ব পাৰি। যিটো সময়ত অসমীয়া লেখকসকলে হাতৰ ধন ভাঙি কছৰাৰ তাপিতাত পুথিপত্ৰ চপাই সমাজৰ মানসিক খোবাক হোপাবলৈ যত্নপৰ হৈছিল সেই সময়ৰ বাস্তৱ সমাজৰ অভিজ্ঞতা আমাৰ সৰহ ভাগৰে নাই। তথাপি যিসকল বয়সত আগবাঢ়িছে সেই সকলে বিংশ শতিকাৰ আদিভাগৰ সামাজিক পৰিবেশ সহজে অনুমান কৰিব পাৰে। দেশত শিক্ষা সম্প্ৰসাৰিত নোহোৱাৰ ফলত তেতিয়া অসমীয়া পাঠকৰ সংখ্যা আছিল তেনেই কম। যিসকলে লেখাপনা জানিছিল সেইসকলৰ সৰহ ভাগৰ মনতে অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতি গঢ় লোৱা ৰুচি ৰামা—প্ৰেমৰ ৰুচিহে আছিল। এনে এটা সময়ত পুথিপত্ৰৰ চাহিদা যেনেবত লবলগীয়া হোৱাৰ সম্ভাৱনা নাই ত্ৰাক নকলেও চলে।

তথাপি বিংশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভতে ভাৰতীয় সাহিত্যত যি নৱ জাগৰণৰ প্ৰবল আন্দোলন অনুভূত হৈছিল সেই আন্দোলনে অসমৰ সাহিত্যিক সকলৰ মনতো যোগাইছিল উৎসাহ আৰু উদ্দীপনা। অসমীয়া ভাষাৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে বৃদ্ধি অহা কৰ্মজন্মা পুৰুষসকলৰ আদৰ্শই বিংশ শতিকাৰ আদিভাগৰ লেখকসকলক পৰম সন্ধান দিছিল। সেইবাবে আমাৰ সাহিত্যতো সৃষ্টি হৈছিল নতুন কবিতা, নাটক, উপন্যাস আৰু চুটি-

গল্প। মহাকাব্য, পুৰাণ আৰু দেশ বন্দনমূলক গ্ৰন্থৰ আদৰ্শবাদৰ প্ৰভাৱ তেতিয়াও আছিল। কিন্তু চপাকলৰ প্ৰচলন আৰু সমাজ পান্থৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে নতুন যুগৰ নতুন ধৰণৰ সাহিত্যৰ প্ৰয়োজন অনুভূত হৈছিল। বন্ধ-নিষ্ঠ দুষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰতি মানুহৰ আকৰ্ষণ দিনে দিনে বাঢ়ি আহিছিল। ফলত নতুন কবিতা ৰচিত হৈছিল—খণ্ড কবিতা; নতুন ধৰণৰ গল্পৰ প্ৰচলন হ'ব ধৰিছিল- চুটি-গল্প; নতুন নাটকৰ উদ্ভৱ হৈছিল,—পঞ্চাঙ্ক নাটক; আৰু নতুন ভঙ্গীৰে সামাজিক জীৱনৰ পৰ্যালোচনাৰ চেষ্টা কৰা হৈছিল উপন্যাসৰ মাধ্যমেৰে। বেজবৰাই কবিতা, নাটক, উপন্যাস, গল্প, ব্যঙ্গ ৰচনা আৰু গঠন গঢ়োৱাৰে অসমীয়া ভাষাৰ সৃষ্টি আনিছিল; গোছাৰু বৰবৰাই গধুৰ গলা, নাটক, উপন্যাস আৰু কবিতাবে ভাষা জননীৰ সেৱা কৰিছিল; হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে প্ৰবৃত্তত্বৰ গূঢ় বহনৰ শত্ৰুৱ দিয়াৰ উপৰিও লিখিছিল কবিতা আৰু আলোচনামূলক তিনি গৰাকী প্ৰতিভাশালী ব্যক্তিৰ প্ৰতিভা প্ৰধানতঃ তিনিটা বেলেগ বেলেগ বাটেদি প্ৰকাশিত হৈছিল। চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ প্ৰতিভা নিজৰি ওলাইছিল কবিতাৰ মাজেদি, সত্যনাথ বৰাৰ চিন্তাধাৰাৰ প্ৰকাশ হৈছিল প্ৰবন্ধ যোগেদি আৰু বঙ্গনী-কান্তন বৰদলৈৰ অভিজ্ঞতাই আত্ম-প্ৰকাশ কৰিছিল উপন্যাসৰ মাধ্যমত। বৰদলৈৰ দৰকাী স্বভাৱ, সমাজ-সংস্কাৰৰ আদৰ্শ প্ৰকাশিত হৈছে তেওঁ লিখি থোৱা উপন্যাস-কেইখনৰ পাতত। নিজৰ দেশৰ অতীত গৌৰৱৰ পিনে উজতি চাই অগ্নিকবি কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যৰ দৰে তেওঁ গুৱৰি উঠা নাই কাৰু কিয় তেওঁৰ উপন্যাসৰ মাজেদি বৈ পৰা স্বদেশ-প্ৰেমৰ অন্তঃ সলিলা ফলপুৰ

সন্ধান বাবে পাণ্ডিত্য বিশেষণ নাহা। সঙ্গরূপ বস
বিচার আশংক্য নহয়। অল্প নম করিলেই ইয়াক
ধরিব পৰা যায়।

যি সময়ত বৰদলৈয়ে উপন্যাস বচনাত হাত দিয়ে
সেই সময়ত অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্য তেনেই চালুকীয়া।
আমাব দেশত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱৰ ফলতে উপন্যাস
সাহিত্যই গঢ় লৈছে। ভাৰতীয় সাহিত্যৰ কাথাকে নকণ্ড
পৃথিবীৰ আন আন সাহিত্যতো বিশেষ শক্তিকাৰ আদি-
চোৱাত সাৰ্থক উপন্যাস-সৃষ্টি কম। যি কেইখন ভাল
উপন্যাসৰ সৃষ্টি সাহিত্য-জগতত হৈছে সেই কেইখনৰ
ইংৰাজী অনুবাদো আমাব দেশত গৃহস্থ লভ্য হৈ পৰা
নাই। আনহাতে উপন্যাসৰ কলাকৌশলৰ ওপৰত বচিত
আলোচনা গ্ৰহণও সেই যুগৰ উপন্যাস লেখকৰ হাতত
কমেই পৰিছে কিয়নো সাহিত্য জগতত উপন্যাসৰ
সৃষ্টি নতুন সৃষ্টি। শিল্প বিপ্লৱৰ লগে লগেহে উপন্যাস
সাহিত্য জনপ্ৰিয় সাহিত্য হিচাবে গঢ় নৱ আৰু দেশে
দেশে ভিন ভিন দিক্-দৰ্শনৰ মাজেদি নম কলা কৌশলেৰে
সমৃদ্ধ উপন্যাসৰ সৃষ্টি হবলৈ ধৰে। লগে লগে উপন্যাস
সম্বন্ধীয় নানান আলোচনা—গ্ৰন্থও বচিত হয়। আজি
এনে গ্ৰন্থৰ সংখ্যা বৰপেটী।

এনে কোনো আলোচনা গ্ৰন্থৰদ্বাৰা স্বৰ্গীয় বৰদলৈ
দেৱ প্ৰভাৱানুভৱ হৈছিল নে নাই জনা নাযায়। কিন্তু
তেওঁৰ চকুৰ আশত আৰ্দ্ৰ হিচাবে আছিল ইংৰাজ
উপন্যাসিক ওলাল্টাৰ স্কট আৰু কিছু পৰিমাণে বঙ্গদেশ
ৰক্ষীৰ চন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায়। ওলাল্টাৰ স্কটে ইংলণ্ড
বন্ধীৰ আৰ্থিক নীৰস-ঘটনা বাৰ্ষিক সঞ্জীৱিত কৰি
ক্ৰেণ্ডনামান ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ ঠাই আৰু কেইখানমান
ঐতিহাসিক চৰিত্ৰ উজ্জ্বল কৰি তুলিছে। আৰু উপস্থাপন
নীতি বৈচিত্ৰ্যময় হলেও আৰু বচনাসৈলী ঠায়ে ঠায়ে
সৰস গহলেও পৰিস্থিতিৰ মাজত প্ৰাৰম্ভ
আগ্ৰহ আৰু উৎকৰ্ষই অব্যাহত পৰাব ফলত একলত
তেওঁ যে অৰল ধাৰিত্ৰীকেই লাভ কৰিছিল এনে মনে,
লগে লগে লক্ষ্যীৰ স্তম্ভাশীমো তেওঁৰ ওপৰত
বৰিত হৈছিল। স্কটে উপন্যাসত সন্নিবিষ্ট কৰা অৰিশূন্য
পৰিবৰণকো পাঠকে গ্ৰহণ কৰিছিল পৰিস্থিতিৰ চমকপ্ৰদ

অবতারণাৰ কাৰণে। কোনো কোনো উপন্যাসত পৰিস্থিতি
কৃত্ৰিম কিন্তু এনে কৃত্ৰিমতাব সৰোগতে নায়কৰ ঘটনা-
সম্বন্ধৰ মাজলৈ অনা হয়। বিপদ বিধিনিৰ মাজলৈ
আহি নায়কে বৰিষ্ঠ মনৰ পৰিচয় দিয়ে, পৰিস্থিতি
আগ্ৰাহীন কৰিবলৈ যত্নপৰ হয় আৰু নতুন নতুন
সোমাত্মিক পৰিস্থিতিৰ মাজেদি উপন্যাস পৰিণতিৰ
অপৰাধে। সাময়িক ভাৱে চৰিত্ৰৰ কৃত্ৰিম ডাৰবাণি
পৰিস্থিতিৰ নিচিন্ত্ৰতৰ মাজত লুকাই ধৰে বসিও বাস্তৱতা
স্বাষ্টি উপলব্ধ কৰিবলৈ চৰিত্ৰবোৰৰ ধৰ অক্ষম কাৰণ
নায়ক-নায়িকাৰ কাৰ্য্যাবলী মন্থৰ প্ৰকৃত ভাবোপেক্ষ
পৰা সমুভূত বুলি বিশ্বাস জনোৱাৰ ক্ষমতা এইবোৰে
সম্ভাৱ্য লাভ নকৰে। এইবোৰে কোনো কোনো
আধুনিক সমালোচকৰ মতে এইবোৰ যেন কাৰ্ণ-পুত্ৰলীকা,
উপন্যাসিকৰ অসুবি নিৰ্দ্দেশ্যত এইবোৰে সোমাত্মিক
ভঙ্গীয়ে মজ্জাবোধন কৰে। সমালোচক হৱতে কিছু
পৰিমাণে কঠোৰ কিন্তু তেওঁ অন্যায়ভাৱে কঠোৰ নহয়।
তথাপি সমালোচকে এটা কথা পাহৰিব যোৱা যেন
নাথো যেন উপন্যাসিক হিচাবে স্কট অৰতীৰ্ণ হৈছিল
ইংৰাজী উপন্যাসৰ আদি পৰ্ব্বতেই। তেতিয়া নাছিক
সভ্যতাৰ প্ৰভাৱত সমাজে আজিৰ জটিল ৰূপ ধাৰণ
কৰা নাছিল আৰু বৈজ্ঞানিক কিংবা উনুনিৰ অভাৱ
মানুহৰ জ্ঞানাকাৰক নিগ্ৰহও অল্পৰ প্ৰসাৰী হৈ পৰা নাছিল।

স্কটৰ দৰে বৰদলৈ দেৱো অতীত ইতিহাসৰ গতি
বিশেষভাৱে আকৃষ্ট। তেওঁৰ প্ৰায় আটাই কেইখন উপন্যাসেই
ঐতিহাসিক পটভূমিৰ ওপৰত বচিত। সমসাময়িক
জীৱনৰ লগত বৰদলৈৰ ঘনিষ্ঠ পৰিচয় আৰু প্ৰমাণ
আছে। তথাপি সমসাময়িক সমস্যাৰ অন্তৰত উপন্যাস
বচনা নকৰি অতীতলৈ আগুৱাই যোৱাৰ কাৰণ পুৰণি
পটভূমিৰ ওপৰত লেখকৰ ভাৱাৰ্দ্ৰ প্ৰকাশৰ সুবিধা
আৰ্ক্ষণ। অসমত মানব উন্নত্ৰপৰ কেঁচা স্মৃতিৰ বেদনা
আৰু সেই কাৰন বাস্তৱনিত স্বপ্নৰ সৰ্বনানীৰ ৰূপে
লেখকৰ ভাব-সমুদ্ৰত ভৱন্যমান সৃষ্টি কৰিছিল নিগম
আৰু ইয়াৰ ফলতে তেওঁৰ চিন্তাধাৰা হৈছিল অতীতমুণী
কিন্তু দুষ্টিভঙ্গী আছিল আধুনিক। বৰদলৈৰ যাব
বচিত মিৰী-জীৱনী প্ৰকাশৰ আগতে দুখন পূৰ্ণা

উপন্যাস প্ৰকাশিত হৈছিল—তানুমতী আৰু লাচনী
কিন্তু একা আৰু পঠন-নীতিৰ ফালৰপৰা মিৰী-জীৱনীৰ
সৈশিষ্ট্য সহজে চকুত পৰে। কানীকীকাণ্ডৰ পৰা আৰম্ভ
কৰি মিৰী-জীৱনী প্ৰকাশৰ আগলৈকে যি কেইখন
উপন্যাস আৰু উপন্যাস ৰম্ভী পুৰি বচিত হৈছে সেই
কেইখন মূলতঃ পৰিস্থিতি প্ৰধান। ঢাক পোহাটৰ দৰে
নিমিত্তক চৰিত্ৰৰ সহায়ত ঘটনা—পৰম্পৰা সঞ্জীৱ কৰিভোলা
সহজ নহয়। লক্ষ্যভাৱে তানুমতীৰ চৰিত্ৰ যি গতি
সেইবলৈ পোতা যায় সিহে অৱস্থাৰ তাড়নাত আৰু
পৰিস্থিতিৰ হেচাত লাভ কৰা গতিহে। যি সাহসেৰে
পোনেই দুয়োটি চৰিত্ৰ কাঠিহে বিজুলীৰ জিনিকনিৰ
দৰে জিনিকি উঠে। কিন্তু মিৰী জীৱনীত জটিল আৰু
পানেই দুয়োটি সঞ্জীৱ চৰিত্ৰ। প্ৰতিকূল অৱস্থা
মাজত দুয়োটি চৰিত্ৰ নিপীড়িত হলেও আৰু দুয়োহেই-
অশেষ নিৰ্যাণত নূৰ পাতি ললেও পৰম্পৰৰ গতি
ধৰা প্ৰগাঢ় ভালপোৱাটাই আকুল কৰিছে। পৰিস্থিতিৰ
প্ৰধানতা এই উপন্যাসতো আছে কিন্তু পৰিস্থিতিৰ
মাজত চৰিত্ৰ দুটিৰ ব্যক্তিৰ সঙ্ঘটিত হলেও নিজীৱ
হৈ পৰা নাই। এটা সহজ সৰল ভঙ্গীয়ে মিৰী জনজাতীয়
লোকৰ আনুভৱ জীৱন যাবাৰ ইঙ্গিত দিছে আৰু
অজটিল সামাজিক জীৱনৰ মাজত লুকাই থকা মূঢ়তাৰ
প্ৰকাশ কৰিছে।

প্ৰথম উপন্যাস হলেও মিৰী-জীৱনীৰ ঘটনা পৰম্পৰা
মাজত যি গতি পৰিৱৰ্তিত হৱসেই গতি আৰু কেইখন
উপন্যাসত কিছু পৰিমাণে অশ্ৰুত। উপন্যাস সৃষ্টিত
উপন্যাসিক অৱশ্যে সৰ্বস্বত। কিন্তু উপন্যাসৰ কাৰ্য্য
আগ্ৰহাই যোৱাৰ লগে লগে চৰিত্ৰবোৰে যেতিয়া এটা
স্বকীয় গতি লাভ কৰে তেতিয়া লেখকৰ আশ্বৰ্যৰ নিমিত্তে
এইবোৰৰ ওপৰত স্পষ্ট হলে অৰল চৰিত্ৰবোৰৰ গতিয়েই
যে মঞ্চ হয় এনে নহয়, উপন্যাসৰ যোগেদি জীৱনৰ
আভাস পৰিস্ফুট কৰাৰ যি উদ্দেশ্য সিহে বাৰ্ধ হয়।
আনহাতে বিশ্বাসযোগ্য কাহিনীৰ বিদ্যাসৰ মাজত
থকা স্বাভাৱিকতাও আঁতৰি যায়। জীৱন জটিল,
বিচিত্ৰতাপূৰ্ণ। আশা নিৰাশা, হা হতশা, আনন্দ

নিৰানন্দৰ ই অশ্ৰুত সন্ময়। যি জীৱনৰ গভাৰু-
পতিকৃত্যৰ কাথে কাথে বিচিত্ৰতাৰ অপূৰ্ণ সন্ময়না,
যি জীৱন চক্ৰল, গতিশীল অৰ্থক বিকাশমুখী সেই জীৱনৰ
কেইখানমান মুহূৰ্ত্তৰ সংযোগত পূৰ্ণতা লাভ কৰিয়া
দুৰূহ। বিশেষকৈ যেতিয়া কোনো এটা দিক্-দৰ্শনৰ
সহায়ত জীৱনটো বুজিবলৈ আৰু বুজাবলৈ চেষ্টা কৰা
হয় তেতিয়া আপেক্ষিক অংলগ্ন আৰু পৰম্পৰ বিবেচনী
কাৰ্য্য সমুহক মুক্তিৰ বাবেও আৰু তাৰ বিশ্বাসযোগ্য
ৰূপায় প্ৰতিভা-আপেক্ষ। উপন্যাসিকৰ জীৱন-জ্ঞান্যাব
ধাৰত যেন এটা দিক্-দৰ্শন সৰাব আছে আৰু এই
কাৰণেই উপন্যাস বচনা যেন সহজ বুলি ভবা হয় সি
ভেনে টান। ব্যাপক অভিজ্ঞতা, বিচিত্ৰ ৰূপনা,
নিৰ্দ্ধাৰন-পটুতা আৰু বিশেষ পূৰ্ণৰ নৃত্তিমান প্ৰকাশৰ
ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে উপন্যাসিকৰ দক্ষতা।

স্বৰ্গীয় ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ উপন্যাসৰ মাজত এই
আটাইবোৰ গুণৰ বিচাৰ নিম্গ্ৰহোজন এই বুলিয়েই
যে যি সময়ত আৰু যি পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ মাজত বৰদলৈয়ে
উপন্যাস বচনা কৰিছিল সেই সময়ত আৰু সেই পৰিবেশত
যুগ চৰিত্ৰাঙ্কনৰ ওপৰলৈ উঠাৰ কোনো অনুকূল বাতাবৰণ
সৃষ্টি হোৱা নাছিল। বুজন সংখ্যক উপন্যাসৰ সম্পৰ্ধ
অভাৱত পাঠকে তুলনামূলক হিচাবোৰে সুযোগ পোৱা
নাছিল। বৰদলৈ দেৱেই অসমীয়া উপন্যাস সৃষ্টিৰ
আমাৰ সমাজত উপন্যাস সাহিত্যৰ সমাৰৰ বঢ়ালে,
এদৰ বগধাটী পাঠকৰ সৃষ্টি কৰিলে আৰু লগে লগে
অসমীয়া সাহিত্যৰ এটা দিশৰ প্ৰভুত উন্মুতি সাধিলে।
যি অসমীয়া সমাজত নিগ্ৰহণ গভাৰু-পতিকৃত্যৰ অভিযোগ
ওনা পৈছিল তাৰ মাজৰপৰা সপ্ৰাণ সজা বিচাৰি উলিয়াবলৈ
তেওঁ যত্নপৰ ছল আৰু অসমীয়া লোকৰ শৌৰ্য্য বীৰ্য্য,
হীনতা সীনতাৰ সন্ধান তেওঁ আমাক দিলে। তেওঁৰ
এই ধাৰন স্বীকৃতি স্বৰূপেই আমাৰ সাহিত্যত তেওঁক
উপন্যাস সন্মুষ্টি বোৱা হয়। এই সন্মান তেওঁৰ নাৰ্ঘ্য
প্ৰাণ।

বৰদলৈৰ প্ৰথম উপন্যাস মিৰী জীৱনী প্ৰকাশিত
হয় ১৮৪৪ চনত আৰু শেষৰ উপন্যাস বহুদৈ নিপিতী
ছপা হয় ১৯৩০ চনত। দেখা যায় প্ৰায় দুকুনি বছৰ

সম্মান বাবে পাণ্ডিত্য বিশেষণ নাইবা সম্বন্ধের বস
বিচারে আবশ্যক নহয়। অল্প বয়স করিলেই ইয়াক
বরণ পৰা যায়।

যি সময়তে বৰ্দ্ধনলয়ে উপন্যাস বচনাত হাত দিয়ে
সেই সময়তে অসনীয়া উপন্যাস সাহিত্য তেমনে চালুকীয়া।
আমর দেশত পাশ্চাত্য প্রভাবর ফলতে উপন্যাস
সাহিত্যই গঢ় লৈছে। ভারতীয় সাহিত্যর কাব্যকে নকড়
পৃথিবীর আন আন সাহিত্যতো বিংশ শতিকাৰ আদি-
ভাগেৰে গাৰ্খ উপন্যাস-সৃষ্টি কম। যি কেইখন ডাল
উপন্যাসৰ সৃষ্টি সাহিত্য-জগতত হৈছে সেই কেইখনৰ
ইংৰাজী অনুবাদো আমাৰ দেশত সহজ নভা হৈ পৰা
নাই। আমাহাতে উপন্যাসৰ কলাকৌশলৰ ওপৰত বৰিচ
সাৰোচনা গ্রন্থও সেই দুখন উপন্যাস লেখকৰ হাতত
কৰ্মেই পৰিছে কিয়নো সাহিত্য জগতত উপন্যাস
সৃষ্টি নতুন সৃষ্টি। শিল্প প্ৰিয়ৰ লগে লগেহে উপন্যাস
সাহিত্য জনপ্ৰিয় সাহিত্য হিচাবে গঢ় লব আৰু দেশে
দেশে ভিন ভিন শিক্ষণৰনৰ মাজেহি নানকলা কৌশলৰে
সমৃদ্ধ উপন্যাসৰ সৃষ্টি হবলৈ ধৰে। লগে লগে উপন্যাস
সম্বন্ধী নানান আলোচনা-গ্রন্থও বৰিচত হয়। আজি
এনে গ্রন্থৰ গৰ্খা গৰ্খই।

এনে কোনো আলোচনা গ্রন্থখনৰ স্বৰ্গীয় বৰদলৈ
দেৰে প্ৰভাবানুিত হৈছিল নে নাই জনা নাযায়। কিন্তু
তেওঁৰ চকুৰ আগত আদৰ্শ হিচাবে আছিল ইংৰাজ
উপন্যাসিক ডগলাসটৰ স্কট আৰু কিছু পৰিমাণে বৰ্দ্ধনৰ
বন্ধু হৰ্ষ চট্টোপাধ্যায়। ডগলাসটৰ স্কটে উল্লেখ
নুবছৰী আৰু পাপিক নীলম-মল্লিকা বাসিক সঙ্কীৰ্ত্তি কৰি
কেইখনমান ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ হাই আৰু কেইটামান
ঐতিহাসিক চৰিত্ৰ উজ্জ্বল কৰি তুলিছে। ঘটনা উপস্থাপন
বীৰি বৈচিত্ৰ্যময় হলেও আৰু বচনামশীল হায়ে হায়ে
সৰস মন্থনেও পৰিহিত্তিৰ মানকতাৰ মাজত পাঠকৰ
আগ্ৰহ আৰু উৎকণ্ঠা অব্যাহত থকাৰ ফলত ডগলাস
স্কটে যে অকল ব্যতিক্ৰমই লাভ কৰিছিল এমন নহয়,
বৰ্দ্ধন লগে লগেই গুডাশীয়ে তেওঁক ওপৰত
লগাই হৈছিল। স্কটে উপন্যাসত সন্নিবিষ্ট কৰা অশিশু
পৰিবেশকো পাঠকে গ্রহণ কৰিছিল পৰিহিত্তিৰ চমকপ্ৰদ

অবতারণাৰ কাৰণে। কোনো কোনো উপন্যাসত পৰিহিত্তি
কৃত্ৰিম কিছ এনে কৃত্ৰিমতাৰ সহায়তে ন্যায়ক বচন-
সমষ্টিৰ মাজলৈ অনা হব। বিপদ বিধিনিৰ মাজলৈ
আহি ন্যায়কে বলিষ্ঠ মনৰ পৰিচয় দিয়ে, পৰিহিত্তি
আমন্তৰীণ কৰিবলৈ স্বত্বপৰ হব আৰু নতুন নতুন
ৰোমাণ্টিক পৰিস্থিতিৰ মাজলৈ উপন্যাস পৰিহিত্তি
আগবঢ়ে। সাময়িক ভাৱে চৰিত্ৰৰ কৃত্ৰিম ভাবমণি
পৰিহিত্তিৰ বিচিত্ৰতাৰ মাজত লুকাই পৰে যদিও স্বত্বপৰ
মাজি উৎপন্ন কৰিবলৈ চৰিত্ৰবোৰে হব অক্ষম কাৰন
কাৰ্য-ন্যায়িক কাৰ্য্যাবলী স্বত্বপৰ প্ৰকৃত ভাবাবেগ
পৰা সমৃদ্ধত বুলি বিশৃঙ্খল জন্মোৱাৰ ক্ষমতা এহাৰো
স্বত্বপৰ লাভ নকৰে। এহাৰে কোনো কোনো
আধুনিক সমালোচকৰ মতে এইবোৰ যেন কাঠ-পুস্তিকা,
উপন্যাসিকৰ অহুনি নিৰ্দেশত এইবোৰে ৰোমাণ্টিক
ভঙ্গীৰে মন্থৰোচন কৰে। সমালোচক হবতো কিছু
পৰিমাণে কঠোৰ কিন্তু তেওঁ অন্যায়ভাৱে কঠোৰ নহয়।
তথাপি সমালোচকে এটা কথা পাহৰি যোৱা যেন
নাৰাখে যে উপন্যাসিক হিচাবে স্কট অসনীয়া হৈছিল
ইংৰাজী উপন্যাসৰ আদি পৰ্ব্বতেই। তেতিয়া মাজিক
সভ্যতাৰ প্ৰভাবত সমাজে আজিৰ জটিল ৰূপ ধাৰণ
কৰা নাছিল আৰু বৈজ্ঞানিক কিম্ব উদ্ভিদিৰ সহায়ত
মানুহৰ জ্ঞানকাশিত স্নিগ্ধও অসুৰ প্ৰসাৰী হৈ পৰা নাছিল।

স্কটৰ হৰে বৰদলৈ দেৱো অতীত ইতিহাসৰ প্ৰতি
বিশেষভাৱে আকৃষ্ট। তেওঁৰ প্ৰায় আঠাই কেইখন উপন্য-
সেই ঐতিহাসিক পটভূমিৰ ওপৰত বৰিচ। সমসাময়িক
জীৱনৰ লগত বৰদলৈৰ মনিত পৰিচয় আৰু প্ৰমাণ
আছে। তথাপি সমসাময়িক সমস্যাৰ প্ৰভাবত উপন্যাস
বচনা নকৰি অতীতলৈ আগুৱাই যোৱাৰ কাৰণ পুৰণি
পটভূমিৰ ওপৰত লেখকৰ ভাবামৰ্শ প্ৰকাশন স্ববিধাৰ
আৰ্খণ্য। অসমত মানব উপস্থাপন কৈয়া স্মৃতিৰ বেদনা
আৰু সেই কালৰ ৰাজহেঁচকি বুকুৰ লক্ষণমণীয়া ৰূপে
লেখকৰ ভাব-সমুদ্ৰত তৰঙ্গমালাৰ স্ৰষ্টি কৰিছিল নিজ
আৰু ইয়াৰ ফলতে তেওঁৰ চিত্তাধাৰা হৈছিল অতীতবৃত্তী
কিন্তু দুষ্টিভঙ্গী আছিল আধুনিক। বৰদলৈৰ হাৰা
বৰিচ নিৰী-জীৱী প্ৰকাশন আগতে দুখন পূৰ্ণাঙ্ক

উপন্যাস প্ৰকাশিত হৈছিল-তানুমতী আৰু নাছৰী
কিন্তু একা আৰু পঠন-বীৰিৰ কালৰপৰা নিৰী-জীৱীৰ
বৈশিষ্ট্য সহজে চকুত পৰে। কামিনীকান্তৰ পৰা আৰম্ভ
কৰি নিৰী-জীৱী প্ৰকাশন আগলৈকে যি কেইখন
উপন্যাস আৰু উপন্যাস ৰম্বী পুৰি বৰিচত হৈছে সেই
কেইখন মূলতঃ পৰিহিত্তি প্ৰধান। চাক যোগাইৰ হৰে
মিচ্ছিক চৰিত্ৰৰ সহায়ত ঘটনা-পৰম্পৰা সজীৱ কৰিতোলা
সহজ নহয়। লক্ষ্যভ্ৰমতা তানুমতীৰ চৰিত্ৰ যি পতি
সেইবলৈ পোৱা যায় সিহে অৱস্থান তানুমতী আৰু
পৰিহিত্তিৰ হেচাত লাভ কৰা গতিহে। যি সাহেবগৰে
পোনেত তানুমতী ৰৰ পৰা পলাই আহিছিল সেই
সাহেবো তাইৰ অস্তৰত কাটিহৰে বিজুলীৰ জিনিকনিৰ
হৰে জিনিকি উঠে। কিন্তু নিৰী জীৱীত ছাৰ্জি আৰু
পানেই দুয়োটিই সজীৱ চৰিত্ৰ। প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ
মাজত দুয়োটি চৰিত্ৰ নিপাতিত হলেও আৰু দুয়োটিই
অশেষ নিৰ্ম্মাতন মূৰ পাতি ললেও পৰম্পৰৰ প্ৰতি
কৰা প্ৰণোক্ত ভালপোৱাই অকুল কৰিছে। পৰিহিত্তি
প্ৰাধান্য এই উপন্যাসতো আছে কিন্তু পৰিহিত্তি
মাজত চৰিত্ৰ দুটিৰ ব্যক্তিগত সম্বন্ধিত হলেও নিৰী
হৈ পৰা নাই। এটা সহজ মন ভঙ্গীয়ে নিৰী জনসভ্যতায়
লোকৰ আত্মবৰ জীৱন ব্যাভাৱ হিন্ৰিত দিছে আৰু
অজটিল সামাজিক জীৱনৰ মাজত লুকাই থকা মুহূৰ্ত্তাৰ
প্ৰকাশ কৰিছে।

প্ৰথম উপন্যাস হলেও নিৰী-জীৱীৰ ঘটনা পৰম্পৰা
মাজত যি পতি পৰিলকিত হৰেই পতি আন কেইখন
উপন্যাসত কিছু পৰিমাণে অস্পষ্ট। উপন্যাস সৃষ্টি
উপন্যাসিক অৱশ্যে সৰ্ব্বজ্ঞ। কিন্তু উপন্যাসৰ কাৰ্য্য
আগুৱাই যোৱাৰ লগে লগে চৰিত্ৰবোৰে সোঁতা এটা
স্বৰ্গীয় গতি লাভ কৰে তেতিয়া লেখকৰ আদৰ্শৰ নিষ্কৰণ
এহাৰো ওপৰত স্পষ্ট হলে অকল চৰিত্ৰবোৰৰ গতিহেই
যে মন্থৰ হয় এনে নহয়, উপন্যাসৰ যোগেদি জীৱনৰ
ভাঙ্গা পৰিষ্কৃতি কৰাৰ যি উদ্দেশ্য সিহে বাৰ্থ হয়।
আনহাতে বিশৃঙ্খলোকা কাহিনীৰ বিন্যাসৰ মাজত
কৰা স্বাভাৱিকতাও স্মৃতিৰ নাৰা। জীৱন জটিল,
বিচিত্ৰতাপূৰ্ণ। আশা নিৰাশা, হা হাৰাশ, আশঙ্ক

নিৰামল্গৰ ই অস্পষ্ট সমনুৱ। যি জীৱনৰ গভ্ৰ-
গতিকতাৰ কাষে কাষে বিচিত্ৰতাৰ অপরূপ সম্ভাৱনা,
যি জীৱন চক্ৰল, পতিশীল অথচ বিকাশমণ্ডী সেই জীৱন
কেইটামান মুহূৰ্ত্তৰ সংযোগত পূৰ্ণতাৰ আভাস দিয়া
দুহৰ। বিশেষকৈ যেতিয়া কোনো এটা বিষ্ক-বৰ্দ্ধন
সহায়ত জীৱনটো বুজিবলৈ আৰু বুজাবলৈ চেষ্টা কৰা
হব তেতিয়া আৰ্শ্বকিক অংশলগু আৰু পৰম্পৰ বিৰোধী
কাৰ্য্য সমুহক বুজিল অধীন কৰি তাৰ বিশৃঙ্খলোকা
কামৰণ প্ৰতিভা-সাপেক। উপন্যাসিকৰ জীৱন-জিজ্ঞাসাৰ
আঁৰত এনে এটা বিষ্ক-বৰ্দ্ধন সদায় আছে আৰু এই
কাৰণেই উপন্যাস বচনা যেনে সহজ বুলি ভবা হয় সি
এনে নহয়। ব্যাপক অভিজ্ঞতা, বিচিত্ৰ কল্পনা,
নিৰ্দ্ধাৰন-পটুতা আৰু বিশেষ ৰূপৰ নৃত্তিমান প্ৰকাশন
ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰে উপন্যাসিকৰ দক্ষতা।

স্বৰ্গীয় বৰ্দ্ধনকান্ত বৰদলৈৰ উপন্যাসৰ মাজত এই
আটাইবোৰ গুণৰ বিচাৰ নিশ্চয়লোভন এই বুলিয়েই
যে যি সময়ত আৰু যি পাৰিবাৰিকৃত্যৰ মাজত বৰদলৈয়ে
উপন্যাস বচনা কৰিছিল সেই সময়ত আৰু সেই পৰিবেশত
বুল চৰিত্ৰাঙ্কনৰ ওপৰলৈ উঠাৰ কোনো অনুকূল ব্যাভাৱণ
সৃষ্টি হোৱা নাছিল। বুলখন সাংঘ্যক উপন্যাসৰ সম্পৰ্শ
বভাৱত পাঠকে তুলনামূলক বিচাৰকো অহোকা পোৱা
নাছিল। বৰদলৈ দেৱেই অসনীয়া উপন্যাস সৃষ্টিৰে
আমাৰ সমাজত উপন্যাস সাহিত্যৰ সমাধৰ ব্যাচল,
এনে বসগ্ৰাহী পাঠকৰ সৃষ্টি কৰিলে আৰু লগে লগে
অসনীয়া সাহিত্যৰ এটা শিখৰ প্ৰস্তুত উন্মুক্তি মাছিল।
যি অসনীয়া সমাজত নিষ্কৰণ গভ্ৰ-গতিকতাৰ অভিমোগ
ওনা গৈছিল তাৰ মাজৰপৰা প্ৰাথম সজা বিচাৰি উলিয়াবলৈ
তেওঁ স্বত্বপৰ হল আৰু অসনীয়া লোকৰ শৌৰ্য্য বীৰ্য্য,
হীনতা ধীনতাৰ সম্মান তেওঁ আমাক দিলে। তেওঁৰ
এই ধামৰ স্বীকৃতি স্বৰূপেই আমাৰ সাহিত্যত তেওঁক
উপন্যাস সমুষ্টি বোলা হয়। এই সম্মান তেওঁৰ নাৰ্খা
প্ৰাপ্ত।

বৰদলৈৰ প্ৰথম উপন্যাস নিৰী জীৱী প্ৰকাশিত
হয় ১৮৯৪ চনত আৰু শেষৰ উপন্যাস বৰদৈ লিপিকী
জগা হয় ১৯১০ চনত। দেখা যায় প্ৰায় দুকুনি বছৰ

কাল তেওঁ একমুখী সাধনাত বসে য়ে আছে। চৰকাৰী কামৰ হেচাত সময়ে সময়ে ফাইলৰ মাজত আবদ্ধ হৈ পৰিবৰণা হলেও তেওঁ বিৰূপ আছনি পাইছিল সেইকথৰ সংস্কাৰহাৰ কৰি তেওঁ স্ৰষ্টি-বান্ধিতাৰ পৰিচয় দিছে। অক্ষিত্ৰৰ এক ধৰণৰ কামৰ বাহিৰকৈ আৰি প্ৰকৃত জীৱনৰ সন্ধানত তেওঁ তিন তিন স্থৰৰ আৰু তিন তিন সম্প্ৰদায়ৰ লোকৰ সহ বিচাৰিছিল। ইয়াৰপৰা তেওঁৰ জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰিচয় বহল য'লৈ পৰিছিল আৰু তেওঁৰ অন্তৰত ভাগি উঠিছিল সৃষ্টিৰ আকৃষ্টতা। কিন্তু অসমৰ তিন তিন অঞ্চলৰ লোকৰ সংস্পৰ্শত তেওঁৰ অভিজ্ঞতা পই হলেও তেওঁৰ ভাৱতীয়া মনে সেই সকলো অভিজ্ঞতা বিৰূপ বিমূগ্ধ আৰু আশ্ৰমবাদৰ দ্বাৰাপেত প্ৰতিক্ৰিয়িত কৰিছে তাক ৰূপান্তৰিত কৰিছিল। আশ্ৰম চিননাম নহলে সমসাময়িক সমাজৰ প্ৰতিচ্ছবি পাঠকৰ গ্ৰহণীয় ৰূপত প্ৰকাশ কৰা নৈ। সমাজ একে ঠাইতে বৈ নাথাকে তাত আনুগিক সমাজৰ গতিশীলতা প্ৰথৰ। গতিকে সমাজৰ লগে লগে লেখকৰ কাৰিকৰ আশ্ৰমৰো বিকাশ সাধন নহলে সমসাময়িক জীৱনৰ সমগ্ৰা দৃশ্যতানে ফুটাই তুলিব নোৱাৰিব। এনে অনেক ঔপন্যাসিক আছে বিস্কলৰ সৃষ্টিৰ মাজতে যোগেশ্বৰ বিৰূপেশ-পুৰী আৰু সম্ভ্ৰম নবৰ সন্ধান আৰম্ভ কৰা হয়। বৰ্ষীত্ৰ নাথ ঠাকুৰ, শব্দভ্ৰম আৰু এনভ্ৰুছ হাক্‌স্‌নী এনে ঔপন্যাসিক। কিন্তু বৰদলৈয়ে অতীত সমাজৰ ওপৰত সঘাচাৰ চকু বন্ধাৰ কাৰণে আৰু ইতিহাসৰ বিশেষ বিশেষ এটা বহুত ওপৰত গ্ৰহৰ দিগৰ হেতুকে তেওঁৰ উপন্যাসৰ মাজত সংস্কাৰ আৰু পৰম্পৰাৰ প্ৰতি আস্থাশীল নবৰূপে স্বাক্ষৰ আছে। তেওঁলৈ ৰূপনাৰ ওপৰত কিবা প্ৰেৰণিক চিন্তাৰামনাৰ প্ৰভাৱ থাকিলেও বিষয় বস্তুৰ নিৰ্দেশমানে তাৰ প্ৰকাশত বাধা দিছে। বহু নিৰ্দ্ধাৰনৰ ক্ষেত্ৰত লেখকৰ পূৰ্ণ স্বাধীনতা আছে সঁচা কিন্তু নিৰ্দ্ধাৰনৰ পাছত বহুৰ সীমাবদ্ধতাই সৃষ্টি বন্ধী লেখকক পৰে পৰে নিৰ্দ্ধাৰন কৰে। এই নিৰ্দ্ধাৰন আৰি যজ্ঞাত নিৰ্দ্ধাৰন। পূৰ্ণ নিৰ্দ্ধাৰন প্ৰতিচ্ছবি হিচাপে ত্ৰিভ্ৰমীক সত্য আৰু বাৰি কাল্পনিক চৰিত্ৰ সংযোগৰ সহায়ত সমস্ত ঐতিহাসিক

ঘটনা বিশ্বাস-যোগ্য আৰু সজীৱ কৰি তোলাৰ সাৰ্থকতা লাভ সহজ নহয়। তাৰ বাবে যথেষ্ট বাধা অতিক্ৰম কৰিবৰণা হয়। লেখকৰ আত্ম-বিশ্বাসে তেওঁক অভ্ৰুইট দিয়ৈ, ৰূপনাৰি আত্মৰ বাট পোছৰাই তোলে আৰু প্ৰকাশৰ দৃশ্যতাই তেওঁৰ তৃপ্তিমান কৰে। আত্ম-বিশ্বাস বৰদলৈৰ আছে। ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ পৰম্পৰাৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাশীল বৰদলৈয়ে প্ৰেমিকৰ দৈহিক আকৰ্ষণৰ কায়ে কায়ে সাণু, সন্মাসী, বামাচাৰী তান্ত্ৰিক আৰি সংসাৰ বিৰণী চৰিত্ৰ সম্ভ্ৰম সৃষ্টি কৰিছে। ভালেমান চৰিত্ৰৰ যোগেদি ৰম্ভীয় আশ্ৰম পৰিস্ফুট কৰাৰ চেষ্টা তেওঁৰ কেইবাখনো উপন্যাসৰ বৈশিষ্ট্য। আমাৰ সমাজত সাধাৰণিক আশ্ৰমৰ প্ৰভাৱ একান্ত বেছ প্ৰবল আছিল। বোধ্য যুগেপৰো আশ্ৰম কৰি এতিয়ালৈকে সন্মাস অবলম্বনেই জীৱনৰ অন্ত পূৰ্বসাৰ্থ বুলি ভবা লোকৰ সংখ্যা কম নহয়। বিধন দেশত সৰ্ব-শূন্যৰাম নায়াৰাক আদি দৰ্শনিক মহৰামৰ প্ৰভাৱ আছে সেইখন শ্ৰেণৰ মানুহে সংসাৰ কূপত পৰি অহঁতাৰু কা লোকৰ প্ৰতি যানুভুক্তি দেখুৱাব পাৰে। জাগতিক জীৱনত পুণিৰীৰ ৰূপ-বসৰ প্ৰতি মানুহ আকৃষ্ট হলেও অভিজিগত স্কন-নাৱৰ বাৰ্থ মনোবাহ বাক্তিৰ মনত সহজে সংসাৰ বিৰাগৰ আশ্ৰম বুলি হহতো বৰদলৈৰ বিশ্বাস। বাস্তৱ জীৱনত এনে দুই চাৰি ঘটনা সম্ভ্ৰুটিত হোৱাৰ অভিজ্ঞতাও প্ৰাৰ সকলোৱে আছে। এইদৰে বৰদলৈৰ উপন্যাসত আনি দ্ৰৱ্যাবা, কৃষ্ণদাসী নিৰ্দ্ধন ভক্তত, হলকাথ বৰদা প্ৰভৃতিৰ চৰিত্ৰ সংযোগ পাওঁ। লেখকৰ আধ্যাত্মিক আশ্ৰমৰ মৰল হিচাপে বৰতীৰ্ণ এই চৰিত্ৰসমূহে কতো কতো উপন্যাসৰ গতি নিৰ্দ্ধাৰিত কৰিছে। নিৰ্দ্ধন ভক্তত নিৰ্দ্ধন, তাম্ৰেশ্বৰীৰ মলিৰত বামাদানী তান্ত্ৰিক আৰু বৈষ্ণৱী, আৰু বহুদৈ লিগিৰীত কৃষ্ণদাসী অৰ্থাৎ বহুদৈ লিগিৰীৰ ভূমিকা বৰদা নহয়। মান দেশৰ পৰা প্ৰভাৱস্বৰ্ণ কৰি যেতিয়া নিৰ্দ্ধনে দেখিলে যে তাৰ একলৰ প্ৰেয়সী আনৰ পৰিণীতা স্ত্ৰী, তেতিয়া সি প্ৰেয়সীৰ অজ্ঞাতে তুলসীৰ নানা হাতত বৈ সত্যৰ উপাসনী ভক্তত লয়। তাম্ৰেশ্বৰীৰ মলিৰত বামাদানী তান্ত্ৰিক আৰু বৈষ্ণৱীয়ে উপন্যাসৰ কাহিনী সম্পূৰ্ণৰূপে

নিৰ্দ্ধাৰিত কৰিছে। দ্ৰৱ্যাবাৰ আৰু বহুদৈ লিগিৰীৰ মিলন প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ মাজত হব নোৱাৰিলে। ইয়াৰ ফলত দুয়োৱেই পৰম্পৰৰ যজ্ঞতে সন্মাসীনী হ'ল। উপন্যাসৰ অৰ্থাৎ বহুদৈ লিগিৰী আৰু আশ্ৰমবাদ ৰম্ভীয়ে বিৰূপ কৰি আছে শোশাশত দ্ৰৱ্যাবাৰ আৰুত কৃষ্ণদাসীৰ আত্ম-প্ৰকাশ কিছু পৰিমাণে যত্নতামিত। বৰদলৈৰ উপন্যাসৰ ভিত্তৰত নাৰী চৰিত্ৰৰ প্ৰাধান্য চকুত পৰে। নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ যে ঘটনা-সমষ্টি শিথলিত কৰি কাহিনী তাগ আৱৰ্ণিত হৈছে তেনে নহয়, কিন্তু এই চৰিত্ৰসমূহৰ অৱলম্বনত ঘটনা সমষ্টি বৃদ্ধিছে। নাৰী চৰিত্ৰসমূহে সঘাচাৰ সংস্কাৰৰ অধীন। কিন্তু এই সঘাচাৰ নিয়মৰ ব্যতিক্ৰম হল বনোমতী উপন্যাসত লগ পোৱা পত্নী। মানৰ মিনন আনাম উৎখাটনৰ স্ত্ৰীক পত্নী হ'ল মান সোমাপতি নিৰ্দ্ধমাচাৰ কনিষ্ঠাৰ জিউ। সোমাপতিৰ লোলুপ দৃষ্টিৰ পৰা তাইক কেৱে বন্ধা কৰিব নোৱাৰিলে। বৰকৃষ্ণদাস চকুত কৰা তাইৰ কাৰ্য আৰুবেদনো উপেক্ষিত কৰে। বাৰা হৈ তাই আত্মসমৰ্পণ কৰিছে। কিন্তু অসমৰ ভাই-ভনীৰ প্ৰতি তাইৰ অন্তৰত বৈ গল বৰ, সৌচৰ অনুত বিষ্ণু। নিজৰ সতীত্বৰ বিনিময়ত তাই বিচাৰিলে আমাৰ বৃদ্ধি সতীৰ বন্ধ। তাইৰে যজ্ঞত বনোমতীৰ সতীত্ব নাম নহল, নখীকাহৰী বৃদ্ধি লাভ কৰিলে। কিন্তু মানইতককৃত তাই সগৰা বুলি দিব নোৱাৰিলে। তাইক সন্দেহভ্ৰমে পোষী সাধাত কৰা হল আৰু মানইতে তাইক নৃশংসভাৱে জীয়াই জীয়াই পুৰি মাৰিলে। পত্নীৰ মৰল কিন্তু তাইৰ তাগ আৰু সাহস উল্লেখ হৈ বন। বৰদলৈৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰো অস্বৰ্ণত আছে জীৱনৰ বৃত্তান্ত। নিজৰ প্ৰথম প্ৰাৰ্থীহনৰ লগত স্বৰৰ সংসাৰ পতাৰ অভিনাস এইবোৰৰ আছে কিন্তু প্ৰেমোপায়ৰ সঙ্গত্বৰপৰাৰ উত্তৰ হোৱা জীৱনৰ অমিতা পানৰ পৰা বঞ্চিত হলেও এইবোৰে বিভ্ৰান্তকৰ মনোভাৱৰ প্ৰকাশৰ সননি জীৱনৰ নিৰ্দ্ধৰতা জীৱনৰেই ধাম বুলি মানি লৈছে। প্ৰথম প্ৰেমিকৰ প্ৰতি অস্বৰ্ণত ওপোজা প্ৰেম পাৰ্শ্বক জীৱনৰ জুলাবেলত নামৰ অৰ্থত এইবোৰৰ নাই। বহুতী

বৃশ্ণাবৰমাদিনী হৈছে, বৈষ্ণৱী বহুদৈ লিগিৰীয়ে অসমৰ ঠায়ে ঠায়ে ঘূৰি ফুৰিছে। লেখকৰ এনে কৌশল অৱলম্বনৰ ফলত চৰিত্ৰসমূহৰ এটা ফালতে পাঠকৰ চকুৰ আগত পৰিছে। গতিকে দেখা যায় যে সমাৰ আৰু অৱস্থাৰ হেচাত চৰিত্ৰসমূহৰ বিচিত্ৰ কাহিনী প্ৰকাশৰ আশ্ৰম ঔপন্যাসিকে প্ৰথম কৰা নাই। এনে দুষ্টিভ্ৰমীৰ পৰশতী হৈ উপন্যাস ৰচিত হলে সাধাৰণতে উপন্যাসৰ পূৰ্ণ অজ্ঞান হয়। বৰদলৈৰ উপন্যাসৰ পুৰোটা অজ্ঞান। দ্বাৰাশূদ্ৰকায়িক বৰদলৈৰ মাৰেদি কাহিনী তাগ কিছু পৰিমাণে বিক্ষিপ্ত হৈ সাধাৰণিক শেহত পৰিণতি লাভ কৰিছে। বৰদা আৰু ঘটনা সংযোগৰ সহায়ত অসমৰ এক দুৰ্ভোগ্যপূৰ্ণ বহুতৰ সামাজিক আৰু ৰাজকৈতিক অৱস্থাৰ চৰি ফুটাই তোলাৰ চেষ্টা লেখকৰ কৰিছে আৰু ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ কেইটামান চৰিত্ৰৰ পৰা একোটি ফাল স্পষ্ট কৰিছে। ৰাজনৈতিক মত্বমৰঞ্জিতা প্ৰতিক্ৰমাৰ বিশদ আলোচনাৰ পৰা তেওঁ বিৰত আছে। ভা-ভাওঁৰীয়া-মলকৰ মত্ৰািনকাৰপৰা উত্তৰ দিগাৰ প্ৰজা সাধাৰণ-মানসিক প্ৰতিচ্ছবিৰ সন্দেহ হোৱাও তেওঁৰ উদ্দেশ্য নহয়। মাথোন মূল ঘটনা প্ৰবাহৰ দীপ্তিৰে কাৰে দেখা পোৱা সামাজিক বিপৰ্য্যায়ৰ প্ৰাণু জ্যোতিৰেই সেই সমৰৰ চিত্ৰ সম্ভ্ৰুজন কাৰক চেষ্টা তেওঁ কৰিছে। এই চেষ্টা কিছু পৰিমাণে সাৰ্থক হৈছে। পূৰ্ণম চৰিত্ৰসমূহৰ ভিতৰত ৰম্ভিনী উপন্যাসত দ্বকা সংসাৰৰ চৰিত্ৰত কৰ্ম তৎপৰতাৰ চিন আছে কিন্তু আৰি প্ৰকাশৰ চৰিত্ৰই পাঠকৰ অন্তৰত গভীৰ বেধোপাত নকৰে। বহুদৈ লিগিৰীত চক্ৰকাণ্ড সিংহৰ ভূমিকা প্ৰকাশৰ্দ্ধতে দেখা হৈছে। নিৰ্দ্ধন ভক্ত উপন্যাসত ভক্ত ভোতাৰামৰ স্বপ্ন হলেও বেৰাজনু আকাশৰ ভোতাৰামে। স্থানীৰ পগমৰ উল্লেখ জ্যোতিক নহয়। চৰ্তী বৰদা নিৰ্দ্ধন, নখীকাহৰী পাৰিপাশ্ৰুকিত দাগ। তাম্ৰেশ্বৰীৰ মলিৰত বনেশ্বৰ চৰিত্ৰত ঘটনাৰ সৌত পৰিৰ্ভগ কৰাৰ ক্ষমতা নাই। দ্ৰৱ্যাবা-প্ৰোহত হৰণত ৰীৱৰ্ভৰ বীৰোচিত্ৰ কাৰ্যৰ বৰদা আছে কিন্তু কৰ্ম কৃষ্ণতাৰ দুষ্টিত সৰল ৰূপত প্ৰকাশিত হোৱাৰ অভাৱ

বৈ যোগে । কিন্তু প্রধান উপন্যাস হলও ঐকা আৰু
স্বসংস্কারতাৰ ফালৰ পৰা নিৰী-জীৱনীত কলা কৌশল
উৎকৰ্ষ পৰিলক্ষিত হয় । আন কেইখন উপন্যাসত লেখকৰ
সংস্কারকাৰী মনোভাৱৰ প্ৰকাশ বেছি স্পষ্ট । কতো কতো
এই মনোভাৱে ব্যক্তনাম আঁকাৰোপৰ পৰা হৈ বহুসংস্কৃত
অৰ্থতীৰ্ণ হৈছে কিন্তু আন ঠাইত ই আঁচৰ সৌকৰ্ম্যৰ
দুৰাৱলি পাব হোৱা নাই ।

সমাজৰ বোধ-জ্ঞানৰ ওপৰত বাহু বজাৰাতৰ প্ৰয়োগ
সাহচৰ্য্যৰ বহুদৈলৈকে নকৰে । তেওঁৰ সহানুভূতিশীল
স্বভাৱে বাহুৰ পাতিল অসু-প্ৰয়োগৰ পৰা তেওঁক বিচলিত
কৰিছে । সমাজত থকা অনাৰ্য্য অৰ্ধৰ প্ৰতি তেওঁ
স্নান সতেজ । উপন্যাসত তেওঁ এইবোৰৰ উল্লেখ
কৰিছে আৰু ঠাৱে ঠাৱে ভেদ ভেদগুণি অসু-সামৰ্ণ্যতা
বেশুৰালৈ বহুপৰ হৈছে । মিথন সমাজত তেওঁ
স্ব-সেৱানুৰাগৰ অভাৱ আৰু অৰ্ধৰ স্বভাৱান দেখিবলৈ
পাইছে সেইখন সমাজলৈকে তেওঁ পঢ়িয়াইছে একো
একোটা আধ্যাত্মিক ৰূপেৰে বনীয়ান চৰিত্ৰ আৰু এনে
চৰিত্ৰৰ সহায়তে সামাজিক আদৰ্শ বাহু কৰাৰ কৌশল
তেওঁ অবলম্বন কৰিছে । উপন্যাসত এইটো নিশ্চয়োক্তন
বুলি গোৰতে কৈ পেলাৱা উচিত নহয় । উপন্যাসিকৰ
দৃষ্টিভঙ্গী সম্পূৰ্ণ বাস্তৱবাদী নহৈ, বহুপৰতচ্ছতা আদৰ্শেৰে
অনুৰঞ্জিত হলে এনে চৰিত্ৰৰ সন্ধান কৰাৰ আৱশ্য-
কতা আছে । বিশেষকৈ আনৰ সমাজত আধ্যাত্মিক
আদৰ্শ অনুসৰণ কৰি সংস্কাৰৰ নামাংগে তাপ্য কৰা
লোকৰ সংখ্যাও তেনেই তাক নহয় । পাশ্চাত্য আলোচক
সকলে তেওঁলোকৰ নিজ দেশৰ সামাজিক পটভূমিৰ
ওপৰত পুথিৰ জ্ঞানোপ বিচাৰ কৰে । সেই এক ধৰণৰ
পটভূমি আৰু একে ধৰণৰ বিশৃঙ্খল আনৰ সমাজত নাই ।
গতিকে পাশ্চাত্য আলোচক সকলৰ সন্দেহ কৰাটো আনৰ
দেশৰ পুথি আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োজ্য নোহোৱাটোৱেই
স্বাভাৱিক । সাধাৰণতে কোৱা হয় যে বৰদলৈয়ে চিত্ৰিত
কৰা চৰিত্ৰবোৰ টাইপ চৰিত্ৰ । অৱস্থান্তৰে এই চৰিত্ৰ-
বোৰৰ বিকাশ সাধাৰণতে চকুত পৰে । কলত জীৱনৰ
বিচিত্ৰতা আৰু বৈশিষ্ট্য ইন্দ্ৰিয় এইবোৰে নিদিয়ৈ ।
সমালোচক সকলৰ এনে আলোচনাৰ মূলতে এটা

অন্তঃসিদ্ধ সত্যৰ কল্পনা আছে যে উপন্যাসে বাহু
আৰু সামাজিক জীৱনৰ প্ৰতিচ্ছবি পৰিস্ফুট কৰিব
লাগে । মূঢ়া কথা, জীৱন-প্ৰবাহৰ প্ৰতি উপন্যাসত
প্ৰকাশিত নহলে সাধক উপন্যাস সৃষ্টি সম্ভৱ নহয় ।
তথাপি আচলতে উপন্যাসত আমি যি জীৱনৰ সন্ধান
পাওঁ সেই জীৱন বাহুৰে যাপন কৰা অংশেৰে জীৱন
নহয় আৰু উপন্যাসত পোৱা প্ৰতিচ্ছবিও প্ৰকৃত জীৱনৰ
বহু প্ৰতিচ্ছবি নহয় । এই ছবি এটা বিশেষ দিক্ দৰ্শন
নাহেদি লেখকৰ মনোমেধাত স্পষ্ট হোৱা চৰিহে ।
গতিকে লেখকৰ প্ৰতিভা ভেদে টাইপ আৰু মূঢ়ক চৰিত্ৰৰ
সৃষ্টি হয় । জালেমান লেখকে টাইপ চৰিত্ৰ সৃষ্টি কৰিও
অনৰ হৈছে । ভদ্ৰু কৃষ্ণকোটি বা পিন্ধু ইকৰ চৰিত্ৰ
জানো কেতিয়াবা পাহৰি যোৱা যাম ৭ আৰু আৰু
জীৱনৰ মাজত এটা ভাঙৰ পাৰ্শ্বকা আছে । এই পাৰ্শ্বকা
হল যে আঁচৰ বুকুত জীৱনৰ প্ৰাণ শক্তি আৰু গতিশীলতা
কম হয় । বিভিন্ন চিত্ৰ সংযোগৰ সহায়ত গতিশীল
জীৱনৰ স্ৰাষ্টি উৎপন্ন কৰাৰ আৰ্শ্বকতাৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ
কৰে বাহিৰ কৃতিত্ব । আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ
আদি যুগলৈ চালে আৰু সময়ৰ প্ৰভাৱ আৰু পাঠকৰ
গ্ৰহণ ক্ষমতালৈ লক্ষ্য কৰিলে উপন্যাসিক হিচাপে
বৰদলৈয়ে কৃতিত্ব লাভ কৰিছে । এই কৃতিত্বৰ স্বীকৃতিও
আপোতে দিয়া হৈছে । আজি শব্দৰে এইটো স্মৰণ
কৰাৰে আনৰ কৰ্তব্য ।

যুগে যুগে মানুহৰ ৰুচি আৰু আদৰ্শৰ পৰিবৰ্ত্তন
ঘটে । আজি আঁচৰ ক্ষেত্ৰত যি আদৰ্শ চিত্ৰিত বুলি
বিবেচিত হৈছে তাৰো এদিন পৰিবৰ্ত্তন হ'ব । মূঢ়ক
চৰিত্ৰৰ তুলনাত টাইপ চৰিত্ৰবোৰ যে বুজিবলৈ সহজ
আৰু সকলোৰে গ্ৰহণীয় তাক দেখাৰিবৰ সকাম নাই ।
জীৱনৰ জটিল নে অজটিল ৰূপায়নৰ মূলা বেছি তাকো
একে উশাহতে কৈ দিব নোৱাৰি ।

আনৰ উপন্যাস সাহিত্যৰ প্ৰধান গুণিগাল হিচাপে
বহুনীকান্ত বৰদলৈৰ নাম স্মৰণ কৰিব লাগিব ।
অসমীয়া ভাষা সাহিত্য জীয়াই থাকে নানে তেওঁৰ
এই গৌৰৱ ৰলিন নহয় । বৰদলৈৰ দেশ-প্ৰাণ আৰু
সমাজ সংস্কাৰৰ প্ৰতি অগ্ৰহ অৰুপট । অসমীক

সংস্কৃতি তথা অসমীয়া জাতীয় উৎসৱৰ প্ৰতি তেওঁ
একাত্মীয় । অসমৰ বীৰ বীরভদ্ৰাসকল তেওঁৰ মৌলবৰ
হল আৰু অসমীয়া জাতিৰ উমুতি তেওঁৰ আদৰ্শ । আজি
তেওঁৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে তেওঁৰ প্ৰতি শব্দা
নিবেদন কৰি তেওঁৰ আদৰ্শ আৰু কৰ্ম নিষ্ঠাৰে অনুপ্ৰাণিত
হবলৈ চেষ্টা কৰোঁঁছক । অলসতা আৰু শ্ৰমবিমুগ্ধতা
পৰিহাৰ কৰি কৰ্তব্য-পথত আগুৱাই যাবলৈ ভাৱনামে
আনক শক্তি দিয়ক ।*

*বহুনীকান্ত বৰদলৈৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে দিয়া সভাপতিৰ অতিভাষণ—পত্ৰিকা সম্পাদক ।

কাব্যানুবাদ : এটি সাহিত্যিক মূল্যায়ন

শ্রীশিবেশ্বর বসু

[ক]

বিবিকীর সিপান্ত যেতিয়া ফিয়কণা মারে
সন্ধ্যার ঘণ্টাত বাজে দীর্ঘ সৰুসৰু শব্দনি,
বাঁদার বেলেজ চানুচ-পিচি কিয়ে শুভনি !
সঞ্জিত কোটা, শাশু মনোবন উমেবে হ্রদয় ভাবে ।

বহুবাট ঘুরি পূৰ্ণৰ উভতি কোন সেইজন,
আছাৰ কাণত দূরার মুগ্ধত স্থির,
দৰ্জাৰ কাণত দমানু বৃক্ষ শুকু পতীর
পৃথিবীর বন টানে স্মৃশীতল কিয়ে মছোপন ।

দূরার সিপান্ত পথিকৰ মূৰুপস্বৰনি
শেধনা বিকৃত ভাব নিঃসঙ্গ হ্রদয় জ্বৰণ,
খাদার সস্তার আৰু মেজৰ সতেজ মদৰ
নির্ভূত আভাত উজ্জল কীরতন গুণগুণনি ।

[খ]

যেতিয়া কৃত্তনীসবে বিবিকীর সিপান্ত—
সন্ধ্যার আগমন, দীর্ঘ ঘণ্টা বাজে সৰুসৰু,
সোজামবেলেজ চানুচ পিচি মতি নিভোপন,
এই ধৰ বেন উমেবে মধুৰ সন্ধ্যার পোছৰত ।

ব্রাম্যমান বাতিৰ বুকুত বোঝা অধুকাৰ,
দৰ্জাৰ কাণত স্থির নিঃসঙ্গ পথচাৰী গতি,
নিবন্ধুশ বৃক্ষমাগাত অলে দূরার প্রতীতি,
পৃথিবীর বৌবন নিবিবিলি স্বেচ্ছ অভিসার ।

নীৰবে পথিক আছি স্থির সেই ধরত,
শুকু হতবাক অঙ্গ হ্রদয়ৰ পাৰ ।
কমিকু কীরতন স্বেচ্ছ গিজ প্রাণধার
সঞ্জিত খাদাতন সন্মুজল মদৰ মাজত ।

আচলতে এটি কবিতাবে এয়া দুটি রূপ । জার্মান
কবি বেৰ্গণ ট্ৰেকল (১৮৮৭—১৯১৪)ৰ কবিতা Ein
winterabend (একি শীতৰ সন্ধ্যা)ৰে বিভিন্ন সময়ত কৰা
দুটি অনুবাদ । অনুবাদ কৰাৰোঁতে কোনোটি অধিক সার্থক
হৈছে তাক নিজেই বুজিব পৰা নাই । কিছ, তাৰ
ফলত সঠি হোৱা আমাৰ মনৰ অৱহাটিয়েই এই প্ৰবন্ধ
জন্ম দিছে ।

প্ৰশ্ন হৈছে, একেজন অনুবাদকৰ বিভিন্ন সময়
অনুবাদেই যদি রূপৰ ইমান ভাবতমাব সঠি কৰে,
বিভিন্ন অনুবাদকৰ হাতত তাৰ কিয়ে কাপাত্তৰ নম্বাৰি ?
বুজিলো, অনুবাদত ভাব-ভাষা অনুভূতি আৰু সাময়িক
সচেতনতাই ব্যক্তিগত বচনাসৈলীৰ ওপৰতো বিভিন্ন
ধৰণৰ প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সঠি কৰে । পূৰ্বনি কবিতাৰ
দৰ্শন পূৰ্বনি হলেও আধুনিক অনুবাদকৰ হাতত তাৰ
আধুনিকতম রূপৰ সন্ধ্যা নহোৱা নহয় । অনুবাদ
অনুবাদকৰ চিন্তাধাৰাৰ আন এটি কলাত্মক প্ৰতিনিধি ।
গতিকে অনুবাদে মূলৰ লগত কিমান সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰি
 থাকিব পাৰে অৱশ্যেই এক চিত্তনীয় বিষয় ।

ফৰাচী কবি পল ভালেৰি মন্তব্য কৰিছে, “কবিতাৰ
অনুবাদ অসম্ভৱ ।” ইটালীয় সাহিত্যৰ এয়াৰ প্ৰচলিত
উক্তি হ’ল, “অনুবাদক মাছেই বিশ্বাসঘাতক ।” বিখ্যাত
ফৰাচী কবিসকলে কৰি ৰোজে, “অনুবাদ নাবীৰ নিচিনা ।
কপটী হ’লে তাই বিশ্বাস হাতিনী আৰু বিশ্বাসী হ’লে
তাঁই কুৰুগা ।” ইংৰাজ কবি কোলৰিভৰ ভাষাত,
কবিতাৰ সেই অংশটিয়েই বিত্ৰঙ্ক, যাৰ অনুবাদ সম্ভৱ
নহয় । “ এইমৰে কাব্যাবাদৰ ওপৰত পৃথিবীর মনিবী
সকলে নানা ধৰণৰ মন্তব্য কৰিছে যদিও অনুবাদ সাহিত্যৰ
আৱশ্যকতা কোনেও কেতিয়াও নুই কৰিব পৰা নাই ।
নোৱাৰেও । কাৰণ, বিশ্বসাহিত্যৰ লগত দেশীয় সাহিত্যৰ

ভাব আৰু দৰ্শনৰ সন্মত স্থাপন কৰি শ্ৰেষ্ঠতা নিৰূপণ
কৰিব লাগিলে অনুবাদ লাগিবই । পৃথিবীর সকলোবোৰ
শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যতেই অনুবাদ সাহিত্যৰ স্থান অতি ওপৰত ।
যি কোনো সাহিত্যতে আন সাহিত্যৰ উল্লেখযোগ্য আৰু
মহান সঠিৰ অনুবাদ অত্যাৱশ্যকীয় বিষয় । অনুবাদ
যোগ্যদিয়েই কোনো সাহিত্যৰ শ্ৰেষ্ঠতাৰ যাক কাঠি
নিৰূপণ কৰা হয় । ই দুটা ভাষাৰ ভাব আৰু আঁকিব
মাজৰ সন্মত স্থাপন আৰু মনস্বাত্মিক সংহতিৰ দাপোন
ৰূপক । এবিধ কঠিন প্ৰচেষ্টা । কাব্যানুবাদৰ প্ৰচেষ্টা
আৰু বেচি জটিল । সকলো মনোচোচনা আৰু জটিলতাৰ
দুটাৰ বেনা পৰিবে কলিকতাৰ বৰীষ্টিৰ সময়ত সৰ্ব
ভাৰতীয় ঠান ধৰি উঠিছে । বিখ্যাত সাহিত্যিক সৰুৰ অনুবাদৰ
যোগ্যদিয়েই অকল বিশ্বজনী মনৰ, কাৰাজনী হৰলেও
সংৰবান হৈছে । তাৰ ফলতেই বৰীষ্টি নাম, য়েটচ,
ইলিয়ট, কোৱাৰাৰ্ভা অৰফেল, অটাইৰোজ আৰু
অন্যান্যমান পলুটৈৰ মাজতো বিশ্বকবি বা বিশ্ব
সাহিত্যিক হিচাপে পৰিগণিত হৈ পৰিছে ।

মোৱা ৰছৰ (১৯৬৮ চন) এপ্ৰিল মাহৰ ১২, ১৩
আৰু ১৪ তাৰিখে কলিকতাৰ বৰীষ্টিৰ সময়ত সৰ্ব
ভাৰতীয় কবি সন্মিলনী হৈছিল । কবি হিচাপে তাত যোগদান
কৰাৰ সৌভাগ্য হছিল । নিমন্ত্ৰিত কবি সকলৰ স্বৰচিত
কবিতা আবৃত্তিৰ উপৰিও সেই কবি সন্মিলনীৰ আন
এটি উল্লেখযোগ্য দিগ্ৰা আছিল সাহিত্য বিষয়াৰ কেইখন মান
আলোচনা চক্ৰ । “অনুবাদৰ সমস্যা” স্লেট আলোচনাৰ
এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় হিচাপে উত্থাপিত হৈছিল ।
বিখ্যাত অনুবাদ আবেৰিকাৰ অধ্যাপক এলেনৱেণ্ডট,
ভাৰতৰ অধ্যাপকৰ বাৰ, নীলা বৰ, মনোমোহন ঠাকুৰ
প্ৰবেশে নিত্ৰ, বিষ্ণু দে, ডঃ জগন্নাথ চক্ৰৱৰ্তী, ডঃ
প্ৰভাকৰ মাছুৱে, কা, না স্ত্ৰাব্জানিমাৰ আদি পণ্ডিত
লেখক সকলে এই আলোচনা চক্ৰত অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল ।
ভাৰত আৰু আন্তৰ্জাতিক আবেগিক একাৰ বাবে
অনুবাদ সাহিত্যৰ আৱশ্যকতাৰ কথা আৰি উপলব্ধি
কৰিছিলো হাঁচো—ভিনজুৱে । অধ্যাপক এলেনৱেণ্ডট
ভাষাত, “The unity of a nation and ultimately
the unity of the world depends upon the

cultural understanding that can come only
as a result of artistic sympathies.” তেঁওৰ মতে
অনুবাদ দুটা ভাষাৰ দুগ্ৰবাকী অনুবাদকৰ মূৰ্ত্তিজকৰ্ত্তব্য । “
“It seems to me almost axiomatic that the
final translator of aliterary work ought to be a
native speaker of the language into which
the work is being translated. Ideally, he
should work with a native speaker of the original
language and both should know the other
language.”

অনুবাদ কৃতকাৰ্য্যতাৰ কলাত্মক দিশৰ ওপৰত
উল্লেখকৰ পণ্ডিত লেখক সকলে প্ৰাৱণ্যৰূপেই এই দুটা
মত দাঙি ধৰিছিল (১) অনুবাদকে বি পৰ্যায়ৰ সাহিত্য
(কাব্য, গদ্য, উপন্যাস, নাট ইত্যাদি) অনুবাদ কৰে
সেই পৰ্যায়ৰ সাহিত্যৰ মৌলিকবচনাৰ যোগ্যতা থাকিব
লাগিব আৰু (২) অনুবাদকৰ অনুবাদকৰ দুটা সাহিত্যৰ
ভাষাত অসাধাৰণ বৃৎপণ্ডিত থাকিব লাগিব । প্ৰথম মত
বিধাচীন ভাবে মানি লব পাৰিলেও দ্বিতীয় মতৰ মতাজ
সংশয় জনক । উদাহৰণ হিচাপে কৰি পাৰি যে পৃথিবীর
বিভিন্ন ভাষা অনুদিত গ্ৰন্থখাজি কিছুমান অতীৰ স্বপ্নৰ,
কেতিয়াবা মূৰচনাৰ সৰ্বপৰ্যায়ৰ কেতিয়াবা ভাতোকৈ
উচ্চ পৰ্যায়ৰ ; কিন্তু এইবোৰ সাহিত্যৰ আটাইখন
অনুবাদকেই যে মূল ভাষাবোৰে ভাল মতে জাতিছিল এনে
নহয় । বৰীষ্টিমাৰণৰ ইয়া অনুবাদ কোৱেৰ কবিতাৰ ওপৰত
দাৰিল কৰা হৈছিল সেই জাৰ্মান অনুবাদ ইংৰাজী অনুবাদ
পৰ্যবে হৈছিল, মূল বহুগাৰ পৰা নহয় । অৰ্থচ মনোবল
কবিতা তাতেই মুৰ হৈছিল । জাপানী ভাষা মনোবলকোৱে
একটা পঠিও জাপানী কবিতা আৰু ‘মে’ নাটকৰ
মনোমোহা অনুবাদ অগৰণাইছে । ফৰাৰ অনুবাদ ‘শুকুন্তলা’
কালিদাসৰ মূল সংস্কৃতৰ পৰা কৰা হোৱা নাছিল । অনু-
বাদকৰ প্ৰতিভাই এই ক্ষেত্ৰত মূল বৈশিষ্ট্য বুলি কৰ পাৰি ।

অনুবাদ যে জটিল বিষয়, তাত অকলো সন্দেহ নাই ।
কাৰণ, সাহিত্যত অনুবাদ, মূলানুবাদ বা বাক্যানুবাদ
নহয় । আনকি অকল ভাবানুবাদেও তাক সম্পূৰ্ণৰূপে
সামৰি লব নোৱাৰে । সাহিত্যানুবাদ বেন ভাতোকৈ
কিছু বেচি । কাৰণ শব্দ ব্যাক আৰু ভাৱতৰ্কও কলাত্মক

সৌন্দর্য্য সৃষ্টিয়ে সাহিত্যত বেছি ঠাই অধিকার করে, যার ওপরত বচনার শ্রেষ্ঠতা স্বীকার করা যায়। আনকারে তার আকর্ষণ প্রকাশভঙ্গীর জটিলতায়ো যন্ত্রবিধার সৃষ্টি নকরা বুলি কব নোরাবি। উপাধরব হিচাপে ইংবাজী 'Sub-ward ahead' এই খণ্ডনাকারি অগত উপপদ বুলি অনুবাদ করিলেও প্রকৃত ভাষার্থ পোতা নাযার সেইধরে 'আমি সকলোবোব ডাত্র ডাত্র মানুষ 'ব ইংবাজী অনুবাদ 'all of us are great men' or 'all of are big men' বুলি করেই মূল অর্থ প্রকাশ পায়। ইত্যাদি নানা সমস্যা আদি পথে সাধরব পধ্যানুবাদহেই।

হেত্রে কাব্যত? কাব্য যে সম্পূর্ণরূপে তার আকর্ষণ অনুপন সাম্রাজ্য। তার-ছন্দ শব্দ-ধ্বনি চিত্রব আবেশনেতে তরপূর কাব্য। অনুবাদ করিলে সিয়ে কিমান জটিল নহ'ব আক! সিবোব মূলর প্রকৃত রূপ রূপাণিত করা শিল্পীর হাতর এটি অসহজ শিল্প। হিলেইব বেলক (১৮৭০—১৯৫৩)র বিখ্যাত কবিতা "Tarantella ব ভাবানুবাদ সম্ভব হলেও ছন্দ আকর্ষণ বি তাৎপর্য্য বন্ধা কবি মূলর উপমুক্ত রূপদান করা কোনোভাষাতেই সহজ লাভ্য নহয়। পাদ্রিকর দৃষ্টি গোচরব বাবে মূল ইংবাজী কবিতাটিহেই পুনর্মুদ্রিত করা হ'ল :

Do you remember an Inn,
Miranda ?

Do you remember an Inn ?
And the tending and the spreading
of the straw for a bedding,

And the fleas that tease in the High Pyrenees,
And the wine that tasted of the tar ?
And the cheers and the jeers of the young
muleteers

(Under the dark of the vine-verandah) ?

Do you remember an Inn, Miranda,
Do you remember an Inn ?

And the cheers and the jeers of the young
muleteers

Who had not got a penny,
And who weren't paying any,

And the hammer at the doors and the Din ?
And the Hip ! Hop ! Hap !
of the clap
Of the hands to the twirl and the swirl
Of the girl gone chancing,
Glancing,
Dancing,
Backing and advancing
Snapping of the clapper to the spin
Out and in—
And the Ting, Tong, Tang of the guitar !
Do you remember an Inn,
Miranda ?
Do you remember an Inn ?

Never more ;

Miranda,

Never more.

Only the high peaks hoar :

And Aragon a torrent at the door.

No sound

In the walls of the Halls where falls,

The treat

of the feet of the dead to the ground.

No sound ;

Only the boom

Of the far Waterfall like Doom.

ভাষাত্তরকও শব্দর সম্ভাব আক: ছন্দর বরলাসর বাবে হিলেইব বেলকর এয়া এটি বিধুবিখ্যাত কবিতা। গতিকে এই কবিতাটির অন্য ভাষাটলে অনুবাদ হোজা উচিত। কিন্তু, ছন্দর বরলাস আক শব্দর সম্ভাব বাদ মিলে এই কবিতাটির একো বৈশিষ্ট্য থকাবুলি কব নোরাবি। ছন্দ আক শব্দর মূলর বৈশিষ্ট্য বন্ধা কবি এই কবিতাটি অন্য ভাষাটলে অনুদিত হোবা সম্ভব নহয়। সেয়েহে এই কবিতাটির জ্ঞানানুবাদও অন্যভাষাত বহুতো মৌলিক কবিতাব সৃষ্টি হৈছে। উপাধরব হিচাপে বুদ্ধসেব বহুর 'নাগরশোলা' নরকায় বরবার 'এটি প্রেমর পদ্য' আক যোব ঘাটা বচিত 'ঋণানুব' কথা উল্লেখ কবির পরা যায়। প্রত্যেক ভাষাতে কম বেছি পরিমাণে বিশেষ

ধ্বনিমুক্ত শব্দর সম্ভাব আছে। কিন্তু, প্রত্যেক ভাষাতে সেই অনুসারে অর্থর দূরত মাককাটি সমান নহয়, যার ফলত অনুবাদের ক্ষেত্রেই ছন্দ আক ধ্বনিবচিত বিরাট ব্যাধি সৃষ্টি করে। tending—spreading—bedding, fleas—tease—Pyrenees, Cheers—jeers—muleteers, tword—swirlgirl, Chancing—glancing—dancing—backing—advancing Snapping, more—hoar—door, Aragon—sound—ground, walls—Halls—falls, boom doom. ইত্যাদি সমন্বিত যুক্ত শব্দ অর্থর সমতা বন্ধা কবির পরাটিকে একেধরম মিলাই নোরা। তার ভাষাত কোনোমতেই যাবাকর নহয়। তাবোপরি এই ধ্বনি আক শব্দর বিশিষ্ট প্রকাশর মাফত কবিতাটি মনিনানুদিত হৈ উঠা কাবধে তত অন্য এক প্রচেষ্টাবেও কবিতাটি অনুবাদ কবিরটলে ল'লে কলাত্মক বিচারিত হোমত অনুবাদকর চেষ্টা বিশিষ্ট হৈ পবিব। কাব্যানুবাদের ক্ষেত্রেই ই এক অন্যতর অস্ত্রবিধা। অনুবাদকর স্বাধীনতা মূল বচকর স্বাধীনতার তুলনায়ো নহয়। অনুবাদকে নিজর শিল্পর নৈপুন্যাক পরিচালনা করে পা, কিন্তু স্বাধী বিষয়ত হেই মূল বচকর সৃষ্টি প্রবাহর বাবা মুহুর্তে মুহুর্তে পবিতালিত। কাব্য, অনুবাদের কাম নরজ্ঞান দান বা নরসৃষ্টিস্থাপন নহয়। খুব সহজ ভাষাত মূলর সকলো অর্থ আক সৌন্দর্য্য বন্ধা কবি অনুবাদ ভাষাত্তর বরণহে। সম্ভরপর সূক্ষ্ম বিশ্বাসভাজন মনোবৃত্তি-রেই হ'ল অনুবাদর মৌলিক তাৎপর্য্য। বিমূগ্ন ভাঙ্গন অনুবাদকে ক্ষেত্রিয়াও মূল সৃষ্টিব অংশ বিশেষো পরিভাষা নকরে আক মূলত বস্তুবিধি কবিরটলেও ইচ্ছা প্রকাশ নকরে। অনুবাদকর প্রথম কর্তব্য পাদ্রর ব্যাখ্যাক সবকথ আক দ্বিতীয় কর্তব্য পাদ্রর কথ-ব্য পদ্ধক নিচাটাবে পরিচয়্য করা। অনুবাদকে মূল পাদ্র সকলো দিশর পরা হ্রদয়ম কবির পাটিলেহে এইদার্য্য সম্ভরপর। তেইর নিম্নর বচনা বীতিক মূলবচনার বীতিক বা শৈলীক এককবোবর যোগ মুহুর্তে সাধুবি লব নোরাবিলে এই কার্য্য অসম্ভব। সেই বাবে এই কথা মানি লব লাগিব হে কবির হাভেহে কাব্যানুবাদ সম্ভব হ'ব পাৰে। এই কথাই খুব সূক্ষ্ম দৃষ্টিরে চালে প্রমাণ করে যে সকলো কাব্য সকলো কবি-অনুবাদকর হাভও সম্ভব হ'ল। বিশেষ কাব্যর সম্পর্ক বিশেষ কবি অনুবাদকর লগতহে দাঁটিব

পাৰে। কিহনো অনুবাদত বাধাতাত্তরকও হোয়াব'র প্রধান্যহে বেছি। কাব্যানুবাদের ক্ষেত্রেই এই কথা আক বেছি তাৎপর্য্যপূর্ণ।

১৯৬৭ চনত বার্টত বহা আন্তর্জাতিক অনুবাদ কংগ্রেসত একুড়ি দুশন বাইটর প্রায় তিনিশুড়ি অনুবাদকে কাব্যানুবাদের বিভিন্ন দিশ পর্য্যালোচনা কবি সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল যে কম্পুটার যন্ত্র সহজেই কাব্যানুবাদ সম্ভরপর হলেও কাব্যানুবাদ অসম্ভব। কারণ এই যন্ত্র যিমনেই কর্মক্ষম নহওক কিবা সেই ইয়ার কবিতা যান্ত্রিক যন্ত্রর বিশেষণ এই যন্ত্রই আয় কবির নোরাবে। আধুনিক কবিতাত আছে যন্ত্রর বিশেষণ আক বৌদ্ধিক হ'ব। সেইবাবে সেই কংগ্রেসে কাব্যানুবাদের ক্ষেত্রেই পরেষণাধার পদ্ধতি (laboratory method of translation) কহে স্বীকৃতি মিছে। সর্বভাষায় কবি সন্মিলনীর আলোচনা জেকত বহুলা সাহিত্যব স্থযোগ্য অনুবাদক জ: জপনুনা চক্রবর্তীয়ে এই পরেষণাধার পদ্ধতির বিষয়ে ব্যাখ্য কবিছিল আক চক্রবর্তীয়েবর বিখ্যাত "চিভিলিয়ার শুনেন্ট" ৩৩, ৩৪, আক ৩৫ নম্বর শুনেন্ট তিনিটি ব্যাখ্যাবে বুজাবটলে চেষ্টা কবিছিল। এই তাত আয় কবা জ্ঞানাবে পরিষ্কর হুবিবাব রাতে ৩৩ নম্বর শুনেন্টটি ব'লি ব'লি।

Civil-War Sonnet 33

Full! many a glorious morning have I seen
Flatter the mountain tops with sovereign eye,
Kissing with golden face the meadows green,
Gilding pale streams with heavenly alchemy;
Anon permit the leastest clouds to ride
With ugly rack on his celestial face,
And from the forlorn world his visage hide,
Stealing unseen to west with his disgrace :
Even so my sun one early morn did shine
With all-triumphant splendour on my brow ;
But, out! alack ! he was but one hour mine,
The region cloud hath mask'd him from me now.
Yet him for this my love no whit disdaineth ;
Suns of the world may stain when heaven's sun staineth.

অসমীয়া অনুবাদ—

কতনা মহিমাশীৰ্ষ প্রভাত দেখিছে। কতবাব
বাজকীয়া দুষ্টৰে যেন সৌহৰ্ণ্য কৰি বিবিড়ভা
গোলালী গানৰ চুম্বা সেইজীয়া প্রান্তৰত থয় তাৰ,
বহনায় শেঁতা ছবি সানি উদৰ ভাগ্যৰ স্বৰ্ণৰ পৰা,
অথচ তেতিয়া দেখো প্রহৰ আকুল কৃষ্ণবেশ
আঙুঠাই বথচক্ষ সোমা তাৰ স্বৰ্ণীয় মুখৰ প্ৰভাৱে
আৰু সোমা পকিতাত্ম পুৰিবাৰ পৰা চাকি সেই ৰূপৰে
পলায় পশিচৈ অধুনা গতিত দুৰ্গতিৰে দেখনোৱে।
আজিও সূৰ্য্য মোৰ উষাৰ পোহৰত সমুজ্জল,
আঁকি যায় লগাতিত জীৱনৰ জগৰিকা,
কিন্তু হায়, সিনে আজিন মোৰ একেটি প্ৰহৰ কেৱল
লিগন্তবীৰ্ষ মেঘে ঢাকে মোৰ দুষ্টৰ কুমাৰিকা।
তৰাপতিতা মোৰ প্ৰহৰৰ তাৰ প্ৰতি নহৰে বিৰাগ,
দীপ্ত সূৰ্য্য দাবী যদি নাধাৰিকি সিম বৰ্তাৰ সূৰ্য্যোভা
দাগ !

মূল শব্দটোৰ প্ৰথম শাৰীৰ 'glorious morning'
(মহিমাশীৰ্ষ প্ৰভাত) ব্যক্তিৰূপ (personification) লৈ
ৰূপান্তৰিত হৈছে। কবিতাৰে ভাৱোৎসৰ্গৰ লক্ষণটী হৈ
চিন্তাধাৰা 'প্ৰভাত'ৰ পৰা 'প্ৰভাতৰ সূৰ্য্যলৈ পৰিৱৰ্তন
কৰিছে। তাৰ ফলত পাত্ৰ অনুভাৱাৰ্ধক তুলনাতো
(metaphor) সেই পৰিচৈ উৎসৰ যথিছে। হিতীয় শাৰিত
"Flatter the mountain tops with sovereignty"
(ৰাজকীয়া দুষ্টৰে যেন সৌহৰ্ণ্য কৰি বিবিড়ভা)
ত মনৰ মাজত এটি পৌৰাণকাৰ্য কল্পচিত্ৰিত স্পষ্ট হৈ
উঠিছে যাৰ তাৰৰ সঙ্গত Sun (সূৰ্য্য)ৰ পৌৰাণিক লগত
মিলি যায়, কিন্তু morning (প্ৰভাত)ৰ লগত নিমিলে।
morning (প্ৰভাত) প্ৰথম চতুষ্পদীত ব্যাকৰণৰ দিশৰ
পৰা উদ্দেশ্য আৰু কৰ্তা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে।
আনকালে 'kissing with golden face' (মোনালী
গানৰ চুম্বা), 'permit (আকুল)', 'his celestial face'
(তাৰ স্বৰ্ণীয় মুখৰ প্ৰভাৱে), 'his visage'
(কপবেশ) ইত্যাদি প্ৰত্যেকটি চিত্ৰকল্পই সক্ষম ভাবে পৌৰাণ
প্ৰবৃত্ততাকেই দাৰি বখিছে। শেষৰ ছন্দাৰ্ণাৰিত (setest)

সেই কল্পচিত্ৰ ৰেবৰকেই বাধ্যৰ ধাৰণাৰে আৱৰ কৰি
'Even so my sun (আজিও সূৰ্য্য মোৰ) এই বাক্যাংশই
'even so my glorious morning (আজিও মোৰ
সেই মহিমাশীৰ্ষ প্ৰভাত)ৰ পৰিৱৰ্তে পৌৰাণ সন্ধান পূৰ্ণ
প্ৰভাৱে অধ্যাত্ম গতিত কাৰিক বধন সানি আঙুঠাই
আহিছে আৰু 'he was but one hour mine (সি
আজিন মোৰ একেটি প্ৰহৰ কেৱল) এই বাক্যাংশটি শেষৰ
শাৰিত পৰা' Suns of the world (বৰ্তাৰ সূৰ্য্যোভা)ৰ
ধাৰা গঠন পতীৰ ভাবে পুৰণৰ প্ৰকাশ হৈ অনুভাৱীদগ
জগাই কাব্যসংহাৰ শেষ হৈছে।

অনুবাদৰ সনৱত প্ৰতিটো কল্পচিত্ৰৰ আৱস্থানৱেই
মনৰ মাজত বিপুল সম্বেহৰ স্ৰষ্ট কৰিছে। এই সম্বেহৰ
সম্পৰ্ক সম্পূৰ্ণভাবে ব্যাকৰণৰ লগত জৰিত। দুটা
দিশৰ ওপৰত সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰি এই সম্বেহে দুৰ কৰিব
লগীয়াত পৰিছে—(১) প্ৰথম শাৰিটোৰ প্ৰতি পতীৰ আৰু
কাৰিক প্ৰভাৱ জগাবলৈ প্ৰথম চতুষ্পদীত morning
(প্ৰভাত) ক কৰ্তা ৰূপে গ্ৰহণ কৰা হ'ব নে নাই আৰু
(২) প্ৰথম শাৰিটি নতুনকৈ তুৰিগাই লৈ যোৱেই
কবিতাটোৱেই অৰ্দৰ সঙ্গতিত 'Sun' (সূৰ্য্য)ক কৰ্তা
হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পৰা হ'ব নে নাই, এই দুই চিন্তা
ধাৰাৰে। এইবিধি চিন্তা বিৱৰিত মাজতেই অনুবাদকৰ
ব্যক্তিগত স্বাধীনতাৰ বিচাৰে নিচম্বা কৰিছে প্ৰকাশ
বিচাৰি। এই সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱা অৱস্থাই হ'ল
পৰমেশ্বৰাণৰ পদ্ধতি আদি স্বৰ।

ওপৰত দাৰ্ভিৱা অনুবাদটি ১মঃ সিদ্ধান্তৰ ওপৰত
নিৰ্ভৰ কৰি আৱশ্যকীয়া হৈছে। ২মঃ সিদ্ধান্তই এই
কবিতাৰ ওপৰত আন ধৰণে দুটি নিৰ্বেশ কৰিলে
হেঁতেন। একেজন অনুবাদকে মুহূৰ্তত এই দুই দুটি
কোণেৰে চোৱা একো অৱত্যাৰিক নহব। প্ৰবন্ধ
আদিতে উল্লেখ কৰা পোৰ্ণ টেক্‌লৰ কবিতাটিৰ বিভিন্ন
সম্বলত কৰা অনুবাদ দুটিৰ দুটা বিভিন্ন ৰূপ প্ৰকাশ
গোৱাৰ কাৰণেই এইটোৱেই।

'কতনা মহিমাশীৰ্ষ প্ৰভাত দেখিছে। কতবাব'
এটি সহজ মুহূৰ্তৰ আবেদনজনিত অনুবাদ। এই
প্ৰথম শাৰিটোৰ বচনায় যোগেদিৱেই বাকী ছবৰবোৰ

অৱস্থা নিৰূপিত হৈছে। 'মহিমাশীৰ্ষ' মূল কবিতাৰ
glorious শব্দটিৰ অৰল শব্দানুবাৰেই নহয় তাৰ আৰু
বহুমানুৱাৰে, যাৰ প্ৰতিবৰনি কবিতাটিৰ বাকী অংশ
বোৱেতা প্ৰকটিত হৈ উঠিছে। 'seen আৰু 'দেখিছে'
বহিও একেটি অৰ্থৰে ভাৱোৱা অসমীয়াত সেই অৰ্দৰ
শব্দৰ জোঁটনি সঙ্গত আৱন্ত মুক্ত কপৰে। মূল কবিতাৰ
have I seen এ বৈৰাণকৰণিক মূল্যায়ন আওকাণ কৰি
অধ্যাত্ম গতি এটোৰে অনুবাদ কৰিছে। ফলত প্ৰথম
শাৰিটো হিতীয় শাৰিটোৱলৈ অধ্যাত্মক ভাবে যোগৰ সন্মাইছে
তাৰৰ প্ৰবাহেৰে এটি বিস্তাৰণা বিচাৰি, বেতিয়া glorious
morning আৰু morning flatter জিৱাৰ যোগেদি
অসমাপিকাৰ্ধত স্থিৰ হৈ পৰিছে। সেই মুহূৰ্তলৈ অসমীয়া
অনুবাদ প্ৰথম শাৰিটোৱে বহিও মূলৰ পোনপটীয়া
অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিছে বাৱহাৰত তাৰ গতি সমাপিকা হৈও
পুৰ্ণাৰ্ধ পিচৰ অংশহোৱলৈ বিনাই ধৰিলে সক্ষম হৈছে।
'দেখিছে। কতবাব' এই বাক্যাংশত সেই বাৰ্তা অৰ্পণ।
এই অনুবাদত 'ই' (I)ৰ অস্থিৰ 'প্ৰভাত' (morning)
তকৈ অধিক অস্থিৰ ভাবে কাব্যগতিত ব্যাকৰণৰ ফালে
লক্ষ্য কৰিলে দেখাৱাৰ ইংৰাজ আৰু অসমীয়া উভয়তে
'প্ৰভাত' (morning) কৰ্মৰূপে প্ৰকাশ পাইছে। কিন্তু,
ইংৰাজীত প্ৰথম আঠশাৰি (Octave)ত কাৰ্যাক্ষম কবিতা
নিচিনাকৈ morning ৰ গতি পৰিষ্কৃত। তাৰৰ প্ৰবাহে
অনুবাদত ভাষাৰ নিছন্দ প্ৰকাশতীয়া লগত মিলি নাহে
নাহে সৰ্বশেষত কৰ্তাৰ লগত বিলীন হৈ গৈছে। এই
ভাৱ প্ৰথম শাৰি দুটাতেই অস্থিৰ হৈ যোৱে। ইংৰাজীৰ
নিচিনাকৈ অনুবাদতো একেধৰে বৰাহেঁতেন তাৰ ৰূপ
অৱেক্ষা হ'ল হেঁতেন—

'দেখিছে। মহিমাশীৰ্ষ প্ৰভাত কতনা কতবাব
বাজকীয়া দুষ্টৰে যেন সৌহৰ্ণ্য কৰি বিবিড়ভা

এই সন্ধান পৰিৱৰ্তনৰ যোগেদি morning (প্ৰভাত)
শব্দটোক তৎক্ষণাৎ glorious (মহিমাশীৰ্ষ) শব্দৰ বিষয়ত
ফুটাই তুলিব পৰা স্পষ্ট অৰ্দৰ লগত সঙ্গতি বাধি প্ৰতিষ্ঠা
কৰাৰ বাহিৰেও স্বৰ্ণগতিত পৌৰাণিক বক্ষ্য কৰা হৈছে।

মূলৰ have I seen আৰ্ণ নিচিনাই প্ৰকাশপাৰিতো যান
নিৰূপণ কৰিছে যদিও তাৰ ৰূপ অন্য। অসমীয়াত
কিন্তু ভাষাগত প্ৰাকৃতিক গতিত অকণো বাধাৰ স্ৰষ্ট
নকৰি পৰম শান্তিত 'দেখো' শব্দক স্বাভাৱিক আৰু
সহজভাৱেই বাৱহাৰলৈ আন হৈছে। 'অথচ তেতিয়া
দেখো প্ৰহৰ আকুল কৃষ্ণবেশ'। ইয়াত অসমীয়া কাব্যৰ
শব্দগত স্বৰ্ণৰ ব্যৱহাৰৰ ফলত 'কৃষ্ণ মেঘ প্ৰহৰ আকুল'ৰ
ঠাইত 'প্ৰহৰ আকুল কৃষ্ণ মেঘ' হৈ পৰিছে। কাব্যৰ
আৱশ্ৰুতিতে 'দেখো' এই শব্দৰ বাৱহাৰ হৈছে 'কৃষ্ণ
মেঘ'ৰ পৰা সঘাটীত স্ৰষ্ট হৈ পৰিছে। মুক্ত ভাবে প্ৰকাশ
কৰিবলৈকে। হিতীয় চতুষ্পদীত অনুবাদত কৰ্তা আৰু
কৰ্মৰ মাজত মাজৰ সম্বেহমুক্ত পৰিষ্টিত অৰ্পণ কৰি
তুলিবলৈ চেষ্টা কৰি সৰ্বশেষ কবিতাটিত তাৰ বেজীয়া
পোলাবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। পৰমেশ্বৰাণৰ পদ্ধতিৰে আৰু
অৰ্ণাৱতি কৌশল পৰিত্যাগ কৰি স্পষ্টবাৰ্ধিতৰ মাজেৰে
ৰূপায়িত কৰিবলৈ যত্ন কৰে। সেইবাবে অনুবাদত লগ
পোৱা কৰ্মৰ যোগেদি ভাষাগত সঙ্গতি বক্ষ্য কৰি যাবলৈ
যথাৰ্থতে ৰূপায়িত কৰা হৈছে কৰ্তাৰ ৰূপ (de facto
subject)।

পৰমেশ্বৰাণৰ পদ্ধতি আদিৰ পৰা অহলৈ কবিতাটি
পুৰ্ণানুপুৰ্ণভাবে বুজাৰ প্ৰবৃতি অনুবাদকৰ মনৰ মাজত
চিৰ জগ্ৰত অৱস্থা হৈ থাকে। পতিকে পাৰ্শ্বমানে
সৰ্বনাৰ্ধক শব্দৰ মূলৰ পৰা যাত্ৰে বীৰ্ণিতত ৰূপায়িত
নহৰে তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰখা হ'ব। অসমীয়া অনুবাদত সেই
নিশ্চল দুটি নিৰ্বেশ কৰা হৈছে। যেনে his celestial
face (সোমা তাৰ স্বৰ্ণীয় মুখৰ প্ৰভাৱে) his visage
hide (চাকি সেই মুখৰে), this disgrace (পুৰ্ণাৰ্ণ
কেনোৱা) ইত্যাদি। প্ৰতিটো সৰ্বনাৰ্ণতে বিষয় বন্ধৰ
পূৰ্ণপ্ৰকাশৰ বাবে আৱশ্যক যতে শব্দৰ সাংযোগ কৰা
হৈছে।

যত্ন সহকাৰে আৱশ্যকীয়া মোৰ এই অনুবাদটি কৰোঁতেও
কিন্তু মনত যথেষ্ট ধোকাভাৱ স্ৰষ্ট কৰিছে। সেয়া হ'ল
অৰ্দৰ মাত্ৰাৰ সম্বেহ। তাক কিন্তু নিজৰ মনৰ মাজত
উল্লেখ হোৱা, পিচাৰায় ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিয়েই বাৱহাৰলৈ
আন হৈছে। 'clouds মূলতঃ বহুবচন মুক্ত। অসমীয়াত

‘মেষ’ একবচন আৰু বহুবচন উভয় ক্ষেত্ৰতে ব্যৱহাৰ্য। সেইদৰে ‘Suns of the world’ ক ‘মৰ্ত্যৰ সূৰ্য্য’ বুলি অনুবাদ কৰা হৈছে। সপ্তম শাব্দিক বিহীন শব্দ ‘সোম’ বা ব্যৱহাৰতো তেনেকুৱা সন্দেহযুক্ত অৱস্থা। এটি সোম মনত উন্নয়ন নোহোৱাকৈ পকা নাই। গবেষণাধাৰ পদ্ধতিত ‘মনস্তাত্বিক জটিলতা’ বুলিবৰ এটি ভ্ৰমাত্মক নিৰ্দেশনা কৰাৰ উল্লেখ আছে। ওপৰত এই অৱস্থা কেইটাকৈ তাকেই অস্বত্বকৃত বুলি ধৰি লৈছো।

কেতুগোৰ শব্দত আকৌ সৰ্বনামায়ক শব্দৰ ৰূপ ব্যৱহাৰ কৰা অসমীয়া ভাষাত ভাষাপত বীতিৰ ফালৰ পৰাও অস্থিৰায়ক। যেনে ইংৰাজী morning শব্দৰ ঠাইত সঘন পঠিত। স্বৰ্ণ নামৰ ব্যৱহাৰ কৰি অৰ্থ প্ৰকাশ আৰু সৌন্দৰ্য্য সৱৰক্ষণ দুয়োটিই সম্ভৱ সাধা। অসমীয়াত অন্যায়বৰ। ভাৰতীয় আৰ্য্যভাষা বিশেষকৈ সৰ্বনামৰ ব্যৱহাৰ নিকটবৰ্তী বিশেষাৰ গলগিলে হয়। ভাষাৰ গঠনিক কাৰণে বহুদূৰ আগতেই এৰি থৈ অহা বিশেষাৰ সন্নিহিত সৰ্বনাম ব্যৱহাৰ কৰিলে অৰ্থত খেলি মেলি হোৱাৰ আশঙ্কা থাকে। বহুনা বীতিয়েই ইয়াৰ প্ৰধান কাৰণ। ইংৰাজীত কিয় সকলো সময়ে তেনেকুৱা নহয়। ইংৰাজ ‘ভাষাপত জটিলতা’ৰ তিৰেতেই সামৰি মাৰি, যাৰ উল্লেখ গবেষণাধাৰ পদ্ধতিত বিশেষতঃ পোৱা যায়। অসমীয়া অনুবাদটোৰ সপ্তম শাব্দিক ‘সোম’ পৰিত্ৰাঙ্ক পৃথিবীৰ পৰা ঢাকি সেই ‘সপৰাৰ’ বেতিয়া বাধ্য কৰাৰ নিচিনাকৈ প্ৰকাশ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি ‘আৰু বেতিয়া বিজ্ঞ পৃথিবীৰ পৰা সূৰ্য্যই ঢাকি তাৰ মূৰবেৰ’ বুলি পাঠকৰ আবেগত কৰা হ’ব বেতিয়াই এই জটিল অৱস্থাকৈ কৰা অনুবাদ কৰিব পৰা যায়।

মুঠতে সামগ্ৰিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা লক্ষ্য কৰিলে কবি কেৱলপীয়েৰে glorious morning এ সময় কবিতাতিকেই গভীৰ বেধাপাত কৰিছে। তাৰ প্ৰভাৱ পোহোঁই কবিতাতিকেই উপলব্ধি হোৱাত অনুবাদৰ ভাৱাৰ্থত এই বাক্যাংশটি ভীৰত প্ৰতীকৰ দৰে স্বাৰ্থত কৰ্ত্তাধৰী হৈ অনুবাদত স্বৰূপে স্থায়ী হৈ জিলিকি আছে। মাত্ৰ যেনে ছয় শাব্দিক (Sestet) ত সাধাৰণ ভাষাৰ দেহুপ্ৰাৱলি অনুবাদত ‘প্ৰভাত’ৰ ঠাইত ‘উষা’ শব্দৰ

ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। গবেষণাধাৰ পদ্ধতিয়ে এই সন্থ কঢ়াকৈ উপলব্ধি কৰাত সাহায্য কৰি অনুবাদ যথেষ্ট উজ্জ্বল কৰি তুলিছে বুলি কৰা লাগিব।

গদ্যানুবাদত এইদৰে সৰ্বসাধাৰণত অনুবাদকৰ আৰ্হত উপস্থিত নহয়। বৈশ্বাশীল প্ৰত্যেক পণ্ডিত ব্যক্তিৰ কাৰণেই গদ্যানুবাদ সম্ভৱ। স্বাভাৱিকতঃ কিম্ব পাণ্ডিত্যই নিয়ান সহায় কৰে তাতোকৈ বেছি সহায় কৰে অনুবাদকৰ কৰিম্বৰ প্ৰতিভাত য়ে। অনুবাদকৰ কাৰিকৰ অনুভূতি বেতিয়া মূল কাৰণ কৰিব অনুভূতিতে সতে একাকৰ হয় বেতিয়াহে এই অনুবাদ সম্ভৱ। পৃথিবীৰ সকলো বচক কৰি নহয়। স্নাক কৰিব প্ৰতিভা থকা বচকৰ সংখ্যা তেনেই তাকৰ। সেইদৰেই বোৰহাৰ বিশ্বসাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত আন আন গদ্য সাহিত্যৰ নিয়ান অনুবাদ হৈছে তাৰ অনুপাতত তুলনাক্ৰমে কাৰ্য্যানুবাদ তাকনী।

আধুনিক ভাৰতীয় সাহিত্যত বিশ্বসাহিত্য বাহিৰ অনুবাদৰ এক অভিন্ন প্ৰচেষ্টা চলিছে। মৌলিক সাহিত্য সৃষ্টিৰ নিচিনাকৈয়ে এই বিষয়তো বহুলা সাহিত্যই আৰম্ভণী বুলি নিঃসন্দেহে দাবী কৰিব পাৰে। বিশ্ববিদ্যাত প্ৰায়বোৰ গদ্য আৰু কাব্যৰেই এই ভাষাত অনুবাদ হৈছে আৰু এই ভাষাতে বিৰাত গ্ৰন্থ বাহিৰ আন ভাষাৰ অনুবাদ হৈছে। প্ৰতিভাশালী পণ্ডিত আৰু কবিৰ উপনিও বহুলা সাহিত্যত আছে বৈশ্বাশীল সাহিত্যিক, যি বৈশ্বাশীলতাৰ অভাৱ হ’লে সাহিত্যানুবাদ সম্ভৱ নহয়। অকল মিহেই নহয় সাহিত্যৰ সৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধি কৰিব লাগিলে যি কেইটা উপাদানৰ ধাৰণাক আৰু যি বাস্তৱবন্ধৰ মাজত সাহিত্যৰ দৈহিক আৰু মানসিক সমৃদ্ধি সম্ভৱ হয়, সেই আটাইবোৰেই বহুলা সাহিত্যত আছে। তাত আছে লেখক পাঠক আৰু প্ৰকাশকৰ নাস্তাধিক সংহতি। বহুলা সাহিত্যত বিশ্ব বিদিত্ত ভাষাৰ গদ্য সাহিত্যৰ অনুবাদ কথাকেই নকৰ্ত, খেট জৰ্মানী, ফ্ৰান্সী, ইটালী, স্পেনী, ৰুচ, গ্ৰীক, জাপানী, চীনা, আৰবী, নিখ্ৰো সকলোভাষাতেই কমবেছি পৰিমাণে পূৰ্ববি মধ্যযুগীয়া আৰু আধুনিক কাব্য অনুবাদ হৈছে। হাইনে, গৌট, ইলিৱাট, ক্ৰাই, পেট্ৰাৰেন্দ্ৰ,

চেকাৱিট, ম্যাককুৰ্কি আদি কবিৰ ব্যক্তিগত কৰিত্ৰৰ প্ৰথমে এই ভাষাত অনুবাদ হৈছে। কোনো ভাষাৰ অকল বিদেশী ভাষাৰ কাব্য অনুবাদ কৰাৰেই দায়িত্বক অনুবাদকৰ একমাত্ৰ দায়িত্ব তেনে নহয়। অনুবাদকৰ নিজৰ ভাষাৰ উপযুক্ত কাব্যৰাজিও বিভিন্ন বিদেশী ভাষাৰে অনুবাদ কৰা উচিত। বহুলা সাহিত্যত তাৰ নুমানও অলপ। এৰেবৰ কিতাপেই নহয় বহুলা কাব্য ইংৰাজী ভাষাৰ অনুবাদ কৰা উল্লেখযোগ্য আনোচনী প্ৰকাশ হয়। উল্লেখ হিচাপে উল্লেখ কৰিব পাৰি আশিগ মান্যল সম্পাদিত Bengali Literature (বহুলা সাহিত্যৰ ইংৰাজী অনুবাদ) এৰনি তিনি ‘মহীমা আলোচনী’, ক্ৰমস্বৰ বহু সম্পাদিত আৰু বহুলা অনুবাদ আলোচনী) ইত্যাদি। স্বৰ্ণভাৰতীয় কবি সন্নিহিত উপলক্ষে প্ৰকাশিত Bengali Literature-ৰ বহুলা কবিতাৰ ইংৰাজী অনুবাদ প্ৰকাশিতবিশেষ সংখ্যাকৈ দেখিলেই ভাল লাগে। এই সংকলনটোত বিশ্বকবি বৰীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু প্ৰতিভাশালী আধুনিক কবি জীবনানন্দ দাসৰ উপনিও তিনিকুৰি ন পৰাকী আপশাৰিৰ জীৱিত বহুলা কবিৰ শতাতক ইংৰাজী অনুবাদ প্ৰকাশ পাইছে। Indian Literature ৰ উল্লেখযোগ্য ভাষাৰেই ইংৰাজী ভাষাত প্ৰকাশিত বৈশ্বাশীল সাহিত্যৰ ইংৰাজী অনুবাদ প্ৰকাশৰ দিহা কৰিছে আৰু Makers of Indian Literature চিত্ৰিত প্ৰকাশ কৰিবলৈ লৈছে।

স্বাভাৱিকতঃ কেত্ৰতকোনা ভাৰতীয় সাহিত্যতেই বহুলা সাহিত্যৰ দৰে একেটা আশাভাষীয়া প্ৰচেষ্টা হোৱা নাই। অনুবাদৰ ওপৰত বহুলা পণ্ডিত আৰু বিদ্যান লোকসকলে ব্যক্তিগত আৰু সামাজিক ভাৱে গুৰুত্ব মাৰোপ কৰিছে। কলিকতা ৭৭ ৪ ৪৮ৰ কাৰ্য্যকৰণ ঠাকুৰ লেনত অৱস্থিত Translators Society of India নামৰ অনুষ্ঠানটোত অনুবাদ সাহিত্য সৃষ্টিত বৃত্তী হোৱাৰ উপনিও পৃথিবীৰ বিভিন্ন চৰকাৰী ভাষাৰ সাহিত্যানুবাদৰ ক্ষম ব্যৱহাৰ আছে। এই অনুষ্ঠানটোৰ সভানেত্ৰী স্বয়ং অনুবাদিকা আমেৰিকাৰ মাকিন পৰিগলিত জন আৰু

স্বাঘাতিক অনুদাশঙ্কৰ বদন যুগোপা পত্নী নীলা বয় আৰু সম্পাদনাৰ দায়িত্বত আছে শেখৰ বেন আৰু তুলনী মঞ্জৰী বৰ। সাহিত্যিকৰ পাণ্ডিত্য পূৰ্ণ আৰু বৈশ্বাশীল প্ৰচেষ্টাই বহুলা সাহিত্যিক নতুন ৰূপত ৰূপান্তৰ কৰিছে— প্ৰতিভাক উচ্চ শিখৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সেৱেহে বিশ্বত বহুলা সাহিত্যক ইমান আদৰ।

অসমীয়া সাহিত্যত বিদেশী সাহিত্যৰো পুৰণি কণ্ড আৰু কল্পৰ অনুভূতি হৈছে। যিহিদি হৈছে সিও যেনেইকৈ বাহিৰা আদি দেশৰ অৰ্থ সাহায্য উপধনিৰ ফলতহে। কাব্যগ্ৰন্থৰ কথাকেই নকৰ, যি দুই চাৰিটা কবিতাৰ অনুবাদ হৈছে সিও একে উপাধতে কৰ পৰা সাধাৰ। ইংৰাজী আৰু আন ভাৰতীয় ভাষাৰ বি কেইটা কবিতা অনুবাদ হৈছে সেই কেইটা সামগ্ৰিক তাগিদাত কৰি সকলো নিজেই কৰিছে বা আনৰ হতুৱাই কৰাইছে। নিজা যত্ন লৈ যি কেইটা অসমীয়া কবিতা ইংৰাজী আৰু আন ভাৰতীয় ভাষাৰে অনুবাদ কৰিছে তাৰ বাবে আন অসমীয়া কবি স্বজাত প্ৰিয়বদা, সৱৰ ৰেখা আদি প্ৰতিজন অসমীয়ালোককে বন্যাদৰ পাতে। অনুবাদৰ অভাৱ কাৰণেই বাহিৰত আনকি ভাৰতৰ আন আন ৰাজ্যবোৰতো অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰিচয় নগণ্য। প্ৰকৃততে অসমীয়া কবিতাৰ মানদণ্ড আন ভাৰতীয় কবিতাৰ তুলনাত কেতিয়াও নিম্ন পৰ্যায়ৰ নহয়। অনুবাদৰ অভাৱ ফলতেই অসমীয়া সাহিত্যই ভাৰতীয় তথা বিশ্ব সাহিত্যত নিজৰ প্ৰকৃত পৰিচয় দিবলৈ অক্ষম হৈছে। সৰ্বভাৰতীয় কবি সন্নিহিতত লগপোৱা বহুলা সাহিত্যিক উদামস্বৰ বেনী, কা. না. স্ত্ৰাণ্ডাৰিয়ান আদিয়ে যি কণ্ড বোধ পাতেতে নত্বৰা কৰিছিল “Only a few names of Assamese writers are known to us, but not the literature in a proper Sense.” অসমীয়া সাহিত্যৰ কাৰণেই বৰদুৰ্ঘ আৰু অস্বত্ব-কাৰ্য্যতাৰ চিন। অসমীয়া পণ্ডিত আৰু প্ৰতিভাশালী ব্যক্তিয়ে এই বিষয়ে চিন্তা কৰিবৰ সময় কেতিয়াই হৈছে। অসমীয়া কবি আৰু সাহিত্যিক সকলে নিজকে জাৰি কৰি ৰাখিবত প্ৰাতিভা আৰু পিছিবলৈ নিজৰ উচিত গৰু-কবিতা নিজেই বা নিজেই আনক প্ৰাৰ্থনা

ধরি অনুবাদ করিয়ে উলিয়ায় লাগিব, এই কথা কেতিয়াও নহয়; আতীয় স্বাধীন প্রতিজন পণ্ডিত লোককেই এই কথা চিন্তা করা উচিত। লগতে এই কথাও মনত রাখা উচিত যে বঙ্গলা সাহিত্যত বনৌজা নাথর জন্ম হৈছিল, যার ফলত এই সাহিত্য আন ভারতীয় সাহিত্যতকৈ এক শতাব্দী কাল আধুনিকি থাকিল আক পুথিবীর অধুন অবঙ্গলা ভাষাতারী লোকের জ্ঞান শিখ্যাব বঙ্গলা ভাষা শিকি বা আন ভাষার মাধ্যমে বঙ্গলা সাহিত্য বিভিন্ন ভাষাধরে অনুদিত হোয়াত মনোগিবেশ করিছে। অসবীয়া সাহিত্যর ক্ষেত্রত এই অনুবা কামনা স্বপ্নধরে যগোচর। অসবীয়া সাহিত্য অসবীয়া মানুহে নিজেও পঠির লাগিব আক অমা অসবীয়া পঠিকর মাজতে এই সাহিত্যর সোবাদ বিলাই দিব লাগিব, নহলে আমা সাহিত্যর শীর্ষকির আশা আনি কবির নোরাগে।

কথা প্রসঙ্গত এরাবাকী বঙ্গালী কবি বন্ধু প্রণু কবিভিত্তি, "বঙ্গময়ত আপোনালোকর উচ্চ পর্যায়র

আলোচনীতে বর নিম্ন পর্যায়র কবিতা প্রকাশ হোরা দেখিছে। সেইবোবর ওপরতো বিশেষ কঠোর মানোচনা নহয়। কিয় ?" তেতিয়া উত্তর পাইছিলে এইধরে, "অমর স্ট্রী মিলের কোনো অস্তর নিধন কবির নোরাগে, সেইধরে শব্দশীল পদ্য স্ট্রীও কারো অমৃত বধনে জীয়াই রাখিব নোরাগে। এই কথা অপারাপত মনর নষ্ট করাতকৈ মনর জিববি মনরত অন্যভাষার পথা এটি কবিতা অনুবাদ করিয়েই আনি ভাল পাওঁ" স্বর উত্তর। অসবীয়া সাহিত্যত, বিশেষকৈ কবিতার ওপরত কিছুদিনর পথা কিছুসংখ্যক অধ্যয়ন থকা বিদ্যান আক পণ্ডিতলোক হোরাই-নোহোরাই চোকা মনালোচনার একপ্রকার নতুন সাহিত্যর জন্ম দিবলৈ চেষ্টা করা দেখা গৈছে। অসবীয়া সাহিত্য আক জাতীয় স্বার্থর খাটিকত এই সকল পণ্ডিতলোক অসবীয়া সাহিত্যর লগত জনিত কাব্যানুবাদর শীর্ষকিত মনোগিবেশ কবি নিজর দুটল পরিবর্তন করিলে হোরা হয়নে ?

সাম্বন্ধ

ত্রিপ্রয়োগ ভাষ্যকথা

সাম্বন্ধ

সাম্ব শব্দর অর্থ সং বা মত। সং লোকর কথা বা সং কথাকেই সাম্বন্ধা বোলা হয়। অসবীয়া ভাষাত সাম্বন্ধাক সংক্ষেপতে 'সাম্ব' বুলি কোরা হয়। সাধাবশতে দেখা যায় সাম্বন্ধাবোবত একোটা সং বা সাম্ব উদ্দেশ্য থাকে। ক্ষুল প্রসুতর কাবনে সাম্ববোবত সং-কারী, সং-জনর আকর্ষণ থকার উপরিও বোলা কার্য, বোয়া-জন বা দোষর পরিধান দুকাচার প্রতিফল আদির স্বাভাভেমে দেখা বা কার্যাপনা আতরি থকার ইঙ্গিতো থাকে। সং বা সাম্ব উদ্দেশ্য থকার বাবেই সাম্বন্ধা বা সাম্ব নাম হোরাটো একো অমত্বর নহয়। ডাঃ মহেশ্বর নেত্রেপে তেধেডর 'অসবীয়া সাহিত্যর রূপ দেখা' নামর গ্রন্থত লিখিছে--"ভাল একোটা কাহিনীর একোটা মজ-নীতি-শিকা থাকে আক সেই কথার পরাই সত্তরত; লোক-কথাক অসবীয়াত সাম্বন্ধা বোলা হয়।"

সাম্বন্ধা সম্বন্ধে 'বুটীয়াইর সাম্ব'র পাতনিত ৬বেঙ্গলবরাধের লিখিছে--"সাম্বন্ধা মানে মজ কথা বা মজ-সাম্বর উপদেশ বাক্য বুলি আদির পথা অসবীয়াই জবি আহিছে। ইয়ার পথা এইটো স্পষ্টক বুজিব পাবি মে এইবিধ মনোজ নৌগিক উপকথার পুথি কাবত আমাত জ্ঞানবৃদ্ধ সকলে লোকক আক নিজ লবা-চোরালাক মজ উপদেশ আক নীতি-শিকা দিছিল; সেই দেখিছে ইয়ার নাম তেওলোক সাম্ব কথা দিছিল; এনে উপকথা বা গল্পক কোনো দেশ কোনো জাতিয় 'সাম্বন্ধা' এই ওর নাম দিরা নাই।"

সাম্বন্ধা বা সাম্ব শব্দটি মিছনেবী সকলে প্রকাশ করা প্রধান সংবাদ পত্র 'অকথোদই'ত ব্যবহার করিছিল।

আধুনিক হিচাবে সোয়াই প্রথম ব্যবহার মত্বর। অংশে বিবেশী মিছনেবী সকলে এই শব্দটি স্ট্রী করা মাছিল। অতীজবেপথা অসমত এই শব্দটিং প্রচলন নিশ্চয় মাছিল। কেতিয়ার পথা অসমত এই শব্দটির প্রচলন হৈছে, কোরা টান।

সাম্বন্ধা উৎস

সাম্বন্ধাব উল্ কিতাবি থলে সাম্বন্ধাব বীজ স্বরূপে ঝক বেদত 'মন-সবী সংবাদ', ইঙ্গ-ইন্দ্রানী সংকপি সংবাদ, পুকুরবা-উর্ধ্বনী সংবাদ' আক 'সবাপানি সংবাদ' অতি সংক্ষেপরূপে পোরা যায়। পুকুরবা-উর্ধ্বনী সংবাদে আধুনিক কাললৈকে ভারতীয় সাহিত্যর পথপথা বকা করি আছে।

আখ্যান-আখ্যায়িকা হিচাবে সাম্বন্ধা কিছুমান বেদর পরবর্তী "ব্রাহ্মণ" বোবত পোরা যায়। ব্রাহ্মণ বোবর ভিতরত ঐতরের ব্রাহ্মণেই অতি পুথি পুথি। তাত কথ্য ঐলুখ আখ্যান আক মনুপুর মাতানোদিষ্টর কাহিনী অমরকৈ বর্ণনা করা হৈছে। পাছর পুথি, উপনিষদ আদি আখ্যান-আখ্যায়িকা আক কাহিনী অমরকৈ ঝকাবেত বীজরূপে থকা আখ্যান ব্রাহ্মণবোবত অঙ্কুশিত হৈছিল, সোয়াই পুথি উপনিষদ আদি পন্নিত আক কুশ্মিত হৈ ফুলফলে জাতিকার হৈ পরিছে। সাম্বন্ধাব আতি গুনি এয়ে নহয়। সাম্বন্ধা জন্মতে অসাধবী। যেতিয়াই মানুহ শব্দ স্ট্রী কবি কথা কবলৈ শিকিলে তেতিয়ার পরাই সাম্বন্ধা কবলৈকো আবস্ত করিলে বুলি কব পাবি।

শৈশবপর্যায় নামর শিশুরে ভবিষ্যৎ জীৱনর মপোন দেখিবলৈ আবস্ত করে। উপনিষদে জীৱ আক ঈশ্বরর সম্বন্ধ বিচার্যর ধরে, মানর শিক্তেও তেওর অর্থহিত

বাবেই বুণা-ককর গম্ভীর লবলৈ বিচাৰে; সেইসকলৰ অতীত জীৱনৰ কথা জানিবলৈ হেঁপাহ কৰে। তৱিমা জীৱনৰ সপোন নিষ্কৃত পৰিণত কৰিবলৈকে শিশুৱে নাক-দেউতাক, ককাক আইতাকৰ আদি বয়সিগাল সকলৰ কাৰ্যক্ৰম অনুকৰণ বা অনুসৰণ কৰি অনুশীলন কৰে। শিশুৰ এটি অনুসন্ধিৎসু মন আছে। সেই মনত অক্লান্ত প্ৰশ্নৰ খেলিবলৈ।

শিশুৱে বুণা-ককৰ অতীত জীৱনৰ কাহিনী শুনিবলৈ ভাল পোৱাৰববে বয়সিগালসকলেও তেওঁ লোকৰ অতীত কাহিনী, ভোগ-যত্ন, দুৰ-দুৰ্দ্ধৰা বীৰৰ আদিৰ কথা পৰবৰ্ত্তীসকলক তথা শিশুকলক কবলৈ ভাল পায়। এই ভাল পোৱাৰ মাজত এটি শিক্ষাদান প্ৰেৰণা আছে। অকল শিক্ষাদানেই নহয়; আনন্দ বৰ্দ্ধন তাৰ লগতে আৰু প্ৰচাৰে।

গৰম কালি সন্ধিয়া চোতালত পাৰ্শ্বি পাৰি ককাক-আইতাকে আৰ্হিও নাতি-নাতিহীতক সাধু কথা কয়। এইবাবেই সাধুকথাৰ পুথিবোৰৰ নাম 'সন্ধিয়াৰ সাধু' 'আবেলিৰপৰ সাধু', 'আইতাৰ' সাধু' 'বৃদ্ধী আচৰ সাধু' 'ককাদেউতা-নাতিৰ' আদি দিয়া হয়।

সাধু কথাৰ বীজ মানুহৰ জন্মলগ্নত বুলি বহুতে কয়। বৰপেচৰ প্ৰখ্যাত লিখক সমালোচক শ্ৰীনাথৰ বন্দোপাধ্যায়ে তেখেতৰ 'সাহিত্যে ছোট গল্প' নামৰ পুথিত লিখিছে—'মানুহেৰ ইতিহাস যেদিন পেকে আৰম্ভ গলেপৰ জন্মও সেদিন পেকে।'

সাধুকথা মানুহৰ অভিজ্ঞতাৰ বাহন। মানুহে নিজৰ অভিজ্ঞতাবিনিকে কময় কৰি কোৱাৰ সামৰ্ণ্যত সাধুকথাৰ উৎপত্তি আৰু বিস্তৃতি। ই প্ৰথমে অন্ধ-কেন্দ্ৰিক আছিল।

মানৱ ইতিহাস আলোচনা কৰিলে পোৱা যায় মানৱ প্ৰথম যুগ অন্ধ-কেন্দ্ৰিক আৰম্ভকৰ যুগ। এই যুগত মানুহে হিংস্ৰ শূন্যপদ আদিৰ পকা বক্সা পাৰ্টলৈ গুহা গৰমত বাস কৰিছিল। সমাজ বুলি কথা এটি নাছিল। আত্মৰক্ষা আৰু সন্তানাদি প্ৰতি পালনেই মানুহৰ প্ৰধান কাৰ্য আছিল। অভিজ্ঞতাও সেই পৰিধিতিকে লৈ নাহত হৈছিল। গতিকে সেইসময়ত মানুহে নিজৰ

বাদে আনক কথা কবলৈ সৱিধা নাপাইছিল। এই পালনাবাদী মনোভাৱ বেচি পিন মাৰাছিল। আত্মৰক্ষা আৰু সন্তানাদি প্ৰতি পালনৰ কাৰণে মানুহে স্বল্পবয়স হবলৈ শিকিলে; বিবন্ধ প্ৰকৃতি আৰু হিংস্ৰ ইত্যাদি প্ৰাণীৰ লগত ফেৰ মাৰিবলৈ শিকিলে; যাদি, জোং আদিৰ ব্যৱহাৰ শিকিলে। ভূ-পৰ্ভৱিত লাভ আদি উৎপাদন কৰোৱা দৰে মানুহৰ শৰীৰত অমনা বল, সূতীক্ষু বুদ্ধি মাল্য আদিৰ উৎপাদন হবলৈ ধৰিলে। মানুহে বুলি পালে যোগান-ভোগ্যা বহুদুৰা বুলি। মানুহৰ অভিজ্ঞতাৰ কৰ্মণ ভূমি সিদ্ধান্ত্যাপক হৈ পৰিল। সেই অভিজ্ঞতাসমূহ সাধুকথাত লোমাই পৰিল।

সাধুকথাৰ প্ৰগতি

সম্পূৰ্ণবয়সতাই মানুহৰ পালনাবাদী মনোভাৱ আঁতৰোৱাত মানুহ বহুদুৰা ভোগৰ যোগ্য হবলৈ চাপিল সেলাপ লগতে চৰিত্ৰবান, সংযত-চিত্ৰ, প্ৰাজ্ঞ, ধৰ্মজ্ঞ আৰু ব্যক্তি আৰু সমাজ গঠনে হবলৈ আৰম্ভক হৈ পৰিল। সেই সময়ৰ সাধু কথাত সেইবোৰ গুণৰ চিত্ৰা চাৰ্চা সোমাল। এনে চিত্ৰা চাৰ্চা চৰিত্ৰ থকা সাধুকথাবোৰ সংবাদ বৃত্তান্ত, মাধ্যম আদি হিচাবে উপনিয়ম পূৰ্ণ আদি বৈজিক সাহিত্যত পোৱা হয়। ইয়াৰ পাচৰ যুগত লিপিবদ্ধ ভাবেই হওক বা বৌধিকিই হওক আনৰ দেশত সাধুকথা উঠেননী।

পৌতন বুদ্ধৰ জন্ম হ'ল। তেওঁৰ আৰিক্তত ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ কাৰণে সজ্জ হ'ল জাতক সমূহ। জাতক সমূহে উৎকৃষ্ট চৰিত্ৰবোৰ মানুহেই হওক বা ইত্য প্ৰাণীয়ে হওক সকলোবোৰ বুদ্ধদেৱৰ জন্মান্তৰৰ আৰু পূৰ্বজন্মৰ কপ বুলি বৌদ্ধসকলে ভাবে এইবাবেই এইবোৰ সাধুকথাৰ জাতক নাম দিয়া হৈছে।

জাতক বোৰত বুদ্ধদেৱৰ পূৰ্বজন্মৰ কাণো কল্পনা কৰা হৈছে। ইয়াৰ দ্বাৰা অনুমান কৰিব পাবি জাতক নামে অভিহিত বা লিপিবদ্ধ হোৱাৰ আগতেই এইবোৰ সাধুকথা আনৰ দেশত বৌধিক ভাবে হলেও প্ৰচলিত আছিল। ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে শ্ৰমণসকলে সেই সাধুকথাৰ সজাই পৰাই জাতক নামে অভিহিত কৰিছে। জাতকবান

সম্বন্ধে E. Horowitz এ তেখেতৰ A short History of the Indian Literature নামক গ্ৰন্থত লিখিছে— "The Jatakas are the oldest fairy tales of the Aryan race, শ্ৰীনাথৰ বন্দোপাধ্যায়ে কৈছে—'জাতক প্ৰাচীন ভাৰতৰ সৰ্ব চাইতে বাস্তৱ এবং অন্তৰ্ভুক্ত আনেকা।"

আগৰ যুগত মানুহৰ চৰিত্ৰক লৈয়ে নীতি, ধৰ্ম আৰু আৰম্ভমূলক সাধুকথাৰ লিপিবদ্ধ হৈছিল। বৌদ্ধ যুগত সেই আৰম্ভ পৰিস্ফুট কৰি তুলিবৰ কাৰণে কপক ভাবে ইত্য প্ৰাণীকে চৰিত্ৰ সংমোজিত কৰা হ'ল। তাৰ পাচৰ যুগত খুব সম্ভৱ বৌদ্ধ জাতকক অনুসৰণ কৰি সংস্কৃত তন্ত্ৰ বা তন্ত্ৰাধ্যানবোৰত পত্ৰ-পকীয়া, নৰ-দেব আদি ইত্য প্ৰাণীৰ চৰিত্ৰ কপক ভাবে লৈ মানুহৰ চৰিত্ৰ কপায়িত কৰা হৈছে।

গৃপৰ চিত্ৰীত তৃতীয় শতাব্দীত সংস্কৃত ভাষাত তন্ত্ৰ আৰু তন্ত্ৰাধ্যায়িকা বোৰ ৰচিত হৈছিল। এইবোৰ আছিল শিক্ষা-দান-মূলক গ্ৰন্থ। 'পঞ্চতন্ত্ৰ' এই সময়তে ৰচিত।

পঞ্চতন্ত্ৰই বোধহয় প্ৰথম পুথি যিবনে সাধুকথাৰ প্ৰবাহ সৃষ্টি কৰি প্ৰোতা বা পাঠকক কৌতুহল বঢ়াইছিল। এই বাবে পঞ্চতন্ত্ৰক সাধুকথাৰ বুলি কোৱা হয়। 'চিত্ৰতাপেশ', 'কথাসিন্ধুতাপেশ', 'দশকামৰ চৰিত' 'ওক সত্ৰতি' বেতাল পঞ্চবিংশতি' মাৰিংশত পুত্ৰলিকা আদি তন্ত্ৰ পৰবৰ্ত্তী সাধুপ্ৰবাহ।

সম্পূৰ্ণবয়সতাই মানুহৰ গাত অক্লান্ত বল, উদ্ভাম প্ৰাণাৰেণ, আৰু দুৰ্ভাগ্য পতিৰূপে আনি দিলে। তেওঁলোকে গুহা গৰমৰ ষোৰা; এৰি পৰ্বত শূন্য আৰোহণ কৰিবলৈ—অতল সাগৰৰ তলি আৰিকাৰ কৰিবলৈ—আৰু, প্ৰান্তৰ, পৰ্বত, সাগৰ অভিজ্ঞ কৰিবলৈ ভূগৰ্ভৰ সম্পদ, সাগৰ তলিৰ বৰ আচৰণ কৰিবলৈ সাহসেৰে আৰোহণি গ'ল। সম্ভৱভাৱতই মানুহৰ কপালত জয়ৰ তিলক অঁকি দিলে। তেওঁলোক যি ফালেই যায় সেই ফালেই জয়ময় ময় ময়। প্ৰভুৰ বিস্তাৰৰ আকাঙ্ক্ষাই তেওঁলোকৰ চকুৰ আগত মনীচিকা খেলিবলৈ ধৰিলে। তেওঁলোক অমনা হৈ উঠিল। বিবন্ধ প্ৰকৃতি, হিংস্ৰ প্ৰাণী, বিবন্ধ প্ৰেৰণ

একে একে সকলো তেওঁলোকৰ বহুতীয়া হ'ল। তাৰেই প্ৰতিফলন হ'ল কপ কথাত। অসহীয়া ভাষাত কপ কথাৰো; সাধু কথা বোলা হৈছে।

মানুহৰ কল্পনা কামনা আৰু বিজয়ভাৱত কপকথাৰ জন্ম। দুখৰ পকা অযাচতি, সৌন্দৰ্য পিয়াসী পূৰ্ণ পৰিত্ৰুপি আৰু শক্তি-সম্পদ লাভৰ কাৰণে অসৌ শক্তি-ধাৰী, দুৰ্দ্ধাৰ গতি কপ কথাৰ বাহাজীৱৰৰ জন্ম হ'ল। সেই বাহাজীৱেৰে আন্তৰ্ভাগত পৰীনাৰ্য যৌবা বান্ধিলে। যাদিক্ৰম বসন্তত সুৰপখী নীও বাখিলে, জীৱন-মৰণৰ কাঠি মাধু কৰব আঙঠি; আলাউদ্দিনৰ চাকি সংগ্ৰহ কৰি তালকেতাক লগত ললে। কপকথাৰ বাহাজীৱেৰে সিদ্ধিগ্ৰন্থ কৰিলে মেৰিলে; পাতালপূৰীৰ বসন্তী বাহুকন্যা উদ্ধাৰ কৰিলে, সৈত্যপূৰীৰ অন্ধকাৰ গধিনীৰ দুৱাৰ খুলি অপৰ্ণায়া পৰ-দগমা আনিলে, বাকসীৰ জীৱন-ভোগ্যোনা জীউনাই উত্তপাত কৰিলে, সৈত্য দানৰ বাকস বাকসিনী হত্যা কৰি নাহত কৰিলে বাহজলক্ষ্মী। আক্ৰমণ পৰী পাতালৰ জলকুঁৱনীও বান নপৰিল। অতীতৰ সেই উদ্ভাম গতিৰেপে, আঁহবিপ্তাৰ অৰক অতীৰ্ণ লাভৰ বি উনাদনা আৰ্হিও প্ৰতিভত হোৱা নাই। কপকথাৰ বাহাজীৱৰ অতিৰজন বাগে ৰহিত আৰম্ভৰ কাৰ্যপনিক নামক আছিল। আৰ্হি তেওঁ জীৱা মানুহত পৰিত হৈছে। আৰ্হি বাগেও সমূহৰ গৰ্ভত ৰহ সাৰ্হিছে, সমুদ্ৰ তলিত পান ধৰিছে, ভূগৰ্ভৰ সম্পদ আচৰণ কৰিছে। অকল সেৱাই নহয়। চহ্নলোক আৰু মঙ্গল গ্ৰহলৈ গ্ৰহলৈকে চাপিল মেৰিছে, শূন্যত অৱহাৰৰ পৰ্যাপন দেখিছে।

সাধুকথা আছিল ঘটনা প্ৰধান। কপকথা হ'ল কল্পনা প্ৰধান। কপকথাৰ পৰিণতি হট্টল উপন্যাস সাহিত্যত। উপন্যাস সাহিত্যত অস্বত কল্পনাৰোৰ বাধ পৰিল; বাস্তৱ নহলেও বাস্তৱতাৰ বটখাটীৰে উঠা-নবা কৰিবলৈ শিকিলে। উপন্যাসৰ চৰিত্ৰবোৰ জীৱা মানুহৰ চৰিত্ৰ হৈ পৰিল।

সাধুকথাৰ বেৰম্বৰবাদেৰে উপকথা আৰু গল্প আৰাখি গৈছে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় সাহিত্যত কথা, উপকথা, সংবাদ, বৃত্তান্ত, কাহিনী আৰাধান

উপখ্যান, আখ্যায়িকা, গল্প আৰু উপন্যাস আদি নামত সাধুকথাৰেৰ পোতা যায়। সাধুকথা। জুনিবৰ উপৰত প্ৰবেশিত হৈ মহাভাৰত আৰু ৰামায়ণৰ দৰে বহু কাব্যও ৰচিত হৈছে। ন ন প্ৰদেশলৈ আৰু বিভিন্ন প্ৰসাধনেৰে বহুিত কৰিয়ে সাধুকথাৰ আলমত ভাৰতীয় সাহিত্য মাৰ্জি তথা কাব্য নাটক, উপন্যাস আদি ৰচিত হৈছিল। বৰমান্য মানুহৰ চিত্ৰা চৰ্চা আৰু মানসিক আবেদন কাব্য ৰূপে ৰূপে এইবোৰে আৰ্জি নতুন ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিবলৈ লৈছে। পৰিচীৰ্ণা প্ৰভাৱে অগৰ গল্প উপন্যাসক এটি নতুন প্ৰতিমান কৰিছে। এই গভিয়ে বিশ্ব-পৰিকল্প কৰিবলৈ শিকাইছে। আৰ্জিৰ সাহিত্য এটা জাতিৰ বা ব্যক্তিৰ সম্প্ৰতি হৈ পৰা নাই। বিজ্ঞানৰ অৱদান স্বল্পব্ৰহত যি কোনো উন্নত সাহিত্য আৰ্জি বিশ্ব-ব্যাপক, বিশ্ব সাহিত্য হৈ পৰিছে।

সাধুকথাৰ বুৰঞ্জী কয়

সাধুকথাবোৰত অতীত বুৰঞ্জীৰ সমল আছে। ইয়াত অতীত কালৰ জাতীয় জীৱনৰ চহ্ৰ প্ৰতি বিধিত হৈ থকা পোতা যায়। মানুহৰ সাহ-পিত বল বুদ্ধি, বীতি-নীতি ৰথ আদিৰ কথা সাধুকথাৰত অৰ-অৰ পট-পট। সময় নিৰূপক-ভাৱে লিখি উলিয়াব পাৰিলে সাধুকথাই অলিৰিত বুৰঞ্জীৰ সমল যোগাব পাৰে। ডাঃ হেৰুফৰ নেওগে তেওঁৰ 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপ-ৰেখা'ত লিখিছে—“সাধুকথাত মানুহৰ গৰল বিশ্বাস আৰু অনুভূতিৰ প্ৰকাশ পোৱা যায়। গৰল সমাজৰ মতি পতিও সিংগাৰ পৰাই ৰবৰ 'পাৰি'। ভূৰেখৰৰকাপেৰে তেওঁৰ 'বুলী আহৰ মানুহ' পাতনিত লিখিছে—“ভাষা বেদনেক কোনো এটা জাতিৰ জাতীয় জীৱনৰ গুৰিৰ পৰা আয়-প্ৰকাশ আৰু আয়-জীৱন চৰিত, পুৰণি সাধুকথা বোকা সেইদৰে জাতীয় জীৱনৰ পুৰণি কালৰেখা আয়-প্ৰকাশ আৰু আয়-জীৱন চৰিত। কোনো এটা জাতিৰ ভিতৰৰ শিক্তি-অশিক্তিত সভা সভ্যতা জ্ঞানী-অজ্ঞানী সকলে মানুহৰে চৰণৰ ছাপ বেদনেক জাতিৰ নিছা ভাষাত বহু নোখোৱাকৈ পাৰিমাণ, জাতীয় পুৰণি কনীয়া সাধু কথা বিলাকতো এইদৰে

সেই জাতিৰ ভিতৰলৈ সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহৰ পুৰণি আচাৰ ব্যৱহাৰ, বীতি-নীতি, চিত্ৰা ৰূপনা আদিৰ সোচ বহু নোখোৱাকৈ থাকি যায়। সেইদৰেই মানুহৰ জাতীয় জীৱনৰ অলিৰিত পুৰণি বুৰঞ্জী জাৰিৰ নিমিত্তে ফাইল-লজি (Philology) অৰ্থাৎ ভাষাতত্ত্ব আৰু মাইথ লাজ (Mythology) অৰ্থাৎ পুৰাণ তত্ত্ব বেদনেক লাগতিয়াল, ফ'ল্ক'ৱৰ (Folklore) অৰ্থাৎ সাধুকথাও বেদনেক লাগতিয়াল। কোনো এটা জাতিৰ এটা পুৰণি সাধুকথাৰ ইতিহাস আৰু ভাষাৰ ভিতৰত এটা গৰলৰ ইতিহাস এখন ডাঙৰ বুদ্ধৰ ইতিহাসগটক বুলাবান।”

পুৰাণসমূহ লিখাৰ সময়ত 'ইতিহাস পুৰাণ' বুলি কিছুমান পুৰি লিখা হৈছিল। য'ত কেৱল মানুহক লৈয়ে লিখা হৈছিল সেয়াই ইতিহাস। মহাভাৰত নামাৱৰ আদি গ্ৰন্থসমূহক বহুতে ইতিহাসৰ শ্ৰেণীত ধৰ খোলে। সৰ্গসাধাৰণৰ ঈশ্বৰ বিশ্বাস জন্মানৰ কাৰণে অৱনৰবৰ গ্ৰন্থবোৰত দেৱতা আৰু দেৱতাৰ প্ৰভাৱ অনুভৱি দি ঈশ্বৰৰ স্তিতি, ধৰ্মৰত্নৰ আৰু অধৰ্মৰ পনাজৰ আদি সহজ বোঝা কৰি তুলিছিল কাৰণে এই গ্ৰন্থবোৰক 'ইতিহাস পুৰাণ', বোলা হৈছিল।

সাধুকথাৰ কতিয়ালি ভাৱতৰ্ব

পৃথিবীৰ সকলোবোৰ দেশৰ সকলো জাতিৰ ক-বেচি পৰিমাণে হলেও সাধু কথা আছে। পৰবতী সাধুকথাবোৰ ৰূপক হলেও মানৱীয় চিত্ৰা চৰ্চা, অনুভূতি, ৰূপনা, জীৱনৰ সমস্যা কম বেচি পৰিমাণে সকলোতে থাকে। এইবোৰে সকলোবোৰ দেশৰ সাধুকথাৰ মাজত আংশিক ভাৱে হলেও মিল পৰা দেখা যায়। কিন্তু উন্নত দেশৰ উন্নত জাতি এটাৰ প্ৰভাৱ আন দেশত বা জাতিৰ ওপৰত পৰাটো একেবোৰে অসভৰ বুলি কৰ নোৱাৰি।

ভাৱতৰবৰে প্ৰাচীন বিলাশ দেশ এখনত নামা জাতিৰ নাম উপজাতিৰ সংমিশ্ৰণ ৰখিছে, উৰান পৰে ৰখিছে। ভাৰত ভূমিত আন কাৰো প্ৰভাৱ পৰা নাই বুলি কলে তেনেই মিছা কথা কোৱা হব। নামা জাতিৰ সংমিশ্ৰণ

উৰান পতনৰ ফলতেই জগতলৈ নতুন সভ্যতাই নৰ যোৱা লাভ কৰে। ভাৰতৰ সভ্যতা অতি প্ৰাচীন হলেও এনে সংমিশ্ৰণ বা উৰান পতনে ঘটা নাই বুলি কৰ নোৱাৰি এনে সংমিশ্ৰণ বা উৰান-পতনে সাহিত্যকো ঠাৱৰ স্টেঞ্জুলি ৰায়। আৰ্জি গুৰি কৰ নোৱাৰিলেও পৃথিবীৰ বেছিভাগি সাধুকথাই ভাৰততে তাল আৰেৰনিক আৰু পৰ্যায়চীনী ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছিল বুলি বেন্দ্ৰান্ভাৰ কীনাৰ, কীপ মাৰি পৰিগ্ৰহ কৰিলে অনুমান কৰিছে। ভাৰতৰ পৰাই অনুভূতিহে সাধুকথা পৰাশা আৰৰ আৰ্জি দেশ সমূহৰই বোৱা কথা তেওঁৰ সকলে সমৰ্থন কৰে। পঞ্চতন্ত্ৰ পহলবী ভাষাত অনুদিত হৈ প্ৰথমতে পাৰশাৰে পৈছিল। পাৰশা উপন্যাস 'অলিফ ৱললাৰা মজজা', অৰাৰ উপন্যাস এছাছাৰ এনিশাৰ সাধু 'ছাঙ্গাৰ আফচান' একোখন সাধু-প্ৰবাহ আৰু ভাৰতীয় সাধুকথাৰ জেৰ পৰা। পঞ্চতন্ত্ৰ পৃথিবীৰ পশ্চিম এটাৰ ভাষাৰ জৰিগতে হিন্দোভাট (ছিপ) ৰ ছাতত পৰে। তাৰ সহায়ত হিন্দোভাটত 'ছিপ ৱেবল' লিখে।

লিন লুটাং (LINYUTANG) নামৰ পণ্ডিত এজনে তেওঁৰ 'THE WISDOM OF INDIA' নামৰ গ্ৰন্থত সাধুকথা সম্বন্ধে তালৰ কথাখিনি লিখিছে—“That the migration of fables was originally from east to west, and not vice versa is shown by the fact that the animals and birds who play the leading parts the lion, the jackal, the elephant and the peacock are mostly Indian ones.”

যি ভাৰতীয় সাধুকথাই পৃথিবীক অৱলম্বি নিয়াৰ পোৱা কৰিব পাৰে, যি সাধুকথাই ভাৰতীয় জাতীয় সাহিত্যক অৰু; সলিলা পতি প্ৰবাহিত কৰি ৰাখিছে, তে উপনিষদ পুৰাণ আদি বৈদিক সাহিত্যৰপৰা ৰবীত্ৰ-নাথৰ সাহিত্যলৈ যি সাধু কথাই এটি পৰাপক ৰকা কৰি আৰ্জিছে। যি সাধু-কথা ভাৰতীয় জাতীয় সাহিত্যৰ বীজ স্বৰূপ। সেই সাধু কথাক লোক কথা আখ্যা যি এটি সৰ্ব্বাধি পৰিগ্ৰহ নয়াই আনি আৰ্জি যোগানে শিশু সাহিত্যতহে স্থান দিয়া হৈছে। আৰ্জি সাধুকথা যানে শিশুৰ কাৰণে লিখা ৰেমেসীয়া কথা।

সাধুকথাৰ সাহিত্যিক মূল্য

আৰ্জি ভাৰতীয় সাহিত্যত বিদেশী সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ বৰ বেচিকৈ পৰিছে। বিদেশী সাহিত্যৰ চিক্ৰিকনিত ভাৰতীয় সাহিত্য নিম্পত্ত হৈ পৰিছে। বস স্টলৰ কোৰেইৰে সাহিত্য। সাহিত্যই মানৱজীৱনৰ অভিব্যক্তি প্ৰকাশ কৰি পাঠকৰ মনত বস সন্মাহিত কৰে বসিও ভগবানৰ স্টলৰ সহান উদ্দেশ্যে অভিব্যক্তি কৰিব নোৱাৰিলে তাক ভাৰতীয় জাতীয় সাহিত্য বুলিব নোৱাৰি। এই অভিব্যক্তি থকাৰ কাৰণেই দলে দলে অজ্ঞান কাৰী, সভ্যতা সংস্কৃতি ৰক্ষাকৰী আৰ্জিও ভাৰতীয় জাতীয় সাহিত্যৰ ধ্বংস সাধন কৰিব নোৱাৰিলে। বিৰাট ভাৰতীয় জাতিৰ গৰু নাশ কৰিব নোৱাৰাৰ কাৰণেই ভাৰতীয় সাহিত্যৰ অৰু; সলিলা পতি ইতিবোৰ ৰবোৰো সত্তৰ নহল। সেইবুলি ভাৰতীয় সাহিত্যক সাধুকথাৰ পণ্ডিত সোমাই যোৱাৰ লিগ আছে বুলি ভাবাৰ পল নাই। কিন্তু ভাৰতীয় সাহিত্যৰ বিস্মা তাক এৰি পেলোৱা উচিত নহব নিশ্চয়।

সাধুকথাৰ সাহিত্যিক মূল্যমান সম্পৰ্কে ডাঃ সত্যেন্দ্ৰ নাম শৰ্মাৰে তেওঁৰ 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত'ত লিখিছে—“মৃতদু আৰু সমাজতত্ত্বৰ অধ্যয়নৰ মালবপনা সাধুকথাৰ হাজতো মূল্য যথেষ্ট আছে, কিন্তু সাহিত্যৰ ৰবঞ্জীত সাধুকথাবোৰৰ পৰা বৰ বেচি নহয়।” ডাঃ নেওগে ৰেওৰে তেওঁৰ 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপ-ৰেখা'ৰ ৩৭ পৃষ্ঠাত লিখিছে—“সাহিত্যৰ ৰূপ বা ব্যক্তিক গ্ৰহণ কৰা; তাৰ ভিতৰত সাহিত্যৰ প্ৰাণটো সোমাই থাকে। লোক কথা বা সাধুকথাৰ কোনো নিছিধি ৰূপ না থাকে যদিও সি গীতৰ ছন্দত ৰক্ষা নহয়।” এনে ৰবৰণ অভিসত আৰু ৰহজ্ঞান আছে।

জ্ঞান বুদ্ধিৰ উপৰিও আনন্দ দানেই যদি সাহিত্য পৰিবেচনৰ মূল কথা হয়, সাধুকথাই জানো লকা-লুকা সকলোকে আনন্দ দান নকৰে? সাধুকথাৰ কাহিনীয়ে জানো সাহিত্যত স্টলৰ শূভা নামন্যৰ সাধুকথাই জানো মানৱৰ তত্ত্ব মানৱ শিশুৰ বুদ্ধি বৃদ্ধি, চেৰা চৰিত্ত বিকাশৰ স্বৰূপে নিদিৰে? তত্ত্বিয়া সোমানে শিক্তিত পৰিষত কৰাত সহায় নকৰে? যি কোঁতহলো দীপক, যি কুট আৰু

সত্যতাক আকোরাণি থাকে, ব'ত বাজি আৰু মনাজ
প্রতিবিম্বিত হন তাত সাহিত্যৰ নুনা নাই বুলি কোৱাৰ
কাৰণ বুজা টান।

সাহিত্যৰ জ্ঞানো ছাপ মৰা কিবা নিছিকৈ ৰূপ
আছে? দেশ, কাল পাঠ্য ভেদে সাহিত্যই সদায় ৰূপ
সন্মায়। সেয়ে নোহোৱা হেঁতেন পঞ্চতন্ত্ৰৰ সাধু ইছপন
সাধুত পবিত্ৰত নহন হেঁতেন, শকুন্তলাৰ আধানৰ
পৰা 'অভিমান শকুন্তলা' স্তম্ভি নহনহেঁতেন। বেউলা:
আৰু উমা অনিন্দন আধান লৈ কেবাজনো কৰি
বিধাত হোৱাৰ উপায় নাথাকিলহেঁতেন। উপাধৰন
অলেন।

সাধুকথাৰ লোক কথা বুলি কোৱা হেতুকেই সাধু-
কথাৰ মূল্যস্বৰ্ণত অধিচাৰ কৰা হৈছে। সংস্কৃত
সাহিত্যত 'কথা' শব্দটোৱে সাধুকথা বুজাইছিল; কাহিনী
বুজাইছিল; আজি 'কথা' শব্দটোৱে সাহিত্য সম্পৰ্ক
গুচৰ চাপিব নোৱাৰে। সাধুকথা, কাহিনী গীত, বাবনাই
গীত, প্ৰবাদ বাকা, ফকৰা, বোজনা, বিয়ানাম, আইনাম
আদি মানুহৰ মুখে মুখে বহুগুণ চলি অহাৰ কাৰণে
ইয়াক মৌনিক সাহিত্য বা লোক সাহিত্য বুলি কৰা
পাৰি; লোক কথা বুলিব নোৱাৰি। লোক কথা এনে
এটা নিছিকৈ নাম যাক কবিক উত্তেজনা আৰু উচ্চাঙ্গত
স্বস্তি হোৱা বোবা-নাম বন্দণীত আদিৰ লগতে সাধুক
লোক নোৱাৰি।

লোক কথা কবাই; অত সাহিত্যৰ মূল্য নাধাকে।
বোৱা স্বৰ্ণৰ লগত পৰতা ৰালে সঁতুৰিব পাৰে।
'চেনি ৰাত পেট পেলা' হৰ। শূভ্ৰৰ স্বৰত তাত ৰালে
মানুহৰ ভাত ব্যুত। 'নহৰ' পনৰ ৰালে হিন্দুক নাধাকে।
'গাঘৰি-পৰা কুকুৰা' ৰালে বৌ বৌ নৰকত পৰিব লাগে।
আদি কথাবোৰ কিছুমান লোকৰ বিশ্বাসৰ কথা। সকলো

মানুহে মানি মনয়। ইয়াৰ সত্যতাটো সোধে আছে।
সেইবাবে এইবোৰক সাহিত্যিক মূল্য দিব নোৱাৰি।
এইবোৰেই লোক কথা।

ৰহতে পণ্ড পকী সাপ-বেং আদিয়ে কথা কোৱা বা
কাৰ-বন কৰা আদি কথা থকা বাবে সাধুকথাৰ অস্বস্ত
বুলি কৰা যোজে। সাহিত্য অস্বস্তৰ নহন, সচা কথা।
কিন্তু, ই হাতেৰে চুপৰা, চকুৰে চাবপৰা বা জিভাৰে
সোৱাদ লব পৰা স্বস্ত নহন। ই ৰূপননাৰ স্বস্ত; অনুভূতি
বস্ত। বৰ্থগুৰোহেই ইয়াৰ সোৱাদ লব পাৰি। অকল
মানুহৰ কথা থাকিলেই সকলো কথাকে বাস্তৱ বুলি
কৰা নোৱাৰি।

সাহিত্যৰ বস গ্ৰহণকাৰী সকলে পঞ্চপঞ্জীয়ে
কথা কৰ পাৰেনে নোৱাৰে, বানৰে কলৰ পাচিকা
গছৰ আগলৈ নিব পাৰেনে নোৱাৰে তাব কথা চিন্তা
নকৰে। এইবোৰ অস্বস্তৰ বুলি ভবাৰেইতেন
আকাৰণে গছমান্দন পৰ্বত আনন্দ, কাৰ লভিত
তলত সূৰ্য্য নুকাই ৰখা, শিল ওপঙাই সাগৰত সেতু বন্ধা,
কণীৰ ভিতৰত কন্যা পোৱা, কুশ বন্যেৰ কুশ স্তোম
কৰা, হিমালয় পৰ্বতভেৰ স্বৰ্গলৈ যোৱা, সাগৰ নধি
হাতী, বোৰা, বন-ৰঙ্গ লক্ষ্মী লাভ কৰা আদি কথাবোৰ
কাছানিৰাই নাইকিয়া হ'লহেঁতেন।

সাহিত্যত প্ৰতীকৰাৰ আৱহমান কাৰণবপৰা চলি
আহিছে। মানুহৰ চৰিত্ৰ ৰূপায়ন কৰিবলৈকে কৰি
সাহিত্যিক প্ৰতীকৰ সহায় লয়। অতীত প্ৰতীক
সমূহ সহজে বুজিব পৰা আছিল। আজিৰ প্ৰতীক
সৰ্বসাধাৰণে চুকি যোপোৱা হৈছে। সেই বুলি সেই
বোৰ অস্বস্ত বুলি দলিয়াই দিয়া হোৱা নাই। সাধুকথাৰ
পঞ্চপঞ্জী, সাপ-বেং; আদি মানুহৰ প্ৰতীক হৈ
মাথোন। তাত অস্বস্ততা এটা নাই।

গ্ৰন্থাগাৰ

ডক্তৰ শ্ৰীমধেশ্বৰ নেওগ

গ্ৰন্থ, গ্ৰন্থাগাৰ-প্ৰতিষ্ঠাৰ আৰু পাঠক-গ্ৰন্থাগাৰিকৰ
নাৰত সৰ্ব্বদা আজি বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিত অধ্যয়নৰ এক
গভীৰ বিষয়। ইংলেণ্ড, এমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ আদি
দেশত এই বিষয়ৰ উত্তৰোত্তৰ চৰ্চা আৰু উৎকৰ্ষ-
সাধন হ'ব লাগিছে। নানা আলোচন-আলোচনাৰ
কলত ভাৰততো গ্ৰন্থাগাৰৰ সাৰ্থা বাহুত কালপৰা
আৰু ৰাইজৰ মানৰপৰা যত্ন যোগেদি ৰাখিব লাগিছে।
গতিকে গ্ৰন্থাগাৰ প্ৰতিষ্ঠান-সাৰ্থগাৰণৰ বিষয়াসকল
আমাৰ দেশতো বৈজ্ঞানিক পৰ্যায়ত বুজিবৰ আৰু
পৰিচালন কৰিবৰ সময় পৰিছে। ১৯৩৮ চনত কলিকতাত
গ্ৰন্থ মনো ভাৰত গ্ৰন্থাগাৰ সন্মিলন ৰহে। সেই আলমতে
সদৌ ভাৰত পুৰিষ্ঠান সংঘ (অ'ল ইণ্ডিয়া লাইব্ৰেৰী
এছ'চিয়েশ্বন) নামে এটি অনুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে;
আৰু এই অনুষ্ঠানে দেশৰ পুৰিষ্ঠান-আলোচনৰ গুৰি
ধৰিবলৈ আৰু গ্ৰন্থাগাৰ-সংস্কাৰ বিদ্যত কেন্দ্ৰীয় আৰু
ৰাজ্যিক চৰকাৰ-স্বায়ক পৰামৰ্শ আদি নিৰ্বল স্ত্ৰয়
কৰি আহিছে। চৰকাৰৰ কালপৰা গ্ৰন্থাগাৰ সংস্থাপন
কাৰ্য্য আদি যেনে প্ৰথমেভাৱে হ'ব লাগিছিল, তেনে
ৰাষ্ট্ৰনীয়াভাৱে কাৰ্য্য হৈ উঠা নাই। গতিকে অচৰকাৰী
অনুষ্ঠান যোগেদি আলোচন প্ৰবল কৰিবৰ অৱকাশ
বহনভাৱেই আছে। বৰ স্বৰ্ণৰ বিষয়ে ১৯৩৭
চনতে বিশেষকৈ শ্ৰীকৃষ্ণেশ্বৰ বৰদাকৰ ডাক্তৰীয়াৰ
বক্তত সদৌ অসম পুৰিষ্ঠান সংঘৰ জন্ম হয়। লোকপ্ৰিয়
গোপীনাথ বৰদলৈ, শ্ৰীকামাখ্যাপ্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী, বৰ্হমান
কেন্দ্ৰীয় সাংস্কৃতিক বিষয় আৰু বৈজ্ঞানিক প্ৰৱেশণ
স্বপ্নৰ মন্ত্ৰী শ্ৰীচাম্ৰূণ কৰীয়া, আমাৰ বৰ্হমান
শিক্ষামন্ত্ৰী শ্ৰীসেৱেশ্বৰ শৰ্মা ডাক্তৰীয়া আদিৰে সভাপতি-
ৰূপে এই অনুষ্ঠানৰ পৰ্য্যায় কৰি আহিছে।

দেশৰ নেতৃস্থানীয় লোকসকলে এইবনে এই সংঘটক
পুৰিষ্ঠানপেক্ষতা কৰাৰ পৰাই বুজিব পাৰি, দেশৰ সকলো
ইয়াৰ প্ৰতি মনন আছে। আশা কৰিছোঁ, এই মনন
কাৰ্য্যকৰী হৈ সংঘক শক্তিশালী কৰিব, দেশত গ্ৰন্থ
আৰু গ্ৰন্থাগাৰৰ আদৰ ৰাখিব, আৰু দেশৰ শিক্ষা-প্ৰণালীত
গ্ৰন্থাগাৰিকৰ ভূমিকা স্পষ্ট হ'ব। এতিয়ালৈকে প্ৰতিষ্ঠাপ
সময় এই অনুষ্ঠানে সৰ্বভাৰতীয় অনুষ্ঠান আৰু আন
ৰাজ্যিক অনুষ্ঠানৰ লগত বিশেষ সম্পৰ্ক ৰখা নাই।
গতিকে সংঘৰ পৰিসৰ আৰু কাৰ্য্যক্ষেত্ৰ-বৃদ্ধিৰ বাবে
এতিয়াও যথেষ্ট অৱসৰ আছে।

গ্ৰন্থাগাৰ বুৰঞ্জী সভ্যতাত বুৰঞ্জীৰ দৰেই প্ৰাচীন।
প্ৰায় ৬৫০ খ্ৰীষ্টপূৰ্বৰ এটীয়াৰিৰ সন্মতি অহৰ-মণী-পালৰ
মিনোতত ৰক্ষিত আদিৰ কলিত লিখি ক'ব পাৰিব
দফ হেজাৰবান পুথিৰে গ্ৰন্থাগাৰ আৱিষ্কৃত হৈছে।
আচৰিত কথা, এই গ্ৰন্থাগাৰৰ গ্ৰন্থ-তালিকাও নিৰ্মিতভাৱে
প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল আৰু প্ৰজাসাধাৰণেও গ্ৰন্থাগাৰটি
বতৰৰ কনিৰ পাৰিছিল। এই গ্ৰন্থাগাৰৰ একাংশ
শ্ৰীচি নিউজিয়াৰত সংৰক্ষিত হৈ আছে। প্ৰাচীন
বেথেনতো উচ্চাচন গ্ৰন্থাগাৰৰ অস্তিত্বৰ আভাস পোৱা
হৈছিল। ইজিপ্ত বা মিছৰৰ পুৰিষ্ঠানৰ কথাও আজি
জনাগত। প্ৰায় ১০০০ খ্ৰীষ্টপূৰ্বৰ অজাইনোভিয়াছৰ
লাইব্ৰেৰীৰ নাম যেনো দিয়া হৈছিল 'আম্বাৰ ষ্ট্ৰামাৰন'।
খ্ৰীষ্টপূৰ্ব ৪৫০ৰ পৰা তৃতীয় শতিকালৈকে মহাচীনত
বাহুত কৰা চৌ বৰ্শৰ আমোলত এটি বৃহৎ গ্ৰন্থাগাৰক
লৈ উঠে। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ ২২২ খ্ৰীষ্টপূৰ্বত সন্মতি
মন্ত্ৰ, নিশান আৰু কৃষি-বিষয়ক গ্ৰন্থ ৰাখি দি সকলো গ্ৰন্থ
পুৰি পোলালৈ হুকুম আৰি কাৰ্য্য। কং-ক্ৰেৰে (ক'নষ্টাণ্টিনা)
জান পৰ্ভগ্ৰন্থকে ধৰি বহুতো বহুমান গ্ৰন্থ লুকাই-ভুৰুকৈয়ে এই

পুস্তক-সম্বন্ধে বলা করা হয়। ইহার পিচত বরশো পুনর মাজকীয় গ্রন্থাগার নির্মাণ করা হ'ল। ইউনিপিসিটি ছ, এনিস্টোইন, টেলেনি আদি গ্রীচর ডাঙর ডাঙর পণ্ডিত আর বলাসকলে নিরুপ কবি গ্রন্থাগার প্রস্তুত করি তৈরি। রোমান সাম্রাজ্যত থাকে রাজত্ব পাঠাগার বারহা দেখা পোরা যায়। চতুর্থ শতিকাতে রোম চহরতে একটা ডাঙর ডাঙর রাজত্ব পুণ্ডিতান আছিল। রোমর অধীনর প্রদেশসবারতে এই শ্রেণীর পুণ্ডিতানর প্রসার ঘটিছিল। যুরোপত ক্রীষ্ট-ধর্ম প্রচার হোরার নগে নগে গীর্জাসারর আলমত গ্রন্থাগার-আলোচনে পুণ্ডি নাত করে। ক্রীষ্টীয় নটবিলাকর গ্রন্থাগার জাফ, জার্মানী, ইংলেও অধিত বিস্তৃত হৈ পরে। যুরোপীয় বেনাটাই জ্ঞানর পুথ্য যোগেইক কাইছিল গ্রন্থাগারর আদ্যে সোইসবে প্রচুরভারে বৃদ্ধি কবিছিল। ইউলামর প্রচায়েও গ্রন্থাগার বিস্তৃত-সামানত বরধি যোগাইছিল। সম্রাট হারকল-উই-নর্ডিসে নামা ডাঘার পুথি সংগ্রহ করি সেইউন-দিকমত প্রতিষ্ঠা করে। তেওঁর পুত্র নামুনে মাত্র গ্রীক ভাষাকপরা পুথি তর্জমা করাওঁতেই তিনি লাক যোগর ধরন খসত কবিছিল।

বর্তমান পুথিবীর ডাঙর গ্রন্থাগারবোর ভিতরত মুসলিম মিউজিয়াম গ্রন্থাগার। পাঠ্যত একুই বাব লার খদা পুথি আক দুকবিয়োজকর পাণ্ডুলিপি সংরক্ষিত আছে। ১৭৫৩ চনত এই গ্রন্থাগার প্রতিষ্ঠাপিত হয়। ইংলেওর প্রমুখ্য পূর্ণ বিশ্ববিদ্যালয় পাঠাগারবোর ভিতরত অক্সফর্ডর বড-লেটারি লাইব্রেরী ১৩০২ চনত ছাপ টমাছ বডলিয়ের আরম্ভ করে। কেশ্বির আক লঙন বিশ্ববিদ্যালয়র গ্রন্থাগারো বর বৃদ্ধ। আরলেন্ডর ডাবলিনর ট্রিনিটি কলেজ লাইব্রেরী বডলেয়ান লাইব্রেরীর দরশই বহুল্লা গ্রন্থর আকর ইংলেওর গ্রন্থাগার-আলোচন সদায়েই শক্তিশালী আক নির্ভুলভারে এটা রাখিছে। জাফর বিব্লিঅয়েক মেচেলর পুথিবীর এটি বরবৃহৎ গ্রন্থাগার। লার্বানীয়া মারিন, মিউনিক আদি ঠাইত চহকী পুণ্ডিতান আছে। ইতালীর গ্রন্থাগারবোর অতি পুথি আর নামা প্রাচীন গ্রন্থর ভবান। বিব্লিঅয়েক ডোঁটিকানা যুরোপর পুণ্ডিতানালবোর ভিতরত আক শািবীর। পুথি কবিয়ান

ডেপটিপাঠ্যবর্ধ লাইব্রেরী পুথিবীর ভিতরতে এটি ডাঙর পুণ্ডিতান। আভির ময়োর লেনিন ষ্টেই পাব্লিক লাইব্রেরী (১৫ নিমুত পুথিবো) লেনিনগ্রেভর চেতনিত ষ্টেই পাব্লিক লাইব্রেরী অতি সুন্দর। এই লাইব্রেরী-বোরর সংরক্ষকসকল নামা দেবর নামা ডাঘার পুথির বরীআই নহর; পুথির পাতবরবতনো কি কথা আছে, তাকো বেইনোকে ভালকৈ জানে। লেনিনগ্রেভ লাইব্রেরীর কুবি-বডবীয়া গ্রন্থাগারিকা এগরাকীকে কানিদায়র "সেধসুত"র পর এটি আরশাকীয় শ্রেয়ক মতি শীমতী বিজয়নসুখী পণ্ডিতক স্তম্ভিত প্রকাশিত। বর্তমান কছ দেশেত নামা প্রকাশর মুঠ ৩,৬৮,০০০ গ্রন্থাগার আছে। এবেবিলাক বুদ্ধভাট্টর পুণ্ডিতানালবোর পুথির সংখ্যা, পুথির প্রকাশর আক সংরক্ষণর বিভিন্নতা আক রূপবিলাসনার বিস্বস্তর বর চহকী। **Unisco** র প্রথমত আভি গোটেই গুণত জুরি গ্রন্থাগার-আলোচনে মতুন রূপ বাধন কবিছে আক পুথিবীর গ্রন্থাগারসমূহ "সর্বসংরহিতায়" মন্বনমণিবত তিনি বর্ধিত হ'বকৈ ধবিছে।

প্রাচীন ভারতেও গুথ আক গ্রন্থাগারর মূলা সদায় বৃদ্ধিছিল, মণিও পুস্তকহা বিদ্যা আক পরহস্তগত ধনক বিদ্যা বা ধন বুলি ক'র মুখিছিল। পুস্তকহা বা বিদ্যা পরহস্তগতঃ ধনঃ। কার্যকালে সংস্করণে ন বা বিদ্যা ন জন্মন।" কিছ মঠ মঠিকার আঠাটা ধরীয়ে এঠাইত কৈছে বোল, পুথিত পুণাই পোকা জ্ঞান কোনোবাই নষ্ট কবিলে সমস্ত গুণত অক্ষয়কত নিমগ্ন হ'ব। পুথি ভাবতত স্বাভাব মঠর এটি কেশ্বরী গ্রন্থোটা-রূপে পরিগণিত হৈছিল। মধাকর ভাবনী-বা সবশতী-ভাণ্ডারে বিস্তার লাত করিছিল। বৌদ্ধ-ধর্ম প্রচারণ লগে লগে ভারতত গ্রন্থাগার-সংস্থাপন-কার্য বহলভারে হ'বকৈ ধবে। তকশীরা, নালন্দা, বাবাপসী, রনতি আদি শিক্ষার কেন্দ্র হওঁকর লগে লগে সিবরতে বৃহদাকার গ্রন্থাগার নিম্ভিত হয়। নালন্দার পাঠাগারর বেরত ঠাক পাতি পোকা কিতাপ চারিওফালে ঠাছ রাই আছিল। বৌদ্ধ-ধর্মর যোগেপি পরিচালিত হোয়া গ্রন্থাগার-আলোচনে পূব ইংগো-চীন, শাম, ব্রহ্ম,

তিব্বত আদি আক পশ্চিমর নামা স্থানত বিস্তৃতি লাত করে। বৌদ্ধ ত্রিপিটকর নামা রূপ পুথিবীর ভবিও কোষকপরা আভিছে পূবর সংগৃহীত হ'ব লাগিছে। অধুনালুপ্ত ভারতর বৌদ্ধ বিগারবোর গুথ-চক্রাচর কেন্দ্র হৈ পরিছিল। চৈনিক পলিগ্ৰাফর কাহিখানে কেতবন সিংহরর এনে কেন্দ্রর বর্ধনা দি থৈছে। আন এজন চৈনিক পলিগ্ৰাফর ইংনিতক সম্রাট হর্ষকল্পনে এজাক যৌবার পিত্তরযোজা দি বৌদ্ধ গুথ উপহার দি পঠাইছিল। যিৎনেচাছে কত বৌদ্ধ বিহারত শাস্ত্র-চক্রা। উনিছিল, আক নিজে তাত তাপ লৈছিল। বাবল ভেতর-নহার গ্রন্থাগারর উন্মেষ পোকা যায়। আক্রমণকারীর কালত পুরি কত ভারতীয় গ্রন্থাগার নংসংগ্রহ হ'ল, তাব বাতবি বা কোনো রাখিছে? বাপীশুর, জলজ্বর, উত্তপুব, মথুরা, কানাকঙ্কর, বাবাপসী আক পাইলিপুত্র গ্রন্থাগার কেনে মুক্তনামসংলগর আক্রমণর সময়তে নষ্ট হৈ যায়। বর্তিমার বিজ্ঞানমালগর আক্রমণীয়া গ্রন্থাগার নংসং কবার বিবরণ "তরকতু-ই-মার্বী" গ্রন্থত পোকা থৈছে। যুরোপীয় সকলর আগমনর পিচত অশেষ মূল্যমান পুথি বিশেষলৈ উলান মিহা হ'ল। সেইবোরে এতিয়াও নামা গ্রন্থাগার চহকী কনি আছে। অরশে সিবিলসাকর অধ্যয়ন-গরয়েখা সিবরর দেশেতে তানদৈয়ের হৈছে। পুথি কালত পুথি নকল করা, পুথি দান করা পুণ্য কার্য বুলি পরিগণিত হৈছিল। 'পুথিঃ ভারতঃ রাশিবারামন-পা-নাঃ।। নিরিয়া পুস্তকঃ বার। তুস্তিমুস্তিগাপু, নাঃ।।' পুস্তক-রূপে কাঁচক সোইনরে মতি বেনাডারে নিলা করা হৈছে। 'পুস্তকঃ হরবে যছ কাণো দুবৌ তরনুনাঃ।' এতঃ বর্ণঃ নঃ বাছতঃ নবকঃ পিতরঃ নয়েঃ।' এতঃরে ব্যক্তিগত আক রাজত্বভারে পুস্তকহায়ে বৃদ্ধিপ্রাপ্ত হৈছিল। নেপালর ধরবার লাইব্রেরী, কোচবরবার রাজকীয় লাইব্রেরী, শরভাঙ্গার মহারাজর গ্রন্থাগার আদি অমার বহা-মহাংরজসকলর বিদ্যাসুধাকর বনোম নির্পন্ন।

বর্তমান ভারতর গ্রন্থাগারবোর ভিতরত কলিকতার মেচেলর লাইব্রেরী প্রধান। ১৮১২ চনত স্থাপিত ইন্সপিরিয়েল লাইব্রেরী আক ১৮৬৩ চনত প্রতিষ্ঠিত

কলিকতা পাব্লিক লাইব্রেরী সমুদ্র করা হয় ১৯০৩ চনত লর্ড কার্জনর যত। সি ডেভিয়ারি জননাধারর বাবে মুকলি হয়। ১৯৪৮ চনত লেপিবিয়েল লাইব্রেরী-যেই মেচেলর লাইব্রেরী নাম লৈ আনুপূর্বর ইবার বরনাতি-ভদন বেলাভেইনায়ত অধরিত হয়। পূবর পুথির সংখ্যা ছায়ে মাতলাবর ওপর। পরেখা-কার্যর বাবে মেচেলর লাইব্রেরী অপরিহার্য। গুয়ায়াটীত বহি অনুসন্ধান চলনারামকলেও এই লাইব্রেরীত ধুরবেপকা শবণ নলেলে নাচলে। লাইব্রেরীটি বর্তমান কেশ্বরী বন্ধী মন্ত্রণর খায়া পরিচালিত। কলিকতার এতিয়াটিক ছাটাইটি লাইব্রেরীর দর প্রাচলিদনা সম্পর্কত সমুদ্র গ্রন্থাগার বিদ্যা এটি নাই। ঢচাইটি ১৮৭৪ চনত প্রতিষ্ঠিত হয় আক তেতিয়াগর পুণ্ডিতানটি কলে নিম্ভিত হয়। বন্ধী মতিয়া পনিম্ব গ্রন্থাগারত লকারিক কিতাপ আছে। বিপুভাবতীর কেশ্বরী গ্রন্থাগারত দুই লাকর ওপর পুথি আছে। চৈনিক, কনাচী আক জার্মান ভাষার পুথি আক তুলপতীয়া-তালপতীয়া প্রায় ছায়ে পাঁচ হাজার পুথি এই গ্রন্থাগারর বিশেষ সম্পদ। মাল্জ, বোম্বাই, পুনা আক লক্ণোর পাব্লিক লাইব্রেরীও বধেই বৃদ্ধ। পাটনায় ধরবার অবিবেচনায় লাইব্রেরীত বহুতো বহুল্লা পাণ্ডুলিপি সংরক্ষিত আছে। ১৯৬৮ চনত বাবল মাস্কোভানে তিব্বতসংখ্যা সংগ্রহ করা হায়ে লিখা পুথিবোর পাটনা সংগ্রহকালত বক্ষিত হৈছে।

প্রাচীন কামকলে বিদ্যা, পুথি আক পুণ্ডিতানর আদর আভিরেপবাই দেখা পোরা যায়। লিখন-বিদ্যা ষ্টায়েত অক্ষয়ভারে সাগণিত হৈছিল। নামা ষাটুর পাতর উপরিও পড়ন ছল আক বাসকি অগিয়ে লিখা পুথি প্রস্তুত করা হৈছিল। ডাঙ্করভারেই হর্ষকল্পনই পঠোঁয়া উপলোকনর ভিতরত মীটিপাতর পুথিও আছিল। বিভিন্ন বলাসকলে শিক্ষার পুঠিপোষকতা করার বগতে গ্রন্থবুদ্ধিতে হোয়া কবিছিল। মন্ত্রবদেবর লগত তর্ক কবিবলে মেচাংবোর বায়সজাটল অহা পণ্ডিতসকলে নামাবো শাস্ত্র মার্তী-ভাব বাকি যনাইছিল আক সিবরোর ধন ইমান ডাঙর হৈছিল যে তাব খাঁত একোটা মানু লুকাব পবিছিল। নবনায়ণ বজাই বাম সবশতীক

মহাভারত অনুবাদ করিবলৈ দিইতে 'সরসি জোহাই' নামা নীলা-ভাস্মা করিব পুস্তক বাহকীর উদ্বোধনপত্র পঠাই দিছিল। নগরেক্ষত্র বর্ধ প্রচারণা করণে সত্রসমূহ একোটি গ্রন্থাগারত পবিত্রত হৈছিল। সত্রের অহা নতুন তরুণের ল'খা শিক্ষা আশ্রয় হৈছিল পুথি নকল করিবলৈ বহালৈ। শঙ্করদেবের মুগত পুথিব বৃদ্ধি কিম্বদে হৈছিল সেই কথা নিরাকর বরফোলা বসন্ত থকা 'দিবা অকস'র বসায়নী পুথি পোরাবপরাই বুদ্ধিব পাৰি। আয়োম বহাসকলো নিদ্যামুগাণী লোক অছিল। বৃহস্পতী প্রায় ধর গ্রন্থের দরকই আদর করা হৈছিল, চকরঙর সমস্ত বৃহস্পতীপত্রা একোচোরা পাঠ করা বিরি অছিল। বসন্তর গঙ্গীয়া উদ্বারত পুথি বৃহস্পতী তামুলিপি, বৈদেশিক পত্র আদি সংবন্ধিত অছিল। তা-ভাঙরীয়াসকল নিভাঙর বৃহস্পতী অক্ষর বর্ধগ্রন্থর একোটি উদ্বার বর্ধই দেখা যায়। কীৰ্ত্তিত্ত বরবসায়নী বৃহস্পতী-সহ ২২১ কীর্ত্তিপুস্তকর চীন সম্ভারি পুস্তকসাহর দরকই এটি পু ব লগা ঘটনা। পুথি নকল করা এটি পুণ্যকর্মে-রূপে পরিপাণিত হোবার উপবি-বনসকলে। আমি বৈদেশ্যীর যোতা শতিকার একম সৌভাগ্যদারের ধরত পোতা এখনি সুল্লর আনবর বসায়নী পুথির দায় ধরা হৈছে কুবি টকা, অক্ষ নিপিকারের অন্তর ফালে পুথি নিয়মের করি লিবি গৈছে.—"শ্রীকুম্ভাশ শর্মা অতি দুঃখময়। বৈদেশ্যী পুস্তক এটি খাজনা অবহিনে।" মানর দিনর ভায়াহ অরহাষ পিত্তত গুণ্যায়ীত ঠাই লোতা আয়োম বাজপরিরাণকপা কেইবাধনিও বিশেষকৈ সচিত্র পুথি পোতা গৈছিল। সেই মুগতে কিমান বাজকীর আনক বাসিলত গ্রন্থাগার পুথি নই হ'ল আনক অক্ষয়কানী আনক ভগনীয়ার হাতেদি স্থানান্তরিত হ'ল, তাব বিচার অজিও হোতা নাই। বর্ধরপত্রা পুথিকো গৌরীয়ে অনা ভাগরতর শৈম সৌচিত্রাতার অতীত সুল্লর সিমানর আনব বর্ধগ্রন্থ, কোঁরর আনক পায়ান-বায়নসকলর চিত্রাট লেবি লীষন ভূমিগ্রন্থে মাথোন গুণ্যায়।

নতুন ভাষতত গ্রন্থাগার আরাধকতা দিনক দিনে বাধি লগিছে। ভবিষ্যতর নাগবিকসকলক শিক্ষা

দিবর কারণে শিক্ষার, গ্রন্থ আন গ্রন্থাগার বর বহল পরিমাণত লগা হৈছে। প্রাথমিক শিক্ষা আনক বরহসকলর শিক্ষার প্রসারর লগে লগে সেই শিক্ষার পাচত যাতে ল'খা-ছোরাণী আনক বরহসকল পুনর নিরকরত পরিচয় নহর তাব বাবেও গারবে গারবে পত্না-মানিব দরকার। ১৯০৭ চনত বরফোলা বাসন্ত প্রাথমিক শিক্ষা বরহসকলক পিত্ত বর্ধমান শতিকার দ্বিতীয় দশকত অনেক পাঠাগার স্থাপি করা হর। ইগার সুলত ১৯১৫ চন মানত বরফোলা প্রতি গারবে একোখনি সুল্লর গ্রন্থাগার লৈ যৌবর করিব পত্রা অরহা হর। বরফোলা এই মনোবন আশর্শই অক্ষয়সকলকো অনুপ্রাণিত করিছিল। বোম্বাই রাজ্যত বরহ শিক্ষা-প্রণারী হাতত লৈ বরফোলা গারবীয়া পুথির্ভাল নিষ্ঠান করি দিয়া হর। UNESCOর যাত্রা প্রকাশিত তিনিময় বিবাত্ত শিক্ষাবিধি লিখিত Adult Education Activities for Public Libraries (১৯৫০) পুথিত ডেনমর্ক, ইংলেও আনক এমেরিকার যুক্তরাষ্ট্রর বরহ শিক্ষার প্রসারত বাজহরতা পুথির্ভালে কি তুলিকা গ্রন্থক করিছে, তাক সুল্লরক বর্ণোতা হৈছে।

অন ইতিয়া লাইব্রেরী এন্ড চিত্রোচেনে ঘনাই কেন্দ্রীয় আনক বাসিক চরকারবোরক সকাইয়াই আছে যে চরকার পরিচালনাত বৈজ্ঞানিক ভিত্তিত বাজহরতা পাঠাগার হ'ব লগে আনক প্রশিক্ষক-প্রাণ্ড গ্রন্থাগারিকর যাত্রা সিংসর পরিচালিত হ'ব লগে। প্রকৃততে, দেশ জোকা অজ্ঞানান্ধ-কার নিরোচনর কারণে এটি অতি উৎকর্ষ পয়া। এনে ধরবর বাজহরতা গ্রন্থাগার গ্রামপঞ্জায়ত, পৌর সভা, স্থানীয় নিকায় আদির যোগেদি পরিচালিত হ'লে বিভিন্ন অক্ষার আরাধক-অন্যরাধক অনুসরি সিংসর কার্যকরী হৈ উঠিব পাবে। যেহেতু এনে গ্রন্থাগার সর্বজ্ঞান মঙ্গলর অনুষ্ঠান, ইগার পরিপোষণর কারণে নতুন লোক সংগ্রহ করাও অবিরোধন হ'বে। অরফোলা এই নিম্নরত বর্ধমান পত্রা এনেবোর অনুষ্ঠানর আভ্যন্তরীণ দুর্বলতা আনক নতুন করব বাবে আইন প্রণয়ন করিব গুণ্যায় ভাবিব লগীয়া বিষয়। এনে এটা নতুন পরিধিভি বাবে জনসাধারণর মনস্তাত্ত্বিক প্রবর্তি আত্মশুকী। গ্রন্থাগার সর্বকীর্ত্তয় আইনর ব্যাধক্য করি লৈ বহল পরিমাণে

গ্রন্থাগার নিষ্ঠান করা চরকার পক্ষরপত্রা হলেও সহজসাধ্য কাম নহ'ব। সেই অরহা সুল্লর আনকলৈকে বর্ধমান পত্রা বাজহরতা গ্রন্থাগারবোরবেই জ্ঞান-পথর মানসিক পরিপুষ্টি সাধনর বাবে বর করি থাকিব লগিবি। গতিকে অজি ভাবিব লগীয়া হৈছে এই গ্রন্থাগারবোর কোনকৈক স্থপতিকল্পিত পদ্ধতিত সংরকণ আনক পরিচালন করিব পাৰি।

নেচেনেল লাইব্রেরীর সম্পর্কত বহুত কালপত্রা নামা আলোচনা চলি অরিছে। অন ইতিয়া লাইব্রেরী এন্ড চিত্রোচেনে চরকারক নাম, পরামর্শও দি অরিছে। নতুন সিল্পীত নতুন এক রাষ্ট্রীয় গ্রন্থাগার নিষ্ঠানর চেষ্টাও চলি অছে। কিন্তু এটি কথা এই প্রসঙ্গত বিশেষভাবে কর লগীয়া আছে। ১৮৬৭ চনর বেজিফেট্টুন অর্ বৃহৎ এই মতে পুথি ছপা হ'লেই তিনিময় চরকার ধরত পত্রা লগিছিল। তাবে একোখন লৈ লগবর ইতিয়া অক্ষি আভ্যন্তরীণ সংরকিত হর। আদিপত্রা আমাব স্বাধীনতা-প্রাপ্তিত সময়লৈকে সকলো পুথি এইমত ইতিয়া অক্ষিচতে আছে। সেইদিন আমাব নেচেনেল লাইব্রেরীলৈ আনিব লগে বুরি বহুত কালপত্রা পত্রা আনক ইতিয়া অক্ষিচতে হর। এই মনোবনত চরকার কিমান দূর অগ্রসর হ'ব পাৰিছে জনা নাযায়। ১৮৬৭ চনর আনকনত রাতিবিকারত আনক সাময়িক পত্রিকা আদি কিতাপর দরকই চরকারক ধরত জমা দিয়া তিনিময় বিধিক করা হোতা নাই। এই বিষয়তে নতুন বিবি প্রবয়নর আরাধকতা লৈ গৈছে।

পুথি সৌচিত্রতা, তুরাপত্রতা আদি পুথি সংগ্রহর বিষয়ত আমাব বিশেষ কর লগীয়া আছে। বহুত কাল প্রাগতে অসর ইংরাজ শাসনকর্তাসকলে পঠিত হেচ্চেষ্টে গোম্বায়ী হরতুয়াই বহলভারে পুথি পুথি সংগ্রহ করাইছিল। বর্ধমান অসর চরকারক বৃহস্পতী আনক পুথাতত্ত্ব বিভাগে আনক গুণ্যায়ী বিশ্ববিদ্যালয়ে কিছু পুথি সংগ্রহ করি আছে। কিন্তু এই সকলো অনুষ্ঠান সংঘোষিতাবে অসর চরকারক বহল এখন এটান লৈ সকলো জিনা, মহৎকমা, বোজা আনক প্রাগতে পুথি সংগ্রহর ব্যাধক্য নকরিলে অসরব শিক্ষা, সাহিত্য আনক

সংস্কৃতি বৃহস্পতী বহুতো ভাগ চিরকাললৈকে অসুপ্ন লৈ যায়। ইতিমধ্যে কিমান পুথি অসরব বাহির্কলে গুচি গৈছে আনক কিমানর ওপরত বলীক নিশ্চিত হৈছে, কোন বা বাহীকিয়ে সেই শোকর শ্রোক বচনা করিছে?

যদিও সসৌ অসর পুথির্ভাল সংখ্যে নানা বিষয়জনব যাত্রা অন্তত্ব হৈ অরিছে, তথাপি আমাব জাতীয় জীবনত ই যি স্থান আনক মানবর পাথ লগে, অজিও পত্রা নাই। গ্রন্থাগার-জ্ঞপতর নি অরহা অসরত উপচি অছে, তাব মাজত এই সংগ্রহই এটি মক প্রদীপ ধরি অছে। আমাফলে নামা পুথির্ভালে অসরত সুল্ল লাত জরি-সহি গৈছে, অনেক অর্ধ আনক পুথি-পত্র সংরক করিছে। ই আমাব এটি জাতীয় অপরত নহরনে? এই পুথির্ভালবোর সংরকিত আনক স্থপরিচালিত করিবর কারণে চরকারে অতি সোনফলে এটি ব্যাধক্য প্রকাশ করিব পাৰে। আমাব তুরপ্ত বর সভাপতি বর্ধমান শিক্ষামন্ত্রী শ্রীমধুসেধরে এই বিষয়ে কি পতিকল্পনার কথা ভাবিছে আদি জানিব লগে। সামাজিক শিক্ষা বিভাগ, মানবর শিক্ষা বিভাগ, জাতীয় সমুদায়র, সন্ত্রীয়া উনয়ন আঁচনি অদিব জরিগে এই বিপন্য গ্রন্থাগারবোরক আর্থিক সাহায্য আদি নিদিয়া হর। কিন্তু সেই মাহায্য ঠিকমতে কামত লগিছেনে, তাব বিচাণ চরকারক দরত অছে জাননা? গারব পুথির্ভাল-বোর চারলৈ কিছুকন এটিহেইটু জ্ব ইংসপেক্টর অর্ বৃহৎ নিয়ন্ত্র হৈছে। তেইহেবোরকাই আমাব এই বিকল সাগরত কিমান সাঁতুরিব পাৰিছে? গারব পুথির্ভালবোর বাতে রাষ্ট্রাত্তিক বুলি ময়, গিও চারব বিচার।

চলন্ত গ্রন্থাগার আনক চরকারক উপগ্রন্থাগারিক অদিব যোগেদি নিয়-বিতরণর ব্যাধক্য প্রণয়ন। কিন্তু এনে কার্যও অধিক প্রণারীবহু হোতা উচিত। এই সকলো কথা বিচার করিলে চরকারক কালপত্রা আইন তৈয়ার করি হলেও এটি লুপ নিম্মন্ত-সংস্থা স্থাপন করিব লগে। দ্বিতীরতে, সসৌ অসর পুথির্ভাল সংখক চরকারে সম্পূর্ণ স্বীকৃতি দি অধিক কম্পায়ন করি তুলিব লগে। গ্রন্থাগার বিস্মত অসরত এতিয়া এটি শেবি-সেলি বর্ধমান। প্রায় চারি হেছাধনমান মক-ভাঙর পুথির্ভাল অসরত

আছে বুলি অনুমান করিব পাৰি। ইধাৰ ভিত্তত কেইশমানাহে সংঘৰ লগত সংশ্লিষ্ট। এই পুথিউপলব্ধবোৰে নামা কষ্টৰ মাজেদি জীৱন নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি আছে। ছচৰি পাই, মুষ্টি-ভিক্ষা কৰি, আন কি লোকৰ ঘৰত তুই কই আৰু ধান দাওৱা পুথিউপলব্ধ চনোৱাৰপৰা বুজিব পাৰি ৰাইজৰ মাজত এই বিদ্যানুষ্ঠানটীৰ প্ৰতি কিমান আগ্ৰহ হ'ব লাগিছে। এনে অনুষ্ঠানক সহায় নকৰাটোৱেই যেন পাপ।

অসম চৰকাৰৰ ওচৰত আৰু এটি নিবেদন আছে। জন-গণৰ মঙ্গলৰ অৰ্থে বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিত গ্ৰন্থাগাৰসমূহ পৰিচালনা কৰিবলৈ বাছভৱা পুথিউপলব্ধ তথ্যবাহী চৰকাৰী গ্ৰন্থাগাৰসমূহৰ লগতে গ্ৰন্থাগাৰ-বিজ্ঞান প্ৰশিক্ষণ দিয়াৰ দিহা অতি সোনকালে হ'ব লাগে। এই প্ৰশিক্ষণ চৰকাৰৰ পৈখ্যত গ্ৰন্থাগাৰসমূহৰ পৰিচালনাতো আয়োজন কৰিব পৰা হয়, আৰু তেতিয়া হ'লে

এই বিষয়ত চৰকাৰ পক্ষৰ বৰচৰ মাত্ৰাও কম পাবে।

সৰুলোৱাৰ পুথিউপলব্ধ প্ৰাণৰ আকৃতিক একৰ দিবৰ কাৰণে এই সংঘটন ব্ৰত কৰি আহিছে। সংঘৰ মহকুমায়-মহকুমায় পকা জিলা সংঘবোৰৰ জৰিয়তে গ্ৰন্থাগাৰ-আন্দোলন স্বপ্নবিকল্পিত কৰিবৰ ব্ৰত কৰা হৈছে। কিন্তু চৰকাৰী গ্ৰন্থাগাৰসমূহ, স্থল-কলেজৰ লাইব্ৰেৰীবোৰ এতিয়াও সংঘৰে অসংশ্লিষ্ট। চৰকাৰে এই বিষয়ে চিন্তা কৰিলে চৰকাৰী-অচৰকাৰী সকলো গ্ৰন্থাগাৰে সাধাৰণ লগতে চৰকাৰী একেলগে আগ বাঢ়িব পাৰে। চৰকাৰৰ ওচৰত মাত্ৰ দহ ছোৱাৰ টকাৰ এটি অনুমানৰ বাবে সংঘটন হাত পাতিছিল; সিও এতিয়া লৈকে সংঘৰ হাতত পৰাহি নাই। মুঠতে পুথিউপলব্ধ ৰোগে ৰাইজৰ এই বিদ্যানুগ্ৰহ সঙ্ঘটিত কৰিবাবলৈ অসম চৰকাৰক পুনৰ অনুৰোধ জনোৱা হ'ল।*

শ্ৰীশ্ৰীব্ৰজনাথ সিংহৰ তামৰ মুদ্ৰা

শ্ৰীশ্ৰীবিচৰণ দাস

ইমান দিনে আমাৰ ধাৰণা আছিল যে অসমৰ আহোম ৰজা সকলে অকল ৰূপ আৰু সোণৰহে মুদ্ৰা মৰাইছিল, তামৰ মুদ্ৰা মৰোৱা নাছিল। এই সম্বন্ধে মুদ্ৰাবিদগণকলৰ মন্তব্য দিয়া হ'ল।

আহোম মুদ্ৰা সম্পৰ্কে এনে চাহাৰে লিখিছে :—
“There was never been a copper currency in Assam : its place was taken by cowries, though the introduction of the one-sixteenth and one thirty second rupee shows that in later times there was a demand for a more convenient form of small change.”

“There was no copper currency, its place taken by Cowries.”

বুধাম চাহাৰে লিখিছে :—
এই কথাটো অকল অসমৰ মুদ্ৰাতেই নেধাটে শেষ মধ্য যুগৰ উত্তৰ-পূৰ্ব অঞ্চলৰ ৰাজ্যবোৰৰ মুদ্ৰাৰ ক্ষেত্ৰতো খাটে। বহু বিহাৰ এনেকি নেপালৰ মধ্য যুগৰ ৰজাসকলৰ মুদ্ৰাৰোৰ বেছি ভাগেই ৰূপৰ আছিল আৰু অতি কম সংখ্যকৰে সোণৰ আছিল। অৱশ্যে নেপালৰ শেষৰ ফালৰ ৰজা স্বৰ্ণেশ্বৰীৰ বিক্ৰম আদি কেইজনমান ৰজাই তামৰো মুদ্ৰা মৰাইছিল। বহুদেশৰ তুলনাসকলে প্ৰচুৰ পৰিমাণে ৰূপৰ মুদ্ৰা মৰাইছিল আৰু সোণৰ মুদ্ৰা কেইজনমানাহে মৰাইছিল। তেওঁলোকে তামৰ মুদ্ৰা মৰোৱা নাছিল। সৰু-সুৰা ৰজাবোৰ কিনিবলৈ কড়িৰ ব্যৱহাৰ চলিছিল, গতিকে তেওঁলোকে তামৰ মুদ্ৰা মৰাৰ আৱশ্যকতা বোধ নকৰিছিল। বিহাৰৰ তীবৰভক্তি ৰজা ভৈৰৱ সিংহ, বহুদেশৰ দশুৰ মঙ্গল, মহেশ্বৰ আৰু বীৰনৰধাৰাণ আদি ৰজাসকলে অকল ৰূপৰহে মুদ্ৰা মৰাইছিল। ত্ৰিপুৰা, কোচবিচাৰ, ছন্দ-স্তাৱপুৰ, কাছাৰ আৰু মণিপুৰ ৰজাসকলে প্ৰচুৰ

পৰিমাণে ৰূপৰ মুদ্ৰা মৰাইছিল। কোচবিহাৰৰ শেষৰ ফালৰ কেইগৰাকীমান ৰজাই সৰু সৰু তামৰ মুদ্ৰা মৰাইছিল। মণিপুৰৰ ৰজাসকলে কেতবোৰ অকল অকল ৰূপৰ মুদ্ৰা মৰাইছিল। আহোম ৰজাসকলে ভাৰনোম বিভিন্ন মূল্যৰ ৰূপৰ মুদ্ৰা, অতি কম সংখ্যক সোণৰ মুদ্ৰা মৰাইছিল। তেওঁলোকে তামৰ মুদ্ৰা কৰা জনা নোৱাৰ।

এনেদৰত আচৰিত হবলগীয়া কথা যে কলিকতাৰ বিখ্যাত ভাৰতীয় সাংগ্ৰহালয়ত মাত্ৰ এটি আহোম যুগৰ তামৰ মুদ্ৰা সোৱাই আছে আৰু এই মুদ্ৰাটো আহোম ৰজা শ্ৰীশ্ৰীগুৰুনাথ সিংহৰ। মুদ্ৰাটোৰ বিষয়ে জানিব পাৰি আদি তত্ত্বটোৱাকৈ ভাৰতীয় সাংগ্ৰহালয়ৰ কৰ্তৃ-পক্ষক অনুৰোধ কৰি তাৰ দুটি (দুয়ো পিঠিৰ) ছাপ আমাৰ ৰাজ্যিক সাংগ্ৰহালয়লৈ আনিহো আৰু লগতে তেওঁৰ পৰা মুদ্ৰাটোৰ সম্পৰ্কে আৱশ্যকীয় কেইটিমান বাতৰিও আনিহো।

মুদ্ৰাটো ধুবুৰীয়া, ইয়াৰ ওজন ৮৩.৫ গ্ৰেইন, আৰু মাফ ০.৭২ ইঞ্চি। এই মুদ্ৰাটো কলিকতাৰ এতিয়াটিক জেচাটীয়ে ধান কৰিছিল; কিন্তু ক'ব পৰা কেনেকৈ তেওঁলোকে পাইছিল জনা নোৱাৰ। অন্যান্য আহোম মুদ্ৰাৰ নিচিনা ইয়াৰ দুয়োপিঠিত অসমীয়া লিপি আৰু এই লিপি এপিঠিৰ পৰা আৱৰ্ত্ত কৰি আন পিঠিত শেষ কৰা হৈছে। ইয়াত কোনো চিত্ৰ আৰু চন নাই। মুদ্ৰাটোৰ লিপি তলত দিয়া হ'ল।

(১) শ্ৰীশ্ৰীশু (১) প কা (২) জনাধৰি (২) বিত্ৰপন (৩) চন (৩) মূদা মুদ্ৰাটোৰ বিশেষ এই যে (২) এইটোৱেই এতিয়ালৈকে পোৱা একমাত্ৰ তামৰ আহোম মুদ্ৰা।

*গদ্যে অসম পুথি ভঁৰাল সঙ্ঘৰ মঙ্গলসৈত সংশ্লিষ্ট সপ্তম বাৰ্ষিক অধিবেশনত দিয়া সভাপতিত অতিভাষণ—পত্ৰিকা সংখ্যক ১।

(২) ই খুবশীয়া । কিন্তু আহোম বজা সকলর মুদ্রাবোর্ধ আঠিচুকীয়া ।

(৩) ইয়াত মুদ্রাৰ মূল্য স্পষ্টকৈ দিয়া আছে । ব্ৰজনাথ সিংহ আহোম যুগৰ শেষ ফালৰ বজা । এটি মধ্য সঙ্কটময় অৱস্থাত তেওঁ আহোম ৰাজপাট উঠিছিল । লক্ষ্মীসিংহৰ পুত্ৰক আৰু ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ নাতিকৰ গৌৰীনাথ সিংহ এজন অকৰ্মণ্য নিষ্ঠুৰ আৰু ভীৰু বজা আছিল । তেওঁৰ ৰাজত্ব কালত ধ্বংসকলমে পুৰ আৰু কৰ্হেৰে দিন কাটাইছিল । তেওঁৰ মন্ত্ৰী বৰ্ণায়ো তেওঁৰ অত্যাচাৰক অতিশয় হৈ উঠিছিল । অৱশেষত বুঢ়াগোহাঁইয়ে তেওঁক আঁচিক কৰি বন কৰায়, আৰু তেওঁৰ পিচত গদাধৰ সিংহৰ বংশধৰ কিৰাণাম নামে এজনক ৰাজপাটত বহুৱায় । কিৰাণামে কনলেশ্বৰ সিংহ নাম লৈ ১৫ বছৰ ৰাজত্ব কৰে । তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিচত চন্দ্ৰকান্ত সিংহ বজা হয় । এইজনা বজা কিছুমান দুই প্ৰকৃতিৰ লোকৰ হাতৰ পুত্ৰজা যেন আছিল । গতবাম নামে এজন নান্দাবন্ধু তেওঁৰ উপদেষ্টা আছিল । দুৰ্ভাগ্যবশতঃ তেওঁৰ ৰাজত্ব কালত অসমত নামৰ আক্ৰমণ হয় আৰু দেশত অৰাজকতাৰ সৃষ্টি হয় । চন্দ্ৰকান্তৰ কাৰ্য্যকলাপত বুঢ়াগোহাঁই বৰ অসম্ভষ্ট হয় । উপায় নেপাই তেঁক কুকনক যোৰহাটৰ ভাৰ দি চন্দ্ৰকান্ত ৰাংপুৰলৈ পৰাই যায় । তেতিয়া বুঢ়াগোহাঁইৰ মহাসন্ত ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ নাতিয়েকৰ লগা ব্ৰজনাথ সিংহ সিংহাসনত আৰোহণ কৰে । (১৮১৮ পৃঃ) । কিন্তু পিচত ছানিৰ পৰা পলিৰে তেওঁৰ কোনো অঙ্গসত আছিল । গতিকে তেওঁ বজা যোগাৰ অনুপযুক্ত দেখি ভাঙৰীয়াসকলে তেওঁৰ পুত্ৰক পুৰন্দৰ সিংহক বজা পাতে । চন্দ্ৰকান্ত সিংহক বৰি আনি তেওঁক এখন কাপ কাটি পোলোৱা হয় যাতে তেওঁ ভবিষ্যতলৈ বজা হ'ব নোৱাৰে ।

ব্ৰজনাথ সিংহই বজা হৈয়েই তেওঁৰ নামত সোণৰ, ৰূপৰ আৰু এই মুদ্রাটীৰ পৰা ছানিৰ পৰা হিচাপে তামৰ মুদ্রা মৰাইছিল । ১৭৩৯ আৰু ১৭৪০ শকত সৰোৱা তেওঁৰ মুদ্রাৰ পৰা অনুমান হয় যে তেওঁ দুৰ্ভাগ্যবান ৰাজত্ব কৰিছিল ।

এইজনা ৰজাৰ সোণ আৰু ৰূপৰ মুদ্রাবোৰ আঠি-চুকীয়া । ইয়াৰ লিপিও আন আন আহোম ৰজাৰ নিচিনা । তেওঁৰ মুদ্রাৰ লিপিৰ পৰা বুজা যায় যে তেওঁ ৰাধা কৃষ্ণ ভক্ত আছিল । আনহাতে আন আন আহোম ৰজাৰ লিপিৰ পৰা দেখা যায় যে তেওঁলোক স্বৰ্গেশ্বৰী ভক্ত আছিল । তলত ব্ৰজনাথ সিংহৰ সোণৰ আৰু ৰূপৰ মুদ্রাৰ লিপি দিয়া হয় ।

(১) শ্ৰীশীৰ্ঘৰ	(১) শ্ৰীশীৰাধা
(২) দেৱ শ্ৰীব্ৰজনা	(২) কৃষ্ণচৰণক
(৩) বসিহনুপদা	(৩) মল মকৰম
(৪) শাকে ১৭৪০	(৪) মধুকৰমা

এতিয়া দেখা য'ল যে ব্ৰজনাথ সিংহই আমাৰ আলোচ্য মুদ্রাটো মাৰোতে আপৰ নিতি পালন কৰা নাছিল । আনহাতে এই মুদ্রাৰ মূল্য স্পষ্টকৈ লিখিছিল । ইয়াৰ লিপিৰ অৰ্থ হ'ল "শ্ৰীশ্ৰীব্ৰজনাথ সিংহৰ এই মুদ্রাৰ মূল্য এক পৰৰ সমান ।" ইয়াত পৰৰ অৰ্থ ৮০ কড়ি অথবা একিকাৰ যোৱা ভাণৰ এভাগ অৰ্থাৎ এক অনা । এইটো মন কৰিব লগীয়া যে সেই সময়ৰ ভাৰতৰ কোনো ঠাইত এক অনা মূল্যৰ তামৰ মুদ্রা পোৱা নেযায় । ব্ৰজনাথ সিংহৰ আপৰ ৰজাসকলৰ মুদ্রাবোৰ চালে দেখা যায় যে তেওঁলোকে সৰু সৰু মুদ্রাৰ অতাৰ অনুভৱ কৰিছিল আৰু সেই অতাৰ সৰু ৰূপৰ মুদ্রাৰে পূৰণ কৰিছিল । ৰাজেশ্বৰ সিংহই সম্ভৱতঃ পোন প্ৰথমে অনা আৰু এক অনা মূল্যৰ ৰূপৰ মুদ্রা মৰাইছিল । গৌৰীনাথ সিংহই ইয়াৰ উপৰিও দুই পইচা মূল্যৰ আমাৰ ৰূপৰ মুদ্রা মৰাইছিল । ব্ৰজনাথ সিংহই দুৰ্ভাগ্য বানহে ৰাজত্ব কৰিছিল । গতিকে অনুমান হয় যে এইজনা ৰজাই বিভিন্ন মূল্যৰ সৰু ৰূপৰ মুদ্রা নোমাবি সেই সময়ৰ ভাৰতৰ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ দুই পইচা মূল্যৰ তামৰ মুদ্রা অনুকৰণ কৰি সৰ্ব্বমান আলোচ্য এক অনা মূল্যৰ তামৰ খুবশীয়া মুদ্রা মৰাইছিল আৰু পৰীক্ষা কৰি চাবলৈ এনে বৰণৰ মুদ্রা অলপ কেইটামানে মৰাইছিল । মন কৰিব লগীয়া যে ব্ৰজনাথ সিংহৰ পুত্ৰক পুৰন্দৰ সিংহৰ দিনৰ কোনো মুদ্রা পোৱা পোৱা নাই—ৰোধকৰে। এইজনা ৰজাই নিজৰ নামত মুদ্রা

মৰা নাছিল । আহোম সকলৰ শেষ মুদ্রা যোগেশ্বৰ সিংহৰ নামৰ (১৮২১ খ্ৰীঃ) । আমাৰ অত্যাচাৰ বশতঃ দেশত অৰাজকতা সৃষ্টি হোৱাৰ কাৰণেই হওক বা আন কোনো কাৰণেই হওক এনে বৰণৰ তামৰ মুদ্রা আহোম ৰাজত্ব কালত ব্ৰজনাথ সিংহৰ পিচৰ আন কোনো ৰজাই নৰোৱা নাছিল । সেয়েহে এনে বৰণৰ মুদ্রা আমি এইটোত বাহিৰে দ্বিতীয় এটি পোৱা হৈছে বুলি নোৱাৰো ।

আলোচ্য মুদ্রাটো যে অসমৰ আহোম বজা ব্ৰজনাথ সিংহৰ হয় তাত আমাৰ কোনো সন্দেহ নাই । কলিকতাৰ ভাৰতীয় সংগ্ৰহালয়ৰ মুদ্রাবিদ আৰু অন্যান্য মুদ্রানিৰ্দ্ধাৰকৰেও এই বুলি জানে । বৰ্তমান এই মুদ্রাৰ ছাপ অসম সংগ্ৰহালয়ত সংৰক্ষিত হৈছে ।

শিল্পী বজ্জকান্ত শৰ্ম্মা মজিন্দাৰ বৰুৱা

শ্ৰীকৃষ্ণচৰিত্ৰ বৰনামে

কিন্তু তিৰি পৰ্জত, অতীতৰ বহু কথাই লীন পল।
কিন্তুমান কিন্তু বৈ প'ল'। মই এতিয়াও সন্ধান—সামা-
জিকত, তহতীসদাৰ মূৰ দেউতা অৰ্থাৎ ককাদেউতা
আৰু তেখেতৰ ঘৰখন দেখি থাকোঁ। তেখেতৰ সপুৰ্ণ
নাম আছিল বজ্জকান্ত শৰ্ম্মা মজিন্দাৰ বৰুৱা। সোণামুগ্ধ
মজিন্দাৰ বৰুৱা বংশৰে বুৰঞ্জীৰ ঘৰকান্ত সৰবাধীন
দ্বিতীয় পুত্ৰ আছিল এইজন্য পুৰুষ। মোৰ মাতৃ ইন্দু-
মতী আছিল তেখেতৰ দৰ স্ত্ৰীৱতী। মাতৃৰ বৰপুত্ৰ
হিচাপে মই তেখেতক ককাদেউতা চিনিব লাগিছিল
কিন্তু সৰবাধীনৰ ঘৰখনৰ নিগমে মই তেখেতক "মূৰ
দেউতা" হৈ বুলিছিলোঁ। মূৰ দেউতা, কেৰাণী, কাননগুৰ
কম ক্ৰমাৎ তহতীসদাৰ আৰু পিছলৈ চম ভেপুণী
কাৰেঞ্জীৰ হৈছিলগৈ শৰ্ম্মা তেখেতৰ বজ্জকান্ত তহতীস-
দাৰ নামেৰে বেচি জনাখ্যাত। মোৰ জন্ম সৰবাধীনৰ
ঘৰখনতে। তিনি চাৰিবছৰ বয়সলৈ তাতে ডাঙৰ দীঘল
হৈছিলোঁ। দুৰ্ভাগ্যৰ বিষয় সৰবাধীন "মাজাজুৰ
দেউতা" আৰু "তহতীসদাৰ মূৰ দেউতাৰ" সেই কাল
কথা মোৰ মনত নপৰে। মোৰ মাতৃৰ পৰায়ে এই কাল
সদাৰ কথা শুনিছোঁ। পাঁচ বছৰ বয়স মানতে মূৰ
দেউতালৈ এখন চিঠি লিখা ভালকৈ স্মৃত পৰে।
সপুৰ্ণ এথিমা শ্ৰীৰামপুৰী কাগজৰ এপিঠিত, এক
ইকি অঁকাৰৰ বাগৰি কলমেৰে লিখা চিঠিখন কোমো
মতৰে ধৰিছিল। তাত বুজিছিলোঁ এখন কলম কাঠিৰলৈ
ছবি কঢ়াবী আৰু এটা বজ্জ বুজিছিলোঁ মিটো
"সিগাৰেট" অৰ্থাৎ গুৱাহাটীত, ম'ত ভল পুৱাতে "লক্ষা-
পুৰ ক'ত"কৈ চমোৰে মতে সেই ত'ত ঋতী বজ্জাৰ
স্তল কলত ধৰোঁতামান বি বৰবৰ পেঁপা এটাই বাঁহৰ
চুঙাইদি জেঁ ভৌকৈ মাতে, তেনেকুৱা এটা সৰু পেঁপা।

ছবি কঢ়াবী বন পাইছিলোঁ, বৰবৰ পেঁপা দুপূৰ্ণ। পুৰাত
শিব বুলি লিখিছিল। মাজে মাজে মূৰ দেউতাক উত্তৰ
গুৱাহাটীত ঘৰত ছাটী লৈ অহাত দেখা পাইছিলোঁ কিন্তু
মোৰ সেই বয়সত তেখেতৰ ওচৰলৈ যাবলৈ সাধ
নাইছিল তেখেতৰ পুত্ৰবিৰ তললৈ ওলনিপৰা প্ৰকাণ্ড
পোন্ধু কোচাৰ ভাত। ডাঙি তেখেতে নোৱাৰিছিল।
বুজ্জন হোৱাত এই ভাৱ পৈছিল ম'হিও তেখেতৰ নিকট
মানুহাৰলৈ যাবলৈ ইতস্ততঃ কৰিছিলোঁ। বোধকৰো
তেখেতৰ প্ৰতি পতীৰ শ্ৰদ্ধাই আছিল ইয়াৰ কাৰণ।
চাৰি আঙুলীয়া কপালত বৈ পৰা চেলাউৰি, ডাঙৰ
দীঘলীয়া, উজ্জল আৰু কল্পনাপ্ৰবন চকুজুৰি, বুদীয়া
বামুনীয়া নাক, শিল্পী হুলত গুঁহুনি আৰু নিমবীয়া
পুত্ৰবিৰে মুখখনি আছিল পাত্ৰীয়া আৰু শিল্প মৈপুণ্যৰ
পৰিচায়ক। বলিষ্ঠ হাত আৰু কাৰ্য্যক্ষম আঙুলিক
তেখেতৰ শৰীৰ আছিল নাতি দীৰ্ঘ নাতি ৰম, কিন্তু
আছিল শকত আৰু পুৰুষোচিত। উত্তৰ পাৰি ধাৰে
এটা সৰুৱাৰ লগা হোৱাত শূন্য ঠাই সদায় হাতৰ আঙুলি
এটাৰে ঢাকি ৰাখিছিল। তাত তেখেতক বচি থাকিলে
চিন্তায়গুণে মনে দেখা পৈছিল। মোৰ বনৰ দাপোতৰ পৰা
তেখেতৰ লৈহিক বৈশিষ্ট্যৰ বিষয়ে নকৈ নোৱাৰিলোঁ।
কিবনো এনে গঢ় গঠনৰ লোক ক্ৰমাৎ কমি আহিছে।
শৰীৰ বিষয়েই তাল হওক সি দুদিনীয়া, গুৰ আৰু
চিৰকলীয়া। এতেক তেখেতৰ গুণ কেইটামানৰ কথাৰে
কয় :

মূৰ দেউতাই কাৰৰ পৰা অহাৰ লৈ উত্তৰ গুৱা-
হাটৰ নিম্ন ভৱত বিভক্তি হোৱা সময়ত মোৰ বয়স
২।১০ বছৰ। তেতিয়া মোৰ মাতৃ পৈছিল তেখেতৰ
পোহনীয়া চৰাইবোৰৰ নাম। তৰহৰ মাত বোবলৈ।

বকা ঘনৰ পিচ ফালৰ বানানাত তিনি কুৰি মান
সজাত চৰাই গুৰাই খোৱা আছিল। তাৰ
বাৰিহেৰে এটা প্ৰায় ত্ৰিশ ফুট দীঘল, বাৰ ফুট বহল
দুজনীয়া খেৰী ঘৰত আছিল নামা ছাতৰ, কপৌ,
আৰু ডাউক চৰাই। ঘৰোৱাৰ তিনি ফাল ইকৰাৰ
বেৰ। উত্তৰ ফাল সোহাৰ ছালবেৰে আগুৰা। ঘৰ
ভিতৰত চৰাই বহিবলৈ আছিল ঠাল-ঠেঙুলিৰে এক
সৰু গছ। ভিতৰলৈ সোমাবলৈ বুৰাবনো আছিল
লোহাৰ জালৰ। সজাত পৰা চৰাইৰ ভিতৰত যমান
ভুজুৰি আৰু কলকলনি, মানুহৰ অনুকৰণে মাত্ৰ মাত,
অটনকি মূৰদেউতাৰ কাহা শব্দও শুনা পৈছিল।
ঘৰ শালিকা, চুলিয়া শালিকা বে আছিলিয়েই। বুদীয়া
চান্দৰীয়া পাৰীৰে "সৰি গু সৰি গু" কৈ মাত্ৰা পাইবাই
হোৱাজনোৱা মাত হৈ বৈ তাল পাইছিলোঁ। বুলবীয়া,
ম'হিকটীৰ ভীমৰাজ চৰাইৰ অললিত গীত আৰু তাৰ
লগে লগে কোৱা চৰাইৰ হঠাৎ ডাৰি দিগাৰ দৰে "মো-
ৰোবাৰোব টুল টুল মূৰ" ডাউকৰ (বসন্ত আৰু
মহাকালত) কোৱাক কোৱাক কোৱাক শব্দনি শুনিছিলোঁ।
কেতিয়াবা আকৌ কৈবা (হ'ৰ কলী) চৰাইৰ ভিঙত
যেন শুনিছিলোঁ "কি কলি কি কলি তৰো কলী।
যেন কলী; হয় হু হু; থাক থাক।" তাকে উকি
ভিতৰে চোকা কৰ্মভটী চিহ্নৰো মাজে মাজে উক
দিছিল। মোৰ শিশু মাতৰ কপৌৰে পুৱাতে কেইজন
"কুকু-কুকু-উ-কুকু" অৰ্থাৎ "বোপাইত ও উই উই উই"
ৰীহৰ আৰু বোহাৰ ভিলত হৰেক বৰমৰ টিঙা ভাৱী
পেৰিছিলোঁ তাৰে এটা টিঙা আছিল প্ৰকাণ্ড আৰু
দেউতা টিঙা বুলি কৰ পাৰি। আৰু এটা ভাৱী আছিল
চমু টিঙিকা চৰাইটীৰ সমান। ইয়াৰ বাছৰেও লানমন,
দীৰামন, নামৰ দুটা হুশুপা আৰু বজ্জমুনীয়া ভাৱী
মোৰ মাতৃয়ে দেখা বুলি কৈছিল প্ৰথমটী বজ্জ বাছৰাই
পাতি হাঁহ, চীনা হাঁহ, পানী হাঁহ, সৰানি আৰু কাইম
দ্বিতীয় পেউজীয়া আদি পানীৰ চৰায়ে জোতালত চৰি
কুৰিছিল। বাছৰাই আৰু কাইম চৰাইক সৰুকালত ডাৰ
ধৰিছিলোঁ মিহ'তে আমাক হাঁহ জাতীয় চৰাইক আমাৰ
চাকৰে দিছিল। বৰনা আৰু শালিকাৰ বিষয়ে

প্ৰিয় পাত্ৰ কেইটিক জাতগুণ্ডাৰ লাভ কৰি তেখেতে নিজে
বুৰাইছিল। "মোহ" খোৱা কোড়া, ডাউক, কৈবা আৰু
চিত্ৰৰ আৰু কপৌ কেইটিক মূৰদেউতাই নিজে বুৰাইছিল
বা আপত থাকি চাকৰৰ হতুৱাই বুৰাইছিল। কোৱা
চৰাইৰ তকা আছিল উটৰিঙা আৰু ইয়াক ৰবিৰলৈ
নিগুৰু হৈছিল বিশুদ্ধ লগুণ "ৰাতিয়া" কানীয়া।
কানীয়াই মৈ দাঁচিছিল থৈ প্ৰথমে কোচোৰে উটৰিঙাই
মাটি তোলা হাঁহত কিছু মাটি ধানি লৈছিল। তাৰ পিচত
কোচোকাৰে পাতৰ মূৰত পানী ভৰাই এডাল ছাতাৰ
শৰি পাত লৈ কনাই দি আৱাহেৰে অৰেক কম থাকে।
আদি সৰু সৰু লৰাইতেও উৎকল মননে তেওঁৰ লগতে
চিকাৰ ৰখিবলৈ বৈ থাকে। ছাতাৰ শলিচাল লৰালৈ
কানীয়া ককায়ে বেইডাল উটৰিঙাই যানে আৰু পায়
উটৰিঙাই ডাঙৰ চকু দুটাৰে আমাক নিৰীকণ কৰোতেই
মুঠৰ হাতত চেঙেঙী পৰানি যেন আৰু তত্ৰালিকে
খালৈৰ তলীত বন্ধী হয়। কানীয়াই এইদৰে এৰোৱত
চাৰি গগনাম উটৰিঙা ৰখিছিল। এই ৰাতিয়া কানীয়া
মোহুজৰণ কৰা মূৰত আছিল পাতল ঠেঙা পৰা ডাঙি
গোন্ধ। মূৰত পৰা চুলি অৰু চৰাইকৈ ক্ষা লেতে
পানোচাল পাৰ্শ্বী। ককালত অতি পুৰণি লতা ৰাকী
হাকু পোক আৰু গা সাওৰাকৈ অসংখ্য চিত্ৰ—বিচিত্ৰ
ক্ষা কানিৰ ত্ৰাপনি গৰ, শীত-বসন্ত, গ্ৰীষ্ম পুত্ৰ লোকো
জ্ঞানকৰণ নকৰি কেইবাটিও পোত চোনা বহু বছৰ তেওঁৰ
পাত ৰখি আছিল। এই অশ্ৰুত কিন্তু দীৰ আৰু গাঙ
প্ৰকৃতিৰ লোক জন এদিন বহিয়া কাম কৰা ভোগি
জলমলৈ লুঙ-লুঙীয়া ৰাটোৰে দেখোৱা তথা পৰমাটীৰ
উপমুৰাকৈ গুহু গুহুৰকৈ গৈ আছে। এটি কুকুৰ মোটীয়া
ৰাখে সেই ৰাটোৰে আৰু। যুৰ বোলে—ই কি ;
বুদাইবোলে—ছেই ছেই। কোনোটিয়ে বাট নেৰে।
উপায় নেপাই ৰাটৰ ৰূপকৰে থিয় দি তেওঁৰ দুই
কাষত দুয়ো বন আৰু থৈ থলে আৰু ঠাত নিকটাই
পেৰিলে মাথি যেনে অধিলে উঠ কোনে ? বুদাই তেতিয়াহে
সাব পালে আৰু লানমন জোকাৰি কোনোমতে বাহৰ
হাতৰ পৰা বকা পৰি। মূৰ দেউতাই চৰাইৰ কাৰণে
আৰু এজন শিল্পী আছিল, নাম শাওণা। অক্ষম

মান মানুষজনব বুদ্ধির সৌর আছিল এনেকুরা—এদিন আমার পুত্রি মুখত কাঁধে কাঁধে বাচমন ভাষন বধবে পালে। শাঁগোই লব মাঝি গৈ এখন সব পান বঁটা ডাঙিষ্টে স্থমিলে—পান কিমান? কঁহাবে কবে—পাঁচ শিকি। শাঙগাই বহুত পবজি উঠি কলে "কি ইমান দাম।" কঁহাে লুটিবলৈ আছিল : "তালে তালে দাম কমা।" কঁহাবে বোলে তুলিয়ে দাম কবাইহে। শাঙগাই বোলে, এই এধান মান বঁটাখনব দাম সোে কিমান হব; হয় যদি বর বেজি দেবীকা।" আমি লবাবোবে গিহুজনি মাঝি হাঁহিলে। কঁহাবে হেঁচি হাঁহি মাঝিব লোহাৰি কলে "মিমা বাক দেবী কাহিতে দিহে।" কথা বিঘন দেবি শাঙগা ঘন পালেগৈ। বাতিজা কানীয়া আৰু শাঙগা, দুয়োজনবে কথা আৰু কামে দুৰ দেউতাক হহুৰাইছিল। আমি লবাইতেও বন বহুই পাইছিলে। মূৰ খেউতৰ এটি বন মন পান কৰ্জন চবাই আছিল। সি পুরাব অহাব ঘাই তেখেতৰ আঁকুটলৈ উৰি গৈ চাপি পাঁচ মান বজাত ধৰলে উভতি আহি, তেখেতৰ জলপানৰ ডাণ লৈছিল। মূৰ খেউতাই মানান চবাইই উপৰিও গিমাতি মধা, বাধ তালুক আৰু বিগান পুহিছিল। বাস পোৱালিটি ডাঙৰ হৈ তেখেতৰ বাঁও হাতৰ আঙুলি এটি চুহি চুহি সোৱাল পাই কামুৰিব ধৰোইলি। সোঁহাতবে গুৱাহাটী মানা বুধি নাভুয়ে কহেছিল। ডালুকৰি কি হাঁহি ছনা নুমা। শিাৰ পোৱালিব চোব স্বভাব আৰু ভাত্যুৰ কাৰ্য্য কলাপ সকলোই ফুটি ওলাইছিল। পোৱালী মজনা সিহঁত সেকুৰী পোৱালীৰ নিচিনা মৰলপনা আৰু ধৰেনীয়া আছিল।

আবেগনি সমৰণিদি, মূৰ খেউতাই হাতী দাঁতৰ কাম মাইকা বাঁহ-বেতেবে চবাইব সজা তৈয়াৰ কৰাত ব্যস্ত আছিল; নাইবা কাণজত ছবি অঁকাত লগাইছিল। সজাব ক্ৰমবে যেতিয়া সৰু আৰু মিচি কৈ বাঁহৰ শলি আৰু স্তাব নিচিনা ইমান চিকুপকে বেহুৰ মৃত চাচিছিল যে মজলীয়া বেজীৰ জলভাত স্ৰমাব পনা হৈছিল। সজা বিলাকো হৈছিল বুদীয়া আৰু মজবুত। হাতী দাঁতৰ কাটকে, ফণি, কুচুৰী আৰু তাঁতৰ বাচন মাজেৰি সূতা চিনি যনা হাকোৱাটী তেখেতৰ শিল্পী মনন কাৰুকাৰ্য্য

স্বন্দৰকৈ কুটি ওলাইছিল। ম'ৰা চবাই পদুম ফুল, গোলাপ ফুল আৰু নানা স্ৰেধৰ লজা ফুলৰ চামেকীৰে পান। এই সত্তুলি বিলাকত কোনো লোক মুখু নাই নোৱাৰিছিল। দুখন বিষয় সেইবিলাক মুখু হ'ল। কৰাত থাকিবও পাবে। ইয়াৰ লগে লগে তেখেতে মাটিৰে পৰ্বতীয়া জমজাতিৰ বহুত নমুনা সৰু সৰু পুতলাৰ মনাতকৈ মাৰিছিল। সেইবিলাক বোধ হয় কোনো "নিউজিগামিচল" পঠাইছিল। মাচৰীয়াই নাও, আৰু জালেবে সৈতে নাচ মকা পুৰাও তেখেতে কাৰ্ণজত আঁকি কৰবালৈ পঠাইছিল। এইবিলাক সৰু স্ৰবা কামৰ মাজত নুবসুটীতৰ স্ৰমাবান ডাঙৰ ডাঙৰ কাৰাজত একো পানী বহুৰ (water colour) ছবিৰ বিষয়ে কোনো উচিত হব। তেখেতৰ ছবি অঁকা প্ৰণালী আছিল তেতিয়াৰ ইউৰূপত চলিত পোখৰ আৰু ষ্টিল অঙ্কণৰ সহায়বে কাৰাজত ভৱন প্ৰতিমূৰ্ত্তি পঢ়ি তোলা। ছবি অঁকাত তেখেতৰ যত্নপাত বৈধা আৰু কাৰ্য্যাক্ষতা অনুলীল। আবেগনি জিবিবিৰ পিত্ত হেননীমাকৈ পাৰি নোৱা তেখেতৰ ডাঙৰ বেজবনত পেন্‌চিলবেৰে সাধনৰ কাৰাজত ছবিৰ বেধাৰু কৰি বৈছিল। মনোমত অহবে বনবেৰে মচি শুনবাই লৈছিল। এনেকৰোঁতে ফেী লাপৰ দৰে ফেী ধৰি সৰু কাঁধৰ হোকা দানৰ পকা ৰূপৰ সুল ছবিৰ বেধাৰু কৰি লগেবে হোকাৰ পনা ধোঁৱা বাই স্বম্ভব ছবিৰ বেধাৰু পট একে ধিৰে চাই থকা বোধ হেঁচ মনত পৰে। বেধাৰুৰ মনোমত ছবিৰ তাৰ পনা গৈতা দি ছবি অঁকা কাৰাজত বেধা পাত কৰি লৈছিল। বিহীটি স্বম্ভব চৰিত "বাৰ্ণি চায়েনা" বা যেনে বিধৰ বহুবে পোহৰ সকাৰ ছবি মৰ; ছবিৰ ওপৰত সন্নিহিত। তৃতীয় স্বম্ভব চৰিত আধাশকাৰী ব; প্ৰধান কৰি, চতুৰ্থ স্বম্ভব বহুৰ ব্যাৱ দুটা থাকিলে শুধৰাইছিল। পঞ্চম কাশেৰ স্বম্ভব অতি স্ৰুত্ৰ বেধাবে চৰিবিম জীৱন্ত কৰি তুলিছিল। শিৰৰ পনা ডাঙৰে একোটা মূৰ্তি কাটি উলিহোৱাৰ দৰে জল-চিত্ৰৰ শিল্পপায়ে বেধা পাত, চাচা আৰু আলোক পাত আৰু নানা বিধৰ বহুৰ সহায়বে কাৰাজ বনিকে একোটি মূৰত হো। জীৱন্ত মূৰ্ত্তিত কেনেকৈ পৰিবৃত কৰে, মই দেখোই। অতি সাৱধানৰে বন্ধিবলগা হাঁহি

পানী মানি যোৱাকা কৰি লৈ পানীত ওপৰি বকাৰ দৰে বিশেষ বিশেষ ব; তাত প্ৰয়োগ কৰিছিল। তেখেতৰ বীৰবে দেশীলোৱে কৰা বহুৰ প্ৰয়োগৰ কথা ভাবিলে আচৰিত আৰু মুখু নাই নোৱাৰিছিলে। তেখেতে সাধাৰণত: স্থিৰ বহুৰ চিত্ৰ, অচিহ্নৰ পিঠি আৰু স্মৃণৰ (Back ground and fore ground) অংশ লৈ বাৰি বাহু দেখাত, জীৱন্তৰ মূৰ্ত্তি পৰিস্ফুট কৈ আঁকিছিল তেখেতৰ ডেকা কানৰ অস্তিত চিত্ৰত বহুৰ প্ৰাচুৰ্য্য, জাটি বসলৰ চিত্ৰত তাৰৰ পতীৰতা আৰু শেষ বসলৰ চিত্ৰত শ্ৰিদ্ধতা পতীৰতা আৰু তন্মৰতাৰ ভাব বিশেষকৈ পৰিলক্ষিত হয় তেখেতৰ দেব-দেবী আৰু কৃষ্ণ বিষয়ক চিত্ৰত। তেখেতৰ আছিল এজন মহান শিল্পী যিজনাই পিঠিকৰ মূৰ্ত্তি আৰু শিল্পন কল্পনা ৰাজ্যৰ ভিতৰেদি যথায় স্থম্ভবৰ ভাবেবে তুলিকাৰ সহায়বে কুটাই তুলিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল। নিদাৰ্শন অৰ্থ কৰ্তৈ পৰিও ব্যৱসায়ী হিচাপে তেখেতে চিত্ৰাঙ্কণ কৰা নাছিল। মই জ্ঞানমতে মাত্ৰ কাপোৰ আৰু বহুৰ বকলিলে তেখেতৰ দুৰ গাঠি এধাৰ কাৰণে কিছুমান পুৰাণ পট আৰু পাৰ্শ' পট আঁকি দিছিল। তাৰে ভিতৰত উমানন্দ, উষ্ণকী আৰু ৰুদ্ৰনাথৰ ছবিৰ ভেতে গুৱাহাটী পানৰ পুৰুষাৰুৰ পুৰাণপট এধনো আছিল। এইজনক চাই পিঠিলৈ বহুতে ছবি আঁকিছিল। তেখেতৰ হাতৰ পুৰাণপট এখন উত্তৰ গুৱাহাটীৰ লক্ষ্মীনাথ নাটা মন্দিৰত জীৱ অৱস্থাত মুক্তা বান ছবি আৰু লীৰা অটনীয়াই সজলৈমান কৰিছিল। মুখৰ বিষয় বান পানীয়ে সোপাকে ছৰণ কৰিলে। বৰ্তমান তেখেতৰ "কালীসমন্বৰ" ছবি এখন উত্তৰ গুৱাহাটী আটনীয়াই সজত, মধ্যমবধুৰ ওপোলোক চাংকাকতীৰ পৰা "বাঁহী বজাই পাত কৰণীয়া কৃষ্ণ", গিৰিবিহাৰ কৰলৈম ঘৰত মকা চবাইব ছবি, বজাদুৱাৰ মনোমোহাৰি ঘৰৰ ওচৰৰ ওচলুক কলিতান ঘৰত ২১০ পান মান পৰিবেশন পোৱা যাৰ। তেখেতে ডেকা কালতে "পায়ে খোৱা" শিলৰ ওপৰত বাধৰ লগত মুখ কৰা অসনীয়া এজনৰ বীৰৰ ব্যস্তক ছবি উত্তৰ গুৱাহাটীৰ খোকা ঘাটৰ পনা নাগেৰে অৰণ উজাই পলে লৈ পানত এতিয়াও চিনিব পতা অৱস্থাত দেখা যাৰ। বজাদুৱাৰ

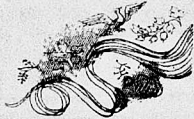
ও পোৰীবেশমণ পোখাণী দেৱৰ ঘৰতে মনোদেৱৰ ছবি এখন সজব আছে। গুৱাহাটীৰ "হৰি সভাট" আৰু ৩মাণিক চৌধাৰীৰ ঘৰতে তেখেতৰ হাতৰ ছবি বকাৰ সজব আছে। আৰু এখন অশুৰু কাৰীয়া দমনৰ ছবি তেখেতৰ তৃতীয় পক্ষ শেখতীয়া জেৱাই শ্ৰীহাসেনে চহুৰ দলৈৰ হাতত মই দেখিছো। তেখেতে বৰ্তমান অতি বুদ্ধ অৱস্থাত যোৰহাট, পানবাৰীত নিজ ঘৰতে আৰোপে।

এইজনৰ ব্যাৰ্থ শিল্পীয়ে দিনত চবাই পোৱা, চিত্ৰাঙ্কণ বিদ্যা আৰু হাতীৰ দাঁতৰ কামৰ অস্তত গহাৰাৰ পনা নিশা বহুৰজামানলৈ পাৰ'ৰ লৰা, ডেকা, বুঢ়াৰে সমাজ পাতি মানা সজ আলোচনা কৰিছিল। তাৰ লগে লগে নিজৰ বৃহৎ চেতাৰতাল লৈ তেখেতে সমাজকাৰ গুৰু পত্নীৰ বনবিৰে বেশ, হাতাৰীয়া ভিতক কাৰো, ইমন, ইমন কৰ্ণাণ, জয়মহাশ্ৰী, বেধাৰু ভৈৰৱী আদি নানা গং বজাই মকলোকে আনন্দ বজাইছিল। তেখেতৰ বাজনাৰ লগত তাল দিবলৈ তৰলো বজাইছিল। মনেকাশ বকৰা আৰু ৩শৰু চহু চাংকাকতীয়ে। এদিন "বং" তালৰ মাজা লৈ দুয়োৰে প্ৰাৰ "সত্যহতি" যোৱাৰ উক্তকম যোৰ এতিয়াও ননত আছে। চাংকাকতীৰ এখন তৰি আছিল কৃষ্ণিৰ। বাৰেই তেওঁৰ মুখু দেখি মনোভাব ইমান দুৰ পাইছিলগৈ যে আমি কোনোমতেহে দুয়োকো বুজাই বৰাই মাৰিছিলো। আৰু এদিন অতি বুদ্ধ যীৰ বগালী লোক এজনে তালে তালে আঠ, ভাতি ককাল মুখাই বোৰি উঠে, চকুৰ পাক দি দি, সেধুৱা সূতা বা বহুৱালিত আমি হাঁহিত বাঘৰি পৰিছিলো। পান বাজনা নুতান খেতে আমি প্ৰাৰে চাহ জলপান খাবলৈ পাইছিলো।

১৮২৬ খৃঃ ইংৰাজে ইয়াঙ্গাপু সন্ধিমতে মান ৰজাৰ পনা এই দেশ লোৱাত আৰু তাৰ আগতে নানান দিনতে সৰ্বশাস্ত হোৱা সাধাৰণ অসনীয়া লোকৰ লগে লগে মান ৰজাৰ ডাঙৰ ডাঙৰ বিষয় খোৱা সকলৰ বৰ দুৰ্গতি হৈছিল। ইংৰাজৰ দিনত ইংৰাজৰ তলত গিয়া থাৰো বহুতে অৰ্ধকৰ্ত্তত তুলিছিল, তথাপি কিন্তু তেৱাকলনে আধাৰ উদাৰ আৰু মুকলি হাতেবে বহুজনক অত্যাগ

এবি নোরাবিছিল তহচীলদার নুব বেউতায়ো এবিষ নোবিছিল । তেখেত কেবাপীৰ পৰা তহচীলদার হোৱালৈকে পিছ হৰকাছ সদৰামীনে বহু বাৰ নুবদেউতাৰ বহু ঋণ নাৰি দিছিল । তেখেত স্বপী হোৱাত নুবদেউতা বৰ সাংঘত হৈছিল যদিও পেন্‌চিনৰ টকাৰে তেখেতক নুকু লাইছিল, কলত তেখেতন মাটি মৰ বন্ধকত ধৰ লগা হৈছিল । তেখেতৰ জন্ম হৈছিল ১৭৭২ শকৰ পুছমাছত বৰিবাৰে (ইং ১৮৫০ খৃ) আৰু জীৱনৰ

সন্ধিয়াত বিপত্ৰিক আৰু পুৱহাৰা হৈ ১৮৪৫ শকত (ইং ১৯২৩ খৃঃত) স্বপী হৱ । নিজ বুদ্ধিৰ বলত তেখেত শিল্পী হৈছিল । দুঃখ হয়, আমি জীৱালীৰ লৰাহতে তহচীল নুবদেউতাৰ কোনো এটা বিদ্যাকে লৰ নোৱাৰিলোঁ তেখেতৰ লগতে অসানে এজন স্বদক্ষ চিত্ৰশিল্পী চেতাৰ বিদ্যা বিশাৰদ হস্তীলক্ষ শিল্পী প্ৰথম চিবিলাখানা পাতেতা আৰু প্ৰাচীন সোমানুৱা মজিন্দাৰ বৰকা বাশীয়া মহঃ হুদয়ৰ লোক এজন কেবৰালে ।

দেৱী পূজাৰ গীত

শ্ৰীযোগেশ্বৰ নাথ মেধি

অগ্ন লোকগীতৰ দেশ । ইয়াৰ অল্পনা নৰ-নাৰীৰ মূৰে যুখে জীয়াই আছে—একোটা জাতিৰ কৃষ্টি । এই দেশ সকলো ফালৰ পৰাই বৈচিত্ৰানয় । বৈচিত্ৰানয় ইয়াৰ কৃষ্টিকলা । ইয়াৰ বিভিন্ন অঞ্চলত বিভিন্ন বকনৰ গীত-মাত, নৃত্য, উৎসৱ-পৰ্ব আদিৰ প্ৰচলন দেখিবলৈ পোৱা যায় । এই সকলোবোৰৰ মাছেৰে অসমীয়া জাতিৰ মৰলতা, বশ্ববিশ্বাস আচাৰ-ব্যৱহাৰ ৰীতি-নীতি, দান-দাৰণা, আশা-আকাংখা আদি প্ৰকাশ হোৱা দেখা যায় । এই সকলোবোৰৰ ভিতৰত লোকগীত সমূহৰ একোটা নিজা বৈশিষ্ট্য আছে । অসমীয়া লোক সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ এই গীতসমূহৰ মাজত চহা-জীৱনৰ প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ পৰি আছে ।

কামৰূপ জিলাৰ লুইতৰ উত্তৰ পাৰৰ এক বহল অঞ্চলত মহানৰমীৰ দিনা দেৱী-পূজা নামেৰে তিবোতা-সকলে এটি পূজাৰ আয়োজন কৰে । এই পূজাৰ 'আউলা' বা 'আইলা' পূজা নামেৰেও জনা যায় । তেৰকুটমান দীঘল আৰু বহলৰ কলৰ ভূৰ এজনৰ চাৰিও কোণত চাৰিভাল ডেৰকুটমান ওপ ৰাধৰ শলা পুতি চাৰিও ভাল শলা ওপৰত একলগ কৰি বন্ধা হয় । ইয়াৰ পাচত বং-বিৰত্ৰ কাপজেৰে তাৰ চাৰিওফাল আৱৰি বধা হয় । এনেদৈ জাক-জমকেৰে মন্দিৰৰ আকৃতিৰ দেৱী সাজি, গোটেই নৱমী নিশা তেওঁলোকে পূজা কৰে । তিবোতাসকলৰ এই পূজাৰ কাৰণে কোনো ব্ৰাহ্মণৰ প্ৰয়োজন নহয় । দেৱীৰ সন্মুখত নৈৰদ্য উপকৰণ বনাগ ধূপ-দীপ জলাই ওপৰ ৰাতি গীত গায় আৰু নাম-কীৰ্ত্তন কৰিয়েই কাটাৰ । ৰাতিপূৱা গীত গাই গাই দেৱীক বিসৰ্জন দিবলৈ নিয়া হয় । লুইতপৰীয়া নাৰীসমাজে এই পূজাৰ মাছেৰে সৰ্ব্বশক্তিৰ অধিকাৰিণী মহামায়া

দুগ্ৰীলৈ তঞ্জিৰ অঞ্জলি অপাবনাৰ । দেৱী পূজাৰ গীত-বোৰ আমাৰ জনসাহিত্যৰ একোপদ বহুসুলীনা সম্পদ । এই গীতবোৰ সাধাৰণতে বিৰাগীত-স্বৰীয়া । নাৰী সমাজৰ তঞ্জিৰ পৰাকাষ্টা, সৌন্দৰ্য্যপ্ৰীতি, অস্তবৰ মৰলতা, আশা-আকাংখা এই গীতসমূহৰ বৈশিষ্ট্য ।

তলত এই গীতসমূহ তুলি দিয়া হ'ল ।
ছত্ৰো ছত্ৰো ডাৰ নাৰিকল ;
ও আৰে পাৰি দিয়া ৰাওঁ ।
বন্ধাৰ আলি চাৰি দিয়া ;
ও আৰে দেৱী চাবা যাও ।
দেৱী আইছি বৰো বৰো
ও আৰে বিলাতেৰে নাছে
তাকে চাবা হাউচ কৰে
ও আৰে অসমীয়া লোকে ।
তেতলীয়ে গছতে পৰি—
ও আৰে মণি ৰাছে মাতে ।
দেৱীৰ গলৰ গোণৰ মণি
ও আৰে বিনে বিনে কতাদে ।
নাৰাম্বিৰি দেৱী আই তই
ও আৰে নকৰিবি শোক ।
পিতে খেইছি উজান দেশে
ও আৰে চেনি পুৱান তোক ।
নাথাও পিতাৰ চেণীৰ লাক
ও আৰে ডোৰে মুৰা কুটো ।
কুটাক কুটাক মোৰে মুৰা
ও আৰে তইয়ে থাকিবি ডালে ।
দহমি তিবি আনৰ পেলি
ও আৰে তোকৈ বেদে দেখ ।

দেবীথেরে কাঠি কাঠিও
ও মোর গিলাছ ফুলর শাৰীও
ও সিন্নো গিলাছ ফুলে মেলেও
ও মোর পক্ষম ফুলর পাঁহীও ।
মেলক মেলক ফুলর পাঁহীও
ও মোর দেশেরে ফুলনিতে ও
ও পুৰালি লৈ যাব ও
ও মোর বুকুরে দেবীকেও ।

গঙ্গা দেবী পাটিতে বহিয়ে
গঙ্গা দেবী কাটে সৰু সূতা ;
গঙ্গা দেবীও দেবীবে রুপীয়া চোলা ।
গঙ্গাদেবী রুপীয়া চোলাতে,
গঙ্গাদেবী টুটিয়া নাগিৰ,
গঙ্গাদেবীও বুঝলৈ বাতনি দিয়া ।
গঙ্গাদেবী বুঝলৈ বাতনি,
গঙ্গাদেবী দিম কেনে কৰি,
গঙ্গাদেবীও ও নদী পাব হৈ যোতা ।
গঙ্গাদেবী নাও নাই মাটিতে,
গঙ্গাদেবী বঁটা নাই হাততে,
গঙ্গাদেবীও ও কেনেকৈ পাব হৈ যাওঁ ।
গঙ্গাদেবী যেনে তেমনে কৰি,
গঙ্গা দেবী পাব কৰা হবি,
গঙ্গাদেবীও গলেবে চিড়ি দিম সই হাব ।

নাৰিকলৰ গাছে কি চাইছা, বাইজয়কল
আমাৰ দেবী চাছে ।
নাৰিকলৰ পানী কি চাইছা বাইজয়কল
আমাৰ দেবীসানী
নাৰিকলৰ পাত্তে কি চাইছা বাইজয়কল
ৰূপ জিনিকিছে দেবীৰ গাত্তে ।
নাৰিকলৰ বগুতা কি চাইছা বাইজয়কল
আমাৰ দেবী বগুতা ।
নাৰিকলৰ বেটু কি চাইছা বাইজয়কল
আমাৰ দেবী সেইটো ।

নাৰিকল চুবকো কি চাইছা বাইজয়কল
আমি দেবী পূছোঁ ।
○ ○ ○
এ দেবী ডনি চুছি কাটা এ
ভৰিতে দিছোঁ দেবী ভৰিবে জোতা এ
দিছোঁ দেবীক পিছিয়া এ ।
এ দেবী কঁকাল চুছি কাটা এ
কঁকালত দিছোঁ দেবীক বেগেলা চাপৰ এ
দিছোঁ দেবীক পিছিয়া এ ।
এ দেবী গা চুছি কাটা এ
গাত্তে দিছোঁ দেবীক বুগানে চেনে এ
দিছোঁ দেবীক পিছিয়া এ ।
এ দেবী হাত চুছি কাটা এ
হাততে দিছোঁ দেবী সোণৰ পাকবয়ে
দিছোঁ দেবীক পিছিয়া এ ।
এ দেবী গল চুছি কাটা এ
গলতে দিছোঁ দেবীক রূপেরে হাব এ
দিছোঁ দেবীক পিছিয়া এ ।
এ দেবী নাক চুছি কাটা এ
নাকতে দিছোঁ দেবীক নাকফুলৰ গোপা এ
দিছোঁ দেবীক পিছিয়া এ ।
এ দেবী কঁপাল চুছি কাটা এ
কঁপালত দিছোঁ দেবীক সোণৰৰ ফোটা এ
দিছোঁ দেবীক পিছিয়া এ ।
○ ○ ○

ইচনী বিচনী দেবী বিচনীবে দৈ
কোকে যোতা দেবী আই তই অ'ত সৈমা লৈ ।
মাত বিনি থানাক থুনক কঁকালগিনি সৰু
তোমাৰ পিতাই মাছে খইছি পৰ্ব্বত সমান বনু
সেই বনু ভাডি আই তোক বামে নিরে ঘৰে
অযোধ্যা নগরে আই গৈ বামে শোভা কৰে ।
○ ○ ○

দেবী আই দেবী রূপহী দেবী আই
দেবী পুনিমাবে ছিনা নাৰো
দেবী গুণবতী অহুৰবে বৈবী ।

পান খায় দেবী আই, ডাবোল খায় দেবী আই
চুন খায় দেবী আই, ডাকে নাৰো
দেবী গুণবতী অহুৰবে বৈবী ।
তাংখু খায় দেবী আই, ফেকেতি বৰিলা
আসনে বাগৰি পৰে নাৰো
দেবী গুণবতী অহুৰবে বৈবী ।
○ ○ ○

এ দেবী ওলালি—
বাইজব শাৰীখন পিছিত মোলালি ।
ম'ফনো বাইজে বুজানো তোক
বাইজব সহিতে ওলালি ক'ক ।
এ দেবী ওলালি—
বাইজব চাপবৰন পিছিত মোলালি ।
ম'ফনো বাইজে বুজানো তোক
বাইজব সহিতে ওলালি ক'ক ।

বেঙ্গলবন্দার রূপাবলী সাহিত্যত বিহ

ত্রিযোগেশ্বরনাথায় কুরা।

বঙ্গ দেশ প্রেমিক কবি বিজ্ঞেশ্বরনাথ বাবুর নানা কাব্যে বঙ্গর গুণ-শান কীর্তন করোতে অসম বেঙ্গলবন্দার কেবল এখান কথাই তার প্রত্যহর লিখর বাবে যথেষ্ট । 'রূপাবর বনবন্দার গুতরতনর অতর্গত 'আমর জন্মভূমি' কবিতায়ো বেঙ্গলবন্দারর রূপাবলী সঙ্গী হলেও তাত অসমর অমান্য সম্পদ-বৈশিষ্ট্যর লগতে অসমীয়ার বাপতি-নাহোনা বিহরোবা কথাও উল্লেখ করিছে 'ক'ত এনে মিরি নাচ ক'ত এনে বিহ' বুলি। এই বিহতে বেঙ্গলবন্দারর রূপাবলী বন্যার বহু ঠাইত ভুমুকি মাঝিছে। গুণ-গাছীর বঙ্গ বা বাক্যর সহায়ণে তেওঁ এই বন্যায় সমুচ্চ অসমর এই জাতীয় উৎসবটোক মহিমান্বিত কবিরইল ক'তো বচন দেখা যায়। কেবল তেওঁর রূপাবলী হারোনে কল্যাণাধির অনেকাংশত বিহরটোক যোগ্য মরি থৈ গৈছে। সেয়ে হলেও 'পোনপটীয়া কবায়টোক বৈকটক বাছক বনীয়া শব্দর আবিষ্কার ববি অলাই জঙ্কনকীয়া' কবোতেই বিহর সামগ্রিক রূপটোর সম্যক অভিব্যক্তি থাকিছে বুলিবে লাগিব।

প্রায় সমগ্র জীবন বিদেশত বিদেশীয় সম্পর্কত থাকিও বেঙ্গলবন্দারই অসমীয়ার বিহরটোক বেনেডোনে উপভোগ্য বা উপলব্ধি করিছিল, তার প্রথম তেওঁর রূপাবলী বচন সমুহতেই অন্তর্ভুক্ত পাই থৈ আছে। ভূমিহু হৈয়েই রূপাবরে দেখিছে যে তেওঁ হেনে লোকর পৃথিবীইল গুণাধরনত কেচুকুম্বু আৰু গজর পাভটী পর্ষাত নিটুক থৈ থকাব পরিবর্তে ঐটিইলিলাকে গোট রাই এখন বিহ-হাট পাতিছে। (হাট জন্ম বহস্য) জন্মর পরা মৃত্যু পর্ষাত এই বিহ হাট যেন রূপাবর চকুর পরা অঁতর হোরা নাছিল। রূপাবরে উলিয়ার

ঝোজা অরল্হইত "উপযুক্ত আৰু বিশ্ৰাসী সংবাদ দাতাই দিয়া বিহ হাট সংবাদ" পরিবেশন কহোয়া পরিকল্পনা লৈছিল। বেঙ্গলবন্দার রূপাবলী দুইর পরা এনে কথাও সারি যাব মোরাবিছিল যে বসন্ত ঋতুরে "নউ মল তাং বয়" আৰু "ভোমোবোব বিহ গায়।" (বসন্ত) । 'রূপাবর বনবন্দার উইল'ত বহুতো হারব-অহারর সম্পত্তির লগতে দেশী ভাই অসমীয়া মানুছক রূপাবরে দান কবি গৈছে "তাতর পরা গেলোরা ন-খনীয়া গাছপাৰ, চেলেং কাপোব আৰু পানোচোব সৈতে টেঁচা পিঁঠা, ব্রহ্মলি পিঁঠা, কিলা পিঁঠা, লাও পিঁঠা, কেদি পিঁঠা, তিলর নাভু, ঠৈ পাখীর, গুড়, মলেছ আৰু চিরাবৈ সৈতে আৰু 'চেউতা'র পধূলিত গোছাটিছে মানুৰী কেতেকী মনোনাগর। এই মানুবে সৈহ লম্বা যোগ্য হাটবিরে সৈতে বঙ্গী চ'বর বিহটো। চুগাত দিয়া, পিঁঠা, সিগোরা যোরা আলু আৰু বেজিবে সৈতে ম'ই বৃ'জ, হাঁহ ক'নী বৃ'জ আৰু পঁচির সৈতে ভোগালি মাছ বিহটো আৰু আকাশ-নাট্যে সৈতে কগালী নাতি বিহটো।" জীবন-কালতে বেঙ্গলবন্দারই বিহরটোক যি আদর বয় করিছিল, তেওঁর উত্তর পুরুষদর হাততো যেন অসমর এই জাতীয় উৎসবটোরে একে সমাদর লাভ কবিব পাৰে, সেই আকাঙ্ক্ষা বেঙ্গলবন্দারই কেবল রূপাবলী মনোবহেই করিছিল বুলি ভাবিবে নিশ্চয় ভুল ক'ব হ'ব।

কোরা বাছনা যে রূপাবলী সাহিত্যত প্রকাশিত বিহর রূপত বেঙ্গলবন্দার বাস্তব মাত্রাই অধিক। নিজর জাতীয় সম্পদ ঐক্য থৈ যি কোনো জাতিব বিকোয়া এজন লিখকেই গৌবর অনুভব ক'বা আৰু সেই সম্পদ-

টোর সম্যক সংরক্ষণর বাবে সচেষ্ট হোৱাটো নিতান্ত স্বাভাবিক। কিং বেঙ্গলবন্দার রূপাবলী লিপনীত এনে পদ্ধতিরে জিয়া ক'বা নাই। যুগর বুকুত দেখা দিহা বিহর রূপটোরেই নাত্র তেওঁর লক্ষ্য। প্রত্যেক ভাবে ইয়াব সংস্কার বা সংরক্ষণর মনোভাব তেওঁর বচনাত স্ফূটি উঠা নাই। বেঙ্গলবন্দারর সমসাময়িক বঙ্গনী কাছ বহুদৈলোরে তেওঁর 'বহিনী' উপন্যাসত অসমীয়ার বিহর বিষয়ে এখন বর্ণনাময়ক বচনাকে মনুিবেশ কবিছে উপন্যাসর পাত্তমিক সজীৱ কবিবর কাব্যে। কিং রূপাবলী বচন এনে কথার প্ৰাণ বহুত অঁতরত।

"ভাৱর বরবর্মণর 'বিহ' শীর্ষক বচনাত এটা যুগসঙ্ঘির পাত্তমিক অসমর এই জাতীয় উৎসবটোক আলোচ্য এটি দৃষ্টি বহিছে। এনে বৈদী আৰু সৰু বৈদীৰ মনোভাবর নাহেদি এই যুগসঙ্ঘিত পাশ্চাত্য সভ্যর খেলি মেলি সভ্যর নিহিত থৈ আছে; ইংৰাজ শাসিত ভাতবর্ষর বিকৃত আদর্শ আৰু বিমিশ্রিত সংস্কৃতিৰ প্রভাবর মাঘর আছে।

স্বাভাৱ তথাকপিত শিকিত, সংস্কৃত বা শুচি মামুগ্ৰন্থ সংকর মনত বিহরে কেনেবনয়র প্রতিজ্ঞা কবিছে। তার অভিব্যক্তি থাকিছে বরবৈদীৰ মাজেদি। আৰু বৈদী পূৰ্বণিক আদর্শ সংকর পরকপাটী। বর-বৈদীৰ কথা: "অসমীয়া বিহটো বর বেয়া। বিহটো মানে আমজত টকা খোৱাই মোল বজাই বিহ মনো-কা ক'বা নাই কেহো।" খীতহোমো বিহতে কিবা নিলাজ কথা। হাটব ফুচি খনকা ইয়াত গাৰলে থাকিব নিবিব। মোব ভাল মানাথে। সিহঁতে বাতি টোপনি ভাঙে আৰু পোতে ভাল পছ যোগ্য এযাকি হুস্কি গাই তার পিচত মোলর নাচত চেও ধৰে।" রূপাবৰেও ইয়াত গৈহাবি দিছে এই বুলি "সি অমূল্য, পছিব, পচিব মেলিব আৰু পূৰ্ণছিল।" সৰু বৈদীৰ অভিমত "আমর বিহটো হেনে যাছে বহেই থাকক। সকলো বহুতে ভাল বেয়া দুইটা থাকে। বেয়াটা অঁতব'ব' বিহটো ক'বা মোহে ভাল কথা।... আমতবর বিহত বহু নাই, চিরাবোই নাই, নাচর পাচত যোব পাতি অকল শাখায়ক জিবাৱর খোমালি নাই; কিন্তু মুকলি

আকাশ মুকলি বতাহ আছে; জীৱন আছে।" সৰু বৈদীয়ে বেঙ্গলবন্দার মুখপাৰ। তাত লেশমামো মলেশ্বর অরকাশ নাই। সৰুবৈদীৰ বক্তব্য যিনি বেঙ্গলবন্দার নিছরকই বক্তব্য। নিজর জাতীয় জীৱনর পাত পাশ্চাত্য বতাহ লাগি মামর বহু হলে, সেই মামব গুড়াই নিকা কবায়োরেই সংস্কৃতি সম্পন্ন গচেচন সকলো জাতিবে লক্ষণ। মামব বিহলি বটোক আচল রূপটো বুলি গ্ৰহণ কবিলেই পনেই জাতীয় জীৱন তথা সংস্কৃতিৰ মূল্যক গুণত চপাই অ'বা হয়। বিহর বিষয়ে পোনপটীয়া ভাব ক'বা কবিলে যোগ্য হলেও বেঙ্গলবন্দারই সৰু বৈদীৰ কথাবিত্তিক নিশ্চয় কলেছেচেন।

অধ্যাসঙ্গিক মনর বুলি ভাবি এটিমিৰিতে এযাৰ কথা বেঙ্গলবন্দার প্রতি বলা আমর স্বত্ববর সমস্ত শক্তাবে ক'ও যে বিহরটোক উপলক্ষ্যময় রীতিত বেঙ্গলবন্দার শোধ থাকিছে। বরবৈদীকহে তেওঁ নিজর মুখপাৰ কবি মোৱাটো সমীচীন আছিল বুলি আমি ভাগো। অর্থাৎ সৰু বৈদীৰ বক্তব্য বুলি বরবৈদীৰ মুখত লিখা হলে এই শোধ আমি মোহেবিনোহেচেন। সৰু বৈদী (নতুন লোক সৰল) অপরাতঃ প্ৰায় সদায় আধুনিকতাব পুঠ-পোদক। তার বৃত্ত মুখ-ব্রহ্মাচর প্রভাব বিহিত থাকে। তেনেবলত প্ৰাচীন রীতি-নীতিৰ প্রতি মোহ বর বৈদীৰ চরিত্ৰত মনকাটো অল্প বিশদ্বয় যেন আছে। রূপাবর বিহর কথাবেও আমর এই মুক্তি প্রতিপত্ত কবিলেই আমি প্ৰয়াস পাওঁ। যেনে, 'বৃত্তা মোঃ সারফিকী সভাত মুখপাৰে কৈছে, "পূৰ্বি ক'ও যে পূৰ্বণি পৃথিবী, এই-বেয়াৰ কোব নতুন কিছে পায় হ'" (পূৰ্বণি পৃথিবীয়ে সংরক্ষণীয়া, সেই ইজত ইয়াত থকা বুলি অনুমান ক'বায়ো কৰ্তন নহয়।)

সি নতওক, 'স্ত্রী স্বামীমতা' নামর বচনাতো বেঙ্গলবন্দারই অসমীয়ার বিহর গানোচ্য খনয় প্রতি বলা চেলেমোই এযাৰ কথাবে প্রকাশ কবিছে এইসবে, 'হেমালাকো ববি আনোই বন্য আবে, তেহে বহাচর বিহত অসমীয়া। বঁতর তাই অসমীয়া। রূপাবর মুখত অসমীয়া মাঁচুকীবে বোৱোৱা যাঁচবে মানা প্ৰকাশ

ফুল বাড়ি আনাক একোখন পানোচাকে দিরাইক ; অসমীয়া তাঁতত বিশেষী সূতাবে চিহ্না-পৰ্ববাক্য বৈ একোখন তালৈ আনাক আতত মদখিকা আইহঁত । " ইছৰ জাতিটোৰ বাবে, নিজৰ কৃষ্টিটোৰ বাবে সন্মান অৰ্থবে চিহ্নকি ফুৰা কাৰণে যি সকলে বেজবৰবাক্য সন্মীৰননা নাহিবা প্ৰাশংগিকতাবাদী বুলিব খোজে, তেওঁলোকে হয় বেজবৰবাক্য নহাৰ পৰিধি দেখা নাই, নতুবা তেওঁলোকে প্ৰাদেশিকতাৰ বিকৃত অৰ্থ গ্ৰহণ কৰিছে । " আনৰ 'বেবাক্য' পণ্ডিতৰ সমস্যাৰ পৰা সমসাময়িক বিশ্বৰ সববৰ প্ৰায় সকলো সমস্যাই যাব কৃপাবৰী নহ-সৰ্বপণ্ডিত প্ৰকাশ লাভ কৰিছে, সেই জনে নিজৰ জাতীয় উৎসৱ, জাতীয় সম্পদ এটাৰ বাবে একোকে চিহ্নকি কৰিব লগা হোৱাত অসমীয়াবলৈ জাতীয়নতাৰ চৰম দৃষ্টিপ্ৰকাশ পোৱা নাই জানো ? আমি যে প্ৰথমতে অসমীয়াৰে, তাৰ পাচতহে ভাৰতীয়, এই কথা অসমীয়াৰ স্বাধাৰ জাতিবৈ মনত নাখিব নাই ।

'বৰবৰবাক্য বুলনিহঁতা' বিছৰ চিন পই ভাৰে অ'ত ত'ত বৈ পোছে । 'গোপাল আৰু গোপীনাথ শীৰ্ষক বচনত বাপুৰামে কৈছে, "কোনো ভাল মানুহৰ লমাই বিছাটোৱা ছোৱালী চুৰি কৰি নামে । " বৰবৰেৰ উপন্যাসতো বিছ ছাতি মায়ক-মাৰিকাৰ মাজত প্ৰথম গৰ্ভাশি মেসিছে বা তাৰৰ আধান-প্ৰধান হৈছে নাম । পাচতহে সেই মায়ক-মাৰিকাৰ মিলন বা বিচ্ছেদ সংঘটিত হোৱাৰ দৃষ্টিপ্ৰায় আছে । বিছৰ লগত বৌদ্ধ-জীৱনৰ সৰ্বশৰ 'ভক্তগ্ৰহণ' হলেও অসমীয়া বিছ-মাতিত বিছতলীৰ পৰাই ছোৱালী পলুৱাই নিৱাৰ দৃষ্টিপ্ৰায় বিছল । কৃপাবৰ বাপুৰামে যস্তুতি সম্পন্ন অসমীয়া ডেকাৰ কথাকে কৈছে ।

'বৰবৰবাক্য' গাত 'চ'তৰ 'বিছ' বচনত ক্ষমিক্ত জাতীয় উৎসৱটোৰ বাং বহুচৰম দিশ এটা ফুটি ওলাইছে । লগে লগে সমসাময়িক অসমীয়া মানাছৰ প্ৰতি ধৰ্মা লিখকৰ মনোভাৱে তীব্ৰ বাস্তৱ ৰূপ গ্ৰহণ কৰিছে । "বৰবৰবাক্য বোকাইটো গাৰ নোমৰ গুৰিয়ে গুৰিয়ে বিছৰ বতাহ সুমাই গ'চো কিবা বোলোনে পিন-পিৰাৰ লাগিছে । " কিন্তু 'চ'তৰ 'বিছৰ বাং-বেমানি

উপভোগ কৰিবলৈ মাঠতে বৰবৰবাক্যই পদ্য পদ্য বদাৰ সন্মুখীন হৈছে । "নাচোন এপাক নাখিব নন পোছে " যদিও বৰবৰবাক্যই জানে " নাচৰ বিপকে এটা ডাঙৰ বিপদ এই যে বিছ নামে কৈকে একো কোনোনাকৈ কতাঐশ্বসকলৰ এটা গাখীৰত পৰিব লাগিলে যে তাতালিকে কুকৰি ফালিব আৰু ফালিবই সৰ্বনাশ । " বিছত হাঁহকণী বৃদ্ধোৱা, পঁচি বেলো মাছ-পিনা বোৱা আদি প্ৰসঙ্গ তীব্ৰ বাস্তৱে বেজবৰবাক্যই প্ৰকাশ কৰিছে প্ৰতিটো প্ৰসঙ্গত "বেনে", 'হনু' আৰু 'বোলে' শব্দৰ প্ৰয়োগেৰে । বেনে, 'বিছত' বোলে মাছ ছিৰা, পিনা বাঘ । 'চ'তৰ বিছ উপভোগৰ উপায়ান্তৰে বেদেখি কৃপাবৰে নিজৰ আকাৰ্য্যৰ তীব্ৰতা প্ৰকাশ কৰিছে এইধৰে "এনে বেজাই পাইছে একোখন ভাণো যে কল্পনুটি হৰো, আৰু কল্প চিহ্নি পৰত্ৰনাম কুণ্ডলো বুখনি কৰো, ব্ৰহ্মপুত্ৰক চে'কী কৰো, হাতীহুকা পৰ্বত আৰু কোমাথা পৰ্বত এই দুটাক কটকা কৰো নহে" । ইয়া কী আৰি কৰি, আৰু বাম বুলিৱা একো এটা বিচাৰি নাপালে 'বোৰফাটি টেট বেলগ'ৰ' ধনকে গৰাকোকেটক বৃষ্টি মাগি লৈ ঢেকীটোকা কৰি লৈ অসমীয়াধনক অসমধনকে সৈতে একেলগে অ'বুলনিক বুলি সামৰণ গুৰি কৰি দেবপঞ্জা কেবলি শুভ বোলো কেবলকি সানি আনি সানি নিজেই বিছ খাই থও । " স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে বেজবৰবাক্য এই প্ৰকাশ তলী সম্পূৰ্ণ অভিনয় । প্ৰাক-বেজবৰবাক্য গুণ বা বেজবৰবাক্য উদ্ভৱ কৰি বোলা অসমীয়া লিখকৰ নিৰ্ঘনীত এনে প্ৰকাশতলী আনি দেখা পোৱা নাই । ই কেবল কৃপাবৰ বৰবাক্য হাস্যসৰ বাস্তৱ কথাই নহয় ; উজ্জীৱিত স্বা-বেজবৰবাক্যৰ অসম প্ৰথম হুড়াই নিৰ্গম বুলিব লাগিব । 'বৰবৰবাক্য বিছনাম' শীৰ্ষক বচনাখনত কৃপাবৰৰ হাস্যসৰ বা বাস্তৱকৈ 'বৰবৰবাক্যৰ শিল্পী হুলত মন আৰু সূক্ষ্ম পৰ্যবেক্ষণ শক্তিৰ পৰিচায়ে কুটি উঠিছে । যৱনো বৰবৰবাক্য বিছনাম পোৱাত স্বৰ্গন শব্দাৰ আপণ্ডিত নামাৰ প্ৰতি প্ৰচুৰ বাস্তৱ নিহিত থৈ আছে, সাজহ নাই 'ভাৰব ব'ৰ বুখনিৰ অন্তৰ্গত 'বৰবৰবাক্য সামবৰি' নামৰ বচনাকো এইহঁত এই বাস্তৱ কুটি উঠিছে ।

গীতীৰ শৰ্মা শিশু'ৰ চিঠিৰ 'বিছ নাম আৰু বিছ নাম বোলোতেই অসুখী' কথাখাৰৰ পটভূমি নিশ্চয় মোলোৱা নহয় । সমসাময়িক 'বাণী'ত প্ৰকাশিত বিছনীত বা বিছনাচৰ চৰিত্ত বিকল্প হৰতোহো কোনোমতে আত্মকথিত ভলোকাৰক বাস্যৰাণত বেজবৰবাক্য প্ৰকাশনকা হৰ লগা হৈছিল । তাৰ প্ৰতিবাদৰ নগা মাঠে হিচাপেই কৃপাবৰী জনাত বেজবৰবাক্য এনে বিক্ৰম প্ৰকাশ পাইছে বুলি ভাবিবৰ যথেষ্ট স্থল আছে । জাৰ, বৈঠকী টপপাৰ হাংলাক প্ৰভাৱৰ পৰা নিজকে মুক্ত কৰিবলৈ প্ৰয়াস নকৰা অসমীয়াৰ চকু নোকোনাই নিৰলৈ ইয়াতকৈ কে বেলেগ পথকেইবা অবলম্বন কৰিব পৰা থ'ল-হৈনে ।

আমি আগতেই কৈছে যে এই বচনাখনত কৃপাবৰী সাহিত্যৰ লক্ষণতকৈ বেজবৰবাক্য সাহিত্যৰ লক্ষণেই বাৰ্ণেপিকভাবে স্পষ্ট । গীতৰ আকাৰত মিঠো কৰিবা বচনাখনত সন্মিবেশ কৰা হৈছে, সেই কৰিবাটো কৰি বেজবৰবাক্যে কৰি প্ৰতিভাৰ সোাতক বুলিবলৈ মন যায় ।

"কেতলী ফুলতে বেণু ভৰাই দিলা

গছতে মেলালা কুঁহি,

কুলিৱি ডিঙিটী নিমজ কৰি দিলা

গাতকৰ ফুটোলা হাঁচি । "

উক্ত বহুটি বিছনীত স্বয়ং স্পষ্ট হলেও লিখকৰ কৃপাবৰ প্ৰাচুৰ্য্য, প্ৰকাশ তলীৰ প্ৰাঞ্জলতা আৰু মৰল চিত্ৰ ৰখিতাই বহুটিক বহিমানভিত কৰি তুলিছে আৰু গোটাই গীতটোৱেই এইধৰে এটা স্বয়ং পূৰ্ণ কবিতাৰ পৰ্যায়লৈ উত্তীৰ্ণ হৈছে । একেৰন বচনতে পাঠকৰ মনস চকুত বিছৰ বাস্তৱ চিত্ৰ এটা নিখুঁট ভাবে বেজবৰবাক্যই কুটাই তুলিছে তলৰ কথাখিনিৰে । "বিছৰে বছৰ পাচত কোমল বহন সানি উলিয়াই ছেউতি বকাই ঐশ্বৰৰ বাগিছা সৰাই দিৰে ; কপৌ ফুলত চিকুণ মাল একোখাৰি আঁৰি দি তাক দেখিবলৈ চিকুণ কৰে । অশোক গছত খোপাখোপে ফুলৰ ঢাৰি পিন্ধাই দি তাক ৰপহ কৰে । তালোৰ গছত ন জানি

বেলাই তাক গুৰনি কৰি শীপলিপ কৰি দিয়ে, আনত মল উলিয়ায়, পুঠী মাছক শেম্বুৰ পিন্ধাই ন পানীত নাচুৱায় । কদম গছত ধুবুখীয়া খোপোৰা ফুল ফুলাই তাৰ বেণু কতাহেৰে সৈতে সানি চৌদিশে পঠিয়াই তিহত আৰোল বোল কৰি দিৰ, ন ধান, চাউল খোৱৰ সাদৰ, চিৰা আৰু লাচু, হোমাক ফুৰাই হেৰো কৰি ডেকালি কৰিবলৈ দিৰে । " বৰনাটোৰ মাৰেদি অসমৰ স্বভূমতী প্ৰকৃতিৰ বিশালীয়া ৰূপ এটি ফুটি উঠাৰ লগতে বিছৰ স্বৰূপটো উছল হৈ প্ৰতিভাত হৈছে ।

'জাৰৰ পাচি বৰবৰবাক্য' নামৰ বচনাৰ বক্তব্য বিম্বাচ্য বিছৰেই বুলি গাটাকৈ কৰ পাৰি । তাকখিত শিক্তকৰাই এই জাতীয় উৎসৱটোৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰাত বা উপলব্ধি কৰিবলৈ যত্ন নকৰাত ইয়াৰ বিকৃত ৰূপ এটা তেওঁলোকৰ চকুত কোনেইকৈ প্ৰকাশ পাইছে, তাকে বচনাখনৰ মাজত বেজবৰবাক্যই ব্যাজ কৰিছে । "অসমত পুৰণি বিছৰ মনুত উদ্ভেক" হৈ শিকিত আৰু কতিপয় সকলৰ হাতত ই বিকৃত ছোৱাটোৱেই স্বাভাবিক । আনৰ কষ্টক সংস্কাৰ কৰিবলৈ মাঠতে অধিক ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ স্তম্ভাৰ ৰাটৰ সস্ত্ৰনো বেজবৰবাক্য যুগতে দেখা দিয়ে । সাম্প্ৰতিক যুগত ধৰ্মাচলতেই কাঠ সংস্কাৰ খটিছে, বুলিলে আমাৰ যস্তুতি প্ৰেমী সকল কি তাৰে নাগোনা, কিন্তু কথাটো সম্প্ৰতি প্ৰতীৰ ভাবে প্ৰতিধাননোপো । বেজবৰবাক্যই ইয়াত শিকিত ডেকালনক পুঠো কৰিছে নাম । বিছ চাৰলৈ গৈ কটিকাৰ বাণীত নিজৰ বিসৰ্জন দি ছোৱালী চুৰি দেখাত যাবান্ত হৰ কথা হোৱা একন 'ধ্ৰেঙ্কটো'ৰ প্ৰতি পুঠোৰ বাহিৰে আন কিবা বেলেগ অনুভূতি জাখিব পাৰে বুলিও ভাবিব নোৱাৰি ।

বিছ সজাতীয়ত নহলেও এইহঁত কৃপাবৰে কৈছে, 'টকা, পেপা, জোল, খুটিতাল বজোৰা মানুহ কেইটাক নতমকৈ ৰজা চোলা আৰু পটুৰ একোটা পিন্ধাই দেখিবলৈ শুৱনি কৰি দিগা হওক । মিহঁতৰ মূৰত পাৰুকা চুলিৰে বৰখোপা আছে যেতিয়া তাৰ ওপৰতে একোটা মখনৰ টুপী দিলেই হৰ । " (হাজৰ দিম) ।

বিছব সাংস্কৃতিক রূপটো যেন বেজবরবাই তেতিয়াই দিবা পুঞ্জের দেখা পাইছিল। যুগ প্রবাহত বিছব বা-বহুইচর এই আছিল। বিলাকে এতিয়া কেবল মঞ্চর তিতরতে ঠাই এতদ্যক পাই আছে; বাধুযবর সামগ্রী হবলৈ সেইবোরর আক বেচি দিন মার্গণিব। বিছ-নাচ এতিয়া কেবল মিছলী বাতির পোহবত মঞ্চর ওপবতেহে নাচ হয়। বিছবান পোহা হয় সাংস্কৃতিক অনুমানত 'পুশ্লীক্ষায়ণ'ব সমুখত। ফেল-পেপার মাত্রে এতিয়া পবাবব মাজব বব গছ, আহত গছব তলত তিনিবলৈ পোহা নাযায়। এই আটাইবোবেই হল এতিয়া পুরস্কারব প্রত্যাশাত শিল্পী সকলব প্রতিযোগিতাব অবলম্বন মাত্রে। বিছ নাচ বা বিছবীত পরিবেশন কবোতাসমকলব কপ বা ফেসমঞ্জান প্রতিযোগে এয়া নিশচর বেজবরবাব শাণিত ব্যয়।

বিছব লগত প্রকৃতিব এটা নিবিড় সম্পর্ক আছে। বিছনাচবো। প্রকৃতিব নান্য বস্তুব সমলগ ডঙ্কিমাত্রে নাচর জন্ম। আদিন যুবব মানুহব মাজত প্রচলিত নৃত্য আছিল দলে মঞ্চর ওপত অশুদ্ধিত ছোয়া নাছিল। সেইবাবেই বেজবরবাই কৈছে, "প্রবন্ধনীত বিছব নাচ ডোলেকপাববে কাঁথা, বোব নয়।" (চিনাব টেবুল)। বিছ নাচ প্রতীম আনন্দর উপভোগ্য তেতৎবত বতে মঞ্চর ওপত বহু নোবাব।

কৃপাববর মতে (মধুযুগ) "পুৰনি কালত গছ আক কাছপে মনোবহত পরি ছাজাব বহন টনামি কৈয়ে কুছ চলাই আছিল। অথচ ইমান বোব সেরতা আক ইমানবোব অস্থব এই ছাজাব বহন মনোববর পাৰতে আছবেতি শানি খেতি কবি ভোক্তাত বাই মেল, টাংগুটি আক ভাটাঙটি খেলি নাধর বিহুত কোছ পুৰি ম'হ' জাই আক বেছিব কুইত মোরা আনু, কাঠ আনু পুৰি থাই বাঁচব ছিলে ফুচাইছিল আক বহাধর বিহুত সাদহ চিবা পিঠা খুলি ভাজি বাই টেক। বজাই নাচি ফুছিলি আক কাতি বিহুত আশীষ জাই মোরাই ত্রাত কবি; চগা অদি নিংকিন প্রাণীক বহু মোরাই ব' চাইছিল আক সিফানে পানীত ধাঃ-গজেরব সেই টনামি খুল চাই আনন্দ করিছিল।"

বিছব বুৎপত্তি বিচাৰি কৃপাববর এই উক্তিব পৰা বিজ্ঞান সমত কোনো সমাধান পোহা নাযায় সত্য; এইটো পূৰ্ণ মতাই বেজবরবাব কৃপাববী বশনাহে। কিন্তু অসমর জাতীয় উৎসবটোক যে সম্প্রদায় পৌৰাণিক কাহিনী এটাব পাটভূমি হিচাপে মিল কবোবর প্রচেষ্টা বা প্রবল আকাঙ্ক্ষা এটা বেজবরবাব মনত আছিল, সেই কথা অনুমান কৰিব পাৰি।

বহুৰবাই অসমীয়া ভাষা এৰি বহুৰত ইংৰাজী ভাষা কবলৈ থিৰা: কৰিছে। এৰোজ কাহিনিলৈ পোছ সোলকা চুৰিগা এৰি পটুগু: পিছিব খুছিছে। জন্মটী উৎসব, লাচিত উৎসব পৰিহাৰ কৰি কৃচমাছ উৎসব কৰিব বুলিছে। লগতে কৈছে, "মাধব বিহুত বোজি নোপোৰা।" পুৰিম 'ডাক' আক কবির 'বোঠ'।" (মু)। কালব বুকুত অসমীয়াৰ বিছব বি শ্বৰোয়ক পৰিবৰ্তন আঁঠিব লাগিছে, ওপবব বজ্ঞদাবিনি বেজবরবাই তাৰে লক্ষ্য কৰি কৰা বয় মনোম। পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ বা-নাৰবীৰে ভলতব নিচেই এবুৰত কৰা অসমব সাংস্কৃতিক সজিগাহো যে ভবিষ্যতে বাৰকিৰ নিশাখ-লতাব সঠি কবিব, দুৰ্দৃষ্টি সম্পনু বেজবরবাই বহুদিন আঘতে তাক দেখা পাইছিল। কাতি বিহব আৰাধন বহি এতিয়া বেছিবলৈ নাইকিয়া হ'ল। মাধ বিহব বেজি পোৰা এতিয়া চেনামীয়াৰ আক ম'হ' কুছ উচত শিকা মনোপোৰা বা মনোলাগা সকলবহে কাৰ্য। বহাগ বিহত আমি এতিয়া কড়িব বাছিবে সকলো খোলাইক, আক বিহটোক জীয়াই বাৰিধব কাৰণে বতাব তলত সত্য পাতো বজ্জবেকল নুৰত। পিছে, বেজবরবাব কৃপাবেই কবলৈ গলে,

"বত বেছিবা সত্য সমিতি

তাৰ আমঠু আগোন পতি।"

এইবোব সত্যব দুদাল শিলা,

মই বব হ'ও, বোক পইতা দিয়া।"

আমি সকলোকেই নিজব বুকুত হাত দি আমাব সাংস্কৃতিক কথা গভীৰ ভাবে চিন্তা কৰিলে বেজবরবাব কৃপাবোবব স্বার্থতা প্রতিপাদিত হোৱা আমি দেখিবলৈ পাবহক।

বঘুনাথ মহন্তৰ 'অদ্ভুত বামায়াণ'

ত্ৰীনবীন চক্ৰ শৰ্মা।

'অদ্ভুত বামাৰণ' উত্তৰ বৈষ্ণৱ যুগব অন্যতম প্রধান কবি বঘুনাথ মহন্তৰ ৰচনা। বঘুনাথ মহন্তই ৰচনা কৰা তিনিখন পুৰি সম্পৃত্তিকে পোহা হৈছে। সেইফালৰ পৰা তেওঁৰ প্ৰথম ৰচনা হৈছে শঙ্কৰায় আক অহতা ৰচনা হৈছে কথা বামায়াণ। শঙ্কৰায় আক কৰাবামায়াণৰ মাজতে মহন্তই 'অদ্ভুত বামায়াণ ৰচনা কৰে। তেওঁৰেতি তিনিখন পুৰি বোগোপিত ভগবান বামচক্ৰৰ পৌৰাণ শক্তি, সাধাৰ্ণা ঐশ্বৰ্য্য, বিচিত্ৰ আক তলভংগল চৰিত্ৰ জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰা হৈছে। অশেষা কথা বামায়াণৰ প্ৰথম চাৰিটা কাণ্ডেই এতিয়ালৈকে পোহা গৈছে। কিত্তিক্কাণ্ডকও বঘুনাথ মহন্তৰ ৰচনা নহব বেন লাগে। কিত্তিক্কা ইয়াৰ পঞ্চ বাঁতিৰ লগত লগত লগত কাণ্ডৰ গদ্য বাঁতিৰ বৈপৰীত্য পৰিদৃষ্ট হয়। দ্বিতীয়তে 'কিত্তিক্কাণ্ড'ৰ শেষত শিউ নামৰ কবি এজনবহে উনিচ লক্ষ্য কথা যায়। মহন্তৰ পঞ্চবাঁতিৰ লগত বহুৱান পঞ্চ বাঁতি আক চৰিত পুৰিণ গদ্য বাঁতিৰ গাধাশ্য পৰিলক্ষিত হয়। 'অদ্ভুত বামাৰণ আক শঙ্কৰায় বঘুনাথ মহন্তৰ কবি প্ৰতিভাৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন।

'অদ্ভুত বামাৰণ কবিৰ দ্বিতীয় ৰচনা। কবিয়ে 'অদ্ভুত বামাৰণ'ৰ মূলৰ বিষয়ে কবলৈ গৈ এই দলে কৈছে:—

"ইসৰ কাহিনী মত অদ্ভুত কাণ্ডৰ।

কুমা সাধৰানে সত্যসক নিদস্তৰ ॥

দ্বিতীয়তে কবি বঘুনাথ মহন্তই উল্লেখ কৰা মতে 'অদ্ভুত বামাৰণ'ৰ কাহিনীতগা মাৰ্কণ্ডেয় ঋষিয়ে হেৰো যুধিষ্ঠিৰ যুগপতিৰ আগত কৈছিল।

ৰেমে—ইটো কথা এতিয়ানে সমাপতি ভৈল।

মাৰ্কণ্ডেয় ঋষি যুধিষ্ঠিৰ আগে কৈল ॥

কবিয়ে 'অদ্ভুত বামাৰণ'ৰ মূল ৰূপে পৰিবেশন কৰা এই উক্তি দুটা প্ৰমাণান পোৰা। 'অদ্ভুত বামাৰণ'

নামৰ এখন সাংস্কৃত পুৰি আছে। সাংস্কৃত 'অদ্ভুত বামাৰণ'ত সীতাই শতছক্ক বাৰপক বব কৰাৰ বিববহায়ে সাংস্কৃত হৈছে। মহন্তৰ 'অদ্ভুত বামাৰণ'ত সীতাই পাতালত প্ৰবেশ কৰি তাত কেনেদৰে শ্ৰীতপুৰী দেবী ৰূপে পূজা পাতাল বাইছিল, বাহুকি নাগৰ থাৰা কেনেদৰে বন-ক্ৰশক পাতাললৈ হৰণ কৰা হৈছিল আক বাৰীৰী হনুমন্তই কেনেদৰে পাতালৰ পৰা সীতা আক বন-ক্ৰশক অবোৱা। লৈ যুগাই আনিলে তাৰ বিববহায়ে কপাৰিত হৈছে। কাহিনীৰ বৈপৰীত্যৰ ফালৰ পৰা আমি নিশ্চিত ভাবে কৰ পাৰে।" বে অসমীয়া 'অদ্ভুত বামাৰণ' সাংস্কৃত অদ্ভুত বামাৰণ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত নহয়। বাবৰ ওপৰত অতিশয় ক্ষোভাৰ সত্ত্বেই সীতা পাতাললৈ যোৱাৰ পিছতে সীতা গৰ্ভস্থায় কোনো বিগৰণ আদি কৰি বাস্নীকিয়ে তেওঁৰ মহাকাৰ্য্য বামাৰণত পৰিবেশন কৰা নাই। সীতাই পাতাল প্ৰবেশ কৰি, পাতালত বসি পূজা যোৱাৰ পৰ্যায় সম্পৰ্কীয় অদ্ভুত বামাৰণ কবিৰ প্ৰমাণো পোহা নোৱাৰ। গতিকে ইয়াৰ পৰা সহজে অনুমান কৰিব পাৰি যে অসমীয়া অদ্ভুত বামাৰণৰ মূল সাংস্কৃত অদ্ভুত বামাৰণৰ কাহিনীতগা বাস্নীকি বামাৰণৰ ওপৰতো প্ৰতিষ্ঠিত নহয়। হবতো এনে ধৰণৰ ৰচনা সম্বলিত কোনো অসাম্বলিক উপপূৰণ সেই সময়ত প্ৰচলিত আছিল আক তাৰ পৰাই কবিয়ে অসমীয়া অদ্ভুত বামাৰণৰ কাহিনী তাগ গ্ৰহণ কৰিছে।

স্বৰূপাৰিত অসমীয়া অদ্ভুত বামাৰণৰ কাহিনীতগা সেই সময়ত বাম সীতা সহজে প্ৰবাহমান জন্মশ্ৰুতি বা কিত্তিক্কা মূলৰ কাহিনীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিহে ৰচনা কৰা হৈছে। সেই কাহিনী ভাণ্ডত প্ৰাচীন থাৰা অভিজাত্য প্ৰধান কবিবৰ বাবেহে অসমীয়া অদ্ভুত

বামায়ণ' কাহিনীভাগ 'অদ্ভুত কাণ্ড' নামের গ্রন্থের পর্বা অধাবর্তিত হয়েছে বুলি কৈছে। আর এই কাহিনীভাগ মার্কণ্ডেয় ঋষির মুখনিঃসৃত বুলি কৈছে। এই প্রসঙ্গত কবি বণুনাথ মহন্ত সস্তর বৈষ্ণব কবি বাম সর্বস্বতীর বর্ণনাবাহার ধারা প্রভাবান্বিত হৈছিল। কিম্বদা কবি বাম সর্বস্বতীরও বর্ণনাবাহার লগত সম্পর্কশূন্য কিছুমান কাহিনীক কেন্দ্রকবি বর্ষ কাব্যসমূহ বচনা করিছে আর এই কাব্য সমূহের আধার গ্রন্থ স্বরূপে বাসন, মহিচিটা শিবরহস্য আদি গ্রন্থের আঙুলিয়াইছে যদিও এনে বরণন গ্রন্থ বহুমান পাঠকই নাই।

বিশ্বাস প্রদান পাঠক সকলে কোনো সংস্কৃত গ্রন্থের পর্বা কাহিনীভাগ গ্রহণ করা হৈছে বুলি নকলে অথবা সেই কাহিনীভাগ কোনো ঋষির মুখ নিঃসৃত বুলি নকলে, সেই কাহিনী ভাগের লগত কেতিয়াও অথবা দ্বাপন করিব নোহোবে। তেওঁলোকের মানত ঋষি মুখ নিঃসৃত বাণী সমূহ ষয়ঃ ষ্টমবর বাণী। গতিকে তেনে বরণন কাহিনীভাগের প্রতি সংস্কৃত বরণ পাঠকের আকর্ষণ প্রারম্ভা অত্যধিক কোনো সাহিত্য গ্রন্থের পর্বা নোহা হোতা নাই বুলি কলে অথবা ঋষির মুখ নিঃসৃত বাণী শব্দ বুলি কলে হরতো বিশ্বাস প্রদান পাঠক সলে জনশ্রুতি বা কিম্বদন্তীর ওপরত প্রতিষ্ঠিত কাহিনী ভাগের সৈতে আভাবিক সংযোগ স্থাপন করিব নোহোবে। সেই বাবেই বোঝকরণী অসমীয়া অদ্ভুত বামায়ণের কাহিনী ভাগ সংস্কৃত অদ্ভুত কাণ্ডের পর্বা গ্রহণ করা হৈছে বুলি কবিরে কৈছে। লগতে এই কাহিনী ভাগক প্রাচীনত্ব, আভিজাত্য আর গোষ্ঠীর্বা প্রধান করিবন বাবে মার্কণ্ডেয় ঋষির মুখ নিঃসৃত বুলি কোরা হৈছে।

অদ্ভুত বামায়ণের কাহিনীভাগ কোনো পুরাণ মতাকার্য অথবা কোনো সংস্কৃত গ্রন্থের পর্বা নোহা হোতা নাই। মানুহের মুখ পলম্বনা প্রবাহমান বাম-সীতা সম্বন্ধীয় জনশ্রুতি, কিম্বদন্তী আদির ওপরত উপজীব্য কবি কাব্য বন বচিত হোতা হেতু শব্দবরণে নাথকরেন অথবা অনন্ত কন্দলী, বামায়ণস্বতী আদি প্রণিতমত্যা বৈষ্ণব কবি সকলের দ্বারা অনুসৃত কাব্যত পলিনাকিত হোতা গোষ্ঠীর্বা আর সৌষ্টর অদ্ভুত বামায়ণত পলিনাকিত নহয়। অদ্ভুত

বামায়ণত বৈষ্ণব কবি সকলের কাব্যত পলিনাকিত হোতা সর্বাভো বিশাচী কল্পনার অভাব পলিনাকিত হয়। বৈষ্ণব যুগের কবি সকলের বচনাত প্রতিফলিত হোতা কাব্যিক সৌন্দর্য্য, বচনায় সৌষ্টর, ভারত গোষ্ঠীর্বা আদির মানব পর্বাও অদ্ভুত বামায়ণ তুলনামূলক ভাবে নিম্ন পর্বাযায়। বৈষ্ণব কাব্যত ব্যতীত অনলভাব স্বপ্রকৃত প্রয়োগ কবি প্রসিকি আদির প্রাচুর্য্যও 'অদ্ভুত বামায়ণ'ত লক্ষ্য করা নোহায়।

'অদ্ভুত বামায়ণত বচনাধীতির সৌষ্টর আর বিময়বস্তুর সৌন্দর্য্যের অভাব হলেও চিত্রচমৎকারী, চমকপ্রদ, যনোবন কল্পনার অভাব নাই।' বাস্তবিক ধারা লব-কৃশ গ্রন্থ, হনুমন্তের মাতা প্রদর্শন, পাতালপুনত নাগসকলের দ্বারা হনুমন্তের যুদ্ধ আর তঞ্জিল জবিরতে সীতাক বন্দী করি সীতা আর লব-কৃশক অযোধ্যাবলি অন্যর সজীর বর্ণনা চিত্রচমৎকারী আর চমকপ্রদ হৈ উঠিছে। এনে বরণন বর্ণনাই উচ্চ কচি বিশিষ্ট শ্রোতা বা পাঠকক বন আকৃষ্ট করিব নোহাবিলেও সাধারণ শ্রোতা আর পাঠকক মনাকর্ষণ নিশ্চয় করিব পারে।

'অদ্ভুত বামায়ণের কাহিনী ভাগ বিশেষত্ব বা চৈত্রিচর্য্যইন এই কাহিনীটো কাব্যিক মহত্ব বিশিষ্ট কাহিনীও নহয়। কাহিনী ভাগত বাসজন্ত হনুমন্তের আশুর্বাঃজনক কার্য্যবলীর সবত বর্ণনা সংবলিত হৈছে। বৈষ্ণব কবি সকলের কাব্যত পলিনাকিত হোতা মায়ক মায়িকার পূর্নবাহ। মান-অভিমান, বিবহ-মিলন, মস্তোষ ইত্যাদির বর্ণনা অদ্ভুত বামায়ণত লক্ষ্য করা নোহায়। মানব কন্দলী অথবা শব্দবরণের, বামায়ণস্বতী আদি কবি সকলের বচনাত পলিনাকিত-হোতা মেসাগিক শোভা সৌন্দর্য্যের বর্ণনা, বন্দনী কপন মখশিয়ার বর্ণনা, অথবা সামাজিক রীতি নীতির পূর্ণ প্রতিফলনহোতা 'অদ্ভুত বামায়ণত পলিনাকিত নহয়। চক্করমণীল বাম সীতা সম্বন্ধীয় কথার ওপরত নির্ভর কবি অদ্ভুত বামায়ণের কাহিনীভাগ বচনা করিব লগীয়া হোতা হেতুকেই ইহার কাহিনীভাগ সলন আর বেচিত্রায়ান হৈ পলিন।

চিত্রিত সস্তর কৈত্রত বণুনাথ মহন্ত কিছু পলিনাকিত সলন কাম হৈছে। বৈষ্ণব কবি সকলের আশর্বাঃনিপাত

সীতাক অলক আশর্বাঃক স্বরতে নোবাধি তেওঁলোকক হাব-ভাব, কাব্যকাব্য আর ব্যাবহারবলিত মানবীয় স্পর্শ দিবর কেটা করা সেনে লাগে। বৈষ্ণব কবি সকলের কাব্যত চবিত্রবোব আশর্বাঃক স্বরতে বাবির লগীয়া হোতা হেতু চবিত্র সমূহত মানবীয় স্তম দুঃ, অভাব অভিমোগ, কামনা বাসনা আদির প্রতিফলন পলিনাকিত নহয়।

'অদ্ভুত বামায়ণের সংযোগত ভগবান বাসচবিত্রের পৌষম, মহত্ব আর শক্তি-সামর্থ্য প্রকাশ পাইছে যদিও উচ্চ চবিত্রের ব্যাবহারবলিত মানবীয় স্পর্শ নথকা মহত। দুর্গাব কাশ্যের বাম চবিত্রের দবে বণুনাথ মহন্তর বাসেও সীতার নিচেছত ব্যাপিত আর মর্থাভ হৈছে। যেনে :

সীতা বিপে বামদে নুড়চে ছুচি কেপ।
নাহি অণু পানী নোতকর নাই চেব ॥
লবক-কৃশক শেসি অগণি উদায়।
প্রবোধয় শকুমন ভবত লখাইঞ ॥''

ত্রিজগতক পতি, ভবত ব্রহ্মরূপক বাম পত্নীগোকত এনেদবে গিয়ামায় আর অভিজুত হৈছে যে অরশমতে তেওঁতক বরস কণিষ্ঠ ব্রাতু লক্ষণ, ভবত শকুসু আদিরে প্রবোধ দিবলগীয়া হৈছে। শোকভিজুত বাসচক্ক, লক্ষণ এনেদবে প্রবোধ দিছে—

ওমা তুনা দাশা আর কেপ নুতরায়।
আব কি কবিলে বেদ জানকীক পায় ॥
যাব মিবা হৈলে মিটে অরশো হোরায়।
তাক এরাইবািক জামো কেহো নপবায়।

○ ○ ○
আমাসার বাস্য নুতগিলা কিছুমায়।
আবে খেপ করা তুমি কিয়র নিলাব।
জানকীক দিলা তুমি যত অপমায়।
তাক সহিবাক পাবে কাষার পরায় ॥

বুদ্ধিমন্ত মহন্ত পণ্ডিত কিছু নয়।
কি কবিলে ষ্টমবে বেঘিলে সতা হয় ॥
হেপ জানি দাদা ভেজিয়োক সবে শোষ।
অদার সঙ্গার জানি হ্যায়োক সস্তোষ ॥

ত্রিজগতক প্রতি পলবব্রহ্ম স্বরূপ বামব কোনো দুঃ বেদনা পালিব নোহোবে যিহেতু তেওঁ আত্মকায় ॥ তেওঁ কার্য্যাবলী আর ব্যাবহারবলি সংযোগত ভগবানব পৌষম শক্তি আর সামর্থ্য প্রকাশ হব লাগিছিল। বৈষ্ণব কবি সকলে বাসচক্কের চবিত্রত এনে হাব ভাব আর ব্যাবহারবলি কেতিয়াও প্রকাশ নকবিলে হেঁতেন কাব্য তেনে কবিরে বাসচক্কের চবিত্রের আশর্বাঃক বিশিষ্টর ওপনত আবার করা হলাহেঁতেন; কিন্তু বণু নাথ মহন্তই বাসচক্কের চবিত্রত মানবীয় স্পর্শ দিবর প্রমাণেবে তেনে বরণে চবিত্র চিত্রিত করিছে। ইহার পলিনাকিত স্বরূপে সর্বাংগাবন পাঠক বা শ্রোতাই বাম চবিত্রের লগত যাহানুভূতি স্থাপন করিবলৈ সম্বন হৈছে।

লব-কৃশক ব্রাহ্মণ বেশী বাহুকিরে হরণ কবি নিগার সমাজে বাম চবিত্রের ক্রিয়া কলাপ, হাব ভাব আর ব্যাবহার পণ্ডিত কবিয়া মানবীয় স্পর্শ দিবলৈ কার্য্যনা করা নাই। পুত্র শোকত জঙ্কবিত্রি বাসচক্কই উপায়সীন হৈ হনুমন্ত; ওচলত মনর খেব আর বিদায় বেদনা হনুমন্ত করিছে আর পুত্রস্বয়ক আনিবিলে ভগবান বাসে বাসুস্ত্রক অনুভব করিছে

শ্রীরামে বোলন্ত বাপ শুণিযো মাকতি।
সীতার বিরোগে হ্রা আভোতো বিশৃণতি।
পুত্রব বিরোগে প্রাণ ধবিত্তে নাগবি।
বসক বা পুত্রস্বয়ক অগণে উদ্ধারি ॥
তোব উপকার গুণ তখন নমায়।
তোব মন উপকারী হোব আম নাই ॥
তোত মায় কবিয়া তুজোতো বাজা স্বপ।
তোব নাম শুনিতে কালতো মিলে দুঃখ ॥''
ওচলত সীতার চবিত্র অরণ কথার প্রসঙ্গতো কবিরে মানবীয় স্তম দুঃ, বাস্য বেদনা আর দুর্লভতাব স্পর্শ দিবলৈ পাঠকা নাই। পতিপুত্রের শোকত অরীচ্য সীতার কাব্যশূর্ণ অরহা; কবিরে এওঁদের বর্ণনা করিছে।

''যদাধি উপায়ে মাতা ভাবে মন পদে ॥
তথাপি মস্তোষ কিছু নাহি জ্ঞান মনে ॥
বামর স্বভাব ভাব স্বমবির তুমবি।
দুই নয়মন জল পদে বদি গবি ॥

ভেঙ্গে শীর্ণ নিশুঙ্গ সোলর মুখে বাণী ।
 প্রণোদন মনে মনে পুণিরী গোয়ালী ॥
 স্মারিণা মিচৌ লর-কুশ স্বত দুই ।
 চমকরি কাশে কতো অশামুখী ছই ॥
 নাহি স্বপ শাখি ভিত্তকরে উৎপাত ।
 মনে উঠে বৈশে কতো পদে বাত বাত ॥”

“অদ্বুত বাসায়খ’ত বাসভঙ্গ হনুমন্তর বল বিক্রম আক
 মাঝার প্রদর্শন করা হৈছে । প্রকৃত বাসভঙ্গ য়ে
 ক’তোতে পলায়ন নাই, তেওঁ যে জগতত অসাম্য
 মাননে করিব পাৰে । তাৰ নিদর্শন হনুমন্ত । বাস্তবিক
 অর্থাৎ ভক্ত হনুমন্তৰ একান্তিকা উজ্জি আৰু অশেষ
 সিক্রমৰ কথা গীতাই এই ধৰে কৈছিল :-

“পৰম তপন শাখিত দুৰ্দ্ধয়
 বাসন সেরক বস ।
 লবত-কুশত কবি অবিভত
 তাৰ মনে দহা চনা ॥
 মানকিত চাব শক্তি বাহা কল
 আছে কত তপ কবি ।
 স্বৰেক পিৰিতে পদরা উঠিতে
 ধোকে যেন হদি হদি ॥”

আনকি স্বয়ঃ বাসভঙ্গনে হনুমন্তৰ বল বিক্রম
 আৰু শৌৰ্য্য-বীৰ্য্যৰ প্রশংসা কৰিছে । পৰম উপকারী
 হনুমন্তৰ উপলক্ষ্যৰ গুণ শ্ৰীবাসভঙ্গই কোনো দিনে
 পাহৰিব নোৱাৰে ।

বাসভঙ্গই বিপদ আপদ শূণ্য তাৰে বাচকৰ্য্য
 চলাবলৈ সক্ষম হোৱাৰ গুৰিতে হৈছে হনুমন্ত । হনুমন্তৰ
 ভগত ধাৱন মানন আৰু দেৱতা সকলো কৰ্ম্মমান ।
 স্বয়ঃ শ্ৰদ্ধাৰ্থে হনুমন্তৰ বল বিক্রমৰ প্রশংসা এইধৰে
 কৰিছে :—

“পঞ্চমঃ ভূতাকাৰ ।
 বৰিবাক শক্তি যাব ॥
 সেই যোগসাধা মাতা ।
 নাৰাভিঃয় আছে পায়া ॥
 আস্থবিনে সিচৌ স্থান ।
 বাইবাক নগাৰে আন ॥”

বহুমানৱীৰ বাবা বোধকৰা পাতালপূৰণ ছাব উন্মুক্ত
 কৰাৰ প্ৰয়াসেৰে মানৱী হনুমন্তই শ্ৰীৰেশ বাৰম পুৰ্ণক
 নাৰাৰলোৰে মৃত হনুমন্তৰ সৃষ্টি কৰি বাহকীৰ মনত
 কালনোমিৰ জাত বজ্জনেমিৰ হাতত হনুমন্তৰ মৃত্যু
 নাহি বুলি প্ৰতীতি জন্মায় । এই কথা মাতৃ বহুমানৱীয়ে
 গীতাক কোৱাত তেওঁ সেই মাতৃত নাশ্ৰুত কৰাত
 বিমুগ্ধ স্থাপন কৰিব নোৱাৰি এইধৰে কৈছে

“জানকী শাৰণ হেমকি হোৱৰ
 শোৰ মাখাত শূদ্র ।
 কৈত দেখি শুনি আছায়া অপুনি
 কুকুৰে মাযৰ সিংহ ॥”

হনুমন্ত যোগসাধা মায়া বলৰে বকীমান । হনু-
 মন্তই মানৱ মহাত্ম শ্ৰীবাসভঙ্গৰ ওচৰত অলৌকিক
 কাৰ্য্যৱসীৰ প্ৰদৰ্শন পুৰ্ণক, সৰ্পৰূপ ধাৰণ কৰি পাতালত
 গীতাৰ সন্ত্ৰণ লৈ তাত বাৰ্ষ মনোৰথ হৈ কৰাতনত
 সৈত্যাৰ ৰূপ ধাৰণ কৰি প্ৰৱেশ কৰে । তাতে গীতাক
 বিচাৰি নেপাই মহাত্মত নাগৰূপ বৰি প্ৰৱেশ কৰে ।
 মহাত্মনতো গীতাৰ সন্ত্ৰণ নেপাই তলাতল নগৰলৈ
 যাত্ৰা কৰে । তলতল নগৰত গীতাৰ কোনো বা বাতৰি
 নেপায় হনুমন্তই বিতলত প্ৰবে কৰে । বিতলত হনু-
 মন্তই যোগিনী বৈশ ধাৰণ কৰি, তাত থকা সিদ্ধেশ্বৰী
 যোগেশ্বৰী, সৰ্বেশ্বৰী, শ্যামা আদি দেৱী সকলৰ
 নমিস্তত গীতাক বিচাৰি বাৰ্ষ মনোৰথ হয় ; কিন্তু
 সৌভাগ্য জনে অতল নগৰত গীতা দেৱীয়ে ব্ৰহ্মেশ্বৰী
 দেৱীৰ ৰূপ লৈ পূজা খাই থকাৰ বাতৰি পাই, হনু-
 মন্তই ৰূপ যৌৱণ সম্পন্ন । এৰাবাকী বোধময়ী নানীৰ
 বৈশ বৰি অতলত প্ৰবেশ কৰে । ইতিমধ্যে হনুমন্তই
 গীতাৰ অদ্ভুতগত ব্ৰতী হৈ পতাবলৈ যাত্ৰা কৰাৰ
 বতৰা বাস্তবিকৰ মুখেৰে পাই অতল নগৰৰ ছাব বহু-
 মতীয়ে অৱৰুদ্ধ কৰে । অতল নগৰৰ এঘৰ মানুহৰ
 ঘৰত নাৰীবেশী হনুমন্তই আশ্ৰয় লৈ নিজকে গীতাৰ
 সৰীয়েক ৰূম মঞ্চবিনী বুলি পৰিচয় দিয়ে । আৰু গীতাৰ
 সন্ধানত পতাবলৈ অহা বুলি কয় । এজনী বুদ্ধা নানীৰ
 মুৰ পৰা হনুমন্তই অতল নগৰৰ ছাব বন্ধ কৰাৰ বাতৰি
 পায় । সৰ্ব্বিৰ বাঁহ বুদ্ধিৰে কাটিবলৈ যত্ন কৰি কালনেমীৰ

হাতু বহুনেমীৰ হাতত হনুমন্তৰ মৃত্যু হোৱা বুলি
 ছদ্মবেশী হনুমন্তই প্ৰচাৰ কৰে । মায়াৱী হনুমন্তই
 মায়াৰ ছাবা মৃত হনুমন্তৰ শৰীৰৰ অতল নগৰৰ বিপৰ
 নাছত পেলাই বাৰে । হনুমন্তৰ মৃত্যুৰ বাতৰি বুৰ্জিৰ
 ভিতৰতে প্ৰচাৰ হৈ পৰিল । হনুমন্তৰ মৃত্যুৰ বাতৰি
 জনাৰ লগে লগে বিপদ আঁতৰি গ’ল বুলি ভাবি বহু-
 মতীয়ে কষ্টবিপৰৰ ছাব উন্মুক্ত কৰি দিয়ে । ইয়াৰ
 লগে লগে পুৰ্বৰ নিচিনাকৈ ব্ৰহ্মেশ্বৰী দেৱীৰ মনিকৰত
 পুনঃ পূজা পাতল চনিবলৈ খবিলে । বহু মানবিলৈ
 যোৱা নাৰী সকলৰ লগত নাৰী বেশী হনুমন্তও গীতাৰ
 ওচৰলৈ যায় আৰু স্তুতি নিমতি আৰু তজ্জিব ছাবা
 গীতাক সন্ত্ৰণ কৰি অতীষ্ট বৰ লয় । লব-কুশে হনুমন্তক
 চিনি পাৰলে বাকী নাথাকিল । তেতিয়া বহুমানৱীয়ে
 পুনঃ বিবৰ ছাব বন্ধ কৰি দিয়ে আৰু অশেষ সৈন্য
 মানহৰে সৈতে অশেষত হনুমন্তৰ বিৰুদ্ধে বুদ্ধ যোগা
 কৰিলে । যুদ্ধত সকলো নাগকে পৰাজয় কৰি হনুমন্তই
 তজ্জিব বনৰে গীতা আৰু লব-কুশক অযোগ্যলৈ
 আনিবলৈ সক্ষম হয় ।

“অদ্বুত বাসায়খ’ত শক্তি পূজাৰ বিষয়েও বৰ্ণনা
 কৰা হৈছে । সেই সময়ত অননত আহোম ৰজা সকলৰ
 অনুপ্ৰেৰণাত শক্তি পূজা প্ৰচলিত হৈছিল । সম্ভাৱিক
 সমাজৰ লগত ৰূপ বুৱাই মহত্বই কাৰাৰ সংযোগত
 বৈষ্ণৱ আৰু শাক্ত মাৰ্গৰ ভিতৰত এটা সমন্বয় ঘটোৱাৰ
 প্ৰচেষ্টা কৰা যেন লাগে । হনুমাণে গীতাক ভগৱতী
 ৰূপেই পূজা কৰিছে । যেনে :—

“বাকতি বদতি শুনা ভগৱতী
 হুশেশ্বৰী ব্ৰহ্মেশ্বৰী ।
 সৃষ্টৰ কাৰিনী জগত তাবিনী
 আছা লীলা তনুধৰি ॥
 অবিন্যা স্বৰূপ জীৱ সমস্তক
 সংসাৰ নিকাৰে নিয়া ।

বিন্যা ৰূপে পুনু তুমি ভগৱতী
 সংসাৰ তাৰিকা নিয়া ॥
 যেহি ৰূপে ভাবে সেই ৰূপে পাৰে
 তুমি জগতল নাচা ।

তুমি সৰ্ব্ব সৃষ্টা তুমি সৰ্ব্ব শ্ৰেষ্ঠা
 তুমি সৰ্ব্বলোক ৰাজা ॥
 কাৰাৰ আন এগাইত হনুমন্তই বাসভঙ্গ কাল
 আৰু গীতাক কাৰী বুলি কৈছে :—
 “যদি ৰাম কাল তুমি কাৰী জানো মাৰ ।
 আমাৰ কহিলে মাতৃ ননাগাৰ আৰ ॥”
 ইয়াৰ পৰা নিশ্চিত ভাবে অনুমান কৰিব পাৰি
 যে, বৈষ্ণৱ আৰু শাক্ত মাৰ্গৰ ভিতৰত এটা সমন্বয়
 স্থাপন কৰাৰ প্ৰয়াস কাৰ্যত পৰিছে ।
 অদ্বুত বাসায়খ কচিগীতাৰ সৰল আৰু স্বকৰ্মা
 ঠাচত চৰনা কৰা হৈছে । স্বকৰ্মা জীৱনৰ অভাৱ অভি-
 যোগ, হিঁহি কাশোণ আদিৰ আভাস কাৰ্যমনৰ মাৰেৰে
 পৰিক্ষুট হৈ উঠা দেখা যায় । অবিভক্ত শ্ৰদ্ধাৰ্থ আৰু
 গীতাৰ ওচৰত লবকুশে মাতৃহীনা শিশুৰ দুখ বেদনাৰে
 পৰিপূৰ্ণ মৰ্শ্বস্ত জীৱনৰ আভাস এইধৰে দিছে :

জীতা সকলৰ মাতৃ নাহিকয়
 ভীৰু লাগে তাৰ কিক ।
 স্বপ্ৰ ভোগ মাণে গুচয় তাছাৰ
 জীৱনগে বিক বিক ॥
 মাতুৱে যদ্যপি তিত্তা কেহা ৰেয়
 সিও অন্তৰ নয় ।
 আনজনো যদি পঙ্কামাতু দেখ
 সিচৌ হয় বিঘৰয় ॥
 পৰব তপাৱে অলপমান ছায়
 তাকো দেখে বহুতৰ ।
 আপুন ভাৱে বিছৰ ৰাইলৈও
 তাহাক দেখে তাৰক ॥

মাতৃ গীতাৰ ওচৰত লব-কুশে মাতৃহীনা শিশুৰ বি
 কাৰণাৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছে তাৰ ছাবাৰ্ঠ পাৱনীয়া
 মাতৃহীনা শিশুৰ দুখ বেদনা আৰু কাৰুণ্য বৃত্তিবৰ হৈ
 উঠিছে :—

“যেনানি তেজিয়া আইলা নিকাৰৰ পৰা ।
 চেমন্তিকা ছয়া আনি উতলা যেন বৰা ॥
 বুলিবাব বাকাৰো নোবোলাো কিছু ত্ৰাসে ।
 একো নজানব বুলি শিশুগণে হাসে ॥

স্মৃতি নাপাও অনু পিয়াহত পানী ।
 কোনে দয়া কবি যদি দেহ অলপ আনি ॥
 পেট পূরি তথাপি বাইধাক নাহি মাস ।
 এত যাহ বুলি জানো করে উপহাস ॥
 ভাঙাবে ভাঙাবে আছে বস্তু অভাবন ।
 পরক শত্বায়ে তাক মকবো ভ্রমণ ॥” ইত্যাদি ।

কবি বসুনা মহন্তই লব-কুশ আৰু গীতাব কাথোপ-
 কবাব প্ৰসাদত সতী নাৰীৰ লক্ষ্য সমূহো বৰ্ণনা কৰিছে ।
 শান্তি কন্যাৰ লক্ষ্য সমূহে মনুই কোৱা উক্তি সমূহো
 লব-কুশৰ মুখেৰে বাজ কৰা হৈছে ।

কাৰাব মাজে মাজে দাৰ্শনিক উপন্যাস একোটি
 সহজ আৰু ধৰ্ম্মত্বাৰূপত কৰিয়ে পৰিবেশন কৰিছে ।
 সাংখ্য দৰ্শনত প্ৰকৃতি পুৰুষৰ সাংযোগটো ‘অন্ধ বস্ত্ৰবৎ’
 বুলি কৈছে । লব-কুশৰ সৈতে সীতাক হনুমন্তই পতালৰ
 পৰা অযোধ্যালৈ ঘূৰাই অনাৰ সম্বন্ধ অযোধ্যাবাসী
 প্ৰজাসকলে পোৱাৰ লগে লগে লবকুশক চাবলৈ যোৱাৰ
 বিবৰণ দিওঁতে গুপতবোম্বিন্ধিত উপন্যাসটো কেনেকৈ প্ৰয়োগ
 কৰিছে চাবলগীয়া :

‘খোবাক নিকটই অন্ধ কহে হেন বাক ।
 জানকী গোমালী জনো আশিৰে মজাক ॥
 দুয়োমিলি হেন বুদ্ধি কৰোহো এখন ।
 মোহেৰে কাছত তুমি কৰা আৰোহণ ।
 তোমাৰ নান চৈৰ মোহেৰে চৰণ ।
 এহিহো উদ্যোগে বাছ্য হৈকেক পূৰণ ॥
 পদ্বত পঞ্চাশ বুদ্ধি অন্ধকত শত ।
 উদ্যোগ বুদ্ধিত সিদ্ধি কৈল অতিভত ॥

অন্ধত বাসায়ণত হনুৰ প্ৰসাবী মনোবৰ কল্পনাৰ
 পৰিচয় পোৱা নগলেও নৈতিক উপদেশ আৰু জ্ঞান

প্ৰতি কথা সমূহ ধৰ্ম্মত্বা চিত্ৰৰ যোগেদি প্ৰকাশ কৰাত
 কৰি সাফল্যমন্ডিত হৈছে ।

যেনে (১) শৰীৰ শোথক মাত্ৰা সম নাই
 ভাৰ্য্যাৰ সম তেওঁক
 বিদ্যা সম নাই শৰীৰ ভ্ৰুণ
 চিত্ৰৰ সম শোথক ॥

(২) কিনো নিদাক্ষণ বিধি ৰূপটী দুৰ্জয় ।

প্ৰিয়ৰ বিৰোগ অপ্রিয়ৰ সঙ্গ হয় ॥

(৩) যেনে কোনোজননে আৰ কৰি গোখা ভৰি ।

গোখা বুলি পৰক হাসয় উচচ কৰি ॥

(৪) উপতি শূণালে পথাৰৰ পানী চাই ।

বোলে হেন মত বাণ একো কালে নাই ॥

ভেনমতে বোলা তুমি মাৰ্ভতিক বৰ ।

তেৰে ভাল বীৰ যদি নবাবে লব ॥

অন্ধত বাসায়ণত বৈষ্ণৱ কবি সকলৰ নিচিনাকৈ
 নানা উপন্যাস অলঙ্কাৰ কৰি প্ৰসিদ্ধি আশিৰ প্ৰাচুৰ্য্য
 দেখাৰিলেও ধৰ্ম্মত্বা পটন্তৰ যোজনা আদিৰে কাব্যখন
 সমৰ হৈছে । যেনে—

(১) হুমেকা পৰিহতে পুপুৰা উঠিতে

ৰোজে যেন হৰি হৰি ॥

(২) বাধৰ হাতত কি এবাইতে পাব জ্ঞান ।

অৰে এৰিলেও কৰ্পণিয়ে মোৰে লাগ ॥

মুঠৰ গুপতত বসুনাৰ তজ বসুনাৰে বসুনাৰ লীলা
 মাংগল্য, ঐশ্বৰ্য্য-ৰিত্তি সহজ সৰল আৰু ধৰ্ম্মত্বা
 পৰিৱেশণ মাজেৰে সৰ্বসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিবলৈ
 যত্ন কৰিছিল । কাৰাব মাজেৰে কবিৰ দিশত বিধাৰী
 কল্পনাৰ পৰিচয় পোৱা নগলেও সৰ্বসাধাৰণৰ শ্ৰুতি
 আৰু কাৰ্তি অধিকৰ ৰূপতয়ে কাহিনী প্ৰকাশ কৰাৰ
 ক্ষমতা কৰি বসুনাৰ আছিল তাত সন্দেহ নাই আৰু
 এই ক্ষেত্ৰতেই বসুনাৰ কাৰাব বিশেষৰ বক্ষিত হৈছে ।

বেজবৰুৱাৰ ৰচনাৰ ভেটি

ঐশ্বৰ্য্যেণ দ্বায়

“আগেয়ে মোৰ ষাৰাই জানকৈয়েই বা বেয়াকৈয়েই
 বচিত, বিবচিত অন্ধীয়া নাটৰ ভিতৰত বজা সোমাইছে,
 প্ৰজা সোমাইছে, ৰাজকন্যা সোমাইছে, ৰাজকুমাৰ
 সোমাইছে, উকিল, ডাক্তৰ, বৈদ্য, চৰ্ঘৰীয়া, পাৰ্ৱনীয়া
 সোমাইছে, আনকি লগুতা, নিগিৰী, ডাইনী বৃতী আৰু
 কুকুৰ-মেকুৰীও সোমাইছে। তেহে মোৰ লগত তিনি
 বছৰ থাকি হাড়নুৰে ভাঙি মোৰ ফুলনিবাৰীত কান
 কৰোতা মোৰ বাৰীচোৱা দুটাই বা নোসোমাবৰ কাৰণ
 কি ? বোহো খাওক সিহঁতে সোমাই ।”

এইটী উদ্ধৃতি বেজবৰুৱাৰ “বাৰীচোৱা” গল্পৰ
 পৰা অনা হৈছে। তেওঁ পৰোক্ষভাৱে ইয়াত সঁচা কথাই
 কৈছে নেকি চাৰি-জাৰি চাব পাৰি। বাৰীচোৱা দুটা,
 দমন্তৰ, ডেবা আদি চৰিত্ৰ তেওঁৰ সৰলপুৰ নিবাস
 কালৰ কিছুমান সঁচা মানুহৰ ছবি যেন লাগে। কুকুৰ-
 মেকুৰীৰ কথা যেন কোৱা হৈছে, “মাজুৰী” গল্পটো
 হেনো এটা সঁচা ঘটনাই মেকুৰীৰ মত মাতি এজন
 মানুহে পুৰুষ এজনৰ লগত বানৰ কৰাৰ কাহিনী। কুকুৰ
 পোহা লৈ ষাৰী-স্ত্ৰীৰ মাজত মনোমালিন্য হোৱাটোও
 সঁচা নেকি কব নোৱাৰো বজা ৰাজোৱাৰ চৰিত্ৰ
 কাৰ্পনিক বুলি ধৰি লব নাই পাৰি। কিন্তু পাৰ্ৱনীয়া,
 চৰ্ঘৰীয়া, উকিল, ডাক্তৰ, লগুতা, নিগিৰী আদি যিবোৰ
 চৰিত্ৰ ভৱনী, ভাঙল ৰাণুৰ সাধ, চোৰ, নৰ্কও, জগৰা
 মণ্ডলৰ প্ৰেমাভিনয় আদি গল্পত অংকণ কৰা হৈছে
 সেইবোৰৰ সৈৰীয়া সঁচা মানুহক নিজৰ জীৱনত লগ
 পোৱাৰ কিছুমান উদাহৰণ পাঠি ধৰিব পাৰি।

“মুক্তি” বেজবৰুৱাৰ এটা উল্লেখযোগ্য গল্প। বৰ
 নোৱাৰা বা বৰ নোহোতা বোজা এটা সৰু ল’ৰা

কাজত জাপি দিয়াৰ কুপৰিখান স্বৰূপে কেনেকৈ তাল
 অকাল মৃত্যু হ’ল তাৰেই নিকৰণ আধিনী ইয়াত
 বৰ্ণিত হৈছে। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ আত্মজীৱনীত এনে
 অনিচ্ছাকৃত শিক্ষা গ্ৰহণৰ বিস্ময়চাৰণ স্পষ্ট ভাষাত
 কৰি গৈছে। গল্পটোত আছে, ভিক্ষুগড়ত অধ্যাত্মিৰে
 গুৰুগতি কৰা শ্ৰেয়কুমাৰক লৈ নাক শেউতাকৰ বৰ
 থোৱাৰ। তেওঁৰ ভায়েক স্বকুমাৰ সৰু ল’ৰা-তেওঁকে
 ভিক্ষুগড়লৈ নি ককায়েকে অশান্ত মৃত্যু ঘটালে।
 ককায়েক “ছায়াছ বছৰেৰে ষাট ধৰলৈ আহে; আন
 ককায়েক আধিৰৰ আগ ভাৰি উলিলে স্বকুমাৰে
 আনশতত জঁপিয়ায়; কিন্তু ককায়েক আদি পালে
 স্বকুমাৰ তেওঁৰ সন্মুখত থিয় হব নোৱাৰে। কাৰণ
 সি ককায়েকৰ পৰা গালি আৰু কৰ্মনাৰেহে প্ৰথম
 সন্তানৰ পোৱাটো ধৰা বজা কথা। এবাৰ এনে ঘটনাত
 নাকে বৰপুতেকক কলে, ‘তোৰ ভায়েকে তই আধিৰি
 বুলি শুনি বৰত জপিয়াই ফুৰিছিল আৰু তইনো তাক
 প্ৰথম আঘাৰ মাততে ইমানকৈ গালি পাবিব আৰু
 কেটিকোটাৰ পাতনে ৰাক?’ নাকে বৰপুতেকৰ পৰা ইয়াৰ
 উত্তৰ পালে, ‘তোমানোকে স্বকুমাৰৰ মূৰ ধাৰাইক।
 তাত মৰম চেলাই চেলাই গুচলগৈক। ইমানকৈ পোহোতা
 ল’ৰা, সি পাতা শুমা নকৰে আৰু দিনটিয়েকৰ পিছত
 সি ম’হ গোৱাল হব লাগিব, নাইবা লোকৰ ঘৰত
 গিহি দিব লাগিব; নহলে তাত ধাৰ ক’ৰ পৰা?’
 নাকে বৰপুতেকৰ মুখৰ পৰা এই কঠোৰ তৰ্কন আৰু
 নিৰ্দ্ৰম মন্তব্য শুনি চকুৰ পানী টুকি অলপ আঁতৰি গৈ
 প্ৰকৃতিগৈ হৈ পুনৰাৰ পুতেকৰ কাষ পাবলৈ কিছু সময়
 লাগিছিল ।”

ইমার লগত "মোর জীৱন সোঁৱৰণ"ৰ তলত দিয়া ঘটনাটি নিম্নই চাওক। গুৱাহাটীত বেজবৰুৱাৰ ডেপুটিয়া প্ৰথম স্কুল প্ৰবেশ ঘটিলে আৰু কলেজৰ বন্ধত কলিকতাত পৰা ককায়েকসকল আহিছিল। "মোর কলিকতাবাৰু ককায়েকসকল আহি থাকিছিল। এই উৎসাহৰ আনন্ধান্ধিত্যত মোৰ মাটিত ভৰি পৰা নাই। ককাইদেও সৰল আছিল; গুৰুজনসকলক তেওঁলোকে যেনো কৰি আৰু অভ্যাৰ্থনা লাভ কৰিলে; স্বকৰোবক দুই-তিনি আঘৰ নিৰ্ভা কৰাৰে আপায়িত কৰি সোৱা নকৰাৰ গ্ৰহণ কৰিলে। কিন্তু এই দুৰ্ভাগীয়াৰ দুৰ্দৃষ্টৰ কথা কি কম। মোক দেখিহেই ককাইদেৱে মাত লগালে 'এইটো ইমান ডাঙৰ হ'লনে? হেৰে তই কি পঢ়িছ? এপুটো গুনিবলৈ মোৰ মনৰ আনন্দৰ বাবে একো খেচোৰতে ছকি ককাই ঠৈ তাৰ তলিৰ শুখোনা বোকাবোৰে ওলাই পৰিল; মুখ তুকাই কৰাই-মোনা যেন হ'ল। . . . কিছুমান বোৰৰ পিছত ককাইদেৱে মোৰ পাত্ৰ কিতাপ কেইটা মোৰ হতুৱাই অনাই; মোৰ পঢ়াৰ পৰীক্ষা কৰিবলৈ লাগি গ'ল; আৰু তেওঁৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত মোৰ পৰা তেওঁ একো একোটা যোগোণা আঙুটি পাবলৈ ধৰিলে। তেওঁৰ খৰ উঠিল। মোক ধৰি কিলকিলাই নিবলৈ উঠি দিলে কেনা। মই মাৰিলো লব। . . . মাৰু-দেৱীয়ে বৰপুত্ৰক এই wild goose chase অৰ্থাৎ পলৰীয়া ৰাজহাঁহ ধৰিবলৈ বেচি ফুৰি হাবাবা হোৱাৰ পৰা নিবৃত্ত হবলৈ ৰবলৈ কৈ, তেওঁক অলপ ভংগ'না কৰি ককাইক 'বাক হেৰে তই কলিকতাবাৰু আহিছ দেখি খেপাহ কৰি তোৰ সৰু ভায়েকে তোকে চাবলৈ আহিব; তই তাক ক'ত দুই চাৰিটা কথা কৈ পোনতে মৰম কৰিব নাই, তাক আকৌ এইদৰে মাৰিবলৈ চোৱ বেচালি বেচি লৈ ফুৰাইছ।' নাহে-ৰীয়েও দেখোনে তই তাৰ পাত্ৰ-তনাব মহলা লব পাৰ।' আইৰ কথা শুনি যদিও ককাইদেও কাহ হ'ল, তথাপি আইক মুগ-মগু প্ৰতি ভংগ'না কৰিবলৈ নেপাৰিলে যে 'তোমালোকে তোক মৰম কৰিব নাই তাৰ মূৰ লগাইক।' ইমানটো চোলেহে। ন'বাই একো পাত্ৰ-তনাব নকৰে এটা big dunce হ'ল।"

শিৱসাগৰলৈ গৈ লক্ষ্মীনাথক প্ৰথমে বঙালী স্কুলত নাম লগাই দিয়া হৈছিল। অসমীয়া ন'বাই বঙলা পঢ়িব লগাব কুপবিহাৰ সঞ্চকে তেওঁ জীৱন সোঁৱৰণত বেনদানীয়া সঞ্চকেৰে লিবি ঠৈ গৈছে। প্ৰথমে তেওঁ "আদৰ্শ বদ বিদ্যালয়ত" পঢ়িছিল। এবছৰৰ পিছত ইংৰাজী স্কুলত তেওঁক নাম লগাই দিয়া হৈছিল। এই স্কুলীয়া জীৱনৰ বন্ধত অভিজ্ঞতা আৰু স্মৃতি তেওঁৰ আত্মজীৱনীত লিপিবদ্ধ কৰিছে। এইবোৰৰ প্ৰতিবন্ধি পঠিতে "বহিষ্ঠ" নামৰ গল্পত এইদৰে; "কমলোচন বৰুৱা ভান বা পাৰত গজা বৰুৱা মহৰ শিৱফুটা বৰদাৰ ধৰৰ। শিৱসাগৰ জিলাত প্ৰথমতে তেওঁ "আদৰ্শ বদ বিদ্যালয়"ত নাম লগাই একছৰ বঙলা 'বোধোদয়' কিতাপ পঢ়ি; তাৰ পিছত 'গৰ্ভৱেশ্য'ত হাইস্কুলত সোমানগৈ। ইংৰাজী স্কুলেৰে সৈতেও তেওঁৰ সঞ্চকটো সহৰ কাল নিটিকিল।" নিটিকাৰ প্ৰধান কাৰণ এলো প্ৰধান শিক্ষক যি: এঞ্জেলৰ অন্য-এঞ্জেল সগুণ আচৰণ আৰু শাস্তিৰ ব্যৱস্থা। এই জন শিক্ষকে ন'বাক খেঁৱাত বা টোমত ভৰাই ওলোমাই ঠৈ শাস্তি দিছিল। এনে প্ৰতিকূল পৰিবেশত শিকা গ্ৰহণ স্বত্বপূৰণ নহয় বুলি বেজবৰুৱাই উপলক্ষি কৰিছিল। তেওঁ লিবি ঠৈ গৈছে; "বহিষ্ঠ মোমোৱেই হেই দেৱী, কম্বুত-মুণিত-শোভিত-বেজ: মাইৰ মহাপ্ৰভুসকলৰ বস্তু গছীৰ নিম্নাৰ চাত্ৰসকলৰ সন্নিৱিত মাথত কৰ্ত্ত নিমিত মুগ-মগু গুৰু-গুৰু: ধনিৰ কাঠাই তেৰ কৰি ভুল্লধৰৰ মুখত পাইছেগৈ, মোৰ ৰাঙুলিও মূৰৰ মুখতে উঠিবলৈ লৰ গৈ। মোৰ মূৰৰ মুগ বন্ধত কাথতে ৰাঙুলিক এৰি ঠৈ মই বহি স্কুলত কিবা শিকা বুজাৰতো কৰাং নাই, বহত অলপ অলপ দি পঢ়ি তুনি শিকি-বুজি আঠো সিজো পাৰহাৰে পঞ্চবীয়াত মোমাই মায়া মুগ হৈ ক'বলৈ নিগি প'লাই গুচি যায়। ছায়। স্কুল মোৰ মনত ভাৱ ভৱন নহৈ যদি আনন্দভৱন হ'লহেতেম আৰু মোৰে নিচিনা দুৰ্ভাগীয়া 'স্কুলান্তৰ্গত' এশ এটা ন'বাব পকেও যদি এনেকুৱাই হ'লহেতেম, তেন্তে আমাৰ দেশত কি যুগ সৰল হৈছে আৰু মনৰ এচাৰ প্ৰজাৰ (generation) সঠি হ'লহেতেম।"

চমসম, তৈবা, বাৰীচোৱা দুটা আদি চৰিত্ৰ

বেজবৰুৱাৰ সঘনপূৰণ ধৰৰ লগুৱাৰ প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ ফল বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। প্ৰবন্ধৰ আদিতে দিয়া উদ্ধৃতিৰ পৰা আৰু লেখকে সঘনপূৰণত কটোৱা বুলি লিখা কথাৰ পৰা এই অনুমান কৰিব পাৰি। এইবিলাক চৰিত্ৰ পোনপতীয়াকৈ কিছুমান যঁচা মানুহৰ আৰ্হিত আৰুপ কৰা হৈছে নেকি? বেজবৰুৱাই কেই-এইবিলাক জাতে পাতে অসমীয়া লগুৱাৰ চৰিত্ৰও আৰুপ কৰিছে। "নকট" গল্পৰ "জ" আৰু "ৰাণিমাৰ" গল্পৰ মং নামক লগুৱাটোৰ দৰে মানুহ তেওঁ যে শিৱসাগৰৰ নিজৰ পৰিৱাৰতে লগ পাইছিল এই বিষয়ে সন্দেহৰ অৱকাশ নাই। "জ"ই তাৰ প্ৰাণিনীক পন্থাই ইি ছাৰিৰ নামত লুকাই আছিল। পলাশ ফুল পাৰিবাৰ্য্য বোৱা সৰু ন'বাটীয়ে (সেইটিও তেনে কাম কৰা ল'ৰা লক্ষ্মীনাথে) আৰম্ভিক ভাবে লগ পাততে প্ৰেৰিক-প্ৰেৰিকা হালে উনামৰে যি আৰম্ভিক সততাৰ পৰিচয় দিছিল সেই সততা যেন প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ ফল; কাৰণ বেজবৰুৱাই পুৰণি ধৰণৰ লগুৱাৰ অক্ষয়কতাৰ বিশেষ প্ৰশংসা কৰি গৈছে। "ৰাণিমাৰ" গল্পত "বহিষ্ঠ চাহাৰ"ৰ দিনৰ জোকতনী নৌজাৰ গিৰাই পটনিমাৰৰ লগুৱাৰ ঘনৰ স্বেপুঞ্জ হৈছে। এই জন লেকচেনেটৰ ব্ৰতী (বহিষ্ঠ) চাহাৰৰ কথা বিছানাতো আছে। ষাটনিমাৰৰ পিতৃ-মাতৃহীন বিধৱা গাভৰু জীয়েক তিনকাক চাহ বাগিচাৰ চাকৰিৱাৰ দলয়েক ভূগৰে চাৰিবি ৰাখিবৰ কাৰণে চাহাৰত বেচিনলৈ কাৰবাৰ কৰিছিল। নৈতিক ভাবে ভীষণ অপমান বোধ কৰি, ষাটনিমাৰৰ ঘৰৰ নিজৰ ঘৰ বিবেচনা কৰা ৰাণিমাৰে ভূগৰক এই কামৰ পৰা বিৰত কৰিবলৈ কৈ নিশি চালে। কিন্তু কৃতকাৰ্য্য হব নোৱাৰি সি চাহাৰ চাপনাচীৰ মাৰ খাই ৰাণিমাৰে চাহাৰক টঙনিয়াই বোকাটো জৰু কৰিলে, ধানাত ধৰা দিলে আৰু ত্ৰাৰ ধৰা ভৱনৰ ভ্ৰান-চকু বুলনি কৰি দিলে। গল্পটোৰ আদিতে আছে: "আজি কালি লগুৱা বুলিলে তুমি আমি যি হুলোকেই ৰাণিমাৰ লগুৱাৰ কথাত তেনে বুলিলে নিশাচ ভুল হব। ইংৰাজ বহাই অসমত পুৰণামূলকমিক লগুৱা লিগিৰাৰ প্ৰথা বা দাসৰ প্ৰথা ভুলি দিয়াৰ

আগেৰে থিনিহঁত লগুৱা, লিগিৰাৰ মাছত যেনে সঞ্চক আছিল, তেনে সঞ্চকীয় লগুৱা এই ৰাণিমাৰ। সি যদিও লগুৱা তথাপি ষাটনিমাৰ পৰিৱাৰৰ ভিতৰত সিও এটা কটী-ছিন্না কৰিব নোৱাৰা মানুহ। সকলো বিজ্ঞকৰে সন্দেহো পিনে ষাটনিমাৰৰ বহাই হেৰা ঘৰ, ষাটনিমাৰৰ মানুহেই তাৰ আপোন মানুহ, যদিও তাৰ নিজা ঘৰ চাঙাটাত লৰা-ভিনতা এহুই বহুই দৰাই বুৰাব অতাৰ নাছিল।" বোৰহাটৰ চাঙাটাত বোজা বেজবৰুৱা ধৰণৰ লগুৱাৰ কাৰণে স্থপৰিহাট। বেজ-বৰুৱাই জীৱন সোঁৱৰণত এই বিষয়ে বহলাই লিবি ঠৈ গৈছে: "বাস্তৱিক পক্ষত সেই কালত চাঙাটাক অমান ধৰে পকে লগুৱা বৰতলা বুলি কৈ বোৱাই কোৱা নহয়। বেকলে চহকু পঠিয়াই দিলে টকা পোৱাৰ দৰে আমাৰ দেউতা আৰু ককাইদেওসকলে, আৰম্ভিক মতে চাঙাটালৈ বাতৰি পঠিয়াই তাৰ পৰা লগুৱা আৰু আছিল; নতীয়ে সৈতে তাৰ ককায়েক গোছৰ আৰু ডায়েক দিলী নামে এই তিনিও পাল পাতি একছৰ মুকুৰকৈ ছেউতাল লগত নগাওঁ, বৰপোতা, তেজপুৰ, লক্ষ্মীকপু আৰু গুৱাহাটীত লগুৱা কাম কৰিছিল আৰু সিহঁত আমাৰ পাৰিবাৰিক সন্তান অৰ-প্ৰত্যক্ষ বৰুপ হৈ পৰিছিল। আজিকালি লগুৱা আৰু গিৰিহঁতৰ ভিতৰত যেনেকৈ মাৰোনে দৰমহাবাহে সঞ্চক, সেই কালত তেনে নাছিল; সেই কালত লগুৱা লিগিৰাৰে পুত্ৰধৰ পৰিৱাৰৰ একো-একোটা স্থপৰিহাট অঙ্গ আছিল। ধৰণৰ সঞ্চকতকৈ মনৰ সঞ্চক প্ৰধান আছিল। হিন্দু শাস্ত্ৰৰ স্কলৰ অনুশাসন 'চায়া স্ফাসাৰ্পণ' অৰ্থাৎ দাস-দাসীবোৰ পুত্ৰঘৰ পাৰ ছাঁৰ নিচিনা, এইটো বৰ্ণে বৰ্ণে প্ৰতিপালিত হৈছিল।" আকৌ "প্ৰিষ্টিছ গৰ্ভৱেশ্যেট অসমত উল্লেখ্যকৰণৰ বন্দী-বেনীবোৰক মুক্তি দিয়াত পোন্ধৰ অন্য বন্দী-বেনীয়ে সেই হুৰিগা লৈ ওলাই স্বাধীনতা অৱলম্বন কৰিলে; যি এক অন্যই পুৰণি প্ৰভুৰ পুৰণি মায়া-মমতাতলৈ কালি নগ'ল বা ৰাৰ নোৱাৰিলে, সেই এক অনাৰ ভিতৰত আমাৰ ঘৰত এখন আছিল— গিৰিয়েকৰ নাম মনৰ, বৈশীয়েকৰ নাম বিপলাবী।" ৰাণিমাৰক এই ধৰণে প্ৰতিভা বুলিব নিশাচ পাৰি।

বেজবববাই গাভক বিধবা, সমাজচ্যুতা, স্বামী পরিভাজ্ঞা নামীর বিষয়ে, তেওঁলোকের নিম্পাশ মর্ষ-বেদনার বিষয়ে কেরাটাও গল্প লিখিছে। গল্পর পাবর অসরীয়া তিব্বোতাছনী, "সামানৈ নেপাহরবি" বোলা আক পাঙাই পলুগাই নিয়া অসরীয়া ছেবানী ছনী, "এবাবানী" গল্পর পুৰুষর নিটুরতর বনি আছহতাকাবিনী বিধবা বোবানীসেক ছনী, ফাতেনা বিবী আদির নিচিনা পুর্ডাপিনী বহিতাক কিছানি তেওঁ জীবনত লগ পাইছিল আক তেওঁলোকর মর্ষ-বেদনার বাণী তেওঁর অহরহ বাজি আছিল। নিজর পরিবালতে পুঞ্জনী বাহরেক বিধবা হোয়ার কথা তেওঁ লিখিছে—সক ছনী স্বামীর ধবলৈ নোবোবানীকয়ে বিধবা হৈছিল। ককায়েক এজনকো বিহার পিছতে স্ত্রী হোবাত বৌরেক স্টেইনবে বিধবা হৈছিল। "সামীর মুগ নেদেপাকিয়ে আমার মিছনা বাইসেও বাঁরী হৈছিল, তেওঁর নাম পিগানী।.... তেওঁ মোর চকুত এটি বিঘাদর প্রতিবৃদ্ধি আছিল। চকুত এনাগতীয়াডারে পবি থকা নিচ্ছু আক হুধুধভাষী এই প্রাণীটির ছুরত শোক আক নিমফলতর কি উঁহুয়ে তেওঁক এবেবাইই পবি ছাই কবিছিল, তাক অস্তর্যামী ঈশুরেহে জানিছিল। কঠোর নির্ম শাসনেবে শাসিত হিন্দু সমাজর কেইজননে এই কথা দটক ভাবি তাব প্রতিকার কবিবলৈ অগ্রসর হয়? বঙ্গদেশর দয়ার সাগর বিদ্যাসাগরর বাহিরে আক কেইজন? পিগানী বাইসেও স্ত্রীর চিত্রটো এতিয়াও মোর মনত আছে। যিদিনা তেওঁর স্ত্রী হব, সেইদিনা বাতি তিনিমান বজাত, তেওঁ গাইপতি সকলোকে নাম

আক সম্বল ধবি মাতি বশী-বেশী, লগুতা-লিগিবিবোদ-লৈকে সকলোকে স্বকৃত দাম-দোষ ক্রটিং বাবে ফনা-প্রার্থনা কবিছিল। নইসক ন'বা, তই আছিলো। বোকা-চৌপনির পকা জগাই ভোলাই মতাই অন্যই মোর গুচনতো তেওঁ ফনা মাগিবলৈ নেপাহরিছিল। নই নির্বাক নিম্পশ্নভাবে তেওঁর কথা শুনি উচুপি উচুপি কামিবেলৈ ধরিলো। মোর ভাই এটা তেতিয়া কেওঁর। তাব নাম কাপি তেওঁ কবে—'নই তাবে তৈতে খোমলি কবিবলৈ নাপারো।' এই কথাব দহ মিনিটানার পিছতে, তেওঁ ঈশুরর নাম লৈ, নাকর কোলাত মুঠি থৈ, ইহ সংসার পরিভাণ্য কবিলে। কামোদনর কোটা-নেবে ধর ভবি পবির।'

এনেকুরা সভা ঘটনার উই বিচারিলে নিশ্চয় আক ওলাব, মিবিলাকর ওপরত বেজবববাই তেওঁর ভানোমন কাহিনীম ভিত্তি স্থাপন কবিছিল। বঝাইর স্বী-নির্দায়তনর কাহিনী কওঁতা কটাগা মোমাই জন যে সীননাথ বেজবব-গার ল'আইতক সাধুকথা কওঁতা কম-বয়সীয়া ববি ককা জনেই নহর তাকনো কোনো কব পারে? ল'বা ফুটু-লাই নি বলি মিগা "বাকস পত্তিত" জনর পবাই ছায় হত্যা কবা চিন্তায়া "পত্তিত বশাই" জনর রুপনা কবা হৈছে বুলি কব নোবাবিনে? "কুৎস্বাচরাই আক বামুণর সাহুত" বামুণ যখনপবলৈ গৈছিল আক মর দুত্তর নানা শাস্তি তেওঁ দেখিছিল। "সমাজিক" বচনা ধনর রুপনা এই সাহুটৌস পবাই অহা বুলি অনুমান কবা তুল হরনে?'

বেজবববাইর 'কামত কৃতিত লভিবর সাক্ষেত'

শ্রীহরিপ্রসাদ মেগনা

"শিকা অকল ইটেলেকুতুরেল অর্থাৎ মানসিক বা বুদ্ধি জ্ঞানর চর্চাতে মাপোন আহরু থাকিলেই প্রকৃত শিকা নহয়। শিকা নৈতিক আক নৈনিক জীবনর লাগতিয়াল অর্থাৎ আধ্যাত্মিক আক সাংসারিক জীবন মাত্রার কার্যাবোবর সহায়ক হব লাগে।" অসম ছাত্র সন্থিলনর সভাপতির আসনর পকা বেজবববাই ছাত্রসকলর উচ্ছেপো এই বাণী দিছিল। শিকা মানে কোনো ছুর কলেজত পঢ়ি লাভ কবা, ত্রিভীতে সীমিত হব নোবাবে। মানুষ শিকিত হোতা আক জ্ঞানী হোতা দুটা কথা। বেজবববাক অসম সাহিত্য সভার পকা অভিনন্দন জনাইতে তেওঁ প্রত্যুত্তরত কৈছিল "অনেক কলেজ ছুর কলেজত পঢ়ি লাভ কবা, ত্রিভীতে সীমিত পঢ়ি শেহত পোতা এই নেনেকা বি.এ উপাধির ভাববনা। যদি কিবা স্বরূপে তেওঁর কাছর পকা নমাই নিব পাবে তেহে তেওঁ বহিবহবে। এই বক্তাক যদি সাহিত্য কেহজেত কোনোবাই পাইছে—সেইটো বক্তার গাত থকা শীর্ষকাল স্বামী দুবাবোগা বায়ু ব্যাধির উপহরতহে" নকলেও হব যে এই দুবাবোগা বায়ুবাণি আন নহয় সাহিত্য সেবার প্রতি থকা দুঃস্থ প্রয়াস মাত।

জ্ঞানযোগী আক কথযোগী বেজবববাই যত্তর জীবনজোবা সংগ্রামর ফলত লাভ কবা অভিজ্ঞতার যত্তর প্রকাশ তেওঁর "কামত কৃতিত লভিবর সংক্ষেত, নামর হাতপুখিবর অঙ্কেনলগে ধুপাই থৈ গৈছে। কিন্তুপবনর পাতনিত বেজবববাই কৈছে "তোলাব মোমাত নোটিমু-ক বা পকেট বুক লৈ বুকাবিলা লৈ ফুবার পরাটক বামুহর জীবনত অতি লাগতিয়াল পোটাচেকেক সংক্ষেত একে ঠাই কবি সংক্ষেপটক এই পুখিবনি বচনা কবিলো।"

বেজববব আন এটা উচ্ছেপা হ'ল চমু বাটেরি বাট বুলি এই সংসারত কেনেকৈ মনুয়া জীবন সামফল কবির পাবি।

'কামত কৃতিত লভিবর সংক্ষেত' এই নামটোহেই ইচ্ছিত দিয়ে বেজবববাই বাস্তব জীবনর হাত-প্রতিমাত যত্না কবি জনমানাজক জীবন মুছত আবারাণি বাবর বাবে কেনেকৈ সঁকিয়নি দিছিল। বেজবববাই কৈছিল "ইয়ার ভিতরত লেখা ভালেমান উপশেষ মোর ক্ষুদ্র জীবনর আধপকাটক উঠা" পুখিবনত সনুিগুঠি অটো-কুরি সংকেতর ভিতরত প্রায় আটাই বিনিবেই নীতি-শিক্ষাসূত্রক। বোবরকো বেজবববাই বারগারী জীবনত মিছাক প্রয়য় মিগা এনে বধনর অসৎ কার্যক সমাহ নিশা কবিছিল। বিশেষকৈ অসমত বারগার বাণিজ্যর অধগতি মুঠেই হোতা নাছিল বগিপ বেজবববাবর ভাষাকৈই কব পাবি "এধর ভিতরত নিবানুবে জনর বারগারী হবর ইচ্ছা আছে কিন্তু উপায় ববি চলিলে বারগার শিকি এই সংসারত উনুতি লভিব পাবি তাক জনর ভার এশজনব ভিতরত এজন বুলি কলেও সঁচর পকা আভবত পকা নাযার।" আবার এটি কথা আছে "লোতে পাপ পায়ে মুত্যা।" মিছার আশ্রমত কুৎসেবীয়া লাভ হব পাবে, কিন্তু ইয়ার পরিণতি শোচনীয় হব। পুখিবীত সকলোহেই কষ্ট কবে সতপথত চলা সকলর শেষত জয়লাভ হয় কিন্তু আনত পরিণতি বিঘনয় হয়।

"Great many men plough the ocean in different trade somebody makes double the profit and somebody losses bread"

লক্ষ্যনাথ বেজবববাই কঠোর কাঠটিয়া বাচত বাট বুলিছিল। "বেয়া বেপারব সাবনা কঠোর সাবনা"

ওঝিরে পৰা কঠোর সাধনা কৰি যি মনুষ্যৰ লাভ কৰে সিহে প্রকৃত ব্যৱসায়ী হ'ব পাৰে," গভিকে বেজবৰুৱাৰ সংকেত যে সময়ৰ সংকেত আছিল সেই কথা সত্য।

জীৱনৰ পিছল বাটত একমাত্ৰ বোপনি হ'ল সত্যত আশ্ৰয় আৰু কৰ্ত্তব্য নিষ্ঠা। "বৰ্ণ বৃদ্ধি আৰু বিবেকৰ ঘৰাই পৰিচালিত হৈ সি তোমাৰ সত্য বুলি জানিবা তাক কৰিবলৈ কেতিয়াও পিছ ভৰি নহবা।" গভিকে বেজবৰুৱাই পতীৰ উপলক্ষে কৈছিল সমায় সঠা কথা কবা, বিশৃংগৰ পাত্ৰহৰিলে বহু কৰিবা, কৰ্ত্তব্য কৰিবলৈ নিপাচুৱাবা, কথা ভূমি ঠিক কৈ কবা, নিজৰ দেখা স্বীকাৰ কৰিবা, আৰু সন্মান বাৰি চলিবা, বনৰ সঘায় কৰিবা। এইবোৰে নীতি শিক্ষাপ্ৰণ (Deductive) ৰাণীয়ে বেজবৰুৱাই অসন্নীয়া সমাজখনৰ নৈতিক মান উন্নত কৰাৰ বাবে প্ৰথয় কৰিছিল। বেজবৰুৱাই শিকিত সমাজখনৰ সংস্কাৰ বিচাৰিছিল। সমাজৰ শিকিত শ্ৰেণীটো যদি আদৰ্শ স্বানীয় নহয় তেনেহলে সমাজৰ কলুষতা কেনেটকৈ হুঁচৰি ? বিদ্যা আৰু বন সং পাত্ৰত পৰিব লাগিব। দাতাই কেৱল উপাধি আৰু নাম কিম্বাই

যদি লক্ষ কৰে তেতিয়া সেই মানত নিহিত হ'ব লগা আদৰ্শ "পৰোপকাৰয় সত্যৰ ডি জীৱনম"ৰ বীজ নিহিত থাকিব নোৱাৰে। বিদ্যাখন পৰব ধন। ভাৰতীয় আদৰ্শৰ বিচাৰত এই পৰমধন কেৱল পাখিব ভোগ বাসনাৰ বাবেই নহয়। "কাৰণ বিদ্যা দমতি বিনয়; বিনয়াদ যতি পাত্ৰতা;। পাত্ৰতা; ধনমাপ্ৰোতি বদা; বন্ধ; তত্ত; স্বৰ্ণ;"

ভাৰতীয় ধ্যান ধাৰণাৰ প্ৰতীক বেজবৰুৱাই মানৱ সমাজত উচ্চ আদৰ্শৰ বীজ বোপন কৰিবলৈ যত্নপৰ হৈছিল। "সহজ সবল জীৱন ব্যাভা-উচ্চ চিন্তা" ভাৰতীয় জীৱনতেই সম্ভৱ। উচ্চ চিন্তাক পৰিহাৰ কৰি এটা জাতি জাতি ছিছাপে ভীয়াই থাকিব নোৱাৰে। সেয়েহে বাজমৌতিক ভাবে পৰাধীন হলেও ভাৰতীয় সনাতন আদৰ্শৰ পৰম্পৰা ভাৰতীয় আত্মক সোমো শক্তিৰে বিনষ্ট কৰিব নোৱাৰিলে। সেই বাবেই কব পাৰি কুৰি শতিকাৰ প্ৰথমার্দ্ধৰ এগৰাকী ঐতিহাসিক বাঞ্ছি লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সংকেত সমূহ কেৱল তেওঁৰ সময়ৰেই নহয় সকলো কালৰ মানৱ সমাজৰ বাবেই আপৰোতা আৰম্ভ ৰাণী।

দাৰ্শনিক পণ্ডিত কোঁহিৰাম দাস

ত্ৰীপ্ৰতাপচন্দ্ৰ চৌধুৰী

দুঃ ধেমুখিগুণিমা স্বৰ্ণেবুধিগতস্পৃহঃ ।

বীতৰাণভৱক্ৰোধোঃ ত্ৰিতৰীণু নিকচাত্যে ॥

বীত্ৰা—২।৫৬

দুপৰ মাজতো বাৰ মন উঠিগু (বিচলিত) নহয়, বিবিধ স্তৰৰ প্ৰতি যাৰ স্পৃহা নাহি, বাণ অৰ্থাৎ আয়ক্তি, ভয় আৰু ক্ৰোধ যাৰ মনৰ পৰা স্বীকৃত হৈছে, গীতাসাধিত ছেনেকুৱা জ্ঞানীলোকক হিতপ্ৰঞ্জ (নিজে নিজে ভুই থকা) বুলি কোৱা বৈছে। এনে অৱস্থাত উপস্থিত হোৱা সৰ্ব সাধাৰণ লোকৰ পক্ষে সহজ সাধা নহ'ব পাৰে; কিন্তু ইহকালমতে মানুহে এই অৱস্থা লাভ কৰিব পাৰে। এই অৱস্থাত উপস্থিত হোৱা লোকৰ মন্থা বিশ্বৰ নহলেও বিৰল নহয়। অসমৰ দাৰ্শনিক পণ্ডিত কোঁহিৰাম দাস এনেকুৱা এজন মানুহৰ কথা আজি আমাৰ মনত পৰিছে। কোচবিহাৰ কলেজত পঢ়ি থাকোঁতে ৰাজা ৰামমোহন ৰায়, মহাদি বেংক্ৰ নাথ ঠাকুৰ, ব্ৰহ্মানন্দ কেশৱ সেন, ৰামকৃষ্ণ পৰমহংস, স্বামী বিৱেকানন্দ প্ৰভৃতি ভাৰতৰ হিন্দু ধৰ্ম প্ৰচাৰক আৰু ওপকালৰ চৰিত্ৰাৱলী আৰু কাৰ্যকৰণে তেওঁক বৰকৈ আকৰ্ষণ কৰিছিল আৰু অনেক দিন ধৰি তেওঁ-বিলাকৰ চৰিত্ৰ অধ্যয়ন কৰি তন্ময় হৈ আছিল। এনেকৈয়ে তেওঁ জীৱনৰ সত্য বহুৰ সন্ধান বিচাৰি পাইছিল।

জাতীয় আশোলনৰ সময়তো নামা বিপদ অগ্ৰচৰ মাজেদি স্বদেশক স্বস্তৰ বুলি ভাল পোৱা পুৰুষ সকলৰ ভিতৰত তেওঁ আছিল এজন আপৰুৱা কৰ্মী। তেওঁ আছিল অসমৰ মুক্তি যুৱক সেৱকসকলৰ ভিতৰত এজন নীৰৱ সাধক। তেওঁৰ প্ৰতিভা আৰু গুণ অসীম আছিল।

যোৱা ১৯৫২ চনৰ ৫ মাৰ্চ তাৰিখে বাতিপুৰা ৬ বাজি ১০ মিনিট যোৱাত এই মহা সাধকৰ প্ৰায় ৭৮ বছৰ বয়সত পৰলোক হয়।

তেওঁৰ জন্ম হয় ১৮৮২ চনত অসমৰ কোঁচবিহাৰ কলেজৰ সৰ্বেশ্বৰীয়া পাঠৰ এক মধ্যৰিত পৰিৱালত। নিচেই সৰু কালৰে পৰা তেওঁৰ আশাৰাম মেধাশক্তি প্ৰকাশ পাইছিল। স্বানীয় চাৰ্ভুটি ৰাজ্য স্থলত পঢ়ি ১৮৯৯ চনত বৃত্তি লাভ কৰে। ১৮৯৯ চনত গুৱাহাটী কলেজিয়েট স্থলৰ পৰা প্ৰবেশিকা মহাজাত বৃত্তি লাভ কৰে। তেতিয়াৰ দিনত উচ্চ শিকাৰ কাৰণে অসমত কোনো কলেজ স্থাপন হোৱা নাছিল। সেই কাৰণে অসন্নীয়া ছাত্ৰই স্কুল কলিকতা অৰ্থাৎ কোচবিহাৰলৈ যাব লাগিছিল। কোঁহিৰামে অসমৰ কোচা পৰীক্ষীও ছাত্ৰৰ সৈতে কোচবিহাৰ কলেজত পঢ়িছিল। তেওঁ এই কলেজৰ পৰা এছ এ পৰীক্ষাত স্বীকৃত স্থান অধিকাৰ কৰি বৃত্তি লাভ কৰে। কলেজৰ অধ্যক্ষ ব্ৰজেন্দ্ৰ নাথ শীল সেইসময়ৰ ভাৰতত এজন সৰ্বশাস্ত্ৰ বিশালক আছিল। কোঁহিৰামৰ ওপৰত এই পণ্ডিতজনৰ সকলো প্ৰভাৱ পৰা বুলি বহুতে ধাৰণা কৰে। কিন্তু সি দিয়ে নহয় ১৯০১ চনত তেওঁ তাৰ পৰা পৰ্শনত "অনাৰ্চ"লৈ বিদায়ী বিতাগত বি-এ পাছ কৰিলে। এই কলেজৰ পৰা তেওঁ একেৰূপে পৰ্শনত এম এ আৰু বি-এল পৰীক্ষাত সিদ্ধি। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশত তাত অকৃতকাৰী হয়। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল, তেওঁ বেছিভাগ সময় বাতিপুৰা শাস্ত্ৰ অধ্যয়নৰ উপৰিও অসম সৰ্বকাৰ প্ৰথমমুহ পাত্ৰত স্বৰিক মনোযোগ দিছিল। সাধাৰণ স্থল কলেজত কাম কৰাতকৈ তেওঁ ওকালতী কৰিবলৈহে বন কৰিছিল।

বসিও বি-এন পাছ নকরাটোহে তেওঁৰ পক্ষে অভি-
শাপৰ দৰে হ'ল। হেতিয়াৰ দিনতো এটা পৰীক্ষাতে
বি-এন পৰীক্ষা শেষ হৈছিল। তেওঁ ১৯১২ চনলৈকে
এই পৰীক্ষা দিয়াৰ সুযোগ পাইছিল; কিন্তু মনে পতি
সমনি হৈ যোৱাত পৰিহাৰে আৰু ইচ্ছা নকৰিলে।
ইয়াৰ পিছত তেওঁ পুথুখালি সোমায় আৰু শিক্ষকতাকে
জীৱিকাৰ পথ কৰি লয়।

১৯০৬ চনত বৰপেটাৰ কোঁহিৰামৰ এক বহুসা-
জনক চাৰে বিৰাচকাৰী সম্পন্ন হয়। শত্ৰুৰক মহোদয়
পাঠকে তেওঁক মুচিকি কৰিবলৈ বৰ চেষ্টা কৰিছিল;
কিন্তু তেওঁ এই কামলৈ সন্মতি আগ্ৰহ প্ৰকাশ নকৰাত
শত্ৰুৰকৰ মনত বহু আশাত সিদ্ধ হ'ল। তেওঁৰ বিদ্ৰো-
হিত জীৱনো এক বৈচিত্ৰ্যময় আছিল। তেওঁ আৰু
তেওঁৰ সৈন্যকে উত্তৰ "বাচিতাৰ" আছিল। আন
আন মানুহৰ দৰে বহু আৰু পুথুখালিৰ প্ৰতি তেওঁৰ
স্নেহাৰ নাছিল। মানা শাস্ত্ৰাধ্যয়ন কৰাৰ ফলতেই
তেওঁৰ সংসাৰৰ প্ৰতি এনেকুৱা বৈবাণ্য তায় উপজি-
ছিল। সৈন্যকে পৰলোক হোৱাৰ পিচৰে পৰা এই
ভাৱনাৰ আৰু গাঢ় হৈ আহিছিল। তেওঁৰ যথেষ্ট জ্ঞান
বুদ্ধি থকা স্বত্বেও সংসাৰত হত বুদ্ধি হৈছিল। সৈন্য-
কোৰক অৱিহনে সন্তান সন্ততি কেইটাৰ তয়াৰধান
লোৱাত বৰ আঁচ কালত পৰিছিল। বাপেকে আত্মীয়
ল'কা-ছোৱাৰীৰ বন্ধক আৰু পালক হব পাৰে। কিন্তু
সিহঁতক বাবুৰ হেচমে দিহ মোহাৰা কথাটো তেওঁৰ
বৰকা মনোহৰত ভালকৈ ধাৰিছিল।

১৯০৬ চনত তেওঁৰ প্ৰথম শিক্ষকতা জীৱন
আৰম্ভ হয় নাছিয়া হাইস্কুলত। ইয়াত তেওঁ এছৰ
খ্ৰীষ্টীয় শিক্ষকৰ পদত কাম কৰাৰ পিচত প্ৰধান শিক্ষক
হয়। ইয়াত এদিন স্কুল পৰিদৰ্শক মি: ডন আৰু শিকা-
বিকাৰ মি: ডনি চাহ স্কুল পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ আহি-
ছিল। মি: ডন চাহৰে ভাৱতীয়েক (কালী আৰ্দ্ৰনীক)
গিণ কৰে বুলি কোঁহিৰামৰ স্বামীমননত প্ৰতিভাৱাৰ
সঙ্গি হৈছিল। পৰিদৰ্শনৰ সময়ত তেওঁবিলাকে তেওঁক
অনুধোণ কৰা স্বত্বেও তেওঁ স্কুলত তেওঁবিলাক দেখা
নকৰিলে। স্বপ্নৰ দৰে তেওঁ বিনাকে তেওঁৰ বিৰুদ্ধে

কোনো ব্যৱস্থা নলৈব কিন্তু স্কুলৰ সম্পাদকৰ লগত
মনোমালিন্য হৈ চাকৰিটো এৰি দিলে। ১৯১২ চনত
গোলাঘাটৰ পোৰিক বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ প্ৰাইভেট
হাইস্কুলত সহকাৰী প্ৰধান শিক্ষক হিচাপে কামত
ভৰ্তি হয়। ইয়াতো এটা ঘটনা ঘটে। স্কুলৰ প্ৰধান
শিক্ষক শত্ৰুৰক বৰকা নাছিয়া হাইস্কুলত কোঁহিৰামৰ
সহকাৰী শিক্ষক আছিল। গোলাঘাটৰ বৰ হাৰিকি
মি: ওৱাকৰ চাহাৰ স্কুল কমিটীৰ সভাপতি আছিল।
তেওঁ অতি উদ্ধত আৰু ভাৰতীয় লোকক শিখ কৰাত
এগোণ চৰা বিধৰ আছিল। স্বামীমননচৌধাৰী কোঁহিৰাম
চাহাৰৰ প্ৰতি বিৰাচভাজন আছিল। এদিন চাহাৰে
তিতিনতা আগ্ৰহৰ বশৱৰ্তী হৈ স্কুল সম্পাদক হতুৱাই
বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ নামৰ শেষত লিখা সন্মানসূচক
উপাধিটো কাটাই দি অপমান কৰিছিল। তেতিয়া কোঁহি-
ৰামে ইয়াৰ বিপক্ষে মাত মাতিছিল; কিন্তু ফল না-
বিলে। আন এদিনাখন মি: ওৱাকৰ চাহাৰে স্কুলৰ
গ্ৰেজুৱেট, শিক্ষক এজনক অপমান কৰাত কোঁহিৰামৰ
আৰু সহ্য নহ'ল। তেওঁ তেতিয়াৰ আইনজীৱী অনান
বনা মনশ্যাম বৰকা ডাঙৰীয়াক লগত লৈ ছিলাৰ
মুখা আয়ুক্তালি চাহাৰৰ ওচৰত পোষণ দিলেগৈ। মি:
আৰু চাহাৰে শিৱস্যাংবৰ উপায়ুক্ত হতুৱাই ঘটনাটো
তদন্ত কৰালে আৰু শিক্ষক জনৰ ওচৰত মি: ওৱাকৰ
চাহাৰক ক্ষমা চোৱালে।

স্বনাৰমন দশ্যাম বৰকা ডাঙৰীয়া অসমৰ প্ৰথম
চৰকাৰী মন্ত্ৰী আছিল। তেওঁ মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শৰণ
বেৰেৰ এক শৰণীয়া বৰ্থ আৰু উপাধেশোৰত সদায়
সম্ভাৱকৰ ভাৱ লৈ চলিছিল। কোঁহিৰামে বৰকা
ডাঙৰীয়াক ত্ৰাস কৰিছিল আৰু প্ৰতি বিবাহে তেওঁৰ
ঘৰত অনুষ্ঠিত হোৱা বৰ্শালোচনী সভাত শাস্ত্ৰ আলো-
চনাত যোগ দিছিল। বৰকা ডাঙৰীয়াই কোঁহিৰামক
নিজ পৰিয়ালৰ মানুহৰ দৰে অতি ভয় কৰিছিল।
গোলাঘাটত ডেল কৰখন কাম কৰাৰ পিচত
তেওঁ ওৱাঘাটীৰ সোণাৰাম আৰু ১৯১০ চনত কলে-
জিটো হাইস্কুলত শিক্ষকতা কৰে। এইটো আছিল
তেওঁৰ প্ৰথম আৰু শেষ চৰকাৰী চাকৰি। ১৯১৭

চনত বৰপেটাৰ উমেশচন্দ্ৰ দাসৰ মইনৰ স্কুলত এগছৰ
মান কাম কৰাৰ পিচত কাৰাকুচিত এটা মাইনৰ স্কুল
স্থাপন কৰিছিল। কিন্তু স্থানীয় বাইজৰ আগ্ৰহ নকৰাত
স্কুলটো জীয়াই নাপাৰিল। ইয়াৰ পিচত তেওঁ কেইটিছৰ
মান বৰপেটাৰ পুথু শিক্ষক হিচাপে কাম কৰিছিল।

১৯২১ চনত তেওঁ অসহযোগ আন্দোলনতে
সৰ্কাৰ অৰ্থ গ্ৰহণ কৰে। এই সময়তে স্কিছৰ এটা
জাতীয় স্কুলতো কাম কৰে। পিচে এদিন কয়েছৰ
প্ৰচাৰ কাৰ্য্য কৰি কুৰ্মোতে পুলিচৰ হাতত গ্ৰেপ্তাৰ
হয় আৰু কিছুদিন গুৱাহাটীত কাটকৈ থাকে।

ফাঁটকৈ পৰা মুকলি হৈ অহাৰ পিচত তেওঁৰ
চাকৰি নাছিল। প্ৰতিকে পৰিয়ালটিৰ খোৱা লোৱাত
যথেষ্ট কষ্ট হৈছিল। তেতিয়া তেওঁৰ হাতত বৰি
কিনিবলৈ বন নাছিল আৰু কুলৰ পৰা খৰি কঢ়িয়াই
আনিবলৈ শৰীয়াত শক্তিও নাছিল। কাচোই, তেওঁ
উপায়স্বৰ হৈ পাত'ৰ পৰা খোৰৰ কঢ়িয়াই আনি তাৰে
খৰি তৈয়াৰ কৰিছিল আৰু আজৰি সময়ত কপাহ বুগা,
মুতা কাটা আদি কামত মনপুৰ্ণি লাগিছিল। কপাহ
বুগা আৰু মুতা কাটা কামত তেওঁ অতি পাৰ্ণত
আছিল।

১৯২৭ চনত বোৱহাটত অসম সাহিত্য সভাত
তেওঁক "চহ্ৰাকাণ্ড অভিধান" গছলন কৰা কাৰ্য্যত
নিৰ্বাহণ কৰে। আৰম্ভণিতে তেওঁ এনেকুৱা জটিল
আৰু কষ্টকৰ কামত একো উত্ৰাধি নাপাই বিমোহত
পৰিছিল যদিও কেষ্টে আগবাঢ়িছিল। এই কথা
তেওঁৰ "আছৰীয়াৰ চৰিত"ত এইদৰে উল্লেখ কৰিছে,
"বোৰহাটত মোৰ অভিধান লিখা পৰ্য্য আৰম্ভ হয়
১৯২৭ কি ১৯৩০ চনত। অক্ষমতে এদিন অসম
সাহিত্য সভাৰ সম্পাদকৰ পৰা চহ্ৰাকাণ্ড অভিধান বন
লিখিবলৈ নিযুক্ত কৰা চিঠি এখন পালে। লক্ষ্মী
প্ৰথমতে ৭৫ টকা আছিল। সেই সময়ত অৱস্থা লৈ চাই
এই চাকৰিটো ল'বলৈ বাধ্য হওঁ। ডিৱী চলি এই
চাকৰিৰ কথা শুনি বৰ হুখ পালে। গৃহীতৰ ওকাম
মুখত বেন পানী আছিল। বোৰহাটলৈ গৈ অভিধান
লিখা কাম আৰম্ভ কৰি তাৰ একো উৱাধি নাপাই

বন বিমোহত পৰিলোঁ। বিহ'ক কামত একবকম
আপ ধাৰিলোঁ। মনু শব্দৰ বুৎপত্তি উলিয়াবলৈ যে
কিয়ান পৰিশ্ৰম কৰিব লাগিছিল তাক যানে ময়জে
নুখিছিল। কামকৰী "তামাকীয়া"ৰ দৰে মনু শব্দৰ
বুৎপত্তি উলিয়াবলৈ গৈ এঃ বনকেলেক বেৰেণ ভাৰাৰ
অভিধান চোৱাৰ বাহিৰেও দিনে ১০।১২ ঘণ্টা ভাৰি
লগাত পৰিছিল। এই কাম তিনি বছৰ কৰা হয়। বছৰি
দৰ্শ্য ১০ কি ৫ টকাই বজ্জিছিল। শেষে ৫৪টা
আৰু লিখাৰ আঘাতে কৰ্ম্মপুৰ্ণই বোক বিয়ায় দিলে।
তেওঁলোকে অভিধানখন কামকৰী কৰা বুলি সম্ভেদ
কৰিলে। বাৰাকাণ্ড সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই শেষত অভিধান
খন নিজে সংশোধন কৰি তাক চমুকৈ উলিয়ালে।
অভিধানত মই নিমান বহলকৈ শব্দৰ বুৎপত্তি আৰু
নানা কিতাপৰ পৰা উদ্ধৃত পৰ দিছিলোঁ, তাক বনা
নাহ'ল। অভিধানখন পাতনিতে মোৰ আৰু মোৰ স্বৰ্গী
সভাৰ সম্পাদক স্বামী শৰত চন্দ্ৰ খোৱাৰী ডাঙৰীয়াৰ
কোনো উল্লেখ হোৱা নাই। অভিধান লিখা কিমান
অটল আৰু কষ্ট কৰা কাম তাক আনে অনুভৱ কৰিব
নোৱাৰে।"

তেওঁ আকৌ লিখিছে, "সম্পূৰ্ণৰ বিশেষে যা
মানুহ বিশেষে অভিধানত লিখা কোনো কোনো কাৰণে
কিছু অপত্তি কৰিছে। ইয়াৰ নিমিত্তে যে মই অপৰীয়া
নহু, সেইটো মোৰ হাতে লিখা অভিধানৰ বহীৰোৰ
চালনৈ প্ৰমাণিত হয়।"

বোৰহাটৰ পৰা আহি তেওঁ এছৰ কাল অনাই
কথাই ধুৰি কুৰাৰ পিচত ১৯৩১ চনৰ পৰা ১৯৩৮
চনলৈ সোণাৰাম হাইস্কুলত শিক্ষকতা কৰে। মাজত
কেইটিছৰমান গুৱাহাটীত কৰ্ম্মপুণ্য হৈ অসম আৰু
চিত্তাৰিঙিতোৱে কাটয়। ১৯৪২ চনত গোলাঘাট
বাৰিকা হাইস্কুলত সোমায়। কিন্তু মৰকা অশাৰি
কৰণে সেই চাকৰিটো এৰি দি ১৯৪৭ চনত নিজ
পাঠ সৰেবাৰীলৈ গুছি আহে। পাৰ্ণত তেওঁৰ কটি
আৰু সামৰ্ণ্যৰ অনুকূলে লগতো কাম কাজ নকৰাত
জনকেলেক বৰমহ মানুহৰ লগত ভাৰত বাৰাম আদি
বৰ্গ গ্ৰহণিকা চৰ্চা কৰিবলৈ ধৰে।

১৯৪৮ চনত তেওঁ জালাহ হাইস্কুলত সোমায়। কিন্তু তাত দুৰ্ভাগ্যবান কাম কৰাৰ পিচত অতি দুৰ্ভাগ্য আৰু সময়ে বেমাৰ হৈ থকা কাৰণে চাকৰিৰ আশাটো একেধাৰে তাগা কৰি বৰপেটো সন্ধানত যায়। তাত তেওঁ মৃত্যুৰ কিছুদিন আগলৈকে থাকি বৰ্ণ শাস্ত্ৰ চৰ্চা আৰু প্ৰসঙ্গৰ ভৱিষ্যত আশ্বাস প্ৰসংগো লাভ কৰিছিল।

অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত কৌছিবামৰ বৰঙণি মাৰ্খেট আছিল। তেওঁৰ জীৱনত কথা কামবিলাকৰ ভিতৰত অতি বেৰতলবলপীয়া আৰু পৌৰবৰ কাম হৈছে অসম সমৰাৰ কাঁচ শিল্পৰ চৌকানবন। তেওঁ তেওঁৰ সহযোগী বন্ধু স্বভাৱ চিকিৎসক, লক্ষ্যনাথ ডেকাৰ অহো-পূৰ্বস্বাৰ্থত ১৯৩৪ চনৰ পৰা সৰ্বেস্বামীৰ এই কাঁচ শিল্পটো জাতীয় কৰণ কৰিবৰ কাৰণে বিদেশী মহাজন সকলৰ বিপক্ষে আন্দোলন চলিছিল আৰু পিচত ১৯৩৯ চনত ই "অসম সমৰাৰ কাঁচৰ সংঘ" নামে বেজিঙাৰী ভুক্ত হয়।

পৰিশ্ৰম কৰা সৰ্বেস্বামীৰ বাসিন্দা সকলে ইয়াৰ অক্ষয় ভোগ কৰি আহিছে। এই কাঁচৰ সংঘৰ ভৱিষ্যত বৰ্ধমান আৰু পৰলী বন্ধা, হাইস্কুল পতা আদি গাওঁ-বাগীৰ উন্নয়নতীয়া সেৱাৰ কামবিলাক কৰিবলৈ হুলাই হৈছে। ইয়াৰ কাৰণে আজি সদৌ সৰ্বেস্বামী বাইজ কৌছিবামৰ গুচৰত যে এক পক্ষে ঋণী, তাক সকলোৱে স্বীকাৰ কৰিব লাগিব।

অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ দেউলত জন্মৰ প্ৰদীপ অলাবলৈ চেষ্টা কৰা সকলৰ ভিতৰত কৌছিবামৰ অবদান কম বৰিও "চক্ষুকাণ্ড অভিবান"গল্পখন কৰাৰ উপৰিও তেওঁৰ ভালেমান জ্ঞানগৰীৰ মৌলিক প্ৰবন্ধ তাহানিৰ অগ্নি কৰি ব্যৱচৌপ্ৰী সম্পাদিত "চেতনা"ত প্ৰকাশ পাইছিল। জয়ন্তী, বৰমৈচিলা, পথিকা, জনশিকা আদি আলোচনীসমূহতো মাজে মাজে তেওঁৰ গুটি দিয়েক প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছিল। তেওঁ অসহযোগ আন্দোলনৰ সময়ত ভাৰতৰ হিন্দু মুছলমানৰ মাজত একতা আনাৰ কাৰণে মাকিন প্ৰসিদ্ধ লেখক ওৱাচিংটন আৰ্ভি চাহাৰৰ "হজ্জৰত মহম্মদৰ জীৱন চৰিত" অসমীয়াত লিখিছিল। হাইস্কুলৰ ৭ম-৮ম শ্ৰেণীৰ উপযোগীকৈ দুখন সাহিত্যও ৰচনা কৰিছিল। কিন্তু এই আটাই কেইখন কিতাপ ছপাৰ মোৱাৰাত সেইবিলাকৰ অস্তিত্বই দেখা-কিল। "ভাগৱত" পুৰিখন আধুনিক অসমীয়া গদ্যত উলিওৱাৰ হেপাহটো তেওঁৰ অন্তৰতে থাকি গ'ল। জালাহ হাইস্কুলত শিক্ষকতা কৰা সময়ত তেওঁৰ পৰা জোৰ পুৰুষক "অষ্টজীৱন চৰিত"খন লিখি বখা হৈছে। মৃত্যুৰ কিছুদিন আগতে লিখি থৈ যোৱা "ভাৰতৰ বৰ্ণভূক" নামৰ পুথিখন ছপাৰ পালিলে তেওঁৰ নাম চিকমকনীয় কৰা হ'ব বুলি আশাৰ নিশানা।

স্বভাৱ কৰি কৃষ্ণপুৰী

শ্ৰীমদোমোহন ভাণ্ডাৰ

পৰিত্ৰাজক কৃষ্ণপুৰীৰ জন্ম হয় ১৮২১ শকাব্দত অসমৰ বুঢ়াপাৰিৰ প্ৰাণকেশ্ব ভাণ্ডাৰকৃতিত। তেওঁৰ পিতাকৰ নাম বগাৰাম দাস আৰু মাতৃৰ নাম আছিল বহুধৰী দেৱী। বগাৰাম দাস আছিল দহতকৈ পুথক। ভাৰ্য্যাৰ যৌৱন উপচি পৰা দেহত তেওঁ মিঠা নোপালে। তিনিমহীয়া কেচুৱা জন্ম হোৱাৰ পাছতেই তেওঁ গৃহ তাগা কৰে। দেশৰ নামান তীৰস্থান দৰ্শন কৰাই। শিঙ ডাঙৰ হৈ আহিল। কিন্তু কৃষ্ণপুৰীৰ অন্তৰতো ভাগৱৎ প্ৰেমোহে পিতাপি লয়। কৃষ্ণপুৰীয়ে প্ৰথম কিতাপত এণ্ট্ৰান্স পৰীকাত উৰ্দ্ধীৰ হয়; কিন্তু ইয়াৰ পিচত তেওঁ কুল-কালজৰ শিকাৰ প্ৰতি বীতশ্ৰদ্ধ হৈ পৰে। তেতিয়াৰ পৰা তেওঁ বিশু-বিশ্ৰুত বিজ্ঞানকামকলৰ কৃত দৰ্শন শাস্ত্ৰ আদি অধ্যয়নত ৰত হয়। জ্ঞানিদ্ধ সংক্ৰমে পৰা মুকুতা বিচাৰিবলৈ কৃষ্ণপুৰীয়ে প্ৰয়াস পায়। ইয়াতে উল্লেখযোগ্য যে কৃষ্ণপুৰীয়ে এবাৰ হেন-কোষ ৰচয়িতা হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ চিত্ৰ এৰনি অঙ্কন কৰি অসম সাহিত্য সভাৰ পৰা ২৫ টকাঁয়া এটি নটা লাভ কৰে। সংঘনী কৃষ্ণপুৰীয়ে কুল কালতেই ৰোলে সংঘম নাট লিখি তাক ভাঙনা কৰি দেখুৱায়।

ৰণা দাসৰ বৈৰাগ্যই বহুধৰী দেৱীৰ মন তিত্তা লগাই বৈছিল; তাতে আকৌ কোৱন বয়সতে কৃষ্ণপুৰীতো সমাজৰ প্ৰতি অনাসক্তি দেখি মাতৃ চমকি উঠিল। কৃষ্ণপুৰীৰ সন্ধানী ভাৱৰ অৱগান ধৰিবলৈ মাতৃয়ে এজনী জোৱালী চপাৰ বুলিছিল। কিন্তু কৃষ্ণপুৰী কোনো ৰালাৰে পানি গ্ৰহণ কৰিবলৈ অমান্তি হয়। সমাজ তথা মাতৃৰ ঐকান্তিক অগ্ৰহত তেওঁ ভাঙনাৰ চা পালে।

সউদৰ জী উৰ্দ্ধশীক তেওঁ কাম চলাই লয়। পিছে

উৰ্দ্ধশীক তেওঁ সন্ধানীয়া সাজিববহে প্ৰয়াস পায়। উৰ্দ্ধশীক হিৱাত যৌৱনৰ উৰাল-আৰল। কুল শৰাৰ ৰাতি এনে বন্ধু সন্ধানীত কামাতুৱা কামিনীৰ হিৱা যৌকি-ৰাখৌ ন আশাদানৰ হেপাহত। পিছে মন্দৰ পঞ্চশৰে যৌগীমন টনাৰ মোৱাবিলে। সাইলাৰ উৰ্দ্ধশী জনীয়ে যেতিয়া কৃষ্ণপুৰীৰ কামলৈ উৰ্দ্ধশী অছিল তেতিয়া পালে মাথোনা তিত্ততা। উৰ্দ্ধশীৰ অভিশপ্ত জীৱন আৰম্ভ হল। উৰ্দ্ধশী বল বিজ্ঞ হুধয়েৰে পৰি। বিপুঞ্জী পুৰুষে চিত্ৰ আৰাধনাৰ প্ৰেময় পুৰুষৰ ৰীলা খেলাত আপোনাক নিলাই দিলে। অধাৰুকাৰে মানৰ আকুল আৱনাত সিহে বিক্ৰমে সগাৰ কাৰাগাৰৰ লৌহ কপাট চুৰ কৰি দৌৰি আহিল।

মাশি মোহ মায়াজাল প্ৰাণ যোপাল
কৃপা কৰা দায়ায়।

নভজি হোমাক জপি বিষয়ৰক

নষ্ট গৈলো দুৰাশয় ॥ প্ৰঃ কৃষ্ণপুৰ,

বৈষ্ণৱ কৃষ্ণপুৰীয়ে ইয়াৰ পিছত মায়ামোহৰ পৰা সপ্ৰশ্নকৰে আতৰত থাকিবৰ মানসেৰে গৃহত্যাগ কৰে। এনেতে তেওঁৰ সাক্ষাত হয় হৰিৰামৰ শ্ৰীমৎ ৰামী ভোৱাপুৰীৰ লগত। ভোলাপুৰীৰ গুণ বাশিত কৃষ্ণপুৰী মোহিত হয় আৰু শেহত তেওঁ ভোলাপুৰীৰ কাষত শব্দ লয়। উল্লেখযোগ্য যে কৃষ্ণপুৰীৰ প্ৰকৃত নাম আছিল আদিত্য-কৃষ্ণপুৰী নাম ভোলাপুৰীয়ে দিহে। তেতিয়াৰ পৰা আদিত্যমোহন কৃষ্ণপুৰী বুলি পৰিচিত।

কৃষ্ণপুৰীয়ে বৰ্ণ প্ৰচাৰ তথা প্ৰসঙ্গৰ মানসেৰে ঠায়ে ঠায়ে স্থবিৰলৈ আৰম্ভ কৰে। মিলেৰ ঠাইত তেওঁ বেছে বেছে তেওঁ সন্ধানি ছাপন কৰিব বিচাৰিলে।

তেওঁৰ এই মহৎ কাৰ্য্যত বহু বাধা পালে। আনকি কেতিয়াবা কেতিয়াবা তেওঁৰ জীৱন বিপদৰ চৰম সীমাত উপনীত হৈছিল। কিন্তু জেভাৰ বাধা তেওঁ কাটি গৈছে-লক্ষ্য পূৰ্ণ। এই স্বয়ং সৱল পুৰুষজনৰ ঐকান্তিক আগ্ৰহত কামৰূপ জিলাৰ প্ৰাচ্যৰেণী ঠাইতে সত্ৰ স্থাপিত হয়। আজিও তেওঁৰ আত্মকিক প্ৰচেষ্টাৰ কথা সঁকিৰাই আছে বানাদিগা, সৰ্ধেৰাবী, শিৱালমৰী, উত্তৰ গুৱাহাটী, মৰপাৰা, উপকোৱালী, শিমাৰী, বামপুৰ আদিয়ে। অকল কামৰূপ জিলাতে সীমিত নোহোৱি কৃষ্ণপুৰী সমগ্ৰ অসমতে ইয়াৰ প্ৰসাৰণ বিচাৰিছিল। সেই মানসেৰে দৰং নগাওঁ আদি জিলাবোৰ ঠাই বিশেষে তেওঁ ধৰ্ম প্ৰচাৰত আগবাঢ়িছিল। অগাধ পাণ্ডিত্যৰ অৰ্থক স্বৰূপ এই বৰশীয়া লোক জনাই ভাৰতৰ নানান তীৰ্থ স্থানত ভ্ৰমণ কৰেগৈ। ভাৰতীয় ধৰ্ম্মীয় ধাৰাৰে তেওঁ পৰিচয় হব বিচাৰিছে। ভাৰতৰ উল্লেখযোগ্য তীৰ্থস্থান হৰিধাৰ, কেশৱ, বেৰপ্ৰগাণ, হুথিকেশ, কাশী, ধাৰকা, আশ্বিন, গোন্ধুল আদিত তেওঁ সতীৰ্থৰে পৰিভ্ৰমণ কৰে। এইবোৰ ঠাই ধৰ্মন কৰি আহি কৃষ্ণপুৰীয়ে তাকেই আদি হিচাবে লৈ নিজে কষ্টৰাত আপোনাৰে। কাৰণ অধিক ভাৰতীয় প্ৰতিম এই জন লোক তিনি কুৰি তিনি বছৰত বৰা এৰিব লগীয়া হয়। সেই দিনা আছিল ১৯১৬ চনৰ ২ জানুৱাৰী।

এই স্বভাৱ কৰি জনাই এক বুজন পৰিমাণৰ অৰি হণাবে মাতৃ-পাঠত সেৱা জনাইছে। কৃষ্ণপুৰী সাহিত্যৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য আছে। ইতিমধ্যে ভেৰ-কুৰিয়ে অমিক বন পুথিয়ে পোহৰৰ মুখ দেখিছে। আন বহু কিতখন এতিয়াও অগ্ৰকাশৰ বেদনা বুকুত বান্ধি আছে। তেওঁৰ যি কেইখন পুথি প্ৰকাশিত হৈছে তাতেই বিশাল প্ৰতিভাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। কৃষ্ণপুৰীৰ লেখাত ভগৱৎ প্ৰেমে বাহুল্য স্থান লাভ কৰিছে। অৱশ্যে তেওঁৰ ইপিপত বাসনাট হ'ল যাতে এই পুথিসমূহৰ ভৱিষ্যতে ধৰ্ম্মৰ গুণ গাই অৰ্থৰ বহুৰক নিধন কৰিব পাৰে। এই বিনিমিতে কৃষ্ণপুৰী বহুত উল্লেখযোগ্য পুথি কেইখনমানৰ নাম উল্লেখ কৰা হ'ল। স্বভাৱ কৃতি কৃত পুথিসমূহ হ'ল :

১। কৌবৰ গীতা ২। শ্ৰীকৃষ্ণৰ এশ আঠ নাম ৩। ভাগৱত গীতা ৪। অমৃত ষোণা ৫। নৰ যামল ৬। শঙ্কৰ-দেবৰ এশ আঠ নাম ৭। দুইটী পুৰাণ ৮। মহাকাব্য ৯। লক্ষ্মী কাহিনী ১০। পুৰাণ কাহিনী ১১। সৰস্বতী কাহিনী ১২। মুগা গীতা ১৩। পিতৃ মাতৃৰ তৰ্পন বা শ্ৰাদ্ধ ১৪। প্ৰাৰ্থনা ১৫। শ্ৰীকৃষ্ণৰ জন্মষ্টমী ১৬। পাছত বা নশোকাংক ১৭। গাথৰ মনন যাত্ৰা ১৮। মৰকাপত ১৯। ৱালিৰ নাম বা বাসক্ৰীড়া নাম ২০। তত্ত্বি মৰিমালা ২১। তত্ত্বি প্ৰেম নাম ২২। কেশৱী ২৩। শ্ৰীশ্ৰী-ষোণামৃত ২৪। নামকীৰ্ত্তন ২৫। শ্ৰাদ্ধাদিৰ মুগ্ধা ২৬। আঠৰ নাম ২৭। বাৰ খোপাল গুলোৱা গীত ২৮। দৌলযাত্ৰা ২৯। পাঠ সেৱা ৩০। নিয়মাবলী ৩১। ১ম ৪ও নিম্পতি ৩২। তত্ত্বি বাহী ৩৩। অতেন কৰচ ৩৪। লক্ষৰ স্তোত্ৰ বজাৱলী ৩৫। বৃষ্ণচৰ্য্যাবোৰ ৩৬। মাধুৰী গীত ৩৭। বহুধনী গীত ৩৮। সংস্কৃত গীতা ইত্যাদি

স্বভাৱ কৰি ভণিত গীত ইতিমধ্যে আকাশবাণীৰ (গুৱাহাটী) পৰাও প্ৰচাৰিত হৈছে। "মাই মই বেগু চাৰিবা নাৰাও" ইত্যাদি গীতে (লোকগীত) জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিব লক্ষ্য হৈছে।

কৃষ্ণপুৰীৰ আন এটি কীৰ্তি হল কাঠৰ ওপৰত অঙ্কিত নানান শিল্প সম্ভাৰ। কেইখন মান সত্ৰত তেওঁ সত্ৰৰ নামঘৰ বেৰ দুৱাৰ, ভিতৰ বাৰিৰ নিমূণ হাতৰ পৰশেৰে চমক লগা কৰি থলে। বিশেষকৈ এই কীৰ্তিত দঃ কামৰূপৰ উপৰহাৰী সৰপাৰা সত্ৰত পৰিলক্ষিত হয়। (এই সত্ৰখন কৃষ্ণপুৰীৰ শেফ জীৱনৰ আৰাস্তান) এইখন সত্ৰত একুৰি পোছৰ বন কাঠৰ নিমূণি অনুপম মুক্তি আছে। এইবোৰ চাক শিল্প চাতুৰ্য্যৰ নিদৰ্শন। কৃষ্ণপুৰীৰ প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ বহুকাৰী এই কাৰ্য্যকাৰ্য্য চমু বিবৰণ এইবিনিমেত লাভি বৰা হ'ল। ১। চাৰি গুৰুৰ প্ৰসঙ্গ : শঙ্কৰ মাধৱ, দামোদৰ, হৰিধৰেৰ এই চাৰি জনাই অমুখ বৃক্ষৰ গুৰিত ভগৱান কৃষ্ণৰ প্ৰসঙ্গ কৰিছে। জগতগুৰু শ্ৰীশঙ্কৰে চতুৰ্ভুজ ৰূপে নাৰ্জত দণ্ডায়মান অৱস্থাত অৱস্থান কৰিছে।

বৈকুণ্ঠ নামে বৃক্ষৰ তলত বহি ভাগৱত এথ শ্ৰীশঙ্কৰবন্দেৰ অৰ্পণ কৰিছে। ২। মনোলাক সিংহাসনত

মৃত্যুপতি, কামত চিত্ৰগুপ্তই নামৰ তুলুচনীয়ে পাপ পুণ্যৰ হিচাব লাভি কৰিছে। ৩। শ্ৰীকৃষ্ণৰ নিৰূপাৰণ ৪। ৪। হুসয়ানত প্ৰজাপতিৰ নিমু বন্যাসন। ৫। অজানিৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ জীৱনৰ শেফ প্ৰান্তত উপস্থিত হৈ 'নাৰায়ণ' উচ্চাৰণ কৰিছে। ৬। অমাত্ৰ শয্যা মানাৰেণ অমাত্ৰ নাথৰ কোলাত শয়ন কৰিছে। ৭। লক্ষ্মীয়ে পপ সেৱা কৰিছে। ৮। গুৰুৰ তথা হনুমান এই ভক্তৰূপে কৰজোৰে আছে। ৯। ৭শ অৱতাৰ ভা.মোহিনী ৰূপী ভগৱানৰ ধাৰা শিতৰ দৰ্পচুৰ। ১০। বৃষ্ণলোক ১০। নেমিমাৰণা ১১। গৰ্ভাটীৰ ১২। কৃষ্ণক্ৰান্ত সমৰ বিনুখ পাৰ্ক শ্ৰীকৃষ্ণই যুজত নামিব উপদেশ দিছে। ১৩। জয় ১৪। নীচোৰে কৃষ্ণ ১৫। কুবলৰ বৰ ১৬। বিজয় ১৭। বিপ্ৰ ধামোদৰ ১৮। কেশী বধ ১৯। কাজিৰী উৰালত তামোল বৃদ্ধিছে ২০। শিৱিবাৰ গুৰিত বহি শ্ৰীমত শঙ্কৰে কীৰ্ত্তন পাঠ কৰিছে। ২১। বাৰ বৈক্ৰমে ভগৱানক তুতি কৰিছে ২২। শিশু কৃষ্ণৰ মনলাৰ্জুন তঙ্গ, নগ শৰোদাৰ ষাতঙ্গ ২৩। পৰ্ককৃত্যত সীতান স্বৰ্ণ মৃগ ধৰ্মন ২৪। বামৰ পূৰ্ণ অৰ্থিকৈ ২৫। গ্ৰাচ গজেশ্বৰ মূৰ্ত্তি ২৬। দৰি ভাগ লগাটল গোপীসৰেৰ মথুৰা যাত্ৰা হেতু চতুৰ কৃষ্ণৰ কাণ্ডাৰীৰ নৌকত আৰোহন ২৭। ভক্ত হনুমানৰ বকচ্ছেৰ ২৮। জ্যোতিৰ্গৰ

ৰূপে জগত গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰবন্দেৰ ২৯। কালীনাথৰ ধৰ্মচুৰ ৩০। জাধৰতীৰ শ্ৰীকৃষ্ণক পতিবৰণ ৩১। বামৰ বানি বৰ ৩২। স্বয়ং বহাণ লক্ষ কৰি ৩৩। ভগনুপম মুক্তি ৩৪। বৃষ্ণক্ৰমে ৩৫। জাতিৰ পিতা। ইয়াৰ উপৰিও আন আন সত্ৰত পোতা স্বৰচিৰ্পূৰ্ণ স্বাপত্য ভাস্কৰ্য্য কলাৰ নিদৰ্শনৰ কথা এইবিনিমেত উল্লেখ কৰিব লাগিব।

বিশিষ্ট সমানেচক ডঃ মচেশ্বৰ নেওগ, অধ্যাপক উপেচক্ৰম লেখাৰ, প্ৰণতি বশা বুৰঞ্জীৰ মূৰ্ণাক্ৰাৰ তুফা, উপন্যাসিক সৈৱচক্ৰ তালুকদাৰ, আদিৰ স্বামী জীৰ স'তে যথেষ্ট মিলিষ্টাৰ্ত আছিল। তেওঁলোকে স্বভাৱ কৰিব গৱিৰাত বিনুজ হৈছিল। অসুস্থ শৰীৰৰ স্বামীজীক দেখি ডঃ তুফাই সেয়েহে কৈছিল "স্বামীজী, আপোনাৰ শৰীৰকো অকল আপুনিৰে দাবী কৰিব নোৱাৰে।... আমি অসমীয়াই আপোনাম পৰা বহুত পাঠলৈ আশা কৰিছো।"

দৰ্পৰ্শনৰ স্বক চিকিৎসক, স্ত্ৰাম স্বৰ্ণন স্বামী কৃষ্ণপুৰীয়ে হৰতে আৰু বহুবিধি ধান দিব পাৰিলে-হেভেন। পিছে জীৱনৰ বাসজৰী নিৱৰ্তি হাতত। এতিয়া আনৰ বাবেশ সাহনা :

"বই গল অৱশেষ অমিৰা জোকাল।"

গোবালপৰীয়া লোকগীত

সংগ্ৰাহক : শ্ৰীশ্ৰীবা শৰ্মা

(১)

এক বোতল তেল মাথায় দিন
গ্যালৈস কৰি চাৰি
টেৰিয়া কৰি শিতা পানিয়া
খোপা বান্দনু তুলি ।
কতো শ্যো-পউভাব
দিনু আই মুই অয়না দেখিয়া
সোনদুৰেব ফোটা দিনু সেন-ভেল কৰিয়া ।
খাটিয়াও যা: কিৰিয়াও চা:
টেব চৰে সেকো:
মাথাৰ ষোঙাব ফেলেরা দিয়া টশিৰা কৰো:
আন্তে আন্তে ক: দাৰ।
যা দীবে দীবে-
গুৰা পান্দেৰ তৌপোৰা কোনা
ছাবিচো: বিচিনাৰ উপৰে ।
আলে নাচনায় দাধক কয়া
ফৰি আশুনু বাউ
দুউম্বৰ মেলেয়া সেকো: উম্বাক
বিচিনায় আছে গুতি ।
গাও ঝাকৈয়া ক: কধা
চায়া ইতি-উতি-
দুইটা বাতি কোচো বৰমে
খাকেন চকু মুক্তি ।

(২)

ওকি কন্যা বে
ও মোৰ কন্যা-

তোৰ কন্যাব পিৰিত্তিৰ আসে
বাপো তাই কন্যা ছাবিলান সেশেৰে
ওকি কন্যা বে
মায়া ধাৰেয়া ছাবিলেগ কয়নে মোৰে ?
ওকি কন্যা বে
ও মোৰ কন্যা
আশা দিনু ভবেশা দিনু
মশাৰ ধাবয় কন্যা গাও পোখালুৰে ।
ওকি কন্যা বে-
কাঁকি দিয়া বাতি
বসেগা বাধলু সোনে ।

(৩)

নাৰীৰ উক্তি--

তোমৰা যাছ মাৰিবাৰ যানৰে বন্ধ
নহি নিয়া ঘাৰে,
কিৰা মাছের লোৰে বন্ধ বে
ও তোমৰা ঘাটে আচেন বইসে
কিৰা মাছের লোৰে বন্ধ বে ।

পুৰুষৰ উক্তি-

মাছ মাৰিবাৰ জাংবে কন্যা
নহি নিয়া ঘাৰে
তোৰ কন্যাব পিৰিত্তিৰ আসে বে-
মুই ঘাটে আচো: বইসে
তোৰ কন্যাব পিৰিত্তিৰ আসে বে ।

(৩৫)

নাৰীৰ উক্তি--

বন্ধু কি নাম তোমাব মাতা পিতাব
কোচাই তোমাব বাউ ?
মতা কৰিয়া বলা বন্ধু বে
তোমাব ঘৰে কৰজন নাৰী ?
মতা কৰিয়া বলা বন্ধুৰে ।

পুৰুষৰ উক্তি--

খাপুগা বাউত ঘৰে কন্যা
বিবির ব্যাপাৰ কৰি
মতা কৰিয়া কইনাম কন্যা বে
আমি বিয়াও নাহি কৰি
মতা কৰিয়া কইনাম কন্যা বে ।

০ ০ ০

(৪)

কম্বুত দিনে বাউৰিবেন
ও মোৰ শিপাই বন্ধুৰে ।
আৰ তোমৰা ছইলেন
দুৰো দেইশাৰে শিপাই বন্ধু ধন
ঐ না আহোবা পৰেব নাৰী ।
আৰ হিন্দুহান আৰ পাকিস্থানোৰ
শিপাই বন্ধু ধন-
ঐ না বাক্তি ই লেন পিৰিত্তিৰ
কম্বুত দিনে বাউৰিবেন ।
ও মোৰ শিপাই বন্ধুৰে ।
এক শো বাইচে বাপো-মাবেনে
শিপাই বন্ধু ধন-
আৰো একশো বাইচেৰে বুৰা
টাকৰ লোবে বাচোৰা বাইচেৰে
শিপাই বন্ধু ধন-
বন্ধু-কম্বাৰ ভাঙ্গা বুড়া বে ।

(৫)

অকি আৰো হে
ননী মোৰ বাইমা: বাইমা: কৰে বে ।
আৰ থাকেন মুই বশন কৰো:
চোৰা বন্ধুৰ মুই গান শোনোং বে ।
অকি আৰো হে
সেকো: বন্ধুৰ মুই ভাঙ্গা বেৰা দিগা ।
আৰ থাকেন আৰো মুই
বিচিনাত থাকো:
চোৰা বন্ধুৰ মুই গান শোনোং বে
অকি আৰো হে
নাশিৰ ভেজে মোৰ
দুই নম্বৰে ছলে বে ।

(৬)

আৰে ও বন্ধু
কাছোলা ভায়েমা বে
কোন দিন আসিবেন বন্ধু
কয়া গাও কয়া গাওৰে ?
আৰ যদি বন্ধু খাণৰ চান
বাৰেৰ পামচা খুইয়া যাওৰে ।
আৰে বটো বুকেৰ ছায়া যেমন বে
মোচো বন্ধুৰ মায়া তেমন বে
কোন দিন আসিবেন বন্ধু
কয়া গাও কয়া গাও বে ?

(৭)

অকি দইগল বে
কাৰ জনো বাৰিচো: বে
সোণাৰ বইধন ?
আ-ৰ টুই দইগল বন্দী হচিৰ বে দইগল
ওৰে শিক্তিবাৰো মাথে
ওৰে ছাবিৰা দিনু
ওৰে দইগল ঘাৰো বাবাৰ সেশেৰে ।
অকি দইগল বে
কাৰ জনো বাৰিচো:ৰে
সোণাৰ বইধন ?

আৰু দইয়ল পংকী
শুনি কৰে বে দইয়ল,
ওবে ছোৰ যমুনাৰ ঘাটে
ওবে বঁই নাৰীটি শুনি কৰো:
পতি নাই মোৰ ঘৰেৰে ।
অন্ধি দইয়ল বে
ক'ৰ জন্মো বাৰিচো: বে
সোণাৰ হইবন ?

(৮)

আবে তুঁই মোৰে নিদৰাৰ কালিয়া বে
আবে ও কালিয়া দজা নাই তোৰ মনেৰে
আবে তুঁই মোৰে নিদৰাৰ কালিয়াবে বে ।
আৰ ভাতো না বাবনু
ভাতো না বাবনু বে
ও কালিয়া ধাওইয়া নাই মোৰ ঘৰেৰে
তুঁই মোৰে নিদৰাৰ কালিয়া বে ।
আৰ বিচিনা পাৰনু মুসুবি চাননু বে—
ও কালিয়া থাকাইয়া নাই মোৰ ঘৰেৰে
আবে তুঁই মোৰে নিদৰাৰ কালিয়া বে ।
ওৰে আশা দিয়া কালিয়া
ভুলিয়া গেলু কেনে বে ?

(৯)

হাৰ কোনো কবিন: মোৰ দেহ কোনোৰ লাগি
ওৰে দেহ কোনোৰ লাগি
অন্তৰ কোনো কবিন: মোৰ
তোৰ বন্ধুত্বৰ লাগি বে ।
ও মনো বে গাং বাকা কুল বাকা
বাকা গাঙেৰ পানী বে
বাকা গাঙেৰ পানী ।
বাকায় বাকায় বহিন: নৌকা
বাকাবে নাঙানিবে দূৰত্ব পৰোবাগী ।
ও মনোবে হলুয়া লোকৰে নাঙল বাকা
জানোৰ বাকা চান বে জানোৰ বাকা চান,
ইয়ানো অধিক বাকা বাৰে বিন:
প্ৰাণেৰে দূৰত্ব পৰোবাগী ।
ও মনোৰে দেহ হইলেক জৰো জৰো
অন্তৰ হইলেক মোৰ ওৰা বে
অন্তৰ হইলেক ওৰা:
পিন্দিতি বাঙিয়া পেইয়ো
নাহি নাগে জোৰাবে দূৰত্ব পৰোবাগী ।

স্বাধীনতা বৰণ সংস্পৰ্শত :

শ্ৰীপদ্মনাথ বৰঠাকুৰদেৱৰ স্বাধীনতা বৰণ
সংস্পৰ্শত নামৰ গ্ৰন্থত ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ
চিত্ৰ মনোমন্তাবে অঙ্কিত কৰা হৈছে। সেই সময়ৰ
গানাজিক, বাঙালৈতিক, অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰ উপৰিও
গ্ৰন্থ বনিত সমসাময়িক লোকৰ মনোভাৱ নিৰ্ধৰকে
ব্যক্তিগত দৃষ্টি ভঙ্গীৰে পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰি
চোৱাৰ ফলত গ্ৰন্থ বনি ৰেঙি মনোগ্ৰাণী হৈছে। লিপকৰ
ভাষা সৰল আৰু প্ৰকাশপূৰ্ণ। গ্ৰন্থ বনিয়ে মনু চান
পুৰুষক দেশ-প্ৰেমত শীকিত কৰিব পাৰিব বুলি আমাৰ
বিশ্বাস ।

দেশতকৈ মোশাই ডাঙৰ নহয় :

এই গ্ৰন্থবনিত প্ৰবীণ সাহিত্যিক শ্ৰীকৃষ্ণচন্দ্ৰ
বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই কথোপ-কথনৰ মাজেৰে লাচিত
বনফুকন, মণিৰাম দেৱান, কৰকলতা, কুশল কোৱৰ,

গ্ৰন্থ-পাৰিচয়

নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ, তৰুণ বাস কুকুন আৰু পোপীনাথ
বৰদলৈৰ জীৱনী আৰু দেশ-পেৰাৰ আভাস দিছে।
গ্ৰন্থবনি প্ৰধানকৈ ন-শিকাবসাকলৰ কাৰণে লিখা
হৈছে। গ্ৰন্থবনিয়ে ন-শিকাবসাকলৰ উপৰিও কণ কণ
চাত্ৰ-ভাত্ৰীৰ মাজত বিশেষ মননৰ সম্ভাৱ লাত কৰিব
বুলি আমাৰ ধাৰণা ।

বেজবকৰাৰ জীৱন পৰিচয় :

বেজবকৰাৰ শতৰামিকী উৎসৱৰ সময়ত এই
মণীৰী পৰাগীৰ বিখ্যে অসমীয়া ভাষাৰ বাহিৰেও
ৰঙলা, উৰিয়া, চিনী আৰু ইংৰাজী ভাষাত বিভিন্ন
গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হোৱাতো সম্ভাৱ কণা। তান বগতে
শীপ্ৰতাপ চন্দ্ৰ চৌধুৰী ৰচিত উক্ত শিতানৰ গ্ৰন্থ বনিয়ে
ছন্দীয়া চাত্ৰ-ভাত্ৰীৰ প্ৰয়োজনীয় কথন সন্ত্ৰেচ দিব
পাৰিছে। গ্ৰন্থ বনিৰ আদি ৰছল প্ৰচাৰ কামনা
কৰিলো।

ডক্টৰ শ্ৰীহৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য

পত্ৰিকা সম্পাদক

যোগ্য বচন অগষ্ট মাহত গুৱাহাটীৰ সশিক্ষিত জোৱাৰী কলেজৰ পৰা অসমৰ গ্ৰহণ কৰা ডক্টৰ শ্ৰীহৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য সংস্কৃত আৰু অসমীয়া সাহিত্যত এগৰাকী বিতৰ্কপ পণ্ডিত। ১৯৬২ চনত গুৱাহাটী বিশ্ব বিদ্যালয়ে তেওঁক "অসমীয়া নাট আৰু বহুসংখ্যক মূল আৰু ক্ৰমবিকাশ" নামৰ গ্ৰন্থৰ কাৰণে ডি-ফিল উপাধি প্ৰদান কৰে।

ডক্টৰ ভট্টাচাৰ্য্য এগৰাকী নীৰৱ প্ৰবেশক আৰু নিষ্ঠাবান সাধু পুৰুষ। সাহিত্য সভাৰ তেওঁ এগৰাকী নিৰ্ভৰযোগ্য কৰ্মী। অসম সাহিত্য সভাৰ সহকাৰী সম্পাদক ৰূপে কেইবা বছৰো কাম কৰাৰ উপৰিও তেওঁ নাটিকা সাহিত্য সভা আৰু সত্ৰিকা সভাৰ সম্পাদক ৰূপে নিৰ্ভৰ যোগ্য গণপ্ৰতন শক্তি আৰু একনিষ্ঠতাৰ পৰিচয় দিছিল।

সকলৰ পৰা দৰিদ্ৰতাৰ বিৰুদ্ধে সংগ্ৰাম কৰি শিক্ষা লাভ কৰিবলগীয়া ছোৱাত ভট্টাচাৰ্য্যৰ বাস্তৱ দৃষ্টি অতি বাগ্যক আৰু গভীৰ। মুখেও তেওঁক বিচলিত কৰিব নোৱাৰে আৰু স্বৰ্ণ প্ৰতিও তেওঁ প্ৰায়ে নিতম্ব। চাৰিত্ৰিক সৰলতা, মানসিক মূঢ়তা, অন্যতৰৰ পোছাক-পৰিচ্ছদ আৰু অৰূপ ভাষিতা ভট্টাচাৰ্য্যৰ চৰিত্ৰৰ বৈশিষ্ট্য।

চতুৰ্ধ ৰম্যকৰ পৰা আৰ্জি পৰ্য্যন্ত নীৰৱচিন্তা ভাৱে অসমীয়া সাহিত্যৰ সেৱাত তেওঁ আত্ম নিয়োগ

কৰিছে। তেওঁৰ দ্বাৰা গ্ৰন্থ সমূহ: আবৃত্তি-খ্যাতাস (১৯৩৩) হীৰি-বেনালি (১৯৩৬); বৰনী-শক্তি (১৯৩৬) কুপুত্ৰ (১৯৩৮); নীৰপুত্ৰ (১৯৩৮); কৰ্ণবীৰ (১৯৪৫), প্ৰভু ইচন (১৯৪৯), পুৰাণৰ সাধু (১৯৫০), ভোটে, এক অক্ষীয়া নাট মাল্য (১ম, ২য়, ৩য় ভাগ, ক্ৰমে ১৯৫৫, ১৯৫৫, ১৯৫৬ চন), এক অক্ষীয়া নাটৰ শব্দই (১৯৬১), অসমীয়া নাট আৰু মঞ্চৰ মূল আৰু ক্ৰম বিকাশ (১৯৬৪), অসমীয়া নাট সাহিত্যৰ জিৰিগ্ৰণি (১৯৬৮)।

ডক্টৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ জন্ম ১৯০৯ চনত। নাৰ্জিয়াত তেওঁ ছুৱীয়া শিক্ষা লাভ কৰে। কটন কলেজৰ পৰা মস্কতত অনাৰ্ছ সহ বি-এ পাছ কৰে। ১৯৪০ চনত প্ৰাইভেটকৈ কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা অসমীয়াত এম এ পাছ কৰে। ইয়াৰ পিচত নগাওঁ আৰু গুৱাহাটীত শিক্ষকৰূপে কাম কৰে আৰু ১৯৫০ চনত গুৱাহাটীত সশিক্ষিত জোৱাৰী কলেজৰ অসমীয়া বিভাগৰ অধ্যাপক নিযুক্ত হয়। তাৰ পিচত সেই বিভাগৰ মূৰব্বী অধ্যাপক নিযুক্ত হয়।

ভট্টাচাৰ্য্যৰ বাইকৈ নাট্যকাৰ আৰু সমালোচক। তেওঁৰ স-হিত্য-স্কৃতিৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণৰ দাম সাংস্কৃতিক কালৰ প্ৰাবন্ধিকসকলে হাতত লোৱা উচিত।

সম্পাদকীয়

হিন্দী আৰু অসম

দক্ষিণ ভাৰতৰ প্ৰায়বোৰ ৰাজ্যই হিন্দীক ৰাষ্ট্ৰীয় ভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰিবলৈ অসমত প্ৰকাশ কৰিছে। তাৰ সলনি তেওঁলোকে ইংৰাজীক সংযোগ সাধনকাৰী ভাষা হিচাপে ল'বলৈ থিৰাং কৰিছে। হিন্দী-বিৰোধী আন্দোলনে দক্ষিণ ভাৰতৰ ঠায়ে ঠায়ে দি ভাৱাৰহ ৰূপ ধাৰণ কৰিছিল, সেই কথা সকলোৰে দেখিছে। পশ্চিম বঙ্গৰ জনগণে হিন্দীৰ বিৰোধীতা কৰাৰ লগে লগে পৰিস্থিতিয়ে আৰু এক নতুন ৰূপ লৈছে। কেইমাহ মানৰ আগেয়ে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ উদ্যোগত বাজ্যিক শিক্ষা মন্ত্ৰীসকলৰ এক সন্মিলন অনুষ্ঠিত হৈছিল। সেই সন্মিলনত ভাৰতৰ ভাষা সমস্যা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাৰ উপৰিও বাহুভাষা হিন্দীৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত দেখা দিয়া পৰিস্থিতি সম্পৰ্কে গভীৰভাৱে বিবেচনা কৰি চোৱা হৈছিল। প্ৰকাশ পাইছে যে অসমৰ শিক্ষা মন্ত্ৰীয়ে হেনো পাৰ্বত্য অঞ্চলৰ কাৰণে ইংৰাজী আৰু ভৈৰামৰ অঞ্চলৰ কাৰণে সংযোগ ৰক্ষাকাৰী ভাষা হিচাপে হিন্দীৰ সমৰ্থন কৰিছে। অসমৰ বাহিৰে ৰাষ্ট্ৰীয় একত্ৰতা অঘাত কৰে বুলি ইমান দিনে এই গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়টোৰ সম্পৰ্কত মাত্ৰ মতা নাছিল। এই বৌদ্ধতাৰ সুযোগ লৈ বাৰিহত বহুজনৰ প্ৰচাৰ কৰিছে যে অসমৰ বাহিৰে হিন্দীকে সংযোগ সাধনকাৰী ভাষা হিচাপে বিনা বিধাই গ্ৰহণ কৰিছে। এই ধাৰণা সম্পূৰ্ণ বাস্তবিক। নোফাত উৎকট হিন্দী প্ৰেৰীসকলে দি অভিনয় কৰিছে সেই কথা অসমীয়া মানুহে পাহৰা নাই। নোফাত সহজ মৰল জনসাধাৰণক হিন্দীভাষাসকলে অসমীয়া মানুহৰ বিৰুদ্ধে উচতাই দিছে আৰু অসমীয়া ভাষাক বন্দপূৰ্ণক বহিষ্কাৰ কৰি তাৰ ঠাইত হিন্দী ভাষা প্ৰয়োগ কৰিছে। অৰ্থাৎ চৰকাৰৰ পক্ষৰ পৰা কোৱা হৈছে, এদিন নোফাক অসমৰ লগত চালিল কৰা হ'ব। কিন্তু ভাষাৰ প্ৰশ্নই যেতিয়া নোফা বাগীৰ মন তিচ্ছতাবে পূৰ্ণ কৰিব তেতিয়া চৰকাৰৰ আশুগ বাণী কাৰ্য্যামুিত কৰিব পাৰিবনে? অসমৰ সংহতিৰ প্ৰশ্ন দলিৱাই দি হিন্দীভাষাসকলৰ এতিয়া উদ্দেশ্য হৈছে হিন্দী গ্ৰহণ ৰাজ্যৰ সম্প্ৰসাৰণ কৰা। এই কথা বুজিহেই অসমৰ একশ্ৰেণী চিন্তাশীল ব্যক্তিয়ে সম্পৃতি কৰলৈ বাধ্য হৈছে যে হিন্দী এটা অঞ্চলৰ বাহ্য ভাষা। সেই হিচাপে সেই ভাষাক ৰাষ্ট্ৰীয় ভাষাৰ মৰ্য্যাদা দিব নোহোৱা। তেনে কৰিলে ভাৰতৰ আনবোৰ ৰাজ্যিক ভাষা দুৰ্বল হৈ পৰিব আৰু দেশৰ সংহতি নাশ হ'ব। অসমত সম্পৃতি হিন্দী সাধাৰণ ছুৱল-কলেজ স্থাপনত এক শ্ৰেণী হিন্দীভাষাক বিশেষ তত্পৰতাবে কামত অগ্ৰসৰ হোৱা চকুত পৰিছে। এই পৰি প্ৰেক্ষিতত সংযোগ সাধনকাৰী ভাষাৰ প্ৰশ্নটো অসমীয়া বাহিৰে পুনৰ গভীৰভাৱে চিন্তা কৰি চোৱাৰ প্ৰয়োজন হৈছে।

॥ পত্রিকা সম্পাদনা উপ-সমিতি ॥

ড: শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগ, উপ-সভাপতি
শ্ৰীহৰিপ্ৰসাদ নেওগ
ডক্টৰ পত্নীপ্ৰনাৰায়ণ গোস্বামী
শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা
শ্ৰীহৰেন্দ্ৰকুমাৰ শৰ্মা
শ্ৰীলক্ষ্মীহীৰা দাস
শ্ৰীদুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা, পত্রিকা সম্পাদক

॥ পত্রিকাৰ নিয়মাবলী ॥

- ১। অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা বছৰেকত চাৰিখন ওলাব। সাধাৰণতে সকলো গ্ৰাহকে প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা কাকত পাব, যেতিয়াই গ্ৰাহক হওক।
- ২। ইয়াৰ বছৰেকীয়া বৰঙনি ৫'০০ আৰু পৰি দিব লাগে। প্ৰতি সংখ্যাৰ বেচ ডেৰ টকা। সাহিত্য সভাৰ সভাৰ কাৰণে বছৰেকীয়া বৰঙনি ৪'০০।
- ৩। সাহিত্য সভা পত্রিকাত প্ৰকাশৰ বাবে পঠোৱা প্ৰবন্ধ আদি কাগজৰ এপিঠিত কটফটীয়াকৈ লেখি "শ্ৰীদুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা (সম্পাদক, অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা) অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, আৰ্যাবিদ্যাপীঠ কলেজ, গুৱাহাটী—১৬" এই ঠিকনাত পঠাৱ যেন। সকলো টকাৰুড়ি আৰু কাকত সম্পৰ্কে চিঠি "সহকাৰী সম্পাদক, অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট"—এই ঠিকনাত পঠাৱ।
- ৪। অনন্যোনীত প্ৰবন্ধ দুবাই পঠোৱা আৰু সেই প্ৰসকৰ কোনো প্ৰশুৰ উত্তৰ দিব পৰা নহ'ব।
- ৫। সাহিত্য-সংস্কৃতি বিষয়ক বৌদ্ধিক আনোচনা আৰু গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধ আদিদেখে ঘাইকৈ ইয়াত ঠাই পাব।

অসম সাহিত্য সভাৰ হৈ পত্রিকা সম্পাদক শ্ৰীদুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ ঘৰা সম্পাদিত; অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান কাৰ্যালয় যোৰহাটৰ পৰা প্ৰধান সম্পাদক শ্ৰীহৰিপ্ৰসাদ নেওগৰ ঘৰা প্ৰকাশিত আৰু লক্ষ্মী প্ৰিন্টিং প্ৰেছত মুদ্ৰিত।